

**T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

333 NUMARALI BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN

TRANSKRİPSİYONU

(1 - 115. Sayfalar)

(H.1295-1300 /M.1878-1882)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlhami TAŞDEMİR

VAN – 2010

**T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**333 NUMARALI BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN
TRANSKRİPSİYONU**

**(1 - 115. Sayfalar)
(H.1295-1300 /M.1878-1882)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
İlhami TAŞDEMİR**

**Danışman
Prof. Dr. Mustafa OFLAZ**

VAN – 2010

KABUL VE ONAY SAYFASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, jürimiz tarafından TARİH ANABİLİM DALI, YENİÇAĞ BİLİM DALI'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Prof. Dr. Mustafa OFLAZ

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Mustafa OFLAZ

Üye : Prof. Dr. Zeki TEKİN

Üye : Doç. Dr. Ramazan ALTINAY

Üye :

ONAY : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2010

.....

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	IV
1.GİRİŞ.....	1
1.1. BİTLİS TARİHİ.....	2
2. OSMANLI HUKUKU VE TARİHİ GELİŞİMİ.....	6
2.1. Şer'î Hukuk.....	8
2.2. Örfî Hukuk.....	9
2.3. Kadılık Kurumu.....	9
2.4. Mahkeme Görevlileri.....	10
2.4.1. Naîb.....	10
2.4.2. Muhzır ve Çavuş.....	11
2.4.3. Kâtip Mübaşir ve Kassam.....	11
2.4.4. Şuhûdü'l-Hal.....	11
3. ŞER'İYYE SİCİLLERİ	11
3.1. Şer'iyeye Sicillerinin Ta'rifi ve Önemi.....	11
3.2. Şer'iyeye Sicillerinin Şekil Özellikleri.....	13
3.3. Şer'iyeye Sicillerinde Belge Çeşitleri.....	14
3.3.1. Kadı Tarafından Kaleme Alınan Belgeler.....	14
3.3.1.1. Hüccetler.....	14
3.3.1.1.1. Hüccet Metinlerinin Ortak Özellikleri.....	15
3.3.1.1.2 Hüccetlerin Konuları ve Bazı Çeşitleri.....	16
3.3.1.2. İ'lamlar.....	16

3.3.1.3. Ma'ruzlar.....	18
3.3.1.4. Müraseleler.....	18
3.3.2. Başka Makamlardan Gönderilen Belgeler.....	19
3.3.2.1. Padişah'tan Gelen Emir ve Fermanlar.....	19
3.3.2.2. Sadrazam, Beylerbeyi ve Kazaskerlerden Gelen Buyrultular.....	19
3.3.2.3. Tezkereler, Temessükler ve Diğer Kayıtlar.....	19
4. BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLLERİ ve 333 NUMARALI BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLİ.....	20
4.1. 333 NUMARALI BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	21
4.2. FİHRİST.....	22
4.3 333 NUMARALI BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN TRANSKRİPSİYONU.....	33
5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	149
6. BİBLİYOGRAFYA.....	153
ÖZET / ABSTRACT.....	156
EKLER.....	158

ÖNSÖZ

Tarih ilminin birçok tanımı vardır. Bunlar içerisinde en yaygın olanı, geçmişte meydana gelen olayları, objektif ölçütler dahilinde, kaynaklara dayandırılarak günümüze aktaran bilim, tanımıdır. Tarih ilmi ile uğraşan bilim insanları, üzerinde araştırma yaptıkları konuları, tenkitçi ve yorumcu bir anlayışla inceler. Tarihçiler, tarihi yazmanın tarihi yapan kadar mühim bir iş olduğunu ve tarihi hakikatlerin insanlığı şaşırtacak bir hal almaması için sağlam ana kaynaklara dayandırılması gerekliliğinin farkındadırlar. Filhakika bu bilim düsturu çerçevesinde yazılı kaynakların tarih ilmi realitesi açısından ehemmiyeti bilim aleminde somut bir ispattır.

Dünya tarihinde çok önemli bir yer edinmiş olan Osmanlı Devleti, hükmetmiş olduğu geniş coğrafyada, farklı din, dil, ırk ve mezhepten insanları yüzyıllarca adalet dairesi dahilinde yönetmeyi başarmıştır. Osmanlı Devletinin bu başarısı, yöneticilerinin kabiliyet ve kalitelerinin yanı sıra, oluşturmuş olduğu müesseselerin sağlamlığı ve adil yönetimi neticesi olduğu bilimsel bir hakikattir. Osmanlı Devletinin hükmetmiş olduğu coğrafyaların günümüz itibariyle içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve iktisadi buhran ve içler acısı insanlık ayıbı durumu, bir kez daha Osmanlı Devlet anlayışını bütün teferruatıyla bilim insanları tarafından araştırılması ve anlaşılması gerekliliğini göstermiştir. Bu doğrultuda Osmanlı Devletinin idari, sosyal, iktisadi ve adli yapısı hakkında sağlam bilgilere ulaşmak için, tarih tetkikleri içinde en orijinal ve zengin kaynaklardan biri olan Şer'iyye Sicillerinin incelenmesi zaruret haline gelmiştir.

Bu çalışma yukarıda ifade edilen gayelere hizmet edecek bilimsel araştırmalara ışık tutması amacıyla 333 Nolu Bitlis Şer'iye Sicili ile alakalıdır. Çalışmamız Bitlis Tarihi, Osmanlı Hukuk Sistemi, Şer'iyye Sicilleri'nin genel özellikleri ile 333 Nolu Bitlis Şer'iye Sicili'nin fihrist ve transkripsiyon kısımlarından oluşmaktadır.

İlmi faaliyetlerimde beni yönlendiren ve ufkumun genişlemesinde her türlü yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mustafa OFLAZ'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca çalışmalarımnda bana destek veren, Yard. Doç. Dr. Rahmi TEKİN hocam başta olmak üzere bütün hocalarıma, emek ve değerleri paha biçilmez olan kıymetli aileme de şükran dolu teşekkürlerimi sunarım. Nihai olarak bu çalışmanın ilmi hakikatlere ışık tutmasını temenni ederim.

İlhami TAŞDEMİR
VAN - 2010

KISALTMALAR

AMK	: Ankara Milli Kütüphanesi
Ans.	: Ansiklopedi
b.	: bin
Bkz.	: Bakınız
BŞS	: Bitlis Şer'iyeye Sicili
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
D.	: Dava
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DTCFD	: Dil Tarih Coğrafya Dergisi
H.	: Hicri
Hız.	: Hazreti
İA	: İslam Ansiklopedisi
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
M.	: Miladi
M.E.B	: Milli Eğitim Basımevi
N.	: No
OSAV	: Osmanlı Araştırma Vakfı
s.	: Sayfa
S.A.V	: Sallallahu aleyhi vesellem
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
S.	: Sayı
TDAV	: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Üniv.	: Üniversite
YYU	: Yüzüncü Yıl Üniversitesi

1. GİRİŞ

Kadı Sicili adı da verilen Şer'îye Sicilleri Osmanlı idari ve sosyal hayatı hakkında bilgi veren önemli kaynaklardan biridir. Muhteva olarak bu belgeler mahkemelerin verdiği karar ve zabıt, hüccet, borç senedi gibi belgelerin yanında mahkemelere merkezden gönderilen emirlerin suretlerini örfî vergi ve mükellefiyetlerin halka ait tevzi cetvellerini, narh fiyatlarını veya esnaf cemiyetleriyle ilgili beledi nizamlara ait kayıtları da ihtiva etmektedir.¹

Asırlarca birçok milleti bünyesinde barındıran Osmanlı Devleti, yaşadığı dönem itibariyle dünya coğrafyasında denge unsuru olmuştur. Millet sistemi dahilinde farklı kültürlü topluluklar barış içinde yaşadıkları Osmanlı Devleti'nin hukukî ve kültürel yapısı birçok akademik çalışmalara konu olmuştur. Bu doğrultuda 333 Nolu Bitlis Şer'îye Sicili içeriği ışığında, bölgedeki insanların etnik farklılıklarına rağmen barış içinde yaşadıklarını görmekteyiz. Ülkede gayrimüslim halkın işlerini düzenleyen mahkemelerin olmasına rağmen, gayrimüslimlerin birtakım hukukî muamelelerde şer'î mahkemeleri seçtiklerini görmekteyiz.

Osmanlı Devleti'nin uzun yıllar ayakta kalmasının sebebi, tebaası arasında adalet ve hoşgörüyü sağlamasıdır. Dolayısıyla kültür zenginliğine sahip olan Osmanlı Devletinin uyguladığı hukuk kurallarını ve bunu uygulayan kurumların iyi bilinmesi gerekir. Milli birlik ve beraberlik içerisinde insanların yaşayabilmesini sağlamak için hukuk kurallarını işleyen yargı mercilerine önemli görevler düşmektedir. Pek tabii olarak değişen dünya şartlarında insanların ihtiyaçlarına cevap verecek olan kural ve kaidelerin kendisini yenilemesi gerekir. Bu nedenle hukuk kuralları ve bunu yerine getiren mahkemelerin tarihsel süreç içerisinde kendilerini yenileyerek günümüze kadar gelmiştir. Süreç içerisinde bir takım kurallar işlevini yitirmişse de geçmişte var olan kural ve kaidelerin günümüz modern hukukuna ve yargı mercilerine ışık tutmaktadır. Kültürel değerler yazılı ve sözlü olarak günümüze intikal etmiştir. Bunlar içerisinde çok önemli yer tutan Şer'îye Sicilleri kültür ve medeniyet tarihinin aydınlatılmasında önemli bir yere sahiptir.

Çalışmamızda hukuki, içtimai ve ikdisadi birtakım kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Bunlar terekeler, vasi hüccetleri, borç alacak davaları, vekalet, vakıf müesseseleri, buyruldu, adaletname gibi hukuki konulardır. Bahsi geçen mevzular incelendiğinde, dönemin yargı mekanizmalarının işleyişi, insan ilişkileri, toplumda mevcut müesseseler ve dönemim iktisadi yapısına ait malumatlar bulunmaktadır.

Çalışmada tespit edilen Bitlis yöresindeki insanların sahip olduğu menkul ve gayrimenkul niteliğindeki mallara bakılarak halkın ekonomik durumu ve toplumun mevcut hayat kalitesi hakkında bilgi edinilmektedir. Bununla birlikte insanların dünyaya bakış açısı ve davranışları incelenerek sosyal tarih hakkında önemli

¹ Ömer Lütfi Barkan, "Edirne Askeri Kasamsına Ait Tereke Defterleri", *Tarih Belgeleri Dergisi*, III/V-VI, Ankara 1993, 1.

tespitlere varılabilmektedir. İnsanların kullandıkları malzemelerin zaman içerisindeki ekonomik değerleri belirlenerek iktisat hakkında mühim bilgiler edinilebilmektedir.

Çalışmamızda silik ve okunamayan yerler (...) ve (silik) şeklinde gösterilmiştir. Hüküm numaralarının bir kısmı silik olmalarından dolayı tarafımızca verilmiştir. Bu çalışmanın, bilim dünyasına ve bölge tarihinin aydınlatılmasına katkı sağlaması temenni edilmektedir.

1.1. BİTLİS TARİHİ

Yurdumuzun Doğu Anadolu bölgesinde yer alan Bitlis Vilayeti, Van Gölü'nü, topraklarıyla güney ve batıdan çevirmektedir. Coğrafi konum itibarıyla Doğu Anadolu ve İran'ı bir yandan Elcezire Ovaları yolu ile Suriye'ye, diğer yandan İskenderun Körfezine bağlayan yolların Güneydoğu Toroslar yayını aşabileceği tek yol olan uzun bir boğazın girişinde yer alır. Bu yüzden tarih boyunca Avrupa'dan Asya'ya, Asya'dan Avrupa'ya doğru sefer yapan ordularla ticaret kervanlarının uğrak yeri olmuştur. Savunma kolaylığı, İkliminin çevresine göre belirli derecede yumuşak olması, hijyen havası, suyunun bol ve temiz oluşu, dolayısıyla bir yerleşim merkezinin bütün özelliklerine sahiptir.² Yine Anadolu'da önemli ticari yolların geçtiği güzergahlar üzerinde ber, belen, derbent ve geçit olarak adlandırılan yerlerdeki kale-şehirler, ilk çağlardan beri varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bitlisin de stratejik konumu itibarıyla bu özellikteki yapısını sürekli koruduğunu görmekteyiz.³ Bu sebebledir ki, Bitlis, gerek İskenderin ve gerekse doğuya doğru genişlemek isteyen diğer devletlerin istila siyasetlerinin hedefini teşkil eden kilit bir konum ihtiva etmiştir. Bu gayeler doğrultusunda kaynaklar Romalılar devrinde de M.Ö. 600 yılında şehrin istilaya uğradığı kaydedilmektedir. Bu istilalar Urartular zamanına rastladığı için Urartular epey zayıflamıştır. Bu zayıflamanın tesiri ile İranlılardan önce Medlerin ve bunların M.Ö. 550 de yıkılması sonunda da Perslerin burayı işgal ettiği görülmektedir. Pers kralı Kirus'un ölümünden sonra yerine geçen I. Daryus, Doğu Anadolu'nun tümünde yaptıkları gibi, Bitlis'te de satraplık teşkilatını kurdu ve bundan dolayı da M.Ö.VI. yüzyılın ilk yarısında şehrin bağımsız ve siyasi bir varlık olmadığını ortaya koymuştur.⁴

Kuruluş tarihi ve adının nereden geldiğine dair kaynaklarda kesin bilgiler olmamakla birlikte farklı görüşler olduğu görülür. Bunlardan birine göre, şehir ilk defa M.Ö. II. binde Mittaniler tarafından kurulmuş olduğunu ve daha sonra Asurlular ve X. Yüzyılda Urartuların buraya hakim olduğu ifade edilir.⁵ Bitlis'in, mevcut kaynaklarda tarihi süreç içinde farklı isimlerle anıldığını görmekteyiz. Bitlis'e, Asurlular Bit-liz, Ermeniler Pegeş, Pağışı veya Bales, Persler ve Yunanlılar Bad-lais, Bizanslılar Bal-Lais-on veya Baleş, Araplar Bad-Lis veya Bidlis adını vermişler, Asurcada Bit-liz Liz'in Yurdu anlamına gelmektedir. Türkler ise Bitlis şeklinde

² *Bitlis 1973 İl Yıllığı*, Ankara 1973, 1.

³ Şükrü Sönmezler, "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Bitlis", *II. Van Gölü Havzası Sempozyumu*, Ed.: Oktay Belli, Ankara 2007, 223.

⁴ *Bitlis 1973 İl Yıllığı*, 3; Kenan Arınç, "Bitlis'te Nüfus Hareketleri", Ankara 1997, 18.

⁵ Mehmet Demirtaş, "93 Harbi Sürecinde Bitlis'te Nüfus ve Yerleşme", *II. Van Gölü Havzası Sempozyumu*, Ed.: Oktay Belli, Ankara 2007, 240.

ifade etmişlerdir.⁶ Ulaşılabilen bütün eski kaynakların tekrar ettikleri efsaneye göre, Bitlis mevkiindeki ehemmiyet ilk defa İskender'in nazar-ı dikkatini celbetmiş ve İskender, Lis adlı bir komutanını burada muhkem bir kale yapmaya görevlendirmiştir. Böylece şehir, bu kaleyi inşa eden kumandanın ismi ile anılmaya başlamıştır.⁷

Bu efsanenin hakikatten uzak olduğu söylenebilirse de, daha ilk çağda böyle ehemmiyetli bir mevkide sağlam bir kalenin inşa edilmiş olması muhtemeldir. Adını şehri inşa eden kale komutanından alan Bitlis, yerli ve yabancı birçok kaynakta hakkında malumat bulunmaktadır.⁸ Orta çağın Bizans kaynaklarında Bitlis Boğazının adı geçer. Ermeni tarihinde mühim bir yer edinmiş olan Bitlisi, eski Ermeni kaynaklarında da sık sık zikredilmektedir. Arap kaynakları da Bitlis'i, etrafı yarı harap bir sur ile çevrili küçük ve mamur bir şehir olarak bildirir. Yine XVI. Yüzyılın ilk yarısında, burada geçen bir seyyah, Bitlis'i İran Şahına bağlı bir Kürt beyi tarafından idare edilen pek büyük olmayan bir şehir olarak zikreder. XVII. Asrın biri yerli öteki Avrupalı iki seyyahı, Bitlis hakkında oldukça etraflı malumat veririler. Bunlardan Evliya Celebi şehrin tavsifinde kale içinde 300 ev bulunmakla beraber, buranın yarı yarıya han sarayı ile kaplandığını, surları o derece sağlam olmayan aşağı kalede iki başı demir kapılı bir çarşı, bir bedesten ve Pazar ile birkaç yüz ev, nihayet bunun dışındaki 17 mahallede hepsi toprak örtülü 5000 ev bulunduğunu ayrıca civarda dağınık bir şekilde binlerce bağ ve her bağda yaz evleri mevcut olduğunu, 110 mihrap teşkil eden camilerden en mühimini Sultan Şerefeddin Camii meydana geldiğini söyler. Aynı devirde buradan geçen Tavernier ise, Bitlis beyinin ne İran Şahı'nı, ne de padişahı tanımadığını, icabında sefere 20-25000 suvariden mevcut bir kuvvet çıkarabileceğini, birbiri arkasından gelen üç müteharrik köprü ile ancak varılabilen bir sarayda ikamet ettiğini yazar.⁹

Bitlis'in İslam hakimiyeti tarihine baktığımızda; Bitlis futuhatının ilk defa halife Hz. Ömer devrinde ve İran Fatihî Sad Bin Ebu Vakas'ın emri üzerine, Elcezire komutanı İyaz Bin Ganem tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Müslümanlar Doğu Anadolu bölgesine, dolayısıyla Ahlat'a ilk defa Elcezire fatihi İyaz Bin Ganem'in komutanı olduğu ordu himayesinde girmişlerdir.¹⁰ Ancak Müslümanların bu hakimiyetinin fazla sürmediği ve bu hakimiyetin Bizans'a kapıtrıldığı rivayet edilmektedir. Bizansın Bitlis hakimiyeti Emeviler'in ilk halifesi Muaviye zamanında (661) yeniden geri alınmıştır. Bu şekilde birkaç defa el değiştiren Bitlis, Muhammed Bin Mervan tarafından doğrudan doğruya alınarak Elcezire valiliğine dahil edilmiştir. Bitlis bundan bir müddet sonra da Elcezire'ye bağlı bulunan Diyarbakır vilayetine bağlanmış bulunmaktadır. Bitlis daha sonra Mervanoğulları beyliğinin sınırları içinde kalmış ve bu beyliğin Bizansla olan sınırını oluşturmuştur. Anadolu'yu yurt edinmek isteyen büyük Selçuklu Devleti'nin 1021 yılında, bir keşif ordusuyla Van Gölü çevresini ele geçirmeyi başarması bölgede

⁶ “ Bitlis”, *Yurt Ansiklopedisi*, II, İstanbul 1982, 1388.

⁷ Besim Darkot, “Bitlis”, *İslam Ansiklopedisi*, II, Eskişehir 1997, 659; “Bitlis”, *Türk Ansiklopedisi*, VII, Ankara 1968, 15.; Wilhem Köhler, *Evliya Celebi Seyahatnamesinde Bitlis ve Halkı*, (Çev.:Haydar Işık), İstanbul 1988, 59.

⁸ *Bitlis Vilayeti Salnamesi* (H.1310/M.1892), Bitlis 1890, 139.

⁹ Darkot, “Bitlis”, 659.

¹⁰ Rahmi Tekin, *Ahlat Tarihi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay. (OSAV), İstanbul 2000, 21-22.

nüfus açısından yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Doğu Anadolu'da Selçuklu hakimiyetini kesinleştiren Malazgirt Savaşından (1071) sonra, bölgeyi kontrol eden Mervanoğulları beyliği ortadan kaldırılmış ve Bitlis, Selçuklu Devleti tarafından Dilmaçoğlu Mehmet Bey'e dirlik olarak verilmişti (1088). Böylece merkezi Bitlis olan Dilmaçoğulları Beyliği kurulmuş oldu. Selçuklu Devletinin zayıflaması sonucu önce Harzemşahlara sonra Moğollara ve daha sonra da Timur'a tabi olan Dilmaçoğulları Beyliği, 1207 yılında Ahlatşahlığı ile birlikte Eyyübiler'in idaresine girmiştir.¹¹ daha sonra Anadolu Selçuklu Devleti bölgede etkili olan Harzemşahları 1230 tarihinde Yassıçemen Savaşında ağır yenilgiye uğrattıktan sonra Bitlisi Eyyübiler'den alarak topraklarına katmıştır.¹² Fakat Anadolu Selçukluların hakimiyeti fazla sürmedi ve Eyyübiler Bitlis ve çevresine yeniden hakim oldular. Daha sonra da 1231 de Moğollar Bitlisi ele geçirip tahrip ettiler. Bunun üzerine tekrar harekate geçen Anadolu Selçukluları 1232 de tekrar Bitlis ve dolaylarını ele geçirip Moğol tahribatlarını onardılar. XIV. Asırda Şerefoğulları adlı bir sülalenin hüküm sürdüğü Bitlis önce Karakoyunlulara ve daha sonra 1467 de Akkoyunlulara tabi oldular. Bu noktada Bitlis'in Şerif Hanlar sülalesi denilen Kürt Beyleri devrinde, hakiki bir ilim ve irfan yuvası haline geldiğini kaynaklarda görmekteyiz. Abd al-Rahim Bitlisi, Muhammed Barkali, tarihçi İdris-i Bitlisi ve şair Şukri başta olmak üzere, birçok ulema yetiştiren Bitlis, Şarki Anadolu'nun üçüncü, belki ikinci derecede bir kültür merkezi olmuştur. Şeref han eserinde, kendi zamanında Bitlis'te mevcut olan medreselerin bir listesini vermektedir. Yine Bitlis emirleri de bu ilim ve irfan muhitinde çok münevver ve alim birer şahsiyet olarak yetişmişlerdir. Şeref hanın eseri, onun tarihe olan hakimiyet derecesini gösterir. Torunu Abdal Han, alim, fazıl, şair, sanatkar, ilim ve marifet hamisi ve birçok meziyetleri kendinde toplamış ve emsalsiz bir kütüphane ile nefis eserler toplamış ve muhtelif eserleri tercüme ettirmiş mümtaz bir zat idi. Bitlis'te, ilim hayatının geliştiği bu devirde, tasavvufun da çok ilerlemiş olduğu, bilhassa Abu al-Nacib Suhravardi ve bunun bir şubesi olan Nakşibendi tarikatlerinin oraya çok yayılmış bulunduğu görülmektedir.¹³ Şerefhanlar döneminde dikkat çeken bir diğer önem mevzu ise, Şerefhanlara gelinceye kadar emirliğin saltanat usulü babadan oğula geçmezken, böyle bir yönetimin ilk defa onlarla başladığını görmekteyiz.¹⁴

Zaman içinde Bitlis'e Safeviler hakim oldular. XVI. Yüzyılın ilk yıllarında Akkoyunluları yıkarak yerine geçen Şah İsmail bu toprakları fazla elinde tutamamıştır ve bu toprakları Çaldıran Savaşından sonra Osmanlılara terk etmek zorunda kalmıştır.

Yavuz Sultan Selim Anadolu'ya Şiilik hareketinin yayılmasını önlemek ve Safevilerin batıya ilerlemesini durdurmak gayesi ile 1514'de Safeviler üzerine sefere çıkmış ve Çaldıran meydan muharebesinde Şah İsmail'i mağlup ederek, bunların Doğu Anadolu üzerindeki etkisini kırmıştır. Böylece o dönemde Bitlis hakimi Şeref han, Bitlisi Yavuz Sultan Selim'e teslim etmiştir.¹⁵ Bunun üzerine dönemin önemli alim ve tarihçisi olan İdris-i bitlisi bölgede hakimiyeti sağlamakla

¹¹ Metin Tuncel, "Bitlis", *DİA*, 226.

¹² *Bitlis 1973 İl Yıllığı*, 4.

¹³ Mükrimin Halil Yınanç, "Bitlis", *İslam Ansiklopedisi*, Eskişehir 1997, 664.

¹⁴ *Bitlis 1973 İl Yıllığı*, 4.

¹⁵ Orhan Kılıç, *XVI. Yüzyılda Adilcevaz ve Ahlat*, Ankara 1999, 8.

görevlendirilmiştir. İdrisi bitlisinin Bitlisli olması nedeniyle bölge halkı hakkında geniş bilgiye sahipti. Ayrıca bölge insanının yapısını da gayet iyi biliyordu. İdris-i bitlisi; Diyarbakır, Bitlis, Sason, Hizan, İmadiyye, ve sair yerleri dolaşmıştır. Böylece bölgedeki Kürt Beylerinin tamamına yakınına itaatleri sağlanmıştır.¹⁶ Fakat bu bağlılıklar sürekli olmadı. Bitlisi idare eden mahalli idareciler zaman zaman İran'a meyletmeleri üzerine Kanuni döneminde 1533'te Bitlis'e kesin hakimiyet sağlamak amacıyla seferler düzenlenmiş ve neticede Rojki aşiretinden III. Şemseddin beyliğe getirilerek Bitlis kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bitlis Osmanlı hakimiyeti sürecinde mahalli beylerin idaresinde, hükümet idaresi tarzında varlığını göstermişse de Kanuni Sultan Süleyman devrinin başlarında bölgeye hakim olan Şeref han'ın etkinliği kırılarak, Bitlis'in kılasik Osmanlı Sancağı statüsüne kavuştuğunu görmekteyiz.¹⁷ 29 Mayıs 1555 tarihinde Osmanlı Devleti ile Safeviler arasında aralıklarla devam eden 37 senelik harbe son veren Amasya Antlaşması neticesinde Azerbaycan ile merkezi olan Tebriz, Doğu Anadolu ve Irak-ı Arap Osmanlılar'da kalıyordu.¹⁸ Böylece Safeviler Bitlis'teki Osmanlı hakimiyetini tanımış oluyordular.

Osmanlı hakimiyetinin kesin olarak yerleşmesi üzerine, Bitlis büyük Erzurum Eyaletinin Muş Sancağına bağlı bir kaza teşkil ederken, 1877-1878 Osmanlı-Rus harbinden sonra bölgenin merkeze bağlılığını güçlendirmek amacıyla 1 Aralık 1878'de vilayet haline getirilmiştir. Van Gölü'nün garp kıyılarından Dicle Nehrine, Hakkari dağlarının garp kısmından Bingöl dağı eteğine kadar uzanan bu vilayet Bitlis, Siirt, Muş ve Genç sancaklarını teşkil etmekteydi. Yüzölçümü olarak 30 bin kilometre kare civarındaydı.

Bitlis şehrinin nüfusuna gelince, bu hususta XIX. Asrın seyyahlarının, ecnebi konsoloslarının, mahalli idare makamlarının verdikleri rakamlar birbirini pek tutmamakta ve esasen bir kısım kaynaklarda nüfus miktarı doğrudan doğruya söylenmeyerek, umumiyetle daha kolayı tespit edilen ev sayısından tahmin yolu ile çıkartılmaktadır. XIX. Asrın ilk yarısına ait kaynaklarda şehrin nüfusu 20.000 den az olarak gösterilir. Mesela ev sayısına göre istatistik sunan bazı kaynaklarda XIX. Asrın başında Bitlis'te 5.100 ev bulunduğu ve bunlardan 3.000 Kürtlere, 550 evin Türklere ve 1500 evin Ermenilere ait olduğu kaydedilmektedir ve nüfusun büyük çoğunluğu Kürtler, Türkler ve Ermenilerden oluştuğu ifade edilmektedir.¹⁹ Bitlis vilayeti dahilinde, gerek mahalli beyler döneminde, gerekse Osmanlı Devleti'nin valileri idaresinde Türk, Kürt, Ermeni ve Yakubi gibi unsurlar, Bitlis'te normal bir hayat sürmekte idiler. Fakat memleket dışında hazırlanan bazı emperyalist devletlerin menfaatini takip eden, ecnebi politikasıyla desteklenen Ermeni komitacılarının faaliyeti, XIX. Asrın son yıllarında, halk arasında gittikçe artan bir huzursuzluk oluşturmuştur. Bu durum Bitlis'te bir anarşiye ve muhtelif gruplar arasında çatışmalara sebebiyet vermiştir. Bitlis, birinci dünya savaşını son yıllarında Rus ordularınca işgal edilmiş, Rusların büyük tahribatları neticesiyle çekilmelerinden

¹⁶ Tekin, *Ahlat Tarihi*, 118.

¹⁷ Mustafa Oflaz, "413 Numaralı Bitlis Tahrir Defteri Işığında Tatvan Nahiyesi ile Tatvan ve Tuğ Karyelerine Bir Bakış", *I. Uluslararası Düünden Bugüne Tatvan va Çevresi Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul 2008, 233.

¹⁸ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, II, 361.

¹⁹ Darkot, "Bitlis", 660.

sonra Ermeni çetelerinin tahribatları başlamış ve şehir büyük bir yıkım süreci geçirmiştir. Bitlis uzun harp ve mücadele sürelerinden sonra yavaş yavaş kalkınabilmiştir.

İdari teşkilat bakımından, eski Bitlis vilayetini meydana getiren sancaklar, cumhuriyet devrinde de, ayrı vilayetler haline konulmuş daha sonra 1929 senesinde Bitlis bir kaza halinde Muş Vilayetine bağlanmışsa da, 1936 tarihinde Bitlis vilayeti tekrar tesis edilmiştir.²⁰ Bitlisin Adilcevazi Ahlat, Güroymak, Hizan, Mutki ve Tatvan adlarında altı ilçesi bulunup 6707 kilo metre kare genişliğinde bir araziye sahiptir.

2. OSMANLI HUKUKU VE TARİHİ GELİŞİMİ

Osmanlı devletinde hukuk üç ana temele dayanıyordu; İslam hukuku (şeriat), örfi hukuk ve fethedilen bölgelerde daha önce konulmuş olan kanun ve nizamlar.

Osmanlı idaresi, islam dininin, toplum düzeni ve fertler arasındaki ilişkiler konusunda koyduğu emir ve yasaklardan oluşan şer'i hukuku, temel hukuk sistemi olarak kabul etmişti. Şer'i hukukun kaynakları ise kur'an, hadisler, toplumun benimsediği görüşler(icma) ve İslam hukukcularının benimsediği uygulamalar (kıyas) idi.²¹ Osmanlı tarihini incelediğimizde, Osmanlı'nın daha ilk dönemlerinden itibaren bir İslam devleti olarak şer'atın üstünlüğünü ilkesini benimsediğini görmekteyiz. Bu doğrultuda ilk Osmanlı sultanlarının hukuki kurallar koyarken, hatta önemli politik kararlar alırken fakihlere danıştıkları, hatta daha sonra aynı amaç için şeyhülislamlık makamını kurduklarını söyleyebiliriz.²²

Örfi hukuk ise, eski Türklerde sosyal hayatı düzenleyen mecburi kaideler bütünü²³ olarak da ifade edilen, Türk toplumu arasında Orta Asya'dan beri yaşayıp gelen adet ve geleneklere dayanıyordu. Özellikle kamu hukuku alanında örfi hukukun ön olana çıktığı görülmektedir.

Osmanlılar, fethettikleri yerlerde, daha önceki hükümdarlar tarafından konulmuş kanun ve nizamları da hemen kaldırmak yoluna gitmeyerek, şer'i ve örfi hukuka ters düşenleri iptal etmişler, geri kalanları yürürlükte bırakmışlardır.²⁴ Türler ile Gayrimüslimler arasında başlaya gelen münasebetler silsilesinin her evresinde, Türk idarecilerinin idare ettikleri toplulukların yaşayış biçimlerine fazla müdahale etmemişler, bu sebeple sosyal durum eski devirlerdeki görünüşünü muhafaza etmiştir. Türk hükümdarları ve devlet adamları milli gelenekleri gereği, özellikle, din açısından çok hoş görülüydüler. Bu durum, devlet ve toplum hayatında millî geleneklerin korunmasında büyük bir titizlik gösterildiğini ispatıdır.²⁵ Osmanlı Devleti sınırları içindeki gayrimüslimlerin hoşgörü içinde hayatlarını idare etmeleri, dini pratiklerini hiçbir sınırlama olmaksızın özgürce yaşamaları ve Hıristiyan

²⁰ Darkot, "Bitlis", 661.

²¹ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta 1997, 95.

²² Halil İnalçık, *Osmanlı'da Devlet, Hukuk Adalet*, İstanbul 2000, 39.

²³ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul 2000, 246.

²⁴ Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, 95.

²⁵ Muhammet Şahin, *Türk Tarihi ve Kültürü*, Ankara 1999, 77.

saldırılarına karşı korunmuş olmaları aynı zamanda Batı Avrupa'da kalan dindaşlarının Osmanlı Devleti topraklarına göç etmelerine teşvik edici rol oynadığını da görmek mümkündür.²⁶ Bu arada hakimiyet altına alınan bazı Gayrimüslimlerin daha sonra büyük çoğunluğu Müslümanlığı kabul ettiği de bilinmektedir. Bosnalılar ile Arnavutları buna örnek gösterebiliriz. Ancak İslâm dininin yayılması bunların yapısında ve etnik birliğinde herhangi bir değişiklik meydana getirmediğini de açıkça ifade etmekte fayda vardır.²⁷ Osmanlı hoşgörüsünü Aşıkpaşaoğlu Tarihinde Osman Gazi'nin oğlu Orhan Gazi'ye ettiği vasiyette de görmekteyiz. Osman Gazi'nin oğluna şöyle vasiyet ettiği rivayet edilir: "Sana itaat edenleri hoş tut"²⁸ Osmanlının Gayrimüslim halka karşı bu siyaseti devletin gücünü arttırmış ve sınırlarının kısa zamanda genişlemesi sonucunu doğurmuştur. Osmanlılar takip ettikleri bu siyaset sayesinde, fethettikleri yerlerde fazla tepki ile karşılaşmamışlar, hatta bazı yörelerin halkı, örneğin Bursa'nın fethinde olduğu gibi kendiliğinden Osmanlı egemenliği altında hayatlarını sürdürmeyi tercih etmişlerdir.²⁹ Buna benzer hoşgörü uygulamalarının selcuklular döneminde de uygulandığını kaynaklarda görmek mümkündür.

Osmanlı devleti, merkez ve taşra teşkilatını meydana getirirken eski Türk devletlerinden tevarüs ettikleri geleneği, diğer taraftan Emevi, Abbasi, Selçuklu ve Memluktardan almış oldukları hukuki mirası, mevcut şartlarını da dikkate alarak gerekli ilave ve değişiklikleri yaparak kendine has bir hukuki yapı meydana getirmişlerdir³⁰

Genel olarak Osmanlı devletinin hukuk sistemine baktığımız da, Osmanlı devletinde şer'i hukuk esas olarak alınmakla birlikte uygulama bakımından şer'i hukuktan daha geniş bir alana şamil olan örfi hukuk da karşımıza çıkmaktadır. Fakat örfi hukukun alanı ne kadar geniş olursa olsun şer'i hukukun etkinliğinin daha fazla olduğunu görmekteyiz.³¹ Osmanlı Devleti tebasıyla olan ilişkilerinde, Allah tarafından emredilen ve onun elçisi Hz. Muhammed (SAS) tarafından "davranış kuralları" şeklinde bildirilen, bütün Müslümanları bağlayan, "Şeri'at" kuralların esas kabul etmiştir.³² Osmanlı devlet yapısının baktığımızda; Osmanlı devleti, millet sistemi esasına göre toplumu etnik veya dil çeşitliliğine göre değil, mensup oldukları dine göre ele almış,³³ vergi, yargı, eğitim ve sair konularda her cemaate farklı hukuk tatbik etmiştir.³⁴

²⁶ Stanford Shaw, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi Milleti", *Osmanlı*, IV, Ed.: Güler Eren, Ankara 1999, 308.

²⁷ Gazmand Shpuza, "Millet Sistemi Çerçevesinde Arnavutların Durumu", *Osmanlı*, IV. Ed.: Güler Eren, Ankara 1999, 294.

²⁸ Aşık Paşaoğlu, *Tarih*, Çev.: Atsız [Hüseyin Nihal], İstanbul 1992, 34.

²⁹ Hammer, *Osmanlı Devleti Tarihi*, Çev.: Mehmed Ata, İstanbul 1983, 106.

³⁰ M. Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul 1999, 67.

³¹ Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, 97.

³² Viorel Panaite, "İslâmi Gelenek ve Osmanlı Milletler Hukuku", *Türkler*, X, Ed.: Hasan Celâl Güzel, Ankara 2002, 261

³³ İlber Ortaylı, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi," *Türkler*, X, E.: Hasan Celâl Güzel, Ankara 2002, 218.

³⁴ Bilal Eryılmaz, *Osmanlı Devletinde Gayrimüslim Tebaanın Yönetimi*, İstanbul 1996, 44.

Osmanlı hukuku kılasi yapısını XVII. ve XVIII. yüzyıllarda da sürdürdü. Sistemde büyük bir değişiklik olmadı. XIX. Yüzyılda Osmanlı hukukunun kaynakları arsına Batı hukuku da girdi. Tanzimat ve ıslahat fermanlarında batı hukukunun tesiri açıkça görülür. Ayrıca yeni kanunlar hazırlanmasında şeriata ve örf'e dayanan eski hukukun yanında Batı hukukuna ait unsurlardan da faydalanılmıştır. Özellikle kanuni esasi'de bu durum kendini açıkça ortaya koymaktadır. Tanzimat dönemi devlet adamları, ortak bir kanunlar külliyyatı meydana getirmeye çalıştılar. Bunlar arasında 1840 ve 1851 *ceza kanunları*, 1858 tarihli *arazi kanunu* ile 1863 tarihli *deniz ticareti kanunu* sayılabilir.³⁵

Bu dönemin en önemli hukuk eseri ise *Mecelle*'dir. Meşhur tarihçi, hukukçu ve devlet adamı Ahmet Cevdet Paşa tarafından hazırlanan bu kanunlar külliyyatı, dünya çapında bir hukuk belgesi kabul edilmektedir. Öte yandan XIX. yüzyılda, kılasi dönemdeki kadıaskerlik kurumu kaldırılarak yerine, önce *nezaret-i deavi*, daha sonra *adliye nezareti* kuruldu (1870). 1878 yılında ise hakim ve savcı yetiştirmek üzere *mekteb-i hukuk* (hukuk fakültesi) açıldı.³⁶

Osmanlı Devleti'ni etnik, dini, ve kültürel farklılıklar bakımından zengin, aynı zamanda da problemlili olan bir coğrafyada altı asrı aşan bir süre ayakta tutan faktörlerin başında bu devletin sahip olduğu hukuki yapı ve bunu işletiş biçimi olduğunu görmekteyiz. Bu doğrultuda Osmanlı hukukunu oluşturan şer'i ve örfi hukuku ana hatlarıyla irdelemekte fayda vardır.

2.1. Şer'î Hukuk

Şer'i hukuk kaynak itibariyle şeriata dayanır. Şeriat ise, 'Kaynağa doğru yol, yani Allah'a doğru yol' manasını ihtiva etmektedir.³⁷ Osmanlı hukukunda şer'i hukuktan kastedilen, Kur'an, sünnet, icma ve kıyas gibi şer'i deliller vasıtasıyla İslam müctehidlerinin fıkıh kitaplarında tedvin ettikleri hukuki hükümlerdir. Osmanlı Kanunnamelerinde şer' veya şer'i şerif diye geçmektedir. Bunlar, hiçbir şahıs veya heyetin tastikine gerek olmaksızın geçerlidir ve bütün Müslümanları da bağlar.³⁸ Başka bir ifadeyle şer'i hukuk kitap ve sünnette yer alan hükümler (nas) ile müctehidlerin içtihatlarından oluşmaktadır. Dolayısıyla İslam hukuku bu yönüyle bir içtihat hukuku özelliği gösterdiğini de ifade edebiliriz.³⁹ Naslar zamana ve mekana bağlı olarak değişmez ve açık naslara aykırı hüküm vaz' edilmez. Buna karşılık içtihatlar zamanla değişiklik arz edebilir.⁴⁰ Şer'i hukukun kaynakları, İslam hukukunun kaynaklarıdır. Bilindiği gibi İslam hukukunun kaynakları iki kısımdır. Birincisi, asli kaynaklardır ki, bunlara edile-i şer' iye denir ve Kur'an, sünnet, icma ve kıyas olmak üzere dört tanedir. İkincisi ise, tali ve tebei kaynaklardır ki, örf-adet kaideleri, istıslah, istihsan, eski hukuk sistemleri gibi kaynaklardır.⁴¹ Ancak ikinci

³⁵ Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, 98.

³⁶ Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, 98.

³⁷ Roger Garaudy, "Şeriat Nedir?", *İslamiyat*, I, Sayı:4, Ed.: Mehmed Said Hatiboğlu, Ankara 1998.

³⁸ Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Hukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnameleri*, I, İstanbul 1990, 49.

³⁹ M. Akif Aydın, *Osmanlı Hukukunun Genel Yapısı ve İşleyişi*, *Türkler*, X, 15.

⁴⁰ Osman Kaşıkçı, "Anayasal Açından Fatih'in Teşkilat Kanunnamesi", *Türkler*, X, Ed: Hasan Celal Güzel, Ankara 2002, 45.

⁴¹ Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnameleri*, 49.

çeşit kaynaklarla sabit olan hükümlere kaynaklarda genel itibari ile örfi hukuk denilmesinden dolayı bu mevzuyu örfi hukuk başlığında ele alacağız.

2.2. Örfi Hukuk

Osmanlı hukuku gerek kamu ve gerekse özel hukuk alanlarında esas itibariyle İslam hukukuna dayanmaktadır. İslam hukuku ise teşekkül ve gelişme devrelerinin siyasi ve hukuki şartları sonucu kamu hukuku alanından çok, özel hukuk alanında gelişme göstermiştir. Bu doğrultuda örfi hukukun teşekkülünde rol oynayan etkenlerden biri, İslam hukukunun toplum ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamaması ve sosyal hayatta gelişmelere ayak uyduramamasıdır. Artan ihtiyaçları karşılamak için padişahlar şeri esaslara uymayan kaideler koymak zorunda kalmışlardır. Mesela Halil Cin eserinde miri araziye tanzim eden mevzuatın örfi hukuk dadihilinde olduğunu, bu hukukta miri arzinin bahsi şeri hukukta mevcut olmayan hatta ona aykırı olan hükümleri ihtiva eden kaidelerden meydana geldiğini ifade eder.⁴² Osmanlılarda, bahsettiğimiz bu durumlar sebebiyle özellikle kamu hukuku alanında var olan boşluğun doldurulması, merkezi idarenin kuvvetlendirilmesi ve sair siyasi, hukuki ve iktisadi sebeplerle İslam hukuku (şer’i hukuk) ‘nun yanında örfi hukuk sistemi de gelişme göstermiştir.⁴³

Genel itibariyle bakıldığımızda, idare, ceza, anayasa, mali hukuka dair bazı meselelerde ve özel hukukla ilgili içtihadî mevzularda, İslam hukuku ülül-emr denen halife veya padişaha sınırlı yasama yetkisi tanımıştır. Aslında İslam hukukunun tali kaynakları kullanılarak ve örf-adet kaideleri esas alınarak, ister dönemin ülül-emeri ve isterse müçtehit hukukçular tarafından ortaya konan hukuki hükümlerin tamamına adet hukuku veya örfi hukuk denmektedir. Ancak Osmanlı hukukundaki kullanışıyla, örfi hukuk tabiri, İslam hukukçularının kullandığı ‘siyaset’, ‘siyaset-i şer’iye’, ‘kanun’, ‘yasa’ ve benzeri ifadelerle eş anlamlı hale gelmiş ve manası genişlemiştir. Osmanlı hukukunda örfi hukuk deyince sadece adet hukuku değil şer’i hükümlerin kanun tarzında tedvini de dahil olmak üzere, ülül-emre tanınan sınırlı yasama yetkisi çerçevesinde mütehasıs İslam hukukçularının içtihat ve fetvalarına da başvurularak ortaya konan hukuki hükümler akla gelmelidir. Bunların kaynakları da başta örf adet kaideleri olmak üzere İslam hukukunun asli ve çoğunlukla tali kaynakları olduğunu ifade etmeliyiz.⁴⁴

2.3. Kadılık Kurumu

Lugat manası olarak kazi kökünden gelen kadı; yapan yerine getiren manasına gelir.⁴⁵ Osmanlı Devleti’nde çok geniş kapsamlı yetkileri bulunan ve Şer’iye mahkemelerinde yargı görevini ifa eden şahıslara kadı denmektedir. Osmanlı hukukçuları hür, Müslim ve adil özelliklere haiz⁴⁶ kadıyı, insanlar arasında meydana gelen dava ve anlaşmazlıkları şer’i hükümlere göre karara bağlamak için devletin en yüksek icra makamı, sultanlar ve yetkili kıldığı şahıslar, tarafından tayin edilen şahıs

⁴² Halil Cin, *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, Ankara 1978, 14.

⁴³ M. Akif Aydın, *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, İstanbul 1985, 59.

⁴⁴ Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnameler*, 51.

⁴⁵ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara 1997, 478.

⁴⁶ Ebul’ula Mardin, “Kadı”, *İslam Ansiklopedisi*, VI, Eskişehir 1997, 43.

diye tarif etmektedir. Kadılara hakim veya hakim'uş-şer de denilir. Bilindiği üzere Osmanlı Devleti idari taksimat olarak önce eyaletlere, eyaletler livalara, livalar kazalara, kazalar nahiyelere, ve nahiyeler de köylere ayrılıyordu. Nahiye ve köyler dışında kalan diğer idari merkezler aynı zamanda birer yargı merkezleriydi. Her yargı merkezinde birer kadı bulunurdu. Osmanlı adli teşkilatının temel taşı olan kadılar, buldukları yerin hem hakimi, hem belediye başkanı, hem emniyet amiri, bazen hem mülki amiri ve hem de halkın her konuda müracaat edebileceği sosyal güvenlik makamıydı.⁴⁷

Osmanlı devletinde baş müftiye, yani şeyhülislama tabi olan kadıların⁴⁸, kanunnamelerdeki bilgiler ışığında, önemli görev ve yetkilerini şöyle sıralayabiliriz; şer'i hükümleri icra, Hanefi mezhebinin tartışmalı olan görüşlerinden en muteber olanı araştırıp uygulama. Burada hemen şunu da ifade etmeliyiz ki, Osmanlı devletindeki şer'i mahkemelerde şer'i ve hukuki bütün meseleler Hanefi mezhebi üzere çözümlenirdi.⁴⁹ Ehl-i sünnet Müslümanlarının kabul ettiği dört ameli mezhep vardır. Osmanlı devleti resmen Hanefi mezhebini benimsediğinden dolayı hukuki mevzularda da bu mezhep dikkate alınmıştır.⁵⁰ Yine, şer'iyeye sicillerinin yazımı, veli veya vasisi olmayan küçükleri evlendirme, yetimlerin ve gaiblerin mallarını muhafaza, vasi ve vekilleri tayin yahut azl, vakıfları ve muhasebeleri kontrol, evlenme akdini icra, vasiyetleri tenfiz ve kısaca bütün hukuki işleri takip kadıların görev ve yetkileri arasındadır. Kadılar, devletin siyasi ve idari meselelerine karışmazlar ve bu konuları ilgili mülki amirlere terk ederler. Ayrıca merkezden gelen emir ve talimatları icra da kadıların görevleri arasında yer almaktadır.⁵¹

2.4. Mahkeme Görevlileri

Genel itibariyle kadının görev ve yetkileri dikkate alındığında, kadının geniş bir alana hitap eden vazifelerini eksiksiz yerine getirebilmesi için mahkemelerde geniş bir kadroya ihtiyaç olduğunu görürüz. Bu amaçla başlıca mahkeme görevlileri şunlardır:

2.4.1. Naib

Mahkeme işlerinde kadıya yardımcı olan memurların başında naip gelmektedir. Naip kadının bulunmadığı hallerde duruşmaları idare etmek, serbest dirlikler içerisinde yer almayan köylerdeki davaların yerinde görülmesi için olay mahaline gitmek gibi görevleri ifa ediyordu.⁵² Naip tayinine yetkili olan kadılar, kendi kadılıklarındaki her bir nahiyeye bir naip tayin ederlerdi. XV. yüzyıla ait bir naip tahririne göre, naip divani ve örfi meselelere, ceza ve cerime ile ilgili işlere bakmaktadır. Ayrıca büyük merkezlerde kadı, işlerin çokluğu karşısında, muayyen işlere bakmak üzere, naip tayin ederdi. Kadılar iş sahiplerinden kendileri için

⁴⁷ Ahmet Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicilleri, *Türkler*, 55.

⁴⁸ Halil İnalçık, "Mahkeme", *İslam Ansiklopedisi*, VII, Eskişehir 1997, 147.

⁴⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmîye Teşkilatı*, Ankara 1988, 83.

⁵⁰ M. Akif Aydın, İslam Osmanlı Aile Hukuku, 81.

⁵¹ Ahmet Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki, *Türkler*, 55.

⁵² Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, 238.

muayyen resimler almaya selahatli olduklarından, naiplikleri bu gelire tekabül eden bir meblağ aldıkları görülür.⁵³

2.4.2. Muhzır ve Çavuş

Mahkemelerde şahısları kadının huzuruna, mahkemeye celbetme görevini yürüten kişiye denir. Gerekli hallerde mahkemeye getirilmesi gerekli kişileri zorla getirme selahiyetine de sahiptirler.⁵⁴

2.4.3. Kâtip Mübaşir ve Kassam

Kadıların mahiyetinde bulunan katipler, uygulamada mühim vazife ve rolleri vardır. Sicillerin yazılması, vesikaların tanzimi onlar tarafından yapılırdı.⁵⁵ Hakimin emrettiği şeyi tebliğ vazifesini yerine getiren kişiye de mübaşir denir. Hatta sicillerde bazı mübaşirlerin sorgu hakimi gibi görev yaptıkları da görülür. Vefat etmiş olan bir şahısın terekesini varisleri arasında taksim eden şer'i memura kassam denilirdi. Osmanlı Devleti'nin şer'iyye teşkilatında miras taksimi, biri kazasker kassamları ve diğeri de bir mahallin kadılığında yani şer'i mahkemelerde bulunan kasamlar olmak üzere iki sınıf kassam vardır.

2.4.4. Şuhûdü'l-Hal

Her duruşmada hazır bulunan ve ikamet ettikleri yerde doğruluğu ve dürüstlüğü ile tanınmış ileri gelenlerden seçilmiş bir nevi jüri mevkiindeki heyete *şuhûdü'l-hal* denilmektedir. Birkaç kişi olabildiği gibi bazen 20-30 kişi de olabilen şuhûdü'l-hal, kadının kararlarının kanuna uygun olup olmadığını takip ederlerdi. Çünkü kadılar, her ne kadar şer'i ve örfi hukuku iyi bilselerde mahalli örf ve adetlere yabancı olduklarından dolayı tereddüt ettikleri hususlar da olabilirdi. Böyle durumlarda şuhûdü'l-hal ile müşavere ettiği gibi, fıkhi meselelerde kaza müftisinden veya şeyhülislamdan görüş (fetva) isteyebilirdi.⁵⁶ Ayrıca Ahmet Akgündüz'ün eserinde Şuhûdü'l-hal mensuplarının davaya konu olan olaya bizzat şahitlik etmiş olanlardan da seçildiğini anlayabiliyoruz.⁵⁷

3. ŞER'İYYE SİCİLLERİ

3.1. Şer'iyye Sicillerinin Ta'rif ve Önemi

Anlam itibariyle "şer'i", "Şer'iyye" kavramları şeriata uygun hüküm⁵⁸, İslam dininin esaslarına ve dinin emrettiği dünya nizamına muvafık bulunma anlamındadır.⁵⁹ Şer'iye sicilleri ise sözlük anlamı olarak, kadılarının verdiği ilam,

⁵³ İncalcık, "Mahkeme", 150.

⁵⁴ İncalcık, "Mahkeme", 150.

⁵⁵ İncalcık, "Mahkeme", 150.

⁵⁶ Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, 238-239.

⁵⁷ Ahmet Akgündüz, *Şer'iye Sicilleri*, I, İstanbul 1988, 72.

⁵⁸ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 991.

⁵⁹ Şemsettin Sami, *Kamus-i Türki*, İstanbul 2004, 774.; Abdullah Yeğin, *Yeni Lugat*, İstanbul, 656.

hüccet gibi vesikaların aynen geçirildiği defter olarak ifadelendirilmektedir.⁶⁰ Şer'îye sicillerinin İslam hukuk tarihinin çok erken dönemlerinden itibaren tutulmaya başlandığını görmekteyiz. İlk kadı sicilleri Emeviler döneminde Mısır'da tutulmaya başlanmıştır.⁶¹ Şer'îye sicilleri geleneği Osmanlılarda da devam etmiştir. Osmanlı tarihinin kaynakları arasında Şer'îye sicillerinin birinci derecede kaynak olarak yer tuttuğuna şüphe yoktur. Bu doğrultuda siciller sosyal ve kültürel tarihimizin en önemli vesikalar olmakla beraber, tarihe ne tarz bir bakış açısıyla yaklaşacağımız konusunda da bizi yönlendiren güvenilir kaynaklardır. Sicillerde dil, dini ırk ayrımı olmaksızın her kesime ve insana dair ayrıntılara rastlamak mümkündür. Yine ait olduğu mahallin sosyal, kültürel, iktisadi, idari, siyasi hayatını yansıtan, mahkeme kararları ihtiva eden bu siciller sayesinde, Müslüman halkın birbirleriyle ve gayr-i Müslimlerle olan ilişkilerini, devlet halk münasebetini, görülen davalarda İslam hukukunun ne derece uygulandığını tespit edebilme imkanına sahibiz. Bütün bunları dikkate aldığımızda şer'îye sicillerinin tarihin aydınlatılmasında ne kadar ehemmiyetli birincil elden kaynaklar olduğunu anlarız.

Şer'îye sicilleri hakkında sağlam değerlendirme yapabilmemiz için, sicillerle alakalı bazı kavramların bilinmesinde fayda vardır. Bu kavramlardan birincisi mahdar kavramıdır. Mahtar sözlük anlamı itibariyle huzur ve hazır olmak demektir. Terim olarak iki manası mevcuttur. Birincisi; hukuki bir dava ile ilgili kayıtlar, tarafların iddialarını ve delillerini ihtiva eden, ancak hakimin kararına esas teşkil etmeyen yazılı beyanlardır. Kadı, taraflarala ilgili bilgiyi hatırlamak ve müzakere etmek üzere yazılı hale getirir, fakat vereceği karara bu yazılı kayıtları ihtiva eden dava dosyasındaki bilgiler esas teşkil etmez. Fıkıh kitaplarında mahtar kelimesi bu şekilde kullanılmıştır. İkincisi; herhangi bir mesele hakkında düzenlenen yazılı belgenin muhtevasını doğruluğunu i'lam için, belgenin altında mecliste hazır bulunan ve meseleye vakıf olan başta subaşı, çavuş ve muhızır gibi şahısların yazılı olarak takrir ettikleri şahadet beyanlarına ve imzalarına da mahdar denir. Bazen bu yazılı şahitlik beyanlarını ihtiva eden belgeye de mahtar adı verilir ve bu durumda hüccet ile eş anlamlı olur. Şer'îye sicillerinde bu ikinci manada mahdarlar çokça bulunduğu gibi, söz konusu tabirin sicillerde sık sık kullanıldığı da görülmektedir. Bu manadaki mahdarlar, bir çeşit emniyet veya adli soruşturma zabıtları mahiyetindedir.⁶²

İkinci temel kavramımız Sicil tabiridir. Sözlükte okumak, kaydetmek ve karar vermek anlamında olan bu kelimenin, terim olarak ifade ettiği mana şudur: insanlarla ilgili bütün hukuki olayları, kadıların verdikleri karar suretlerini, hüccetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı kayıtları ihtiva eden defterlere Şer'îye Sicilleri (sicilat-ı şer'îyye), kadı defterleri, mahkeme defterleri, Zabt-ı Vakayi sicilleri veya Sicillat defteri denmektedir. Şeri mahkemeler tarafından verilen her çeşit ilam, hüccet ve Şer'î evrak, istisnasız asıllarına uygun olarak bu defterlere kaydedilmektedir.⁶³ Üçüncü kavramımız ise Sakk kavramıdır. Şer'îye Sicillerdeki her çeşit yazılı kayıtlar belli bir usule göre düzenlenmekte ve sicile kayd edilmektedir ki bu usule sakk-ı şer'î usulü denilmektedir. Sakk kavramı, Farsça çek

⁶⁰ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, İstanbul 1993, 210.

⁶¹ M. Akif Aydın, "Osmanlı Hukuku", *Osmanlı Devleti Tarihi*, II, İstanbul 1999, 418.

⁶² Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, İstanbul 1988, 17.

⁶³ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 17.

kelimesinin Arapçalaştırılmış şeklidir ve sözlükte berat, hüccet, temessük, tapu tezkeresi ve kısaca yazılı belge manası ifade eder. Terim olarak ise, Şer'i mahkemelerin sicile kaydettiği veya yazılı olarak tarafların eline verdiği her çeşit belgenin düzenlenmesinde ve yazılmasında takip edilen yazım usulüne veya bu çeşit yazılı belgelere Sakk-ı şer'i denmektedir. Başta i'lam ve hüccetler olmak üzere bütün kayıtların tanzim ve tahrir şekillerini açıklayan numuneler yazılarak sakk kitapları te'lif edilmiş ve Şer'ie Sicillerindeki kayıtların tanzimi meselesi düzenli ve sağlam bir kaideye oturtulmuştur. Her kadını şer'i şartlara uygun sakk düzenleyemeyeceği göz önüne alınarak, kadıların işlerini kolaylaştırmak için bazı değerli alim kadılar tarafından değişik şer'i muamelelerin ne suretle yazılması icap edeceğine dair aynı mevzuun muhtelif şekillerine ait numunelik sakklar kaleme alınmıştır. Şer'ie Sicillerindeki kayıtlar söz konusu numunelere genellikle az farklılıklarla uymaktadır.⁶⁴

Çalışmamızın bu bölümünde, netice itibariyle, Osmanlı tarihi için son derece ehemmiyetli ve vazgeçilmez kaynaklar olma özelliği, yine şer'ie sicillerinde mevcut bulunan hukuki uygulamaların bugünkü modern hukuka emsal teşkil eden özellikleri ile dikkate aldığımızda, şer'ie sicillerin yukarıda ifade etmeye çalıştığımız temel kavram ve özellikleriyle incelenmesi gerekliliği bilimsel bir realitedir.

3.2. Şer'ie Sicillerinin Şekil Özellikleri

Bilindiği üzere, hakim mahkemede mutlaka bir sicilat defteri bulundurmak ve vereceği ilam ve hüccetleri, tahritten korunacak şekilde muntazam olarak söz konusu deftere kaydetmek zorundaydı. Bu defterler belli bir usule göre uzun boylu, dar ve enli olurlardı. Mesela, 40 cm. boyunda olan bir Sicillat defterinin 16-17 cm eni olurdu. Ancak bütün sicillat defterlerinin aynı boyda olduğu söylenemez. Mahkemelere, bazende hakimlere göre defterlerin ebatları da değişmiştir. Yazıları çok zaman ta'lik kırması denilen yazı şeklidir. Kağıt çok sağlam, parlak ve mürekkepleri de bugün bile parlaklığını muhafaza edecek kadar sabittir. Sicillerin başında genellikle Arapça ile yazılmış bir giriş kısmı bulunmaktadır. Burada Allah'a ve peygamberine dua edildiği görülür.⁶⁵ Çoğunlukla defterlerin üzerlerinde kadıların isimleri mevcuttur. Şer'ie Sicillerinin tetkikinden, bir kadının göreve başlar başlamaz ilk işi, adını, sanını ve vazifeye başladığı tarihi bu defterlerin ilk sayfasına yazmak olduğu ve vazifesi sona erince de söz konusu defteri bizzat kendisi veya emini vasıtasıyla halefi olan hakime devir ve teslim ettiği anlaşılmaktadır. Kendiliğinden teslim etmezse, bir sonraki kadı, söz konusu Sicil defterini selefinden talep eder. Bu defterlerin, devlet malı, kadının kendi parası veya ilgililerden alınan harçlarla temin edilmesi, devir ve teslim mecburiyetini ortadan kaldırmaz. Şer'ie sicillerinde, yazı dili ilk dönemlerde Arapça ve Türkçe karışıktır. Ancak XVII. yüzyılın sonlarından sonra dil tamamen Türkçeleşmiş ve Şer'ie Sicillerinde kullanılacak kelimelere varıncaya kadar bir üslup birliği sağlanmıştır.⁶⁶

⁶⁴ Ahmet Akgündüz, *Şer'ie Sicilleri*, I, 18.

⁶⁵ Ahmet Akgündüz, *Şer'ie Sicilleri*, I, 19.

⁶⁶ İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki, *Türkler*, 58.

3.3. Şer'îye Sicillerinde Belge Çeşitleri

Şer'îye Sicil Defterlerinde mevcut bulunan yazılı kayıtları iki ana gruba ayırabiliriz. Birincisi; kadılar tarafından inşa edilerek yazılan kayıtlardır. Bunlar da kendi aralarında hüccetler, ilamlar, ma'ruzlar, müraseleler ve diğer kayıtlar diye beşe ayrılır. İkincisi; kadıların kendileri inşa etmedikleri, belki kendilerine hitaben gönderildiği için sicile kaydedilen fermanlar, tayin beratları, buyrultular ve diğer hüküm çeşitleridir. Biz bu iki ana gruba giren ve Şer'îye Sicillerinde, kaydı bulunan ⁶⁷belge çeşitlerini ayrı ayrı tanıtmaya çalışacağız.

3.3.1. Kadı Tarafından Kaleme Alınan Belgeler

Şer'îye Sicillerindeki kayıtların büyük çoğunluğu bu gruba giren belgeler teşkil etmektedir bu sebeple konuyla ilgili belge çeşitlerini daha yakından tanımak ve fonksiyonlarını bilmek gerekir. Aksi takdirde Şer'îye Sicillerindeki kayıtların mana ve maksadı tam olarak anlaşılamaz.

3.3.1.1. Hüccetler

Hüccet lugatta delil, bir fiilin sabit olduğuna medar olan nesne demektir.⁶⁸ Osmanlı hukuk terminolojisinde ise hüccetin iki manası mevcuttur. Birincisi; şahitlik, ikrar, yemin veya yeminden nükul gibi bir davayı ispat eden hukuki delillere denir. İkincisi; şer'îye sicillerindeki manasıdır. Kadının kararını ihtiva etmeyen, taraflardan birinin ikrarını ve diğerinin bu ikrarı tasdikini havi bulunan ve üst tarafında bunu düzenleyen kadının mühür ve imzasını taşıyan yazılı belgeye hüccet denir. Tanzimattan sonraki Osmanlı mevzuatında hüccet tabiri yerine senet mefhumu da kullanılmıştır. Şer'î hüccetlere senedat-ı şer'îye denilmiştir. Ancak bu mana hüccetin hukuk terimi olarak zikredilen manasıdır. Halkın dilinde, hükmü ihtiva etsin etmesin üst tarafında hakimin imza ve mührünü taşıyan her belgeye hüccet dene gelmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki kayıtlar, bu son manaya göredir.⁶⁹

Şer'îye sicillerindeki yazılı kayıtların büyük çoğunluğunu hüccetler teşkil etmektedir. Bu sebeple kısaca özellikleri ve çeşitleri üzerinde duracağız. Hüccetlerin genel özelliklerinden önce şu hususun bilinmesinde zaruret vardır. İslam hukukunda maddi müeyyidenin yanında birde manevi müeyyide vardır. Bu sebeple, Şer'î açıdan kesin delille (beyyine, hüccet ile) sabit olan bir hukuki durum, niza' (çekişme) konusu pek olmayacağından mahkemeye de intikal etmez. İntikal eden vakalar çok nadirdir. İşte bir mahkemenin hüccet tanzim edip ilgilinin eline vermesi ve bir suretini de Sicil defterine kaydetmesi demek, o konuda, bazı istisnai durumların dışında hukuki çekilmenin vaki olmayacağı ve olsa da mahkemenin hücceti elinde bulunduranın lehinde karar vereceği manasını taşır.⁷⁰

⁶⁷ İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki, *Türkler*, 59.

⁶⁸ Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, 108.

⁶⁹ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 21.

⁷⁰ Ahmet Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri, *Türkler*, 60.

Şer'îye Mahkemelerde verilen hüccet, hüccet konusu hukuki meselede, karşı taraf aleyhinde verilmiş bir karar gibidir. Mesela bir evin satın alındığını gösteren hüccet, o evin alıcısı aleyhine açılacak davalarda kullanılabilir kesin delil anlamına gelir. Hüccete rağmen karşı tarafın itirazı ve tecavüzü üzerine yargılama konusu olmuş olaylar, Sicillerde yok değildir, ancak azınlıktadır. Bu gerçek anlaşılırsa, Şer'îye Sicilleri'ndeki kayıtların çoğunluğunu neden hüccetlerin teşkil ettiği daha iyi anlaşılır. Zaten tarifini yaptığımız yazılı belgeye hüccet denilmesinin sebebi de budur. Bu arada hüccetlerin i'lamlardan farkı, hakimin hüccetlerde herhangi bir kararın bulunmaması ve sadece Şer'î Mahkemenin günümüzdeki noterler gibi, hukuki durumu olduğu gibi zabt ve rabt altına almalarıdır. Ancak bizzat hüccetlerin hüküm sayılabilecek şekilde düzenlendiğinin de görüyoruz. Taraflara verilen hüccetlerin bir örneği de Sicil Defterlerine kaydedilir. O halde bir konuda iki hüccet metni vardır. Birisi, ilgililere verilen hüccet metnidir. İkincisi, sicile kaydedilen suretidir.⁷¹

3.3.1.1.1. Hüccet Metinlerinin Ortak Özellikleri

1) Taraflara verilen hüccetlerin üst tarafında hüccetti veren kadının imzası ve mührü mutlaka bulunur. Halbuki sicil defterlerindeki hüccetlerin başında bulunmaz. Bunlarda kadınların imza ve mühürleri, sadece sicilin baş tarafında veya kadının başladığı tarih baş kısmında kaydedilir. Göreve başlama tarihte yazılır. Bazen sicile kaydedilen hüccet suretlerinin başında da kadının imzasının yer aldığını görüyoruz.

2) Tarafların adı ve adresleri her çeşit şüpheyi ortadan kaldıracak şekilde açıklanır.

3) Hüccetin konusunu teşkil eden mal veya hak, bütün tafsilatıyla tanıtılır

4) Hukuki muamelenin şekli; şartları ve varsa teslim tesellüm işlemleri beyan edilir.⁷²

5) İkrarda bulunan tarafın karşı tarafı ibra ettiği ve konunun dava ve çekişme konusu yapılmayacağı te'yiden belirtilir. Lehine ikrar yapılan taraf da ikrar beyanını tasdik edince, talep üzerine durumun sicile kaydedildiği zikredilir.

6) Her muamelede olduğu gibi hüccetlerin sonunda da tarih yıl, ay, gün ve bazen de günün belli bir dilimi halinde mutlaka zikredilir.

7) Hüccetin altına mutlaka Şuhudü'l-hal veya Şuhud-ı muhızır başlığı ile hukuki muameleye şahit olanların isimleri ve unvanları kaydedilir. Mesela, hüccetin konusu bir satım akdi ise, hüccette⁷³ satıcı ve alıcının isimleri, mebiin özellikleri, icab ve kabul beyanları, semen ve vasıfları, mebiin teslim ve tesellüm işlemleri ve benzeri kayıtlar zikredilir.

Hüccetlerin başında genelde şu ifadeler yer alır: ya hüccetin düzenlendiği mahkemenin bulunduğu şehir ismi zikredilerek başlanılır. Mahkemenin bulunduğu şehir mahruse, mahmiye veya Medine kelimelerinden biriyle tavsif edilir. Mesela bu şekilde bazı başlangıç ifadeleri şunlardır.⁷⁴

⁷¹ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 21.

⁷² Ahmet Akgündüz, *İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri*, *Türkler*, 60.

⁷³ Ahmet Akgündüz, *İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri*, *Türkler*, 60.

⁷⁴ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 21.

3.3.1.1.2 Hücçetlerin Konuları ve Bazı Çeşitleri

Mahiyerti ve düzenleniş tarzları aynı olmakla beraber, hücçetlerin de konularına veya bazı farklı özelliklerine göre çeşitleri mevcuttur. Bunları ayrıntılı tanımak, şer'îye sicillerindeki bütün hücçetlerin daha yakından tanınmasına vesile olacaktır. En önemlilerini gözden geçirelim:

1) Konularına göre hücçetlerin çok çeşitleri mevcuttur. Ana konular ve bazı önemli hücçet çeşitleri şunlardır; evlenme akdine ilişkin hücçetler (nikah hücçetleri), küçüğün anası, babası veya kadı tarafından velayetten evlendirilmesi, karının vekil tarafından evlenme akdinin icrası evlenme akdinin sübutu ile ilgili hücçetler gibi; boşanma ile ilgili hücçetler (talak hücçetleri) ayrıca boşanmanın tefvizi, taliki ve benzeri konularla ilgili hücçetler, karı kocanın şiddetli geçimsizlik nedeni ile karşılıklı rıza ile ayrılmalarına dair hücçetler vb.

2) Hücçetler içinde nev'i şahsına münhasır bir hücçet çeşidi de vakfiyelerdir. Vakfiyeler, hem üslupları ve hem de muhtevaları itibarıyla diğer hücçetlerden ayrılırlar. Vakfiye, vakıf hükmü şahsiyetinin tüzüğü mesabesinde olan ve farazi bir dava sonucu Şer'î Mahkeme tarafından tasdik edilen yazılı belgelere denir. Muhtevası ve bir tüzük mahiyetinde olması hesabıyla şekil açısından da diğer hücçetlerden ayrılır. Hücçetlere ait genel özellikler dışında, başında mutlaka dibace-başlangıç bölümü vardır. Bu bölümdeki ifadeler vakfedene ve vakfa göre değişir.⁷⁵

3) Hücçet çeşitleri arasında üzerinde durulması lazım gelen bir de hücçet-i zahriye vardır. Zahriye, resmi belgelerin arkasına yazılan veya konan ve yine resmi olan beyanlar, emirler ve haşiyeler manasındadır. Hücçet-i zahriye ise, arkasında sebep ve müstenedi yazılı olan hücçetlere denir. Mesela belgenin bir tarafında padişah beratı yer alır, diğer tarafında buna dayanılarak hazırlanan tasdikli hücçet sureti kaydedilir.⁷⁶

3.3.1.2. İ'lamlar

Şer'îye Sicillerinde bulunan ve çoğunluğu araştırmacılar tarafından diğer belgelerle karıştırılan önemli bir belge çeşidi de, günümüzdeki mahkeme kararlarına benzeyen i'lamat-ı şer'iyye yani şer'î ilamlardır. İ'lam, sözlükte bildirmek manasını ifade eder. Terim olarak ise, şer'î bir hükmü ve altında kararı veren kadının imza ve mührünü taşıyan yazılı belgeye i'lam denilmektedir. Her i'lam belgesi, davacını iddasını, dayandığı delilleri, davalının cevabını ve def'i söz konusu ise def'inin sebeplerini, son kısmında verilen kararın gerekçelerini ve nasıl karar verildiğine dair kayıtları ihtiva eder. İ'lam belgelerini diğer Şer'îye Sicil kayıtlarından ayıran en önemli özellik, hakim tarafından verilen kararı ihtiva etmesidir.⁷⁷

Bu nokta da i'lam ile hücçet arasındaki farkı uzunçarşılı çalışmalrında şöyle ifade ettiğini görürüz; İ'lam ile hücçet arasındaki fark, hücçet şahitlerin huzuriyle görülen davada kadının ilamı altında şahitlerin imzalarının bulunması ve verilen

⁷⁵ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 26

⁷⁶ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 27

⁷⁷ İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki, *Türkler*, 62.

kararın şeran sabit olmasıdır. İ'lamda ise böyle bir hal olmayıp vaki halin yalnız arz ve ifadesidir.⁷⁸

Hakimin kararını ihtiva eden her belge i'lamdır. Hücçet, ma'ruz veya bir başka belge çeşiti değildir. Ancak örfî anlamda altında kadının imza ve mührünü taşıyan her belgeye, hükmi ihtiva etsin etmesin i'lam denildiğini, bu sebeple Başbakanlık Osmanlı Arşivin'deki birçok ma'ruzların i'lam diye kayda geçirilmiştir. Şer'îye Mahkemelerinde yargı görevini ifa eden hakim, yargılamayı tamamladıktan sonra mevcut dava dosyasını esas olarak Şer'î hükümlere göre kararını verir. Verdiği kararı önce taraflara şifahi olarak tefhim eyler. Daha sonra verilen kararın gerekçelerini de ihtiva eden⁷⁹ bir i'lam tanzim eder; hem davacıya hem de icap ederse davalıya birer suretini takdim eder. Birer suretini de sicile kaydeder.

1296/ 1878 tarihinden önce yazılan ilamlar ile bu tarihten sonra yazılanlar arasında üslup, ifade ve şekil açısından bir fark yoktur. Ancak 1296/ 1878 tarihli Ta'limat daha önce mevcut olan, ancak yazılı hale getirilmemiş bulunan esasları yazılı hale getirmiştir.

Genel itibariyle i'lamların temel özelliklerini diğer belgelerden ayrıldıkları noktalar ve çeşitlerini incelemek gerekirse şunları ifade ederiz: şer'îye mahkemelerinde tanzim edilen bir i'lamın şu temel özellikleri ihtiva etmesi gerekir;

1) Hakimin imza ve mührü, hücçetlerin tam tersine i'lamlarda alt tarafte yer alır. İ'lamlarda hakimin mühür ve imzalarının belgenin altında yer alacağı, hem konuyla ilgili eserlerde, hem de hukuki düzenlemelerde açıkça belirtilmiştir. Uygulamada da buna uyulmuştur.

2) Tarafların ve dava yerinin formüle edilmiş ifadelerle tanıtılması. Bu kısım hücçetlerden farksızdır. İ'lamda evvela davacının adresi, adı babasının adı yazılır. Davalının ise, sadece adı, varsa meşhur olduğu unvan ve babasının adı yazılır. Adrese pek temas edilmez.

3) Davacının iddiası yani dava konusu da eksiksiz olarak zikredilmelidir. Hasılı i'lamın bu kısmında eksiksiz ve fazlasız olarak davacının iddiası yer alır.

4) Davalının cevabı yani karşı davası, def'i ve itirazları da zikredilmelidir. Burada şu noktaların hatırlanması gerekir; davalı, davacının iddiasını ya kabul veya reddeder. Yahut iddiayı hükümsüz bırakacak şekilde karşı dava (defi) açar. Bu üç şekilden her biri i'lamda belirtilir.⁸⁰

5) İ'lamda yer alması gereken hususlardan birisi de kararın gerekçesi demek olan isbat vasıtasıdır.

6) İ'lam metninin sonunda, davanın isbat vasıtalarına göre ayrı ayrı kalıp ifadelerle kararını açıklar. Eğer i'lamdaki ispat vasıtası ikrar ise hakim kararını ifade için 'ilzam' ibaresini kullanır. Eğer davada isbat vasıtası şahitlik ise bu durumda kararda 'tenbih' ifadesi kullanılır.

7) Tarih ya Arapça olarak yazıyla yazılır veya bugünkü tarih atma şekillerine benzer bir şekilde yazılır. İ'lamlarda daha ziyade 'fi 28 Şa'ba.ni'l-muazzam sene 1169'' stilinin kullanıldığını görürüz.

⁷⁸ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinde İlmiye Teşkilatı*, 108.

⁷⁹ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 29.

⁸⁰ Ahmet Akgündüz, *İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri, Türkler*, 63.

8) İ'lamlarda hüccetlerde olduğu gibi sonda ve şuhudü'l-hal başlığı altında şahitler listesinin verilmesi şart değildir. İsbat vasıtası şahitlik ise i'lamin içinde veya sonunda şahitlerin ismi yazılabilir.⁸¹

İ'lama ait özellikleri kısaca özetledikten sonra, şimdi de konularına göre i'lam çeşitleri üzerinde duralım, İ'lamlar konularına göre genellikle şu isimlerle anılırlar. Borç ikrarı ile ilgili i'lamlar; alacağın ıspatı ile ilgili i'lamlar; karşı tarafa yemin teklifini ihtiva eden i'lamlar; alacağın tescili ile alakalı i'lamlar; kefalet, havale i'lamları; hürriyetin ıspatı ile ilgili i'lamlar; vakıf i'lamları; evlenme ve boşanmaya dair i'lamlar ve benzeri birçok i'lam çeşitleri sıralanabilir.

Özetle yukarıdaki konulardan birine dair olup da kadının kararını ihtiva eden bütün belgeler i'lamdır. Başında 'ma'ruz' diye yazılmış olması, hüccet gibi altında 'şuhudü'l-hal' bulunması veya hiç şahit zikredilmemesi, girizgahda 'ma'ruz-ı devlet-i aliyyeleri..' ifadesinin yer alması, onun i'lam olmadığını göstermez; İ'lam olabilmesi için kadının kararını ihtiva etmesi yeterlidir.⁸²

3.3.1.3. Ma'ruzlar

Şer'îye Sicillerinde bulunan bir belge çeşidi de Ma'ruzlardır. Ma'ruz kelime anlamı itibariyle arz edilen şey demektir. Terim olarak ise, biri asıl ,diğeri tali olmak üzere iki manası vardır. Tali manası şudur; i'lamların birçoğu icra makamına hitaben yazılarak onlara arz edildiğinden i'lamlara da ma'ruz adı verilmektedir.⁸³

Ma'ruzun farklı bir belge olarak asıl manası şudur; kadı tarafından kaleme alındığı halde kadının kararını ihtiva etmeyen ve hüccet gibi hukuki bir durumun tespiti açısından yazılı delil olarak kabul edilmeyen ve sadece kadının icra makamlarına idari bir durumu arz ettiği yazılı kayıtlara veya halkın icra makamına yahut kadıya hitababen yazdığı şikayet dilekçelerine denir. Kısacası astın üste yazdığı bir isteği veya bir durumun arzını havi yazılı belge ve kayıtlardır. Buna ma'ruz denildiği gibi arıza veya arz da denilir ve genellikle çoğulu olan ma'ruzat kelimesi kullanılır.⁸⁴

3.3.1.4. Müraseleler

Şer'îye Sicillerinde yer alan ve kadının kendisine denk veya daha aşağı rütbedeki şahıs yahut makamlara hitaben kaleme aldığı yazılı belgelere mürasele veya çoğulu olan müraselat adı verilmektedir. Müraseleler genellikle ya sanığın mahkemeye celbi isteğini havi müraseleleri veya değişik konulara dair müraseleler olabilirler.⁸⁵

⁸¹ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 30.

⁸² Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 31.

⁸³ Ahmet Akgündüz, *İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri*, *Türkler*, 65.

⁸⁴ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 37.

⁸⁵ Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, I, 38.

3.3.2. Başka Makamlardan Gönderilen Belgeler

Şer'iyeye Sicillerindeki kayıtlar sadece kadılar tarafından kaleme alınan belgeler değildir. Zira merkezde ve hem de özellikle taşrada herhangi bir beylerbeyine, yahut eyalete veyahut sancak ve kazaya merkezi idare tarafından gönderilen ve hüküm denilen yazılı emirlerin çoğunluğu hep kadılara hitaben yazılırdı. Kadılar şer'i işlere memur oldukları gibi buldukları yerde yürütme gücünü de üzerlerine almışlardı. Kadı da kendisine padişah tarafından gönderilen fermanları, beratları ve benzeri emirleri, sadrazam, beylerbeyi ve kazaskerlerden gelen buyrultular ve ilgili devlet teşkilatlarından kendisine gönderilen diğer yazılı belgeleri şer'iyeye sicillerine kaydederlerdi.⁸⁶

3.3.2.1. Padişah'tan Gelen Emir ve Fermanlar

Padişah'tan gelen emir ve fermanları iki ana gruba toplayabiliriz: birincisi; padişahın kendisine İslam hukuku tarafından tanınan içi boş yasama yetkisine dayanarak veya icra kuvvetinin b aşısı olarak kaleme aldığı ve Şer'iyeye Sicillerinde 'evamir ve feramin'' diye zikredilen hükümlerdir. İkincisi; yine padişah'tan sadır olan, ancak birinci gruptaki gibi umumu değil hususi şahısları ilgilendiren ve vazife tevcihi, tımar tefvizi, ticaret beratı ve benzeri konulara ilişkin olarak kaleme alınan ferman, berat ve nişanlardır.⁸⁷

3.3.2.2. Sadrazam, Beylerbeyi ve Kazaskerlerden Gelen Buyrultular

Osmanlı Devleti'nde padişah'tan sonra şer'i ve kanuni hükümleri icra ve takip ile görevli olan makam, padişahın bir nevi mutlak vekili bulunan sadrazamlardır. Sadrazamlar padişahın emrine dayanarak, bazı hususları kadılara hatırlatabilirler. İşte şer'iyeye Sicillerinde bulunan kayıtlardan biri de sadrazamların yazılı emirleri demek olan buyrultulardır. Aslında buyrultu, sadrazam, kaptan-ı derya, vezir, beylerbeyi ve kazasker gibi devlet erkanının yazılı emirlerine denir. Bazen beylerbeyi veya sancak beyinin de buyrultu gönderdiği, şer'iyeye sicillerindeki kayıtlarda anlaşılmaktadır.⁸⁸

3.3.2.3. Tezkereler, Temessükler ve Diğer Kayıtlar

Şer'iyeye Sicillerinde yer alan ve kadıların dışındaki makamlar tarafından kaleme alınan bir diğer belge çeşidi de tezkireler ve temessüklerdir. Osmanlı diplomatikasında, daha ziyade üstten alta veya aynı sevyedeki makamlar arası yazılan ve resmi bir konuyu ihtiva eden belgelere tezkire denmektedir. Şer'iyeye sicillerinde yer alan birinci manadaki tezkereler, başta sadrazam olmak üzere yüksek devlet memurlarının özel kalem müdürü demek olan tezkereciler tarafından kaleme alınır. Bu makamlar, kendilerine berat ile bir cihet tahsis edilen şahısların eline, söz konusu berata dayanarak tezkire verirlerdi. Bu tezkirelerin bir sureti de, Şer'iyeye Sicillerine, müstenedi olan berat ile beraber mutlaka kaydedilir.⁸⁹ Temessükler ise;

⁸⁶ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyeye Sicilleri*, I, 39.

⁸⁷ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyeye Sicilleri*, I, 39.

⁸⁸ İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki, *Türkler*, 67.

⁸⁹ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyeye Sicilleri*, I, 46.

sözlükte bir işe sıkı tutunmak demek olan temessük kelimesinin terim olarak birçok manaları vardır. Şer'yye Sicillerindeki temessükün manası şudur: Miri arazide ve gayr-ı sahih vakıflarda tasarruf hakkı sahiplerine yetkili makam veya şahıslar tarafından verilen belge demektir.⁹⁰

Genel itibariyle Şer'yye Sicillerinde şuna kadar üzerinde durduğumuz kayıtların dışında kalanlar fazla önem arz etmediğinden bunların üzerinde durma gereği görmedik.

4. BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLLERİ ve 333 NUMARALI BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLİ

Osmanlı tarihinin aydınlatılmasında birinci öncelikli kaynaklar olarak, bilim dünyasına miras kalan binlerce Şer'yye Sicilleri mevcut bulunmaktadır. Bu paha biçilmez kaynaklar, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde ve Ankara Milli Kütüphanede muhafaza edilmektedir. Şuna kadar bize ulaşan Bitlis'e ait H.1295 (M. 1787) ile H. 1328 (M. 1911) yıllarını ihtiva eden 8 adet şer'yye sicili bulunmaktadır. Bunlar içinde şuna kadar transkripsiyonu yapılanlar 412, 415 ve 422 nolu sicillerdir. Dolayısıyla üzerinde çalıştığımız 333 Nolu Bitlis Şer'yye Sicilinin haricinde, daha üzerinde araştırma yapılmasını bekleyen 5 adet defter bulunmaktadır. Günümüze ulaşan başlıca Bitlis Şer'yye Sicilleri şunlardır:

Sıra no	Numara	Hicri	Miladi
1	298	1321-1328	1903-1910
2	333	1295-1300	1878-1882
3	411	1311-1321	1893-1903
4	412	1306-1308	1889-1892
5	413	1300-1317	1882-1900
6	415	1314-1327	1896-1909
7	421	1309-1325	1891-1907
8	422	1317-1325	1900-1907 ⁹¹

Bitlis Şer'yye Sicilleri ile ilgili yapılan fakat basılmayan çalışmalar şunlardır:

1. Naciye SUBAŞI, "422 Numaralı Bitlis Şer'yye Siciline Göre Siirt" Yüksek Lisans Tezi, Van 1998.
2. Salih ULUÇAY, "412 Numaralı Bitlis Şer'yye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi", Yüksek Lisans Tezi, Van 2006.
3. Davut ADLIĞ, "415 Numaralı Bitlis Şer'yye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi", Yüksek Lisans Tezi, Van 2010.
4. Hamza KARDAŞ, "333 Numaralı Bitlis Şer'yye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi", (116 – 232. Sayfalar) Yüksek Lisans Tezi, Van 2010.

⁹⁰ İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki, *Türkler*, 6.

⁹¹ Ahmet Akgündüz, *Şer'yye Sicilleri*, I, 177.

4.1. 333 NUMARALI BİTLİS ŞER'İYYE SİCİLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Tezimizin konusu olan 333 No'lu Bitlis Şer'iyye Sicili, Ankara Millî Kütüphanesi'nde olup, Millî Kütüphane Arşivi'nde 333 Demirbaş Numarası ve 7204 Mikrofilm Numarası ile kayıtlıdır. Defter; Hicri: 1295-1300 Miladi: 1878-1882 yılları arasındaki mahkeme kayıtlarını ihtiva etmektedir. Defter 232 sayfadan ibarettir.

333 No'lu Bitlis Şer'iyye Sicili ikiye taksim edilerek bunun 1 – 115 sayfaları tarafımızdan, 116 – 232 sayfaları ise Hamza KARDAŞ tarafından çalışılmıştır.

Defterin belge ve sayfa numaralandırılması orijinaline sadık kalınarak yapılmıştır. Defterin sayfa numaralarını incelediğimizde, 30, 35 ve 36. sayfaların boş olduğunu görmekteyiz. Ayrıca defterin orijinal yapısında sayfa 36 dan sayfa 47 ye atlanıldığı görülmektedir.

Defterin hüküm numaralarını incelediğimizde birinci sayfadan 34. Sayfaya kadar olan kısımda hüküm numaraları verilmediğinden tarafımızdan verilmiştir. Sayfa 47'den itibaren birden başlayarak hüküm numaraları verilmeye başlanmış ve 58. sayfaya kadar devam etmiştir. 58. sayfada 24. numarayla sona eren hüküm numaraları tarafımızdan devam ettirilmiş ve sayfa 84'e kadar süren bu numaralandırma numara 70 ile sonlandırılmıştır. Sayfa 84'ten itibaren tekrar orijinal numaralar birden başlayarak verilmeye başlanmıştır. Ayrıca metinde okunmayan bölümler (...) ve silik kısımlar (silik) olarak belirtilmiştir.

Sultan II. Abdulhamit'in saltanat yıllarının başlarına tekabül eden 1878-1882 yıllarda, vilayet Şer'iyye Mahkemesinde görülen kayıtları kapsayan 333 Numaralı Bitlis Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyonu, bu vilayetin ilgili dönemi hakkında değerli bilgilere ulaşmamızı sağlayacaktır. 333 Numaralı Bitlis Şer'iyye Sicili, yukarıda da görüldüğü üzere, Hicri: 1295-1300 Miladi: 1878-1882 yılları arasındaki mahkeme kayıtlarından oluşmaktadır. Bu yıllar arasında, Bitlis Şer'iyye Mahkemesinin gördüğü ve karara bağladığı bütün veraset, vekalet, vesayet, tereke, nafaka, borç, satış, boşanma vb. davalar ile ilgili kayıtlar, söz konusu sicil defterinde yer almaktadır.

Bu çalışmamız, Bitlis vilayetinin son dönem sosyo-ekonomik yapısını ve hukuksal uygulamalarını inceleyen araştırmacılara, bu hususta en önemli bir kaynak olan Şer'iyye Sicilleri'nin katkısını sağlamayı amaçlamaktadır.

4.2. FİHRİST

Hüküm/Sayfa No – Tarih – Hüküm özeti

- 1/2 – 18 Zil’kade 1295/ 13 Kasım1878 – Şeyh Abdürrezzak Efendiye Şerefiye camii vazife beratı verilmesine dair i’lam.
- 2/3 – 9 Muharrem 1294/ 3 Şubat 1877 – Arapça....
- 3/3 – 22 Cemaziye’levvel 1296/ 14 Mayıs 1879 – Bitlis Taş mahalleli Süleyman Efendinin Şeyh Hasan Camiine hatiplik beratı
- 4/3 – Bitlis Zeydan Mahallesi sakinlerinden Garipcan ve kardeşleri Vartan ve Eyko arasında hane taksimi.
- 5/3 – 18 Haziran 1295 – 30 Haziran 1879 – Batus, Gevidik ve Petrus arasındaki alacak davasını içerir.
- 6/3 – 18 Haziran 1295 – 30 Haziran 1879 – Batus, Gevidik ve Kayril arasındaki alacak mevzusuyla alakalı mahkeme kararı.
- 7/4 – 19 Muharrem 1294 – 13 Şubat 1877 – Arapçadır....
- 8/4 – 29 Muharrem 1294 – 13 Şubat 1877 – Batum Kal’asında topçu neferiyken ölen Bitlis Yervan Köyünden Haydar bin Osman’ın alcağının varislerince talebi davası.
- 9/4 – 29 Muharrem 1294 – 13 Şubat 1877 – Bitlis’in Taş Mahallesinde bulunan, miras kalan bir evin taksim davası
- 10/4 – 25 Muharrem 1294 – 9Şubat 1877 – Ölmüş olan Ermeni Artin’in karısının nafaka isteği ile alakalı dava
- 11/5 – 25 Muharrem 1294 – 9 Şubat 1877 – Ölen Ermeni Artin ‘in terekesinin taksimi
- 12/5 – 5 Safer 1294 – 19 Şubat 1877 – Alacaklıların miras tahsilatı ile alakalı dava
- 13/5 – 21 Safer 1294 – 7 Mart 1877 – Alacaklıların miras tahsilatı ile alakalı dava
- 14/5 – 25 Rebiulahir 1294 – 7 Temmuz 1877 – Ermeni milletinden Pazih ve oğlu Ovadis ile Keragos ve oğlu Bagos arasındaki para alacağı mevzusuna dair mahkeme kararı.
- 15/6 – 25 Rebiulahir 1294 – 7 Temmuz 1877 – Anadolu kazaskeri Seyyid Mehmet Kadri’nin Abdülhalim Efendiyi Bitlis kadılığına atama emri

- 16/6** – 27 Şaban 1292- 28 Eylül 1875 – Bitlis Taş mahallesinden olan ve vefat etmiş olan Timur bin Halid'in terekesinin taksimi.
- 17/7** – 1290-1873 – Abdal bin Timur'un çocuklarına vasi tayin edilmesi
- 18/8** – 5 Rebiulevvel 1294 – 20 mart 1877 – Vefat eden Kani bin Mehmedin terekesinin taksimi
- 19/8** – 6 Rebiulevvel 1294 – 21 Mart1877 – Vefat eden Molla Mehmet bin İsmail'in terekesinin taksimi
- 20/8** – 6 Rebiulevvel 1294 – 21 Mart 1877 – Vefat eden Molla Hasan bin Ömer'in terekesinin taksimi
- 21/8** – 6 Rebiulevvel 1294 – 23 Mart 1877 – Vefat eden Mehmet Bin Ömerin terekesinin taksimi
- 22/8** – 6 Rebiulevvel 1294 – 23 Mart 1877 – Vefat eden Patros keşiş veledi Evedisin terekesinin taksimi
- 23/8** – 7 Rebiulevvel 1294 – 24 Mart 1877 – Vefat eden Patroskiteş veledi Ovadisın terekesinin taksimi
- 24/9** – 8 Rebiulevvel 1294 – 3 Mart 1877 – Kahta karyesinde iken vefat eden Yusuf bin Mustafa'nın veraseti
- 25/9** – 10 Rebiulevvel 1294 – 25 Mart 1877 – Vefat eden Bagos veledi Şahin'in terekesinin taksimi
- 26/9** – 10 Rebiul-evvel 1294 – 25 Mart 1877 – Vefat eden Ohanis veledi Kuşa'nın terekesinin taksimi
- 27/9** – 27 Rebiul-evvel 1294 – 11 Nisan 1877 – Boşanma ve nafaka davası
- 28/9** – 21 Rebiulevvel 1294 – 5 Nisan 1877 – Bitlis Zeydan mahallesinde Alaaddinzade Cafer bin Şaban camiye ait bir berber dükkanının kirasında oğlu Halilde bulunan üçbuçuk Osmanlı lirasının zamanı dolduğunda ödeyeceğini ve ödemezse kendi ev ve bahçesini vermeyi taahhüd eden ve Katip İbrahim Efendiyi de vekil tayinine dair i'lam.
- 29/10** – 23 Rebiulevvel 1293 – 18 Nisan 1876 – Vefat eden Süleyman Ağanın ölüm tarihinin meclis huzurunda şahitlerle tespit edilmesi
- 30/10** – 23 Rebiulevvel 1294 – 7 Nisan 1877 – Arif bin İbrahim'in karısı Bedre'yi üç talakla boşaması sonrasında, kadının mahkeme kararıyla bir başkasıyla nikahlanma isteğine dair i'lam.

- 31/10** – Rebiulevvel 1294 – 14 Nisan 1877 – Hersan mahalleli Osman'ın Ahmet bin Hacı'ya olan 765 guruş borcunun vermesi kararı
- 31/10** – 5 Rebiulevvel 1290 – 3 Mayıs 1873 – Vefat eden Ali bin Abdülhamidin küçük olan kızları Yasemin ve Döne için rüşde erinceye kadar Şeref oğlu İsa Çavuş bin Hüseyin'in vasi tayin edilmesi.
- 33/10** – 7 Rebiulahir 1294 – 21 Nisan 1877 – Bitlis kasabasının Taş mahallesinden Halid'in Ahmet Efendizade Ali'de alacağı olan parayı istemesi, mahkemenin paranın davalı Ali tarafından ödenmesine karar vermesi.
- 34/10** – 23 Rebiulahir 1294 – 19 Haziran 1877 – Bitlis'li Nadir bin Hasan Beyin babasından miras kalan arazi ve emlakları halası Adile hanımdan mahkeme kararıyla geri almasına dair mahkeme kararı.
- 35/10** – 13 Rebiulahir 1294 – 25 Haziran 1877 – Yusuf beyin vekaleti aracılığıyla alacağı olan dokuz yüz kuruşu Abdurrahman bin Halef'ten istemesi ve mahkemenin borcun ödenmesine karar vermesi
- 36/10** – 13 Rebiulahir 1294 – 25 Haziran 1877 – Taş mahalleli Vartan veledi Ohannis'in Çalhorlu Babu veledi Milk'tan alacağı olan 500 guruşun tahsiline dair i'lam
- 37/10** – 23 Rebiulahir 1293 – 16 Temmuz 1876 – Nadir Bey ile Adile hanım arasındaki miras davası
- 38/12** – 25 Rebiulahir 1294 – 9 Mayıs 1877 – Bitlis Taş mahallesi ahalisinden Allahverdi bin Mehmet ile Mehmet bin İrfan arasındaki satış akti tutanağı.
- 39/12** – 29 Rebiulahir 1294 – 13 Mayıs 1877 – İstanbul'da ölen Bitlis Kızılmescid mahallesinden Şefkatlızade Ahmed bin Receb'in küçük olan oğlu ve kızı Emine için vasi tayini.
- 40/13** – 2 Cemaziyelevvel 1294 – 15 Mayıs 1877 – Bitlis'in Hersan mahallesinden olup ölen Süryani Makdis Padik veledi Tomas'ın verasetinin taksimi.
- 41/13** – 25 Rebiulahir 1294 – 7 Temmuz 1877 – Bitlis Hersan mahallesinden ölen Süryani Makdis Padik veledi Tomas'ın verasetinin taksimi için küçük çocuklarına annelerinin vasi tayin edilmesine dair i'lam.
- 42/14** – 3 Cemaziyelevvel 1294 – 16 Mayıs 1877 – Borç ve Alacak davasına dair hüccet .
- 43/14** – 9 Cemaziyelevvel 1294 – 22 Mayıs 1877 – Alacak davasıyla alakalı hüccet.
- 44/15** – 27 Cemaziyelevvel 1294 – 9 Haziran 1877 – Alacak davasıyla alakalı hüccet
- 45/15** – 3 Cemaziyahir 1294 – 15 Haziran 1877 – Alacak davasıyla alakalı hüccet

- 46/15** – 3 Cemaziyelahir 1294 – 15 Haziran 1877 – Miras Davası
- 47/16** – 24 Haziran 1293 – 6 Temmuz 1877 – Alacak Davasıyla alakalı hüccet
- 48/16** – 24 Haziran 1293 – 6 Temmuz 1877 – Karar verilecek konunun fetvalarda nasıl yorumlandığına dair i'lam
- 49/16** – Temmuz 1877 – Alacak davasıyla alakalı hüccet
- 50/17** – 18 Şubat 1292 – 2 Mart 1877 – Davacı şahsın alacağına tahsiline dair karar içeren i'lam
- 51/17** – 5 Şaban 1294 – 15 Ağustos 1877 – Miras davasıyla alakalı hüccet
- 52/17** – 19 Şevval 1294 – 27 Ekim 1877 – Boşanma ve Nafaka ile alakalı hüccet
- 53/19** – 21 Ramazan 1294 – Miras taksimi davasıyla alakalı hüccet
- 54/20** – 25 Safer 1295 – 28 Şubat 1878 – Erzurumda vefat eden Bitlisli Hacı Abdulgani'nin tereke taksimatı
- 55/21** – 25 Safer 1295 – 28 Şubat 1878 – Vefat eden Müezzinzade Polad bin Derviş'in terekesi
- 56/21** – 29 Safer 1295 – 24 Mart 1878 – Taş mahallesinde vefat eden İbrahim'in terekesi
- 57/22** – 27 Safer 1295 – Zeydan mahallesi ahalisinden vefat eden İshak bin Mahmud'un terekesi
- 58/23** – 13 Rebi'ül-evvel 1295 – 18 Mart 1879 – Bitlis kasabası Hersan mahallesinde sakinlerinden vefat eden Ülüklüzade İbrahim bin Hacı Mehmed'in Veraseti
- 59/24** – 5 Rebi'il-ahir 1295 – Hersan mahallesi ahalisinden vefat eden Haydar bin Mehmed'in veraseti
- 60/25** – 13 Rebi'il-ahir 1295 - 18 Mart 1878 – Vakfiye
- 61/26** – 17 Rebiül-sani 1295 – 20 Nisan 1878 – Hersan mahallesi sakinlerinden vefat eden Hacı Ömer Çeri Efendi İbni Molla Osman'ın veraseti
- 62/27** – 5 Şaban 1295 – Hersan Mahallesi ahalisinden Ermeni milletinden olan Şirak veledi Uvaysıb'ın terekesi.
- 63/27** – 7 Şaban 1295 – 6 Ağustos 1878 – Bitlis kazasının Zeydan mahallesi ahalisinden Kasım bin Abdurrahman'ın veraseti
- 64/29** – 19 Şaban 1295 – 18 Ağustos 1878 – Miras davası

- 65/29** – 7 Şaban 1295 – 6 Ağustos 1878 – Bitlis Kasabası Taş Mahallesi ahalisinden vefat eden Hacı Receb ağa ibni Hacı Salih'in veraseti.
- 66/31**-7 Şaban 1295 – 6 Ağustos 1878- Mülk satışı ile alakalı hüccet.
- 67/31** – 21 Şaban 1295 – 18 Ağustos 1878 – Bitlis kazasının Hersan mahallesi ahalisinden iken vefat eden Mustafa bin Haydar'ın veraseti.
- 68/32** – 5 Şaban 1295 – 4 Ağustos 1878 – Veraset ve davası ile alakalı hüccet.
- 69/32** – Miras davasıyla alakalı hüccet
- 70/33** – 21 Ramazan 1295 – 19 Eylül 1878 – Bitlis kasabasının Taş Mahallesi ahalisinden Ermeni milleti'nden Bedarus veledi Hacı Harunun veraseti.
- 71/33** – 25 Şevval 1295- 22 Ekim 1878- Bitlis kasabasının Taş mahallesinden vefat eden Hacı Halit bin Ali'nin veraseti.
- 72/34** – 19 Şevval 1295 – 16 Ekim 1878 – Arazi davasıyla alakalı i'lam
- 1/47** – Alacak taksimiyle alakalı ferman
- 2/47** – 27 Şevval 1295 – 24 Ekim 1878 – Alacak davasıyla alakalı hüccet
- 3/47** – 10 Zilka'de 1295 – 7Kasım 1878 – Alacak davasıyla alakalı hüccet
- 4/48** – 11 Zilka'de 1295 – 6 Kasım 1878 – Alacak davası
- 5/48** – 15 Zilka'de 1295 – 10 Kasım 1878 – Alacak davası
- 6/48** – Bitlis Kasabasının Zeydan mahallesinde iken vefat eden Ahmed bin Ömer'in mirasının taksimi.
- 7/49** – 3 Muharrem 1295 – 7 Ocak 1878 – Bitlis Kasabasının Zeydan Mahallesi sakinlerinden Feride binti İshak'ın veraseti.
- 8/49** – Miras taksimi
- 9/50** – Bitlis'in Aşağı Kale Mahallesi sakinlerinden Sadullah bin İsmail'in veraseti
- 10/50** – 11 Cemaziyel-evvel 1296 – 2 Haziran 1879 – Bitlis kasabasının Hersan mahallesi ahalisinden vefat eden Halime binti Abdurrahim'in veraset..
- 11/51** – 3 Cemaziyel-ahir 1296 – 25 Mayıs 1879 – Miras davası
- 12/51** – 5 Cemaziyel-ahir 1296 – 27 Mayıs 1879 – Alacak Davası
- 13/52** – 11 Cemaziyel-ahir 1296 – 2 Haziran 1879 – Telef olan at davası

14/52 – Alacak davası

15/53 – 17 Recep 1297 – 25 Haziran 1880 – Bitlis Kasabası Zeydan mahallesi sakinlerinden Kudret Hatun binti Şeyh Fethullah'ın veraseti

16/54 – 13 Şaban 1296 – 21 Temmuz 1880 – Alacak davası

17/54 – 13 Şaban 1296 – 2 Ağustos 1879 – Mülk satışı

18/55 – 28 Şaban 1296 – 17 Ağustos 1879 – Kızıl Mescid mahallesi ahalisinden Mustafa bin Mehmed'in veraseti.

19/56 – 25 Şaban 1296 – 14 Ağustos 1879 – Hisse satışı davası

20/56- Hersan Mahallesi ahalisinden Hasan Ağa bin Hacı'nın veraseti

21/57 – 23 Ramazan 1296 – 10 Eylül 1879 – Ev satışı davası

22/57 – Bitlis kasabasının Zeydan mahallesi sakinlerinden Abdullah Ağa bin ismail'in veraseti

23/58 – Zeydan mahallesi ahalisinden Uzeyir Ağazade İbrahim'in veraseti.

24/58 – 24 Zil-hicce 1296 – 24 Aralık 1879 – Katıl davasının icrası hakkında temenni dilekcesi

25/58 – 20 Rebi'ul-ahir 1297 – 31 Mart 1879 – Borcuna karşılık rehin bıraktığı evini geri alma davası

26/59 – 8 Rebi'ül-ahir 1298 – 9 Mart 1898 – Cami halısı alma vakfı hesabı

27/59 – 23 Haziran 1298 – 22 Mayıs 1881 – Mehir ve Nafaka kefilisi

28/60 – Bitlis'e vali tayini

29/60 – 3 Şaban 1297 – 2 Mayıs 1881 – Kaybolan çocuğunun bulunması ve babasına teslim edilmesi davası

30/61 – 4 Haziran 98 – 3 Mayıs 1881 – Umumi vekalet

31/61 –12 Temmuz 96 – 2 Temmuz 1879 – Vakıf mütevellisinin su'i istimalinden dolayı uzaklaştırılması

32/61 – 15 Temmuz 96 – 5 Temmuz 1879 – Vekalet tutanağı

33/61 – 16 Şaban 97 – 24 Temmuz 1880 – Mal taksimi ve vasi tayini

34/62 – 28 Şaban 1297 – 5 Ağustos 1880 – Alacak davası

- 35/63** – 8 Şaban 1297 – 16 Temmuz 1881 – Mülk satışı
- 36/63** – 7 Ramazan 1297 – 14 Ağustos 1881 – Mülk satışı
- 37/64** – Ramazan Hilali Tespiti
- 38/64** – 7 Ramazan 1297 – 14 Ağustos 1881 – Mülk ihtilafı
- 39/65** – 24 Ramazan 1297 – 31 Ağustos 1881 – Mülk satışı
- 40/65** – Bitlis'in Han mahallesi ahalisinden olup vefat eden Abdullah ağa ibni Osam bin Mehmed'in veraseti.
- 41/66** – 29 Şevval 1297 – 4 Eylül 1880 – Veraset ve taksim
- 42/66** – 26 Şevval 1297 – 1 Eylül 1880 – Alacak ve veraset davası
- 43/67** – 27 Şevval 1297 – 2 Eylül 1880 – At değişiminde vaki muaraza davası
- 44/67** – 27 Şevval 1297 – 2 Eylül 1880 – Alacak davası
- 45/68** – 30 Şevval 1297 – 5 Eylül 1880 – Bitlis'in Zeydan mahallesi sakinlerinden Musa bin Yahya'nın veraseti.
- 46/69** – 3 Zil-ka'de 1297 – 27 Eylül 1880 – Konut satışı sözleşmesi
- 47/70** – 2 Zl-ka'de 1297 – 7 Eylül 1880 – Vasi ve vekalet tayini
- 48/70** – 7 Muharrem 1297 – 21 Aralık 1879 – Zeydan mahallesi ahalisinden vefat eden Hacı Yakup bin Hacı Said'in veraseti.
- 49/70** – 1 Muharrem 1298 – 3 Aralık 1880 – Alacak davası
- 50/72** – 25 Muharrem 1298 – 27 Aralık 1880 – Cami-i şerife Aşır-han tayini
- 51/73** – Vakfiye talimatı
- 52/73** – 25 Safer 1298 – 6 Şubat 1880 – Taş mahallesi ahalisinden vefat eden Süleyman Efendi bin Emin Efendi veraseti.
- 52/74** – 11 Ramazan 1297 – 18 Ağustos 1880 – Mal bağıışı
- 53/75** – Kadı tayini içeren belge.
- 54/75** – 9 Rebi'ül-evvel 1298 – 8 Şubat 1880 – Veraset ve taksim
- 55/76** – 23 Rebi'ül-evvel 1298 – 22 Şubat 1880 – Taş Mahallesi sakinlerinden Davut oğlu Said bin Şey Ali bin Yahya'nın veraseti

- 56/77** – 10 Rebi’ül-evvel 1298 – 9 Şubat 1881 – Veraset ve taksim
- 57/77** – 8 Safer 1298 – 9 Ocak 1881 – Yetim mallarını korumaya dair i’lam
- 58/78** – 1 Safer 1298 – Temyiz mahkemesine müracaatlarda eklenmesi gereken evraklar hakkında i’lam
- 59/78** – Çocuğa vesayet tayini ile alakalı hüccet
- 60/78** – Vesayet hakkında hüccet
- 61/79** – Mustafa Sıtkı efendi bin Abdullah bin Abdussamed’in veraseti
- 61/80** – 29 Rebi’ul-evvel 1298 – 28 Şubat 1881 – Vesayet Zabtı
- 62/80** – 15 Rebi’ul-evvel 1298 – 14 Şubat 1881 – Vesayet Tayini
- 63/80** – 17 Rebi’ul-ahir 1298 – 18 Mart 1881 – Vasi tayini
- 64/80** – 27 Rabi’ul-ahir 1298 – 28 Mart 1881 – Vasi tayini
- 65/81** – Bitlisli Mehmed Emin Efendi bin Seyid Ahmed bin Abdullah’ın veraseti.
- 66/82** – 4 Cemaziyel-ula 1298 – 3 Nisan 1881 – Ramazan bin Mahmud’un mülkiyetine dair hüccet verilmesi talebi.
- 67/82** – 9 Cemadiyel-ula 1298 –8 Nisan 1881 – Vefat eden Mehmed’in veraseti
- 68/83** – 5 Cemaziyel-ula 1295 – 8 Mayıs 1878 – Bitlis Hersan mahallesi ahalisinden vefat eden Hatip Oğlu Halid Efendi ibni Molla Receb bin Abdullah’ın veraseti.
- 69/84** – 5 Cemaziyel-ahir 1298 – 4 Mayıs 1881 – Vasi Tayini
- 70/84** – 6 Cemaziyel-ula 1298 – 5 Mayıs 1881 – Mülk satışıyla alakalı hüccet.
- 1/85** – Vasi Tayini ve Mal tespiti.
- 2/85** –18 Cemaziyel-ahir 1298 – 17 Mayıs 1881 – Vasi Tayini
- 3/85** – 11 Cemaziyel-ahir 1298 – 10 Mayıs 1881 – Vasi Tayini
- 4/86** – 11 Cemaziyel-ura – 10 Mayıs 1881 – Bitlis Kızıl Mescid ahalisinden vefat eden İsa bin Rıdvan bin Abdullah’ın veraseti.
- 5/86** – 12 Cemaziyel-ahir 1298 – 11 Mayıs 1881 – Bitlis Hersan Mahallesi ahalisinden vefat eden Hatib oğlu halid efendi ibni Molla Receb bin Abdullah’ın veraseti.

- 6/87** – 8 Cemaziyel-uhra 1298 – 7 Mayıs 1881 – Bitlis Hersan mahallesi sakinlerinden vefat eden Şemzin oğlu Davut bin Cihangir bin Şemzin veraseti
- 7/87** – 8 Cemaziyel- uhra – 7 Mayıs 1881 – Vasi Tayini
- 8/88** – 9 Cemaziyel-uhra 1298 – 8 Mayıs 1881 – Bitlis Hersan mahallesi sakinlerinden Yakub bin Şemzin veraseti
- 9/88** – 7 Rebi’ul-ahir 1298 – 28 Mart 1881 – Vasi tayini
- 10/88** – 29 Rebi’ul-ahir 1298 – 30 Mart 1881 – Vasi Tayini
- 11/89** – 29 Rebi’ul-ahir 1298 – 30 Mart 1881 – İsmail Ağa ibni Ahmed bin Abdullah’ın veraseti
- 12/90** – 7 Receb 1298 – 4 Haziran 1887 – Vasi Tayini
- 13/90** – 6 Cemaziyel-ahir 1298 – 5 Mayıs 1881 – Bitlis Hersan mahallesi sakinlerinden vefat eden Molla Receb bin Molla Abdullah’ın veraseti.
- 14/91** – 14 Receb 1298 – 11 Haziran 1881 – Bitlis Evih Mahallesi sakinlerinden olup vefat eden Hacı Kasım bin hac Abdullah’ın veraseti
- 15/93** – Bitlis Zeydan mahallesinden Süleyman efendi bin Yusuf efendinin veraseti
- 16/94** – 2 Şaban 1298 – 29 Haziran 1881 – Bitlis Aşağı Kale mahallesi sakinlerinden vefat eden Hazinedar Zahid Sadık bin İbiş’in veraseti.
- 17/95** – 22 Ramazan 1298 – 18 Ağustos 1881 – Şuf’a Davası
- 18/96** – 22 Şaban 1298 – 19 Temmuz 1881 – Bitlis Hersan Mahallesi sakinlerinden vefat eden Hacı Rüstem Zahid Abdurrahman ibni el-hac Osman bin Abdullah’ın veraseti.
- 19/97** – 16 Receb 1298 – 13 Haziran 1881 – Kayıp at davası
- 20/97** – 12 Ramazan 1298 – 8 Ağustos 1881 – Bitlis Zeydan Mahallesi sakinlerinden Reşid bin Yusuf veraseti
- 21/97** – 5 Şevval 1298 – 30 Ağustos 1881 – Veraset Davası ve Mal Yazımı
- 22/99** – 13 Şevval 1298 – 7 Eylül 1881 – Vasi Tayini
- 23/99** – 12 Şevval 1298 – 6 Eylül 1881 – Bitlis Kızıl Mescid mahallesi sakinlerinden İsmail efendi ibni Abdullah’ın veraseti.

- 24/100** – 16 Ramazan 1298 – 12 Ağustos 1881 – Bitlis Zeydan Mahallesi ahalisinden olup vefat eden Hüseyin bin Şaban'ın veraseti
- 25/100** – 19 Şevval 1298 – 13 Eylül 1881 – Nafaka Takdiri
- 26/101** – 15 Şaban 1298 – 12 Temmuz 1881 – Nafaka Takdiri
- 27/101** – 21 Şevval 1298 – 15 Eylül 1881 – Alacak davası
- 28/102** – 28 Şevval 1298 – 22 Eylül 1881 – Alacak davası
- 29/102** – 16 Zil-kade 1298 – 10 Ekim 1881 – Alacak Davası.
- 30/103** – 12 Zilka'de 1298 – 6 Ekim 1881 – Bitlis Hersan mahallesinden vefat eden Beşir Ağa ibni Besim bin Abdullah'ın veraseti.
- 31/104** – 19 Zilka'de 1298 – 13 Ekim 1881 – Vasi Tayini
- 32/104** – 5 Zil-hicce 1298 – 13 Ekim 1881 – Vasi tayini
- 33/104** – 10 Zilhicce 1298 – 2 Kasım 1881 – Vasi Tayini
- 34/105** – 12 Şevval 1298 – 6 Eylül 1881 – Bitlisli Hacı İsa bin Hacı Hasan veraseti
- 35/106** – 15 Ramazan 1298 – 15 Eylül 1881 – Nafaka Takdiri
- 36/107** – 22 Zilhicce 1298 – 14 Kasım 1881 – Mahkeme i'lamı
- 37/107** – 25 Zilhicce 1298 – 17 Kasım 1881 – Mahkeme i'lamı
- 38/108** – 7 Muharrem 1299 – 29 Kasım 1881 – Mahkeme i'lamı
- 39/109** – 6 Muharrem 1299 – 28 Kasım 1881 – Vasi Tayini
- 40/109** – 25 Şaban 1296 – 14 Ağustos 1879 – Hisse satışı davası
- 41/109** – Alacak davası
- 42/109** – 6 Muharrem 1299 – 23 Kasım 1881 – Bitlis Taş mahallesi ahalisinden olup vefat eden Boza oğlu Halil bin İsmail ibni Başı'nın veraseti
- 43/110** – 15 Muharrem 1299 – 7 Aralık 1881 – Vasi tayini
- 44/110** – 19 Muharrem 1299 – 11 Aralık 1881 – Bitlis Zeydan Mahallesi ahalisinden olup vefat eden Keleş ibni Zeydan'ın veraseti
- 45/110** – 19 Muharrem 1299 – 11 Aralık 1881 – Bitlis Zeydan Mahallesi ahalisinden olup vefat eden Abdullah bin Hari'nin veraseti

46/111 – 20 Muharrem 1299 – 12 Aralık 1881 – Bitlis Zeydan Mahallesi ahalisinden olup vefat eden Ahmed bin Allahverdi veraseti

47/111 – 20 Muharrem 1299 – 12 Aralık 1881 – Vasi Tayini

48/111 – 20 Muharrem 1299 – 12 Aralık 1881 – Vasi Tayini

49/112 – 8 Muharrem 1299 – 30 Kasım 1881 – Bitlis kazasının Zeydan mahallesi ahalisinden olup vefat eden Timur ağa bin İbrahim ‘in veraseti.

50/113 – Arazi satış i’lamı

51/113 – 2 Zilhicce 1299 – 15 Ekim 1882 – Vasi tayini ve tereke taksimi

52/115 – 5 Safer 1299 – 27 Aralık 1881 – Veraset tahsisi

53/115 – 5 Safer 1299 – 27 Aralık 1881 – Mülk satışı i’lamı

4.3. 333 NOLU BİTLİS ŞER'YYE SİCİLİ TRANSKRİPSİYONU

[2] Numara 1 – Berat

Berevât-ı 'âlîşân-ı sûret-i Bitlis

Zeydân mahallesi mütemekkinlerinden Şerefiye câmi'i şerîfi imâmı olan Şeyh Abdürrezzâk Efendi hazretlerinin berevât-ı 'âlîşân sûretidir Sûret-i berât-ı 'âlîşân (silik) tâbi' Bitlis kasabasında vâki' Şerefiye Câmi'-i şerîfi vakfından olmak üzere senevî bin iki yüz guruş bedel ile müceddeden tayinine dâir vürûd olan inhâ üzerine ma'âşından sarfedilmesi lede'l-icrâ ol bâbda (...) olan i'lâm mücebince cihet-i mezkûrenin (silik) mutasarrıfı Şeyh Süleymân (...) ve ihtiyâr olunan kasabasında lede'l-imtihân (silik) sülbiye oğlu işbu râfi'u tevkî'u refî'i'ş-şân-i (silik) kayd olunarak yedine berevât-ı 'âlîşânım (silik) makâm-ı (...) evkâf-ı hümâyûnumdan tahsîsi ifâde kılınmağla mücebince tevcîh olunmak işbu iki bin doksan beş senesi ramazân-ı şerîfin on dördüncü günü târihiyle bi'l-kayd bu berât-ı hümâyûnumu virdim (silik) bilâ-kusûr imamet hizmetini kılmak ve (...) ve tekâmül (silik) şartıyla (...) oluna tahriren fi'l-yevmü's-sâmin 'aşera min şehri zi'l-ka'de'ü'ş-şerife lisenete hamse ve tis'în ve mieteyn ve elf **(18 Zi'l-kade 1295 / 13 Kasım 1878)**

[3] Numara 2 - Hüccet

Hüve'l-mu'în

(...) ittahazet li-en yektübe fihâ's-sukûk ve'l-vesâik bi-misâsi'l-hucceti' ilâ sıyâneti'l-embvâli ve kat'ül-münâza'âti beyne'l-halâyıkı fî zemeni'abdi'l-müftakiri ilâ keremi rabbihi'l-kaviyyi es-seyyîdü 'Ali 'el-l-'ulvi mevlel-hılafe bimedineti Bitlis bede'e fi'l-yevmi't-tâsi'ı ve'l-aşer min şehri muharremü'l-harâm lisenete erba'a ve tis'în ve mieteyn ve elf **(9 Muharrem 1294 / 3 Şubat 1877)**

Numara 3 - Berat

Taş mahalleli Şeyh Hasan Câmi'i şerîfi hatibi Süleymân Efendinin berâtı sûretidir Sûret-i berât-ı 'âlîşân (...) vilâyeti dâhilinde Muş sancağına muzâfe Bitlis kasabasında vâki' merhûm Şeyh Hasan kuddise sirruhu câmi'i şerîfi vakfından olmak üzere senevî yedi yüz elli guruş vazîfe ile imâmet ve hitâbet cihetlerinden hitâbet hizmetinin tevcîhiyle yedine berât i'tâsına dâir vârid olan inhâ üzerine muamelesi (silik)si (...) mahkeme (...) olunan i'lâm mücebince cihet-i mezkûrenin berât-ı (silik) olub (...) ehliyeti nümâyân olan işbu râfi'u tevkî'u refî'i'ş-şân-i hâkânî Süleymân nâm-ı diğeri 'Abdurrahman bin Mûsâ zîr salâhiyeye bi'tt-vecîh (silik) cihât-ı (...) müceddeden (...) yedine berât-ı 'âlîşân i'tâ olunmak bâbında evkâf-ı hümâyûn nezâreti tarafından bâ-telhîsi lede'l-'arz şeref-sünûh ve sudûr iden (...) hümâyûn ve şeref-makrûn-ı şâhânesi mücebince hitâbet-i mezkûr mukabilinde tevcîh olunan bin iki yüz doksan altı senesi cemâziye'l-evvelîsinin yigirmi ikinci günü târihiyle bi'l-kayd bu berât-ı humayun virildi ve hitâbet (...) vazîfe-i kadîmesiyle (...) oluna min şehri cemâziye'l-evvel lisene sitte ve tis'în ve mieteyn ve elf **(22 Cemaziye'l-evvel 1296 / 14 Mayıs 1879)**

Numara 4 - Senet

Zeydan mahallesinde mütemekkin birâderim Garibcan ve gaib ani'l-beled Vartan ve diğeri birâderim müteveffâ Eyko'nun eytâmlarının olub bu kere (silik) ve cihet-i şer'iyye altı bin guruş semen ile neccâr oğlu Petro'dan bey' itmiş olduğum hâne ahâlîsinden Vartan'ın gaybûbetine mebnî (...) olan bin beş yüz guruş bu târihten i'tibâren (...) tımar itme evini (...) kendüsine (silik) olduğunı mübeyyin işbu senedim Bitlis mahkemesine bidâyeti sandığına inhâ olundu (silik)

Numara 5 - Hücet

(...) dayım Batus zimmetinde olan matlutından ber-vech-i bâlâ doksan altı guruş birâderlerim Gevidik Kayril tarafından merkûm Petrus'ta ahz u makbûzum olmuş olduğundan işbu ilm ü haberim i'tâ kılındı Fî 18 haziran 95 (18 Haziran 1295 – 30 Haziran 1879) (silik) Makdis İstor veled-i (...)

Numara 6 - İ'lam

(silik) Makdis İstor'un birâderi Kivrak ve Kayril meblağ-ı mezbûrı da'vâ iderler ise tarafımdan tebeyyüz olunmak üzere işbu mahalle (.....) Fî 18 haziran 95 (18 Haziran 1295 – 30 Haziran 1879)

[4] Numara 7 - Hücet

Hüve'l-mu'în

(...) ittahazet li-en yektûbe fihâ's-sukûk ve'l-vesâik bi-misâsi'l-huccti' ilâ sıyâneti'l-emvâli ve kat'ül-münâza'âti beyne'l-halâyıkı fî zemeni'abdi'l-müftakiri ilâ keremi rabbihi'l-kaviyyi es-seyyidü 'Ali 'el-l-'ulvi mevlel-hılafe bimedineti Bitlis bede'e fi'l-yevmi't-tâsi'ı ve'l-aşer min şehri muharremü'l-harâm lisenete erba'a ve tis'în ve mieteyn ve elf (19 Muharrem 1294 – 13 Şubat 1877) sene 1294 mühür

Numara 8 - Hücet

Verâsetnâme

Fî'l-asl Erzurum vilâyet-i celîlesine mülhâk Muş sancağının Bitlis kasabasına muzâfen ve yervân olub Batum kal'ası topcu neferâtından iken vefât iden Haydar İbn 'Osmânın vârisleri vâlidesi Fâtıma binti Sâlim ve zevcesi Hasîbe binti Sâdık ile altı yaşında Yûsuf isminde ve üç yaşında Yahya isminde iki nefer oğlu ve iki yaşında Nigâre isminde olan bir sağıra kızının vasîleri mezbûr ve Yervân karyeli Ahmed bin 'Osmân karye-i mezbûrede ma'kûd meclis-i şer-i hatîr lâzımü't-tevkîrde Bitlis mahallâtından Hersân mahallesi ahâlîsinden 'Abdullah bin Mehmed muvâcehesinde bi'l-asâle ve bi'l-vesâye üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb müteveffâ-yı mûmâ ileyhın târih-i vefâtından akdem işbu 'Abdullah otuz guruşel-hâletü hazihi zimmetinde bulunmağla Hasran verâseti bize munhasıra ve bizden mâ'adâ vâris-i şer'îsi ve terekesine müstahak veresesine olmamağla merkûm 'Abdullah su'âl olunub meblağ-ı mezbûrı tarafımıza edâya ve emr u tenbîh-i şer'î buyurulmak bi'l-asâle ve bi'l-vesâye matlûbumuzdur didiklerinde gibbe's-suâl merkûm 'Abdullah cevabında meblağ-ı müdde'â otuz guruş müteveffâ-yı merkûm Haydar bin 'Osmânın zimmetinde matlub ise de müdde'iyûn-ı mezbûrûnun ber-vech-i mübeyyin vârisleri ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'iyûn-ı mezbûrûndan iddi'â-i meşruha

larına mutâbık beyine taleb olundukda ‘udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve sâlifü’z-zikr Yervân karyesi ahâlîsinden Hasan bin Mustafa nam kimesneler li-ecliş-şehâde ’ş-şehâde meclis-i şer’a hâzırân olub ‘inde’l-istişhâd fi’l-vâki’ Batum kal’ası topcu neferâtından iken vefât iden ve Yervân karyeli Haydar bin ‘Osmân ‘Osmân bin Yûsufun münhasıran verâseti vâlidesi Hadice-i mezbûre Fâtıma binti Sâlim ve zevcesi Hasîbe binti Sâdık ve sülb-i sağîr Yûsuf ve sülbiye sağîre kızı Nigâre munhasıra ve maskıt-ı ra’sleri ve Yervân karyeli olub ve bunlardan gayrı varisi ve terekesine müstahak ahar kimsesi oldığı ma’lumumuz değildir biz bu hususa bu vecih üzere şahidleriz şahadet dahi ederiz deyü her biri edâ-yı şahadeti şer’iyye itdikde ba’de’t-ta’dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûl olmağın mûcibiyle meblağ-ı mezbûr otuz guruşun verese-i merkûmeye edâsına ba’de’l-hükm mâ-vaka’a bi’t-taleb ketb olundı tahrîren fi’l-yevmü’t-tâsi’u ve’l-ısrîn min şehri muharremü’l-harâm lisenete erba’u ve’t-tâsi’u ve mieteyn ve elf (29 Muharrem1294 / 13 Şubat 1877)

Numara 9 - İ’lam

Hâne tefrîki

Nefs-i Bitlis kasabasının Taş mahallesi ahâlîsinden Haydar ve Abdâl Mûsâ...Timur bin Halid merkumân kesân yekdiğlerinin şerik ve halit’i...merkûmûndan Ebdal’ın merkûmân ile tereke-i müşterekelerinin.tahrir ve imlalarının tefrîk ve tesbiti lâzım gelüb îcâbat müstelzim-i şer’iyyesi idiğinden mahalle-i mezbûrede etrâf-ı selasesi merbûtu ile... Hâcî Şa’bân Ağa hâneleri ve taraf-ı râbi’i...ile mahdûd ve muttasıl tahtânî ve fevkânî on bâb oda ve tahtânî bir bâb tennûr-hâne ve bir bâb bağçeyi müştemil olan hânelerini keşf tahtânî ve fevkânî bir bâb tâze oda Mûsâ...tahtânî fevkânî bir bâb odaile tennûr-hâne müteveffâ merkûm Abdâlın vâlidesi Güzel binti Kara Molla ile sülb-i sağîr oğulları Mehmed ve Halîl ve sülbiye sağîre kızları Peri ve Mahbûbe hisselerine ve tahtânî ve fevkânî bir bâb oda ile bir kıt’a bağçe Haydar hissesine tahsîs edilmekle ol vecihle tashîh kaydı lâzım kılınmağın ba’de’t-tescîl huzûr-ı ‘âlfilerine i’lâm olundı tahrîren fi’lyevmü’t-tâsi’i ve’l-ısrîn min şehri muharrem lisene erba’a ve tis’in ve mieteyn ve elf (29 Muharrem1294 / 13 Şubat 1877)

Numara 10 - Hücet

Nefsi Bitlis kasabasının Kızıl mescid mahallesi ahâlîsinden teb’a-yı gayr-i müslimenin Ermeni milletinden iken fevt olan Artin veledi Garibcan’ın sülb-i sağîr oğlı ...umûrına kibel-i şer’den mensûb vasî ve bâisü’l-kitâb...oğlı Ohanis veledi Makdis Artin meclisi-i şer’i hatir-i lâzımü’ttevkirde takrîr-i kelâmedüb mezburetânın Nafaka ve kisveye ihtiyâcı olmağın babası mezbûrdan muntakil mal-ı mevrusun ribhından nafaka ve kisve bahâ ve sair havaic-i zaruriyesine...kadr-i kifâye farz-u takdîr olunmak bi’l-vesâye matlûbumdur didikde ‘inde’l-hâce zam ve tenzîl kılınmak üzere taraf-ı şer’-i şerîfden merkûmânın nafaka ve kisve bahasıyla sair ihtiyâcât-ı zarûriyesi içün târîh-i kitabdan yevmî kırkar para ki şehri otuz guruş farz u takdîr ile meblağı mezkur-u mefruzu sağîr-i mezbure harc-ü sarfa ve ledel-iktizâ istidaneye ve ‘inde’z-zafer hisse-i mezbûresine rücû’a vasiyyi mezbura izin virilmeğın mâ vaka’a bi’t-taleb ketb olundı tahrîren fi’l-yevmü’l-hâmîs ve’l-ısrîn min şehri muharrem lisene erba’a ve tis’ine ve mieteyn ve elf (25 Muharrem 1294 / 9 Şubat 1877)

Mustafa efendi

İbrahim efendi
Muhzır Osman

[5]Numara 11 – Hücet

Müteveffâ-yı Artin veled-i Mıgırdıç'ın

Ba'dehu müteveffâ-yı merkûm Artinin pederi Mıgırdıç fevt olub verâseti sağîr-i mezbûr Murat'a munhasıra oldığı 'inde'ş-şer'il-enver mütehakkık oldukdan sonra terekesinden hissesine musîb mebâliğin ber-vech-i zîr ba'de'l-ihracü'l-masârif sağîr-i mezbûr hissesine sûret-i kısmetidir ki beyân olunur

Oğlı Artinin terekesinden:

Hissesi: 3704,30 guruş

Minhâ el-ihracât :

Müddet-i hayâtında munhasır...hisse-i varidesinden ahz u sarf itdiği:321 guruş

Varak baha masârif: 53 guruş

İşbu kassâm defteri sahîfe içinde muharrer matlûbâtından dan eshabı zimemât tarafından virildiği isbât olunan altı yüz kırk bir guruşdan mezbûr Mıgırdıç hissesine isâbet iden mikdâr-ı şer'isi: 88 guruş

Yekûnü'l-ihracât: 462,30 guruş

Sahhü'l-bâkî: 3242,10 guruş

Ber-vech-i beyân olundığı üzere müteveffâ-yı merkûmun hissesi ba'de'l-ihracü'l-masârif üç bin iki yüz kırk iki guruş on para Murat hissesine kasm idilerek matlûbât-ı vâkı'adan tahsîl olunan on dört bin yedi yüz kırk altı guruşdan müteveffâ-yı merkûm Artinin zevcesi Nişonun hissesi olan iki bin dokuz yüz otuz sekiz guruş kendüsine bi'l-istifâ...on bir bin sekiz yüz sekiz guruşu doksan dört senesi muharremi on beşinci gününden bi'l-i'tibâr dane ve irbah etmek üzere Sağîr-i mezbûrun vasiyyi mensube-i şer'iyyesi Evatis yedinde terk ve ibka idildiği işbu mahalle şerh ve tahrîr kılındı tahrîren fi'l-yevmü'l-hâmis 'ısrîn şehri muharrem lisene erba'a ve tis'în ve mieteyn ve elf. **(25 Muharrem 1294 -9 Şubat 1877)**

Numara 12 - İ'lam

Bitlis kasabası eytâm müdürü sâbık İsmâ'il Ağanın kasaba-i mezbûre meclis-i de'âvisine mahsûs odada ma'kûd-ı meclis-i şer'i münirde Zeydân mahalleli 'Abdurrezzâk bin...ve Şa'bân bin Kâsım ile bi'l-muvâcehe terâfu'larında Taş mahallesi ahâlîsinden müteveffâ İlanzâde Rüstem Ağa bin Arafatın zevce-i menkûha-i metrûkesi Emetullah Binti Mehmed Ağanın zevci, mezbûr Rüstem Ağanın terekesinden hisse-i erba'asına musîb mebâliğden yedimde bulunan bir kıt'a sened mücebince mezbûrenin izn-i vekâletiyle rayic-i beldeye...tevfikan beşlik beş guruş on para altılık altı guruş on paradan bi'l-hesâb beşlik ve altılık olarak işbu hâzır bi'l-meclis 'Abdurrezzâkdan sağîre idane ve istidane itmiş olduğum iki bin yüz guruş el-hâletü hazihi zimmetinde olmağla ba'desüsal edâsına emr-u tenbîh-i şer'î buyurulmak matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ ve gibbe's-suâl merkûm 'Abdurrezzâk cevâbında meblağ-ı mezbûr iki bin yüz guruş vech-i muharrer zimmetinde virecek borcu olduğunu tâyi'an ikrâr ve merkûmŞa'ban dahi kefâletini mukırran beyân itmekle ber-vech-i muharrer meblağ-ı mezbûr iki bin yüz guruşu ağa-yı mûmâileyhe edâya merkûm 'Abdurrezzâk iltizâm olundığı ba'de't-tescîl huzûr-ı 'âlfilerine i'lâm olundu tahrîren fi'l-yevmü'l-hâmis min şehri saferu'l-hayr lisenete erba'a ve tis'ine ve mieteyn ve elf. **(5 Safer 1294 – 19 Şubat 1877)**

Numara 13 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Kızıl Mescid mahallesi ahâlîsinden Hanâmîr veledi Kiristonun kasaba-i mezbûre meclis-i de'âvîsine mahsûs odada ma'kûd-ı meclis-i şer'i münirde Hersân mahalleli Ağbâb veledi Kibter ile bi'l-muvâcehe terâfu'larında işbu Ağbâb zimmetinde olan yüz elli sekiz gurusu alacak hakkımın tahsîli matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ ve gıbbe's-suâl mezbûr zimmetindetâyi'an i'tirâf itmekle 'alâ mûcib-i ikrârihi meblağ-ı mezbûrun merkûm Hanâmîre edâsıyla müdde'î-yi 'aleyh merkûm Kibter iltizâm olduğu ba'de't-tescîl huzûrî 'âlîlerine i'lâm olundu tahrîren fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-'ışrîn min şehri safer lisene erba'a ve tis'in ve mieteyn ve elf.(21 Safer 1294 – 7 Mart 1877)

Numara 14 - İ'lam

Ahlat vilâyet-i celîlesine mülhak Muş sancağının nefsi Bitlis kasabasının Baş mahallesi mütemekkinlerinden ve teb'a-i devlet-i 'aliyyenin Ermeni milletinden Pâzih veledi Ovadis nam kimesnenin Bitlis kasabası meclis-i de'âvîsine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'i münirde nefsi Bitlis kasabasının Hersân mahallesi mütemekkinlerinden ve millet-i merkûmeden Keragos veledi Bagos ile bi'l-muvâcehe terâfu'larında yedimde bulunan bir kıt'a sened-i müvezzah işbu Keragos zimmetinde ez gayri teslîm el-hâletü hazîhi alacak hakkım olan yigirmi iki 'aded lirâ-yı 'Osmânînin ba'de's-suâl edâsına emr u tenbîh-i şer'î buyurulmak matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ gıbbe's-suâl merkûm Keragos cevâbında meblağ-ı müdde'â-bihâ yigirmi iki 'aded lirâ-yı 'Osmânî zimmetinden yigirmi 'aded lirâ-yı 'Osmânîsini te'diye idüb yalnız iki 'aded lirâ-yı 'Osmânî müdde'î-yi merkûma borcum kalmışdır deyü ba'de'd-def' kendüsinden def'-i meşrûhunu mübeyyin beyine taleb olundukda isbât ve ityanı beyyineden aczini İzhâr itmeğın müdde'î-yi merkûm Pâzih ba'de'l-halîf meblağ-ı mezbûr yigirmi iki 'aded lirâ-yı 'Osmânînin zât-ı mezkûr Pâzihe edâ için müdde'î-yi 'aleyh merkum Keragos iltizâm olduğu ba'de't-tescîl huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundu tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmîs ve'l-'ışrîn şehri rebî'u'l-âhir lisene erba'a ve tis'in ve mieteyn ve elf (25 Rebiulahir 1294 – 7 Temmuz 1877)

[6]Numara 15 - Hüccet

'İzzetma'âb Şerî'at-nisâb Mevlânâ 'Abdülhalîm Efendi kâm-yâb

Ba'de't-tahiyetel-vâfiye inhâ olunur ki Erzurum vilâyet-i dâhilinde Bitlis kazâsının umûr-ı ahkâm-ı şer'iyyesi işbu bin iki yüz doksan üç senesi zilhicce'îş-şerîfesi guresinden zât-ı hazret-i fetevât-ı mu'in ki intihâb ve tercîh buyurdıklarına ve nezâret-i 'âmmemize binâ-en Tarafımızdan cenâb-ı şerî'atınıza ihâle ve tefvîz olunmuşdur gerekdir ki kazâ-yı mezkûrî gurre-i mezbûreden bi'n-niyâbe zabt idüb beynel-âhâli icrâ-yı ahkâm-ı şerî' şerife sa'y ü gayret vukû'iyâfte olan muhalledât-ı mevtâ-yı 'askeriyenin mûcib-i tahrîr olanlarını tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye tevzî' ve taksîmi husûsunda ihtimâm ve dikkat eylesiz vesselâm

El-fakîr 'Ali Satı' Efendi zâde Seyyîd Mehmed Kadri

El-kâdî-bi'asker-i Anadolu İmza

Muş sancağına mülhak Bitlis kasabası mahallâtından Taş

Numara 16 - Hücet

Muş sancağına mülhak Bitlis mahallâtından Taş mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden öter zâde Timur bin Hâlidin verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Güzel binti Kara Molla ile sülbi-i kebîr oğulları Haydar ve Abdâl Mûsâya munhasıra oldığı lede'ş-şer'il-enver zâhir ve mütehakkak oldukdan sonra verese-i kibârı taleb ü ma'rifet ve ma'rifet-i şer'le müteveffâ-yı merkûmun tahrîr olunan terekesi ber-vech-i zîr beyân olunur

- Yatak kat 1 aded, 200 guruş
- Kilim,3 aded,100 guruş
- Döşek,1 aded,50 guruş
- Yatak kat , 3 aded, 350 guruş
- Kilim ,1 aded,130 guruş
- ...Kılınç, 2 aded,100 guruş
- Kara ..., 2 aded,60 guruş
- Lengerî,3 aded
- Kazan,3 aded,200 guruş
- Sak,15 guruş
- Sini,1 aded
- Kepçe,2 aded,40 guruş
- ...olarak nukûdâtı:2576 guruş
- Sığır ra's,1 aded,100 guruş
- ...,280 aded,1800 guruş
- ...top ,1 aded,50 guruş
- Naif Kısarak,1 aded,200 guruş
- Kısarak ra's,1 aded ,400 guruş
- Erkek Tay naifi,200 guruş
- Ağnâm ra's ,80 aded,1800 guruş
- Ağnam ra's.,10 aded,150 guruş
- ...olarak...,2407.20 guruş
- İsmail Efendide,sened,10700 guruş
- Defa merkûm İsmail Efendide,3000 guruş
- Musa bin Hacı Mehmed ... İsmailde,100 guruş
- Şabân bin Sâdıkda,200 guruş
- ...Polad bin Ebubekirde,640 guruş
- ...1670 guruş
- Şeyh Salih bin Şeyh Sadullahda :620guruş
- Dükkan defterinde müteferrik alacak :500 guruş
- Birikli zadede : 800 guruş
- Mutrib ...nun oğlu Mahmudda : 85 guruş
- Tüceli oğlu peyaperuda(?) : 5000 guruş
-Serkisde 1000 guruş
- ...lı Mezre Mehmedde : 2500 guruş
- Merkûm Mezre Mehmedin oğlu ,25 aded : 100 guruş
- ... merkûmeden ki ,25 aded : 2125 guruş
- Çarıkçı Racuda : 642 guruş
- Ahlatlı Şehoda : 450 guruş

- ...180 guruş
- ...160 guruş
- BÛryanlı ...: 60 guruş
- Birikli Mehmedde : 107 guruş
- Merkûm Mehmedde : 30 guruş
- ...: 1 guruş
- Bulanığın(?) Karyesinde olan matlubat : 280 guruş
- Bulanık'ın ...sında olan ...: 1200 guruş
- Nakd...yüzlük lira-yı 'Osmânî ,183 aded :19634 guruş
- ...270 Guruş
- ...3400 guruş...
- ...: 400 guruş
- ...Oğlu...de : 70 guruş
- ... zâde...: 64 guruş
- ...
- ...: 140guruş
- ...Alınan : 107 guruş
- Monla Abdülazizden : 26 guruş
- BÛrmanlı ...: 6 guruş
- ... Mahmudda ... , 10 aded : 15 guruş
- BÛrmanlı ... , 1 aded : 12 guruş
- ...,1 aded : 15 guruş
- ...Hasoda : 21 guruş
- Ahlatlı Alide : 21 guruş
- Bostancı Mehmedde : 1033 guruş
- ...: 17 guurş
- Terzi Kara Bekirde: 2280 guruş
- ...: 110 guruş[7]
- Haydar ve Abdal Musada : 75 guruş
- ...: 300 guruş
- Şeyh AbdÛlgafÛrda : 106 guruş
- ...: 414 guruş
- Haydar ...: 300
- ...oğlu Reşîdde : 500
- ...oğlu Reşîdde : 221
- ...: 360 guruş
- ...: 500 guruş
- ..., 10 aded : 150 guruş
- ..., 10 aded : 50 guruş
- Bakır tas leğen, 10 aded : 30 guruş
- Mezbûr ...,40 aded : 400 guruş
- Yekûnü'l-eşyâ ve nakd vel-akar
- Minhel-ihracat :7863

Müteveffâ Timur bin Hâlid hîn-i vefâtında sekiz bin bin altı yüz bir hâneye mâlik olduğunu vesîkada muharrer eşyâ ve nukûd müteveffâ-yı merkûmun vefâtından sonra

sülbi kebîr oğulları Haydar ve Abdâl ve Mûsânın kesblerinden husûle geldiği mahalleler ahâlisinden Hacı Şa'bân ve Halil Ağa isbât ve Hâcî Sâlih şehâdetleriyle mütehakkık olduğundan sûret-i hâle nazaran zevcesi mezbûre Güzelin hâne-i mezbûrdan semen-i hissesi : 200 guruş

Sahû'l-bâkî : Minhâ mezbûrân Mûsâ ve Haydarın sülûsân hisseleri : 784 25268

Abdâlın hissesi : 26134

26 2

13 1

Eşyâ ve nukûdât-ı mezbûrân Haydar ve Abdâl ve Mûsâ beynlerinde hisseleri selâse üzerine bi't-taksîm beher hissesine yigirmi altı bin yüz otuz dört guruş on dört para bir akçe isâbet iderek ba'dehu merkûmûndan Abdâl vefât iderek verâsetini zevce-i menkûha-i metrûkası Döne binti Hasan ve vâlidesi Güzel binti Kara Molla sülbi sağır oğulları Mehmed ve Halil ve sülbiye sağıre kızları Peru ve Mahbûbeye munhasıra olarak hisse-i mezbûresinde verese-i kibârı ve verese-i sığârının vasî-i mensûbe-i şer'iyyesinin taleb ve ma'rifet ve ma'rifet-i şer'le beyne'l-verese sûret-i taksîmidir ki ber vech-i âtî beyân olunur

Müteveffâ-yı mezbûr Abdâlın hissesi : 26134 guruş 13 para 1 akçe

Minhel-ihracat :

Techiz ve tekfîn masârıfı: 1000 guruş

Mehr-i metruke-i zevce-i mezbûre Döne... : 200 guruş

Resm-i kısmet : 654 guruş

Kaydiye : 40 guruş

İşbu varak bahâsı : 30 guruş

Vech-i mahsus pul harcı : 30 guruş

Yekûnü'l-ihracât :

Hisse-i zevce : 3010 guruş

Hissetül-üm : 4013 guruş 13 para 1 akçe

Hisse-i ibn : 5685 guruş 26 para 2 akçe

Hisse-i ibn : 5685 guruş 26 para 2 akçe

Hissetül- bint : 2842 guruş 33 para 1 akçe

Hissetül- bint : 2842 guruş 33 para 1 akçe

Müteveffâ-yı merkûm Abdâlın hisse-i musiesi olan yigirmi altı bin yüz otuz dört guruş on para bir akçe ba'de'l-ihracû'l-masârıf beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye taksîm olunarak zevcesi mezbûre hissesine üç bin on ve vâlidesi Güzel hissesine dört bin on üç guruş on üç para bir akçe ve oğulları mezbûrân Mehmed ve Halilin beher hissesine beş bin altı yüz seksen beş guruş yigirmi altı para iki akçe ve kızları mezbûretân Peru ve Mahbûbenin beheri hisselerine iki bin sekiz yüz kırk iki guruş otuz üçer para birer akçe isâbet iderek mezbûrân Mehmed ve Halil ve Peru Mahbûbenin ... hisseleri olan meblağ kıbel-i şer'den vasî-yi mensûbeleri vâlideleri Döne binti Hasan ma'rifeti ve ma'rifet-i mahallince tamam-ı matlûbâtdan mevcut ve mutahakkık olup eytam-i merkûm hisselerine musîb on bir bin beş yüz doksan dört guruş alınan bir kıt'a senedleri mücebince merkûmân Haydar ve Mûsâ ... idildiği gibi kusûr-ı matlûbâtından olan hisselerinin de peyderpey tahsilinde ta'yîn ve icâbının nizamı dairesinde icrası lâzım gelmeğin işbu mahalle şerh ve temhîr kılındı tahriren fi'lyevmi's-sâbi'i ve'l-ısrûn ve min şehri şa'bân lisene isnâ ve tis'în ve mieteyn ve elf (**27 Şaban 1292 – 28 Eylül 1875**)

Numara 17 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Taş mahallesi ahâlîsinden iken bundan akdem vefât iden Abdâl bin Timurun sülb-i sağîr oğulları Mehmed ve Halil ve sülbiye sağîre kızları Peru ve Mahbûbenin hissa-i şayi'a ve.... tesviye-i umurlarına kîbel-i şer'den bir vasî tayini ehem ve elzem olmağla emânetle ma'rûfe ve istikâmetle mevsûfe ve umûr-ı vesâyeti îfâya muktedire idüğü zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî müslimîn taraflarından ihbâr olunan vâlideleri Döne binti Hasan ve sağîrûn-ı mezbûrûnun tesviye ve umûrlariyçün kîbel-i şer'den vasî nasb ve ta'yîn kılındıkda ol dahî hizmet-i mezbûreyi kabûl itmekle mâ-vaka'a bi'-taleb ketb-ü imlâ olundu fi'l-yevm min şehri lisene ve tis'în ve mieteyn v elf (**1290 – 1873**)

[8]Numara 18 - Hücet

Perişan Şefiye binti Mehmed karyesi ahâlîsinden iken vefât iden Kânî bin Mehmedin verâseti zevce-i, menkûha-i metrûkası Şefiye binti Mehmed ve ve biraderi Ca'fer ve sulbiye sağîra kızları Zülal Güşâya munharsıra oldığı lede's-şer'ul-enver zâhir olduktan sonra vâris-i kebîrleri ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr olunan terekesidir

- Ağnâm, 14 aded :280 guruş
- Öküz , 3 aded : 300 guruş
- İnek ; 1 aded : 60 guruş
- Tosun , 3 aded : 80 guruş
- Kilim , 2 aded : 40 guruş
- Kazan, 1 aded : 20 guruş
- Saham , 3 aded : 17 guruş
- Üsküre , 1 aded : 5 guruş
- Zincir top : 50 guruş
- Erzâk :247.20 guruş
- Hâne : 300 guruş
- Esasül-beyt: 21 guruş

Yekûn :

	1430.20 guruş
Resm-i kısmet	<u>35.30</u> guruş
	1394.30 guruş

Hisse-i zevce : 174.10 guruş

Hisse-i bint : 697.15 guruş

Hisse-i ahi : 523 guruş

Müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtı ber-vech-i bâlâ bâ-tahrîr ber-vech-i bâlâ beyne'l-verese bi'l-farîzatü's-şer'iyye taksîm olunduğı işbu mahalle şerh ve tahrîr kılındı 5 rebiul-evvel sene 94 (**5 Rebiul-evvel 1294 – 20 Mart 1877**)

Numara 20 - Hücet

Kibâr nâhiyesinin İkisur karyeli iken vefât iden Molla Mehmed bin İsmâilin verâseti zevce-i menkûha-i metrûkası Emine binti Mehmed ve sülb-i kebîr oğlu Halîl ve sülbiye kebîre kızları Rahîme Emine ve Halîme ve sülbiye sağîra kızı 'Âişeye lede'l-inhisâr vârisleri ma'rifetleriyle ber-vech-i zîr tahrîr olunan terekesidir

- Ağnâm, 10 aded :250 guruş
- Nuhâs : 110 guruş

- Kilim , 2 aded : 50 guruş
- Hâne bâb ,1 aded : 100 guruş
- Esâsü'l-beyt : 30 guruş

Yekûn :

	590 guruş
Resm-i kısmet	<u>007.1</u> guruş
	589 .30 guruş

Hisse-i zevce : 72,34 guruş

Hisse-i ibn : 170 guruş

Hisse-i : 15 guruş

Hisse-i bint : 85 guruş

Hisse-i bint : 85 guruş

Hisse-i bint : 85 guruş

Müteveffâ-yı merkûmun muhallelâtı zevce-i bâ-tahrîr zevce-i beyne'l-verese bi'l-farîzatü'ş-şer'iyye taksîm olunmuşdur 6 rebiul-evvel sene 94
(6 Rebiul-evvel 1294 – 21 Mart 1877)

Numara 20 - Hücet

Salim karyeli iken vefât iden Hasan bin Ömerin verâseti zevcesi Fâtıma binti Sâlih kebîr oğlu Emin ve sağıra kızları Züleyha ve Meryeme inhisârı lede't-tahkîk ber-vech-i zîr tahrîridir

- Ağnâm, 6 aded :100 guruş
- Merkeb, 1 aded : 60 guruş
- Hâne bâb, 1 aded : 100 guruş
- Esâsü'l-beyt : 30 guruş

Yekûn :

	290 guruş
Resm-i kısmet	<u>007.10</u> guruş
	189 .30 guruş

Hisse-i zevce : 35,13 guruş 2 akçe

Hisse-i ibn : 124.8 guruş

Hisse-i bint : 62,4 guruş

Hisse-i bint : 62,4 guruş

Müteveffâ-yı merkûmun muhallelâtı ber-vech-i bâlâ tahrîr ve beyne'l-verese taksîm olunduğı şerh ve tahrîr kılındı 6 rebiul-evvel sene 94
(6 Rebiul-evvel 1294 – 21 Mart 1878)

Numara 21 - Hücet

Kespanlı iken vefât iden Mehmed bin Ömerin verâseti sağır oğulları 'Ali ve 'Abdürrahim ve kebîre kızları Ebe ve sağîre Esmere inhisârı lede't-tahkîk ber-vech-i zîr tahrîridir

- Ağnâm, 5 aded :100 guruş
- Merkeb, 1 aded : 80 guruş
- Kazan, 1 aded : 20 guruş
- Hâne bâb, 1 aded : 100 guruş
- Esâsü'l-beyt : 50 guruş

Yekûn :

Resm-i kısmet	350 guruş
	<u>008.30 guruş</u>
	241.10 guruş

Hisse-i ibn : 112,30 guruş

Hisse-i ibn : 117.70 guruş

Hisse-i bint : 56,30 guruş

Hisse-i bint : 56,30 guruş

Müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtı ber-vech-i bâlâ tahrîr ve beyne'l-verese taksîm olunduğı şerh ve kayd olundu 8 Rebiul-evvel sene 94
(6 Rebiul-evvel 1294 – 23 Mart 1877)

Numara 22 - Hücet

Güzelderede vefât iden Patros keşiş veledi Evidisin verâseti zevcesi Maşid binti Milko ve sülb-i sağır oğlu Falük'e lede'l-inhisâr sûret-i tahrîridir

- Ağnâm, 30 aded :600 guruş
- Öküz , 4 aded : 600 guruş
- İnek , 2 aded : 200 guruş
- Dana , 3 aded : 100 guruş
- Bakır ,Batman : 2 / 250 guruş
- Çift aleti, 100 guruş
- Keçe kilim, 8 aded : 200 guruş
- Erzâk : 200 guruş
- Hâne bab , 3 aded : 5000 guruş
- Esâsü'l-beyt : 200 guruş

Yekûn :

2950 guruş
<u>0073,30 guruş</u>
2876,10 guruş

Hisse-i zevce : 359,30 guruş

Hisse-i ibn : 2517,7 guruş

Müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtı ber-vech-i bâlâ tahrîr ve beyne'l-verese taksîm olunduğı şerh ve tahrîr kılındı 8 Rebiul-evvel sene 94
(6 Rebiul-evvel 1294 – 23 Mart 1877)

Numara 23 - Hücet

Gardığın karyeli iken vefât iden Şeho nin verâseti zevcesi Perîşân binti 'Ali ve 'gâib oğlu Mûsâ ve Reşid ve kızı Baranu ya inhisârı lede't-tahkîk tahrîridir

- Ağnâm, 10 aded :400 guruş
- Öküz , 2 aded : 510 guruş
- Kazan , 1 aded : 50 guruş
- altı, 1 aded : 40 guruş
- Keçe kilim, 6 aded : 100 guruş
- Hâne bâb , 2 aded : 300 guruş
- Esâsü'l-beyt : 50 guruş
- Erzâk : 100 guruş

Yekûn :

1650 guruş

$$\frac{0041,10}{1608,30} \text{ guruş}$$

Hisse-i zevce : 201 guruş

Hisse-i ibn : 562,26 guruş

Hisse-i ibn : 562,26 guruş

Hisse-i bint: 281,18 guruş

Müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtı ber-vech-i bâlâ tahrîr ve beyne'l-verese taksîm olunduğı şerh ve tahrîr kılındı 9 Rebiul-evvel sene 94
(7 Rebiul-evvel 1294 –24 Mart 1877)

[9] Numara 24 - Hücet

Kahta karyesinden iken vefat eden Yusuf bin Mustafanın veraseti sulbi kebir oğulları ...

- Öküz : 2 / 200
- İnek 1 / 100
- ... 100
- Kazan 2 /100
- Hane 1 /200
- Esasül-beyt 100

YEKÛN : 800

Resm-i kısmet 20

780

Hissatül-ibn 260

Hissatül-ibn 260

Hissatül-ibn 260

Müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtı ber-vech-i bâlâ tahrîr ve beyne'l-verese taksîm kılındı 8 Rebiul-evvel sene 94 (8 Rebiul-evvel 1294 – 3 Mart 1877)

Numara 25 - Hücet

(...)karyeli iken vefât iden Bagos veledi Şahin'in verâseti zevcesi Maro binti Siron ve kebîr oğlu Avidis ve sağır Merki ve sağîre kızı Suka'ya lede'l-inhisâr lede't-tahkîk tahrîridir

- Ağnâm,40 aded : 800 guruş
- Öküz , 4 aded : 100 guruş
- İnek, 1 aded : 100 guruş
- ..., 2 aded : 100 guruş
- Bakır Batman , 1 : 100 guruş
- Çift aleti : 50 guruş
- Keçe kilim : 100 guruş
- Hâne bâb , 3 aded : 600 guruş
- Esâsü'l-beyt : 100 guruş

Yekûn :

2500 guruş

$$\frac{0007,30}{2486,10} \text{ guruş}$$

2486,10 guruş

Müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtı ber-vech-i bâlâ tahrîr ve beyne'l-verese taksîm kılındı 10 Rebiul-evvel sene 94 (**10 Rebiul-evvel 1294 – 25 Mart 1877**)

Numara 26 - Hücet

Hersan karyesinden iken fevt olan Ohanis veledi veraseti nin verâseti zevce-i metrukesi Siro ve hemşîresi Nunü ve birâderi Suko'ya inhisârı lede't-tahkîk tahrîridir

- Ağnâm, 50 aded :1000 guruş
- Öküz , 4 aded : 500 guruş
- İnek , aded : 100 guruş
- Dana , 1 aded : 50 guruş
- Kazan , 2 aded : 100 guruş
- Hâne bab , aded : 400 guruş
- Erzâk Akçesi : 200 guruş
- Esâsü'l-beyt : 100 guruş

Yekûn :

	2550 guruş
Resm-i kısmet	<u>0063,30</u> guruş
	2496,10 guruş

Hissetü'z-zevce : 621,22 guruş

Hissetül-ahi : 1243.5 guruş 1 akçe

Hisse-i ibn : 621,22 guruş 2 akçe

Müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtı bâ-tahrîr beyne'l-verese bi'l-farîzatü's-şer'iyye taksîm olunduğı işbu mahalle şerh ve tahrîr kılındı 10 Rebiul-evvel sene 94 (**10 Rebiul-evvel 1294 – 25 Mart 1877**)

Numara 27 - Hücet

Van vilâyet-i celîlesi dâhilinde kâin 'Âdilcevâz kasabasının Kal'eboynu mahallesi sekenesinden Mahiye binti Sâlih bin Mehmede vekâleti ve zât-ı mezbûreyi 'Ârifân kasaba-i mezbûrenin Dikis mahallesi mütemekkinlerinden Mustafa Çavuş bin 'Ali ve Yûsûf Çavuş bin Hasan nâmân kesânın şahâdetleriyle sâbit ve sübût-u vekâletine hükm-i şer'î lâhık olan yine kasaba-i mezbûrenin Dikis mahallesi ahâlîsinden fevt olan Bitlis kasabası meclis de'âvîlerine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde mezbûr Bitlis kasabası mahallâtından Taş mahallesi ahâlîsinden Ahmed bin Hâcî İbrâhime vekâleti Taş mahallesi ahâlîsinden Sâdik bin Beşşâr 'Ali bin Fârisi şahâdetleriyle sâbit olan Hâcî Necmeddin efendi müvacehesinde merkûm Ahmedin zevce-i mutallakası müvekkilim mezbûre Mahiyenin sâlifü'l-ism Ahmed tarafından mehri müecceci olan bin guruş ile nafaka-i 'iddet-i malumeden ve sandık derûnunda olan Entari ve cübbe ve bir kat yatağın gıbbe'l-vekâle bana teslîm ve üzerine şer'î buyurulmak matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ icâb-ı icabı şer'isi icra sadedinde iken mebanelerine muslihûn tavassutuyla mebâlig ve eşyâ-yı müdde'âdan. iki 'aded lirâ-yı 'Osmânî ile bir cübbe ve bir kat yatak üzerine sulh ve yekdiğerlerini 'âmme-i de'âvî ve kâffe-i metâlibâtndan ibrâ ve iskat ve taraf-ı şer'-i şerîfe ihbâr ve takrîr ve tarafeyn-i vekâlet-i 'aliyyeleri hasebiyle ibrâ ve imzâ kabûl etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb u olundı fi'l-yevmi's-sâbi'u ve'l-'ısrîn min şehri rebî'ul-evvel lisene erba'u ve tis'in ve mieteyn ve elf (**27 Rebiulevvel 1294 – 11 Nisan 1877**)

Numara 28 - İ'lam

Van vilâyet-i celîlesine mülhak Muş sancağına tâbi' Bitlis kasabası mahallâtının Zeydân mahallesi mütemekkinlerinden 'Alaaddinzâde Ca'fer bin Şa'bân nam kimesne kasaba-i mezbûre meclis-i de'âvîsine mahsûs odada ma'kûd-ı meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde Zeydân câmi'-i şerîfi ve mütevellîsi ve evkâf muhâsbesi vekîli 'Ali Ağa munhasırında bi-tav'ihâ takrîr-i kelâm idüb câmi'-i şerîfi-i mezkûrun bir bab berber dükkânı bedel-i îcâresinden oğlum Halîl zimmetinde olan üç buçuk aded lirâ-yı 'Osmânîyi târihinden bir sene kâmilen hitâmında te'diye itmek üzere ta'ahhüd ve mukâbilinde yedimde müstakillen mülk ve hakkım olub etrâf-ı erba'ası zabt ve 'Abdî ve 'Osmânzâde 'Abdülkâdir ve 'Alaaddinzâde Ferho ve bağçeleri ve kendü hâneleriyle mahdûd ve muttasıl bir kıt'â bağçemi eşcâr ve ... ve cemi' müstağillâtıyla terhîn ve târîh-i mu'ayyenesinde meblağ-ı mezkûrî îfâ idemediğim hâlde bağçe-i mezbûre-i merhûneyi bey' ve semeninden mezbûrî [10] edâ itmek üzere de'âvî kâtibi İbrâhim Efendiyi tarafımdan vekîl nasb u ta'yîn eyledim didikde mûmâileyh İbrâhim Efendi dahî vekâlet-i mezbûreyi kabûl itmeğin gibbe't-tasdikü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min şehri rebî'u'l-evvel lisene erba'a ve tis'in ve mieteyn ve elf (21 Rebiulevvel 1294 – 5 Nisan 1877)

Şühûdü'l-hâl

İsa bin Şeref - Zabtiye bin Sâlih - Muhzır 'Osmân - Osmân Efendi bin Ahmed Efendi

- Köhne minder , 1 aded
- Köhne yorgan,1 aded
- Köhne yasdık,1 aded
- Nuhâs leğen,1 aded
- Sandık,1 aded
- ... , 1 aded
- Kılınç ,1 aded
- Tabanca hassa, 1 aded
- Müsta'mel yan kilim, 2 aded
- Eski entâri,1 aded
- Köhne Gömlek,2 aded
- Alaca entâri,1 aded
- Kutnu entâri ,1 aded
- ... 3 aded
- ... İşi , 1 aded
- Hamam gömleği , 1 aded
- Müsta'mel Bohça , 1 aded
- İsmâil Ağada sîm mecidiye ,1 aded
- İsmâil Ağanın ifâdesi üzerine sâbık Sâlih Efendide sîm mecîdî, 4 aded
- Timurzâde Musa da sîm mecîdî , 3 aded

Sadr-ı i'lâmda muharrer eşyâlar bi-tamâmihâ meclis-i de'âvîye mahsûs olub diğere bir aded sîm mecîdî kendü tarafında ve dört aded sîm mecîdî dahî selef-i dâ'iyem Hakim Efendi ve ... bin mecîdiye dahî Timurzâde Musa da olduğu de'âvî mümeyyizân-ı sâbıkasından İsmâil Ağa tarafından ifâde olunmuş ve eşyâ-yı mezbûrelere müsted'î Kara Baytarın müteveffiyeye zevcesi Elmasdan verese-i

gâibesine munhasır ve mütehakkık olduğında meclis-i mezbûr efrâdı tarafından ma'lûmât-ı sâbika üzerine beyân olmağın İfâsı icâb-ı hâl mezkur-u inha-i aliyyeleridir... 19 Rebî'ul-evvel sene 94 (19 Rebiulevvel 1294 – 3 Nisan 1877)

Numara 29 - İ'lam

Müteveffâ-yı mûmâileyh Süleymân Ağanın verâseti zevcesi Asiye binti Halîl Ağaya sağır oğulları Mehmed ve Mustafa ve sülbiye kebîr kızları Ülfet ve sağıra Fâtıma mücellân ve Safiyeye yevmi vefâtı doksan beş senesi şehr-i teşrîn-i evvelînin dördüncü günü tesâdüf olduğu meclis-i de'âvî mümeyyizânından Hacı Necmeddin Efendi ve kâtib İbrâhim Efendi şahâdetleriyle tahakkuk idüb ol vechle ifâ-yı icabı lâzım gelmeğın huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundı fi'l-yevmi's-sâlisü ve'l-'ısrûn min şehri rebî'u'l-evvel lisene selâse ve tis'în ve mietey ve elf (23 Rebiulevvel 1293 – 18 Nisan 1876)

Numara 30 - İ'lam

Sulbiye kebîre kızı Bedre nam hâtuna husûs-i âti'z-zikrde bulunduğı zât-ı mezbûreyi ârifân Zeydân mahalleli Sâlih bin Fârisi ve Mehmed bin Süleymân şahâdetleriyle sâbit ve sübût-i vekâletine hükm-i şer'-i lâhık olan Zeydân mahalleli Şa'bân bin Mehmed nam kimesne Bitlis kasabası meclis-i de'âvîsine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'-i münirde hersân mahalleli 'Ârif bin İbrâhim muvâcehesinde işbu 'Ârif târîhinden takrîben sekiz mah mukaddem taht-ı nikâhında olan müvekkilem mezbûre kızım Bedreyi talak-ı selâse ile itlâk ve kayd-ı zevcinden i'tak eylemesiyle mezbûremden mezkûreleri ve benim hânemde meskûn olub ve müddet-i 'iddet dahî munkız ve mütecaviz bulunduğundan zevc-i âhara tevezjici için taraf-ı şer'-i şerîfden izn-i şer'î buyurulmak bi-hasebi'l-vekâle matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ ve gibbe's-suâl merkûm 'Ârif cevâbında Şa'bânın 'iddi'â-yı vâkı'asını tasdik için vakt-i tatlikde üzerinde olan ref'-i zevâlî maksadıyla hal ve vâkı'asınca mu'âmele-i lâzıme-i şer'iyeyi 'âlim ve 'ârif olduğu hâlde kast-ı iftirâk ile itlâk eylediğini tâyi'an ikrâr ve i'tirâf eylemesiyle hasebi'l-kabûl lede'l-havâle cezâ-yi fi'li zevce-i mezbûresinden iftirâk olduğımı bilerekden tatlikini mukır bulunduğı takrîrce talâkı sahîh olduğu muharrer Olan fetevâ-yı şerîfde musarrah bulunmuş ve ber-vech-i muharrer sahîh-i talâkına hükm-ü birle lede't-taleb zevc-i âhara tevezjici için vekîli de'âvî merkum Şa'bâna izn-i şer'î mütaayyin olmağın huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundı fi'l-yevmi's-sâlisü ve'l-'ısrûn min şehri rebî'u'l-evvel lisene selâse ve tis'în ve mieteyn ve elf (23 Rebiulevvel 1294 – 7 Nisan 1877)

Numara 31 - İ'lam

.....lı Ahmed bin Hacı Mahmudun Hersân mahalleli 'İsa bin ...den 'iddi'âda bulunduğı yediyüz altmış beş gurusu ikrâr ile edâsına iltizâm olunduğı i'lâmı selh-i rebî'ul-evvelsene294

(.. rebiulevvel 1294 – 14 Nisan 1877)

Numara 32 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Taş mahallesi mütemekkinlerinden iken akdemâ vefât iden 'Ali bin 'Abdülhamîdin sülbiye sağıra kızları Yâdigâr ve Dönenin vakt-i rüşd ve sidârlarına değın kıbel-i şer'den bir vasî nasb u ta'yîni ehem ve ilzâm olmağla emânetle ma'rûf ve istikâmetle mevsûf umûr-ı vesâyeti ifâyâ muktedir idüğü zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî 'adûlân ihbârlarıyla mütehakkık olan bâisü hazal-

Vesîka mahalle-i mezbûreli Şeref oğlu Îsâ Çavuş bin Hüseyin sağîretân-ı mezbûretânın tesviye-i umûrlarıyçün meclis-i şer'ul-hatîrdan vasî nasb u ta'yîn olundukda vesâyet-i mezbûreyi ber-vech-i muharrer kabûl ve emr ve merâsimini kemâ yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm itmeğîn mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmisü min şehri rebî'u'l-evvel lisene tis'in ve mieteyn ve elf
(5 Rebiulevvel 1290 – 3 Mayıs 1873)

Şühûdül-hâl

De'âvî mahkemesinden Sâmi Necmeddin Efendi -De'âvî mahkemesinden İbrahim Efendi - Muhzır 'Osmân Ve Gayruhüm

Numara 33 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Taş mahallesi ahâlîsinden Hâlid bindi nam kimesnenin kasaba-i mezbûre meclis-i de'âvîsine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'i münirde Hersân mahalleli Ahmed Efendizâde 'Ali ile bi'l-muvâcehe terafu'larında yedimde bulunan bir kıt'a sened mücebince işbu 'Ali zimmetinde alacak hakkım olan yüz elli gurus bin mecidiye akçenin ba'de's-suâl edâsına emr ve tenbîh-i şer'î bulunmak matlûbundur deyü ba'de'd-da'vâ ve gibb's-suâl merkûm 'Ali cevâbında müdde'î-yi merkûmdan Binsekiz yüz beşlik aldığını ikrâr mâ'adâsını inkâr itmekle müdde'î-yi merkûmdan iddi'â-yı vâkî'asına mutâbık beyine taleb olundukda lede't-tezekkür makblü'ş-şehâde idükleri istihbâr olunan Zeydân mahalleli Haydar bin Receb ve 'Abdulalh Efendi bin Kâsım ...nin şahâdetleriyle bi'l-muvâcehe isbât itmeğîn mücebince meblağ-ı mezbûrî müdde'î-yi merkûm Hâlide edâ için müdde'î-yi 'aleyh 'Aliye tenbîh-i şer'î olduğu huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundu tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi'u min şehri rebî'u'l-âhir lisene erba'a ve tis'in vemieteynveelf

(7 Rebiulâhir 1294 – 21 Nisan 1877)

Numara 34 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabası mütemekkinlerinden Nâdir Beğ bin Hasan Beğ'in kasaba-i mezbûre meclis-i de'âvîsine mahsûs odada ma'kûd-ı meclis-i şer'i münirde mahalle-i mezbûre sâkinelerinden 'Âdile Hanım binti Ziyâeddin Beğ ile bi'l-muvâcehe terâfu'larında Pederim müteveffâ Hasan Beğ'in bundan otuz sene akdem şirâen mülkü olan Zeydân mahallesinde sarây nam mahalde vâkî' ve etrâf-ı erba'ası (...) Havvâ Hanım (şilik) ile mahdûd ve mutasıl (...) tarla ile harabe hamam arsası ve tahtâni bir bab hâneye ilâ zamân yigirmi beş sene bilâ nizâ' müstakillen mutasarrıf olub bundan beş sene akdem vefâtından emlâk ve arâzî-yi mezbûre usûlen bana ve birâderlerim Hacı Ya'kubve Süleymân beğlere intikâl iderken diyâr-ı âharda bulunub gaybûbetimiz cihetiyle pederim mûmâileyhin hemşîresi işbu hâzır-ı meclis 'Âdile Hanım emlâk ve arâzî-yi mezbûreyi Füzûlen beş seneden beri zabt ve tasarrufunda bulunduğundan ba'de's-suâl keff-i yedine emr u tenbîh-i şer'î buyurulmak matlûbundur deyü ba'de'd-da'vâ ve gibbe's-suâl mezbûr 'Âdile Hânım cevâbında otuz dört seneden berü emlâk ve arâzî-yi mezbûre mülk-i müşterâm olub yedinde hüccet-i şer'iyye ve arâzî-yi müdde'âyı şimdiye kadar tasarruf ederim deyü ba'de'd-def' dâfi'-i mezbûreden def'-i meşruhasıyla tenbihini taleb ve sūdûr-ı şer'iyye üç def'a temhil-ü tatvil olundukda müdâfa'ât-ı vâkî'ayı vukû'ât-ı mezbûr mücebince..... tasarrufunu lede'l-isbât muktedir olamadığından lede't-taleb müdde'î-yi merkûm Nâdir Beğ pederi Hasan Beğ'in ber-vech-i müdde'â şirâen mülki olub vefâtına kadar yigirmi beş sene bilâ-nizâ müstakillen tasarrufunu lede't-ta'dîl

vet-tezkiye-i şer'iyye ...istihbâr olunan Zeydân mahalleli receb bin Yûsuf ve Hersân mahalleli Süleymân bin Feyzullah şehâdetleriyle ber nehc-i şer'i ba'del-isbât müdde'î-i 'aleyhâ mezbure 'Âdile Hanımın emlâk ve arâzî-yi mezbûreden keff-i yedine tenbîh-i şer'î olunduğu huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundu tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi'u min şehri rebî'u'l-âhir lisene selâse ve tis'in ve mieteyn ve elf (**23 Rebiulahir 1294 – 19 Haziran 1877**)

Numara 35 - İ'lâm

Birâder-i gâib anil-beled Yûsufa vekâleti sâbit ve sübût-i vekâletine Sürimli(?) Mustafa bin Sufî 'Ali Bekir bin Mehmed şehâdetleriyle hükm-i şer'î lâhık olan mezbûr Sürimli(?) Derviş bin (...) nin meclis-i şer'î münirde Yafolu 'Abdurrahman bin Halife ile bi'l-muvâcehe terâfu'larında müvekkilim mezbûr Yûsufun işbu 'Abdurrahman zimmetinde matlûbu olan dokuz yüz guruşun bi-hasebi'l-vekâle bana teslimine emr u tenbîh-i şer'î buyurulmak matlûbumdur deyü ba'de'-da'vâ ve gıbbe's-suâl merkûm Abdurrahman cevâbında inkâr itmekle müdde'î-yi merkûmdan iddi'â-yı vâkı'asına mutâbık beyine taleb olundukda ber-vech-i muharrer iddi'âsına lede't-tezkiye makbûlü'ş-şehâde idükleri istihbâr olunan Sürimli (?) Halil bin Mehmed Huzûrgânlı Haydar bin Hacı Yunus şehâdetleriyle isbât itmekle (...) meblağ-ı mezbûrun vekîl-i mûmâileyhe edâsı için müdde'î-yi 'aleyh Abdurrahmana tenbîh olunduğu huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundu Fi 13 r Rebî'ul-ahîr

294

(**13 Rebiulahir 1294 – 25 Haziran 1877**)

Numara 36 - İ'lâm

Taş mahalleli Vartan veledi Ohannis'in Çalhorlu Babu veledi Milkten vekâlet cihetiyle matlûbu olan beş yüz guruşun ikrâr ile tahsîli i'lâmı Fi 13 Rebî'ul-ahîr 294 (**13 Rebiulahir 1294 – 25 Haziran 1877**)

Numara 37 - İ'lâm

Nâdir Beğ tarafından takdîm olunub olunan havâle üzerine tapu kitâbetinden yazılan işbu i'lâm mütâla'a olundu. hulâsa-i meâli müsted'î Nâdir Beğ müdde'î-yi 'aleyh 'Adile Hanım mebanelerinde münaza'un fih fih olan emlâk ve arâzî-yi mezbûre 'Adile Hanım bi-hasebi'ş-şer'iyye otuz iki sene ve (...) arâzî koçanıyla on iki senedir mutasarrıfa olduğu gibi müsted'in iddi'âsı arâzî kânûnnâme-i humayunun yigirminci maddesinde muharrer (...) müddet-i sefer-i ba'îd olan (...) a'zâr-ı şer'iyye-i mu'tebere birine müstenid olmadığı ve bu beğinde fikdânî hâlinde on sene bilâ-nizâ' tasarruf olunan arâzî-yi (...) lede'ş-şer'

Olunacağı müsted'îlerine verilen i'lâm-ı şer'î dahî 'ale'l-usûl hâkim ve mümeyyizân ve mahal tapu kâtibi mühr-i zâyineleriyle memhûr olmak icâbât-ı nizamiye iktizâsından bulunmasıyla bu ahvâle 'adem-i ri'âyetlerinden müsted'îlere müstehak tapu bulunduğu hikâyesinden 'ibârettir Mâmafih kânûnnâme-i hümayûn-ı mezbûrun yigirminci maddesinde muharrer A'zâr-i mu'tebere-i şer'iyye vücûb-ı (...) larına gelince merkûm Nâdir Beğ iddi'â-yı vâkı'asında dahî pederi Hasan matlûbundan beş sene akdem vefâtında birâderleri Süleymân ve Hacı Yakûb Beğler dersa'âdette ve kendüsi dahî (...) olduğu halde diyâr-ı âharda bulunduğunu beyân ve mezbûre tarafından dahî bu 'iddi'âsı tasdîk edilmesi üzerine da'vâ-yı mezbûre de inbâ-i en şer' olunmuş idi ve Hânım-ı mezbûre yedinde hikâyeden 'ibâret görülen bir kıt'a hüccet ile arâzî koçanı bahsine gelince evvel emirde kendüsünün dahî mücebince

yedinde bulunan hüccet-i müstahak bu da müddet-i ba'ideyi (...) münâsebetiyle (...) mantukunca on sene bilâ nizâ' müdde'î-yi mezbûr (...) müstakillen tasarrufunda mertebe-i sübûta îsâli bi'd-defe'ât kendüsine teklîf-i vâkı'a-i beyine için sūdûr-ı şer'iyye dâiresinde temhil ve müddet-i şer'iyyesi (...) tadvîl olundukda isbâtından aczini izhâr ve kabûl mücerredî medâr-ı hükm itithâz olunamayacağından ahkâm-ı şer'iyye dâiresinde müdde'î Nâdir Beğden ba'det-taleb pederinin hâl-i hayâtında yigirmi beş sene bilâ nizâ' müdde'î-yi fih emlâk ve arâziye müstakillen tasarrufunu ve târîhinden beş sene akdem vefâtında kendüsiyle[12]birâderlerinin (...) hanım-ı mezbûre tarafından fuzûlen zabt u tasarruf olunduğunu ber nehc-i şer'î bi'l-isbât ol vechle yedine bir kıt'a i'lâm-ı şer'î verilmiş idi da'vâ-yı mezbûrenin ahkâm-ı şer'iyyeye isnâd ve i'lâm-ı şer'îye rabtı dahî bu misillü arâzî da'vâsında ihtilâf-ı tevârîh ile takyid-i ahkâm ve tekrar-ı simâ' ve sada'a mahal kalmamak üzere senedât-ı şer'iyyeye rabt ve tevsîki emirnâme-i sâmi-ye zeylen şeref-mevrûd Erzurum vilâyet-i celîlesi emirnâmesi ahkâm-ı mûnderice atfen şeref-mevrûd fi 28 Rebî'ul-âhir 93 târîh ve altmış üç 'umûm numrolu emirnâme-i cenâb-ı mutasarrıf-ı efhamî'de irâde ve fermân buyurulmak dan nâşi ahkâm-ı celîleye ittibâ'dan neş'et etmiştir. bu sene bu misillü mevâd hakkında müesses olan fikarât-ı nizâmiye meydânda ve ahkâm-ı münkasımenşn lede'l-icâb îfâ-yı icrâda iken 'aleyhine icrâ-yı mu'âmelât (...) müstelzim suâl ve (...) ve hasebi'l-me'mûrîyet (...) îfâsı dikkat olunması lüzûmu gayr-i mühim olub kâtib-i mûmâileyh i'lâm-ı mezbûru görüb meâlini intikal eylediği hâlde bu misillü ta'rîfâta yeltenmesi musalahada ittihad ceryanını tetimme-i müşkilât ve kesâleti ilkâdır ve beyân-ı sâiresinde ima eylediğinden muamelât-ı mesbûta ve müdde'î-yi 'aleyhe vekâlet derecesinde taarruzât muamelesi dâiresinde ol babda verilen i'lâm-ı şer'î ve işbu mu'âmeleyi (...) ve evrâk-ı sâirenin leffen mezkur livâyâ irsâli iktizâ eder ol babda Fî 23 Rebî'ul-âhir 93 (**23 Rebî'ul-âhir 1293 - 16 Temmuz 1876**)

Numara 38 - Hüccet

Nefsi Bitlis kasabası mahallâtından Taş mahallesi ahâlîsinden Allahverdi bin Mehmed nam kimesne kasaba-i mezbûre meclis-i da'avîsine mahsûs odada ma'kûd-ı meclis-i şer'-i münîr-i lâzımü't-tevkîrde yine mahalle-i mezbûreli 'Abdügafûr bin Mehmed muhzarında bi't-tav' ve rızâ takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm idüb dedi kim 'akdâtı sūdûruna değin yedimde müstakillen mülk-i mukassam olan mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'ası Mehmed bin 'İrfân ve Katırcı Şabân bin Allahverdi mülkleriyle (...) bağçesi ve tarîk-i 'âm ile mahdûd ve muttasıl olan tahtânî ve fevkânî bir bâb hâne ile bir bâb hâne harâbesini bin gurus ve Molla Mehmed medresesi mevkûfâtı merbûtasından Paşa Pazarında vâki' bir tarafı medrese-i mezbûre arsası bir tarafı yine medrese-i mezbûre vakf dükkânı ve bir tarafı Kulu(?) oğlu Süleyman dükkânı bir çarşı tarîki ile mahdûd bulunan dükkanda olan küp ve tabak ve terâzü ve sâir âlât ve edevât-ı bakkâliyyeyi işbu (...) semen-i makbûza ve medfû' mukâbilinde müşterî-yi merkûm 'Abdügafûr'a bey' bâr-i sahîh-i şer'iyyeyle bey' ve min hasebi'l-mecmû' semenleri olan bin altı yüz gurus tamâmen müşterî-yi merkûm yedinden ahz-u kabz eyledim fîmâ ba'd benim bu mezkûrda asla ve kat'â medhalim kalmayub müşterî-yi merkûm 'Abdügafûrun mülk-i müşterâsı ve hakk-ı sarîhidir didikde gibbe't-tasdîku'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb u tahrîr olundı tahrîren fî'l-yevmi'l-hâmis ve'l-'ısrûn min şehri rebî'u'l-âhir lisene erba'a ve tis'in ve mieteyn ve elf

(25 Rebiulahir 1294 – 9 Mayıs 1877)

Numara 39 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Kızıl Mescid mahalesi mütemekkinlerinden iken bundan akdem Dersa'âdet'te vefât iden Şefkatli zâde Ahmed bin Receb nam kimesnenin sülbi sağır oğlu Receb ve sülbiye sağıra kızı Emine'nin vakt-i rüşd ve sidârlarına değin tesviye-i umûrlarına kibel-i şer'den ve bir vasî ta'yîni ehem ve elzem olmağla emânetle mevsûf ve umûr-ı vesâyeti îfâyâ muktedir idüğü zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî-yi müslimîn taraflarından ihbâr olunan sağırân-ı mezbûrânın li-ebeveyn kız karındaşları Güllü sağırân-ı mezbûrânın tesviye-i umûrlarına vasî nasb u ta'yîn olundukda ol dahî vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve merâsimini kemâynbağî edâ ve îfâyâ ta'ahhüd ve iltizâm etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı tahrîren fi'l-yevmi't-tâsi'u ve'l-'ısrûn min şehri rebî'u'l-âhir lisene erba'a ve tis'în ve mieteyn ve elf

(29

Rebiulahir 1294 – 13 Mayıs 1877)

Şühûdül-hâl

Sâirühüm - Muhzır Osmân - ... Mehmed Efendi - Da'âvî kâtibi İbrahim Efendi

[13]Numara 40 - Hücet

Nefsi Bitlis kasasının Hersân mahallesinden teb'a-i devlet-i 'aliyyenin Süryânî milletinden iken bundan akdem fevt olan Makdis Padik veledi Tomas'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Margirin binti Usb ve oğulları kebîr Şürak ve sülbi sağır oğulları Arpayan ve Nazar'a munhasıra olduğı lede'sş-şer'ul-enver mütehakkık olmağla verese-i kibâr ve sağırân-ı mezbûrâna kibel-i şer'den vasî nasb olunan vâlideleri mezbûre Margirin taleb ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr olunan ve kızının ber-vech-i zîr defteridir

- At çulu, 1 aded : 40 guruş
- Nayak kan, 2 aded:160 guruş
- Yorgan , 1 aded :30 guruş
- Çul , 1 aded : 15 guruş
- Mafzin , 1 aded: 15 guruş
- Tencere, 2 aded : 60 guruş
- Sahan , 4 aded :40 guruş
- Köhne çul , 2 aded : 80 guruş
- Merkep, 1 re's :150 guruş
- Sığır , 1 re's : 100 guruş
- Keçi , 2 re's: 60guruş
- Tahtânî fevkânî ...hâne , 1 bab; fevkânî oda, 1 bab : 500 guruş
- Esâsü'l-beyt : 200 guruş
- Yekûn: 5950guruş
- Minhü'l-ihracât :
- Resm-i kısmet : 148 guruş
- Kaydiye : 9 guruş
- Vasî Harcı :30 guruş
- Varaka bahâ : 3 guruş
- Yekûnü'l-ihracât : 290,30 guruş
- Sakhü'l- bâkî : 5659,10 guruş

- Hissetü'l-zevci'l-mezbûre :707,16 guruş
- Hissetü'l-ibn : 1650,24 guruş 2 akçe
- Hissetü'l-ibn : 1650,24 guruş 2 akçe
- Hissetü'l-ibn : 1650,24 guruş 2 akçe

Müteveffâ-yı merkûm Makdîs Makro Padik'in terekesi bi't-tahrîr ber-vech-i bâlâ beyne'l-verese bi'l-fârîzati's-ser'iyye taksîm olunarak zevce-i mezbûresi hissesine yedi yüz yedi guruş on altı para ve oğulları merkûmûn Şûrak ve Arpayan ve Nazar'ın beheri hisselerine bin altı yüz elli guruş yigirmi dört para iki akçe isâbet etmeğin işbu mahalle şerh-i temhîr kılındı Tahrîren fi'l-yevmi's-sâni min şehri cemâziye'l-evvel lisene erba'a ve tis'in ve mieteyn ve elf (**2 Cemâziyelevvel 1294 – 15 Mayıs 1877**)

Numara 41 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Hersân mahallesi ahâlîsinden ve teb'a-i devlet-i 'aliyyenin Süryânî milletinden iken bundan akdem fevt olan metrûkân-ı muhallefâtı beş sahîfede muharrer bulunan Makdis Padik veledi Tomas'ın sülb-i sağır oğulları Arpayan ve Nazar'ın sadr-ı rüşd ve sidârlarına değin tesviye-i umûrlarıçün bir vasî ta'yîni ehem ve elzem olmağla emânetle ma'rûf olduğu umûr ve vasiyeti îfâya muktedire idüğü zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî-yi müslimîn taraflarından ihbâr olunan vâlideleri Margirin binti Usb kîbel-i şer'den sağîrân-ı merkûmânın tesviye ve umûrlarına vasî nasb u ta'yîn ve revân-ı istikâmeti ve umûr-ı nezâret-i îfâya kudreti münâsebetiyle sağîrân-ı mezbûrânın li-ebeveyn er karındaşları Şûrak dahî vasî-yi mezbûrenin îfâ-yı levâzım-ı umûruna nazar-ı ta'ayyün ve temeyyün olundukda merkûmân dahî ber-vech-i muharrer vesâyet ve nezâreti kabûl ve merâsimini kemâ yenbağî edâ ve îfâyı ta'ahhüd ve iltizâm itmeğin mâ-vaka'a bi't-taleb ketb u imlâ olundu tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-'ısrûn min şehri rebî'u'l-âhir lisene erba'a ve tis'in ve mieteyn ve elf (**25 Rebiulahir 1294 – 7 Temmuz 1877**)

Şuhûdü'l-hâl

Sâirühüm - Muhzır Osmân - Zabtiye Beşşâr - Davâ kâtibi İbrahim Efendi

[14]Numara 42 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Kızılmescid mahallesi ahâlîsinden Ağabab veledi Papa'nın kasaba-i mezbûre meclis-i de'âvîsine mahsûs odada ma'kûd-ı meclis-i şer'-i münîrde mahalle-i mezbûreli Makdis İsvator veledi Magris Hacık ile bi'l-muvâcehe terâfu'larında târîhinden üç sene mukaddem işbu Makdis İsvator yedimden malımdan idâne ve ikrâr itmiş olduğum on aded lira-yı 'Osmânî ile müstakillen mülk ve hakkım olub bundan mukaddem merkûmun oğlu Karabet tarafından hânemden götürülmüş ve malım olmadığına dair merkûm Makdis tarafından ikrâr olunmuş olan iki yüz seksan guruşluk tûfengimin edâsından imtinâ' eylemekde olduğundan meblağ-ı mezbûr ile mezbûr tûfengimin bana teslimine emr u tenbîh-i şer'î buyurulmak matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ ve gıbbe's-suâl merkûm Makdis İsvator cevâbında meblağ-ı mezbûr zimmetini inkâr ve men 'âfiye tûfenk kendü mal ve iştirâsı olduğunu ifâde ve ısrâr itmekle lede'l-havâle müdde'î Ağabab ve müdde'î-yi fih tûfenk kendüsünün olduğuna dair Makdis İsvator'un ikrârını bi'l-beyyine isbât idecek müdde'î-yi 'aleyh Makdis İsvator'un altı sene mukaddem şirâen mülkiyete dâir olan da'vâsı istimâ' ve iltifâta şâyân olduğu yazılan fetevâ-yı şerîfede tasrîh ve tevzîh olunmağın müdde'î-yi merkûm Ağabab'dan lede't-taleb tûfenk-i mezbûr kendüsünün olduğuna dâir müdde'î-yi 'aleyh Makdis İsvator'un ikrârını Taş mahallesi ahâlîsinden Avanis veledi Makdis Simon ve Anderyas veledi Simon meblağ-ı

mezbûr on ‘aded lirâ-yı ‘Osmânî matlûbunu dahî lede’t-tezkiyetü’ş-şer’iyye vel-adl makbûlü’ş-şahâde idükleri istihbâr olunan yine mahalle-i mezbûreli Mosi veledi Timur ve Merzo veledi David şahâdetleriyle isbât itmeğin mücebince mezbûr on ‘aded lirâ-yı ‘Osmânî ve tûfengin müdde’î Ağabab’a edâsiyçün merkûm Makdis İsvator’a tenbîh olunduğu huzûr-ı ‘âlîlerine i’lâm olundu tahrîren fi’l-yevmi’s-sâlis min şehri cemâziye’l-evvel lisene erba’a ve tis’în ve mieteyn ve elf **(3 Cemaziyelevvel 1294 – 16 Mayıs 1877)**

Numara 43 - İ’lam

Nefsi Bitlis kasabasının Taş mahallesi ahâlîsinden Mûsâ ve Haydar bin Enbiyâ bin Timur’un kasaba-i mezkûre meclis-i da’âvisine mahsûs odada ma’kûd-ı meclis-i şer’-i münîrde li-ebeveyn birâderleri Abdâl’in zevce-i menkûha-i metrûkesi Hersân mahalleli Döne binti Hasan ile bi’l-muvâcehe terâfu’larında bundan tahmînen bir buçuk sene evvelisinde ve (...) da bulunan birâderimiz Abdâl’in vefâtından on beş gün sonra nukûd-ı müşterekimizde yigirmi ‘aded lirâ-yı ‘Osmânîlik beyâz mecidiye doksan üç buçuk aded lirâ-yı ‘Osmânîyken cem’an yüz on üç buçuk lirâ-yı ‘Osmânî muhzır-ı şuhûdda ta’dâd üzere Döne’ye ibrâ’ ve teslîm idüb ba’dehu yigirmi altunluk beyâz mecidiyeleri bize i’âde idüb mezbûr doksan üç buçuk lirâ-yı ‘Osmânî elhâletü hazîhi zimmetinde kalmağla bize teslîmine tenbîh-i şer’î buyurulmak matlûbumuzdur deyü ba’de’d-da’vâ ve gibbe’s-suâl mezbûre Döne binti Hasan cevâbında filhakîka müdde’iyân-ı merkûmân Mûsâ ve Haydar bir kese derûnunda habs ve mikdârını bilmediğim bir mikdâr para hıfz itmek için emâneten bana virdiler ben dahî emâneten saklamak üzere halam Beyaz Hatuna virdim hazır itdüklerinde alub aynıyle kendülerine teslîm eyledim deyü ba’de’d-def’ ve lede’l-havâle müdde’iyân-ı merkûmân meblağ-ı müdde’â bihâyı ta’dâd ve mezbûreye teslîmlerini tenbîn eyledikleri sûretde mezbûreden almağa kâdir olacaklarına dair fetevâ-yı şerîfe sâdır olmağla lede’t-taleb merkûmân Haydar ve Mûsâ meblağ-ı müdde’â bihâyı ‘aynen ta’dâd ve mezbûre Döne’ye virdiğine teslimlerini lede’t-tezkiyetü’ş-şer’iyye vel-adl makbûlü’ş-şahâde idükleri istihbâr olunan Hersân mahallesi ahâlîsinden Tahtacızâde İsmail Efendi ‘Osmân ve Taş mahallesi ahâlîsinden Mehmed bin Mûsâ nâmân kisânin şahâdetleriyle ber-nehc-i şer’î isbât itmeğin (...) meblağ-ı mezbûr-unı müdde’iyân-ı merkûmân Haydar ve Mûsâ’ya Haydar’a teslîmiyçün mezbûre Döne’ye tenbîh-i şer’î olunduğu huzûr-ı ‘âlîlerine i’lâm olundu tahrîren fi’t-tâsi’ min şehri cemâziye’l-evvel lisene erba’a ve tis’în ve mieteyn ve elf **(9 Cemaziyelevvel 1294 – 22 Mayıs 1877)**

[15] Numara 44 - İ’lam

Bitlis kurâsından Tus karyeli Kazer veledi Murâd’ın Bitlis meclis-i da’âvisine mahsûs odada ma’kûd meclis-i şer’-i münîrde Hersân mahalleli Avanis veledi İlhâd ile bi’l-muvâcehe terâfu’larında bin akçeye tebdîl itmek üzere hâlisân malım olub işbu Avanis’e virmiş olduğum on aded yüzlük kâime ile ibdâ’an kendüsine virdiğim bir guruşluk sâ’atimin alınması hakkında bana edâ ve teslîminden imtinâ’ itmekde olduğundan tahsîli matlûbumdur deyü ba’de’d-da’vâ ve gibbe’s-suâl merkûm Avanis cevâbında müdde’î-yi merkûmun kendüsine on aded yüzlük kâime virdiğini inkâr ve ancak müdde’â fihâ sâ’ati üç aded lirâ-yı ‘Osmânîye iştirâ eylediğini bi’t-tezkâr iştirâsını Hersân mahalleli Avi veledi Keri ve Taru veledi Sirkis ile mertebe-i tenbîhe îsâl itmiş ise de müdde’î merkûm Kazar sâlifü’l-ism Ohanis’in kendüsine tapu binâsının on aded kâimesi ile sâ’atini virirm ta’biriyle vukû’ bulan ikrârını Zeydân

mahallesinde mütemekkin İbrâhim bin ‘Azîz Ağa ve Dimli ‘İzzetinden Resûl bin Eşkân şahâdetleriyle ber nehc-i şer’î isbât itmeğin mücebince mezbûr on aded yüzlük kâime ile sâ’ati mezbûrun müdde’î-yi merkûma edâsiyçün mezbûr Avanis’e tenbîh-i şer’î olduğu huzûr-ı ‘âliflerine i’lâm olundu fi’l-yevmi’s-sâbi’u ve’l-‘ısrûn min şehri cemâziye’l-evvel lisene erba’a ve tis’in ve mieteyn ve elf (27 Cemaziyelevvel 1294 – 9 Haziran 1877)

Numara 45 - İ’lam

Nefsi Bitlis kasabasının Taş mahallesi mütemekkinlerinden Döne binti Hasan’ın kasaba-i mezbûre meclis-i da’âvîsine mahsûs odada ma’kûd-ı meclis-i şer’-i münîrde zevcesi Kızılmescid mahallesi mütemekkinlerinden Beyâz Binti ‘Abîd’e vekîl olduğu sâbit ve sübût-ı vekâletine zât-ı mezbûreyi ‘ârifân mezbûr Kızılmescid mahalleli ‘Abidân bin Süleyman ve İsâ bin Süleyman şahâdetleriyle hükmi şer’î lâhık olan Mahmûd bin Lütfulalh ile bi’l-muvâcehe terâfu’larında zevcim müteveffâ Ötezâde ‘Abdâl’in vefâtından on beş gün sonra emâneten işbu Mahmûd’un müvekkilem zevcesi Beyaz’a virmiş olduğum doksan üç buçuk aded yüzlük altın ile iki bin guruşluk beyaz mecediyeden ba’dehu beyaz mecediyeleri kendüsinden istirdâd idüb doksan üç buçuk aded yüzlük lirâ-yı ‘Osmânî el-hâletü hazihi müvekklem merkûmede kalmağla bana teslîmiyçün vekîli işbu Mahmûd’a emr u tenbîh-i şer’î buyurulmak matlûbumdur deyü ba’de’d-da’vâ ve gıbbe’s-suâl merkûm Mahmûd cevâbında müdde’iye-i mezbûre Döne müvekkilim zevcem Beyaz’a bir kesede akçe virüb ba’dehu aynen alub götürmesiyle ve götürdüğünü inkârda bulunmasıyla müvekkilim mezbûre dahî emâneten kendüsine müdde’iye-i mezbûre tarafından emâneten akçe virildiğini inkârda bulunmuş idi muahharan meblağ-ı mezbûr için müdde’iye-i mezbûrenin kâin birâderleri Haydar ve Mûsâ ile mahkeme-i şer’iyyede terâfu’larında müvekkilem Beyaz’a bir kese derûnunda virdiği mebâliği ba’dehu gerü alub merkûmân Mûsâ ve Haydar’a virdiğini bi-defeât ikrâr ve ikrâr-ı mezbûrunda ısrâr eylediğinden el-hâletü hazihi doksan üç buçuk lirâ-yı ‘Osmânînin gûyâ müvekkilemde kaldığını bi’l-beyân metâlîbe-i vâkı’asından men’a kâdir alacağı virilen fetevâ-yı şerîfede tasrîh olunmağla ve müdde’iye-i mezbûre ber-vech-i muharrer ikrâr-ı mesbûkı takrîr ve def’-i mezbûrı tasdik itmeğle virilen fetevâ-yı şerîfede müdde’înin tekrâren tasdik vechile doksan üç buçuk lirâ-yı ‘Osmânînin metâlîbesinden ma’lum bahâsı lâzım gelmeğin mücebince ber vech-i mu’ârazadan men’ ve tenbîh olduğu huzûr-ı ‘âliflerine ilâm olundu tahrîren fi’l-yevmi’s-sâlis min şehri cemâziye’l-âhir lisene erba’a ve tis’in ve mieteyn ve elf (3 Cemaziyelâhir 1294 – 15 Haziran 1877)

Numara 46 - Hücet

Nefsi Bitlis kasabasının Taş mahallesi ahâlisinden ve teb’a-i devlet-i ‘aliyyenin Ermeni milletinden İrinik veledi Makdis Papacan’ın kasaba-i mezbûre meclis-i da’âvîsine mahsûs odada ma’kûd meclis-i şer’-i münîrde li-ebeveyn er karındaşları Kazar ve Makdis Serkis namân kesân ile bi’l-muvâcehe terâfu’larında müteveffâ birâderim Nurican terekesinden pederim Makdis Papacan’a isâbet iden südüs hissesi olan on bir bin guruş pederimizin vefâtını müte’âkib semeniyle işbu Kazar ve Makdis Serkis vâlidemize bi’l-farîzati’ş-şer’iyye nefyi lâzım gelürken birâderlerim merkûmân el-hâletü hazihi benîm sûtut-u hissâmı beyân ve ızrârda bulduklarından icâb-ı şer’îsi matlûbumdur deyü ba’de’d-da’vâ ve gıbbe’s-suâl merkûmân Kazar ve Makdis Serkis cevâplarında fi’l-hakîka meblağ-ı mezbûr yüz bin

guruş matlûbân bâ-defter-i kassâm birâderimiz Norican terekesinden pederimiz müteveffâ Makdis Papacan hissesine musîb pederimiz merkûm Makdis Papacan'a hâl-i hayâtında virmiş olduğum iki bin guruş mukâbele[16](... iki üç kelime okunamadı...) hissesi olmayub bizim mal ve ...mizdir deyü da'vâ idicek sûret-i da'vâları hâlâ Muş sancağı müftîsi mekremetlü 'Abdülkâdir ve Bitlis müftîsi Şeyh Hacı Ahmed Efendilerden 'inde'l-istifâ bu makûle meclis-i şer'iyyede hâzır olmayan mal-ı mevâhibenin hibe ve inhâr-ı(?) sahn şartı îcâb itmeyeceği virilen fetevâ-yı şerîfede tasrîh olunmağla mûcebince tarafeynin rızâ ve muvâfakatları üzerine bedel-i hibe olan iki bin guruşla masârifât-ı sâiresi olan üç yüz guruş ki cem'an iki bin üç yüz guruş bâ-menzil-i kusûr dokuz bin yedi yüz guruşdan bin iki yüz on iki buçuk guruşunun vâlideleri mezbûre bihâda ve 'inde't-teslîs bir hissesi olan iki bin sekiz yüz yigirmi dokuz guruşun da müdde'î-yi merkûm İrinik'e edâsıyçün merkûm Kazar ve Makdis Serkis'e tenbîh-i şer'î olunduğı huzûr-ı 'âfîlerine i'lâm olundu

Numara 47 - İlam

Nefsi Bitlis kasabası Zeydân mahallesi sâkinlerinden Kel Mehmedzâde Seydâ Mehmed'in vekîli olduğı sâbit ve sübût-ı vekâletine hükm-i şer'î lâhık olan Taş mahallesi ahâlîsinden Mehmed Efendi bin Molla Mehmed'in kasaba-i mezbûre meclis-i da'âvîsine mahsûs odada ma'kûd-ı meclis-i şer'-i münîrde mezkûr Zeydân mahallesi ahâlîsinden Bakırcı Yûsuf nam kimesne ile bi'l-muvâcehe terâfu'larında yedimde bulunan bir kıt'a sened mûcebince müvekkilim mûmâileyh Seydâ Mehmed'in 'inde's-şuhûd on beş aded yüzlük lirâ-yı 'Osmânî semen-i makbûz ve medfû' mukâbilinde işbu Yûsufdan bey'-i bat-ı sahîh-i şer'î birle bey' ve li-ecli't-tebdîl bunda bulunan 'atik sahn-ı şer'iyye ile emlâk koçanı ahz eylediğı mahalle-i mezbûrede vâki' ma'lûmü'l-hudûd ve'l-cirân bir bab hânenin ba'de'l-bey' merkûm Yûsuf'un îcârı münâsebetiyle müddet-i hafîye tebdîl îcârı olan bir buçuk aded yüzlük altunun teslîm ve i'tasından mûmâne'at eylediğinden îcâb-ı şer'îsi matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ ve gıbbse's-suâl merkûm Yûsuf cevâbında müvekkil-i merkûmun zimmetinde bin beş yüz guruş meblağ akçe matlub olunduğunu ikrâr mâ'adâyı inkâr itmekle vekîl-i merkûmdan lede't-taleb hâne-i mezbûrenin semen-i ma'lûm mukâbilinde ve bir buçuk aded lirâ-yı 'Osmânî bedel-i îcâr ile sükkân-ı sahîhatü'l-kelimâtdan Mehmed Efendi bin 'Ali ve müezzin Mehmed bin Halîl şahâdetleriyle ber mehc-i şer'î isbât itmeğın mûcebince meblağ-ı mezbûre bir buçuk altın ile hâne-i mezbûrenin müdde'î-yi merkûma teslîmiyçün merkûm Yûsuf'a tenbîh-i şer'î olunduğı huzûr-ı 'âfîlerine i'lâm olundu

Numara 48 - İlam

Birinin vukû'-ı vefâtıyla duyûnun terekesinden izin olduğıve verese deynini îfâyâ muktedir olmadıkları takdirde emvâlinin tahrîr fûrûhatuyla taksîmi mecelle-i şer'iyye cümlesinden bulunmuşdur müteveffâ-yı merkûmun duyûn-ı kesîresinin tesviyesi zımnında hânelerinin furuhtu tabi'ini ve muahharan ziyâdesine tâlib zuhûrunda eytâmı vikayeten îcâbât-ı lâzîmesine bakılacağı bedihi bulunmağla ol bâbda Fî 24 Haziran sene 93 (24 Haziran 1293 – 6 Temmuz 1877)

Numara 49 - İlam

Mütekâ'id bulunan Hasan Ağa'nınBitlis kasabası meclis-i da'âvîsine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde Hersân mahalleli Ahmed Efendi bin Ali ile

bi'l-muvâcehe terâfu'larında bundan akdemleri işbu Ahmed Efendi kefâletiyle müteveffâ Hersân mahalleli (...) idâneten virmiş olduğum yigirmi aded yüzlük lirâyı 'osmânîyi medyûn-ı merkûm kable'l-edâ vefât itmekle meblağ-ı mezbûrun kefâleti hasebiyle Ahmed Efendiden tahsîli matlûbumdur deyü ba'de'd-da'vâ ve gıbbe's-suâl Ahmed efendi cevâbında meblağ-ı mezbure sened-i mahsûsunda muharrer olduğu üzere ben kefâlet-i muvakkate ile kefil (...) müddet-i medide mürûr idüb kefâlet-i mezbûreden beri olmuşum deyü def' etmekle senedi mezburun mezbûrun kefâlet-i mahsûsı şer'isinde vakt zamânında edâya kefil olduğu (...) bulunmağla ibare-i mezburenin kefâlet-i muvakkateye hükm u şümûlı olduğu yazılan fetevâ -i şer'iyyesinde muma ileyh Hasan ağa emr u tenbîh olunmağın huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundu fi (...) Temmûz 93
((...)) Temmuz 1293 – (...) temmuz 1877)
[17]

Numara 50 - İ'lam

Müsted'î Kâsım'ın vâlidesi müteveffiye 'Âişeden mal-ı mevhubesi olan bir hâne hissesinin ez gayr-i teslim malı olup üç yüz guruş kıymetli bir sîm çaydanlık ve yigirmi guruş kıymetli bir havâyî entârisi ve otuz guruş kıymetli bir altun hızma ve beş guruşluk bir hatemin vâzı'ul-yedi bulunan li-eb birâderi Tahsîn'den tahsîliyle müsted'îye teslîmi lâzım gelür ol bâbda Fî 18 Şubat 292
(18 Şubat 1292 – 2 Mart 1877)

Numara 51 - İ'lam

Kasaba-i Bitlis mahallâtından Hersân mahalleli Haydar bin Süleymân nam kimesnenin kasaba-i mezbûre meclisi da'âvîsinde 'akd olunan meclis-i şer'-i hatîrda zikr-i âti bağçeli vaz'-ı yedi sabit ve mütahakkık olan Hacı ismo muvâcehesinde li-ebeveyn er karındaşları hâzır-ı bi'l-meclis Yûsuf Çavuş ve (...) hayât ve memâtları ma'lûm olmayarak gâib ve mefkûd bulunan Receb İsmâil ve Mehmed ve pederim târîhinden on iki senen akde vefât iden bu vechle beynlerinde mülk-i müşterâları olmağla pederim mezbûr Süleymân ile'l-vefât bağçe-i mezbûrede Süleymân şirketi kaim olarak ba'de vefatihi (...) bu vechle bağçe-i mezkûrenin hums hisse-i şer'iyyesi yedimizde mallarımız iken târîhden yedi sene mukaddem bağçe-i mezbûrenin mezbur Yûsuf bin guruşluk hissası mukâbilinde bâ-hüccet-i şer'iyye Hâcî Yahyâ'ya bi'l-îcâb ve'l-kabûl bâ-bâyî' ve temlîk ol dahî kabûl itmeleriyle her ne kadar (...) merkûmlar bir beldede sâkinler olup benim bu müvekkilelerim hîn-i bey'de madde-i bey' ve merkûm (...) bilâ gadr sekene olup muharrer mebî'ada hissemiz olduğundan mikdâr-ı mebî'ada vâki' olan hisse-i şâyî'amızı halen talep ideriz tefrîk ve teslîmiyçün hisse-i şâyî'asınca ve vekîl-i merkûm Haydar'ın tasdîk eylediği da'vâsı (...) ol mâh (...) bilâ özr (...) 'ibâret olduğundan lede'l-havâle sâdir olan fetevâ-yı şerîfe mantûkunca iltifat ve itibara şâyân olmamağla müdde'î-yi 'aleyhler (...) mu'âraza (...) olduğuna mezbûr Haydar'a ba'de't-tenbîh vet-tescil huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundu tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis min şehri şa'bânü'l-mübârek lisene erba'a ve tis'in ve mieteyn ve elf
(5 Şaban 1294 – 15 Ağustos 1877)

Numara 52 - İ'lam

Kasaba-i Bitlis mahallâtından Hersân mahallesi sâkinesinden zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafе olan Meryem binti Nemeklizâde 'Îsâ nam hatun Bitlis meclisi

da'âvîsine mahsûs odada 'akd olunan meclis-i şer'-i münîrde zevc-i muhâlla'i işbu bâisü'l-i'lâm (...) zâde Yakûb bin Hasan nam kimesne muvâcehesinde mezbûr Yakub bin üç yüz guruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olub lâkin beynimizde hüsn-i mu'âşeret ve imtirâcımız olmadığından zimmetinde mütekadder ve ma'kûd-ı 'aleyh olan mihr-i müeccel mezkûr hakkım ve yüz elli guruş 'iddet ve müennet-i süknâm ve babam hânesinde bulunduğum müddette bana vâlidem tarafından infâk olunub muahharan kendü malımdan tesviye itmemele bu vechle zimmetinde alacağım olan beş yüz guruş ve bedel-i hal'im olamk üzere yine kezâlik malımdan kendüye i'tâ ve teslîm itmiş olduğum beş yüz guruş kıymetli bir entari ve bir cebe ve bir gömlek üzerlerine muhâla'a-i sahiha-i şer'i birle mezbûr Yakub ile işbu meclis-i şer'de hal' olduğumda ol dahî hal'-i mezbûrî ber vech-i muharrer ba'de'l-kabûl ibtidâ zevcimizden bu ana gelince değîn bi'l-cümle hukûk-ı şer'iyyeye ve bedel-i hal'-i mezbûra müte'allık 'âmme-i da'âvî ve kâffe-i metâlibâtıdan merkûm Yakub'un zimmetini ibrâ 'âmm-ı sahih-i şer'i birle ibrâ ve iskat ve kezâlik mezbûr Yakub dahî hukûk-ı şer'iyyey müte'allık 'âmme-i da'âvîden benim zimmeti ibrâ ve her birimiz âharın ibrâsını kabûl eyledik zevciye ve sâr 'âmme-i da'âvîye müte'allık mezbûr Yakub da bir gûna alacak hakkım kalmamışdır deyü ikrâr ve tasdikleri tescîl ve huzûr-ı âlîlerine i'lâm olundı el-emrû limen lehü'l-emr fi'l-yevmi't-tâsi'u 'aşer min şehri şevvâl lisene erba'a ve tis'în ve mieteyn ve elf (19 Şevval 1294 – 27 Ekim 1877)

[19] Numara 53 - İ'lam

Muş sancağına mülhak Bitlis kasabasının Taş mahallesi mütemekkinlerinden ve devlet-i aliyyenin Ermeni milletinden Hanama oğlu Kazer ve Makdis Serkis veledân Makdis Babacan

namân kimesnelerin zikr-i âti hususda vekil-i müseccel-i şer'ileri Murad veledi Dandik ibni.... Evatis nam kimesne kasaba-i mezkure meclis-i deâvisine mahsus odada akdolunan meclis-i şer'imünirde bundan akdem vefat eden Hanar oğlu Kurban veledi torsun Makdis Babacanın verese-i munhasıraları zevce-i metrukesi millet-i merkume Nisvanından Hanım zikr-i âti hususda vekil-i müseccel-i şer'ileri sağır oğulları Evartis ve Muşah ve sağire kızları Enaniye ve Serpun ve Paposyonun bâ huccet kıbel-i şeriden vasiy-i mensubeleri bulunan Murat veledi İsrail nam kimesnenin kezalik caiz-zikir hususda vekil-i müseccel-i şerisi tebea-i müşarun ileyhanın Millet-i merkumesinden işbu baisül-ılam Endray veledi Simon nam kimesne muvacehesinde müvekkileri merkuman Kazer Makdis Serkis müteveffa-i merkumun li-ebeveyn er karındaşları gerek Babacanın tarih-i i'lamdan iki sene akdem fevt olan Makdis Babacanın hayatında malından ve gerek başka başka her birininkisbiyle semanı temellük eyledikleri emval ve nukudat şirketivechi üzere şeraitı sıhhat şirketin vücuduyla üç hissa üzere ahz-ü kabz, âhara şerik olmak cihetle halen müstahriçden biriyle müşterekler olup işbu şirketleri bu vecihle devam ederek ancak kendileriyle beraber hanede malına ve nakde olan diğer tesviye işleri Eydik nam kimesne mahmudul-hal olduğu ecilden taşra bir bırakılmasına vesile olmak üzere merkuman Kazer ve Makdis Serkis müteveffay-i merkum olan şirketlerin tefrikını alet-taleb emvalini ikrar vesureta bu talebini izhar etmeleriyle muâhharan mezbur Etdiğē babasından kendine mahsus mezburdan hissasının talebi ref'iyle ikamet-i müşterekeden indel-ihrac yine şirketleri yedimde bulunan ikiyüz seksen dokuz cemaziyel-evvelin onbeşinci tarihiyle müverrah salifüz-zikir şirketlerininmutzammın bir kıt'a senedleri meyanlarında

tanzim olunarak bu vecihle cemi memalikmeşa-ü müşterek ile kablet-tefrik vet-taksim mezbur Nurcancanib-i şeriden tahrir olunan kassam defterinde natık olduğu üzere ve kâffe-i mallarını vereselerine izafetle mezbur Ezra'nın müvekkili merhum Murat zabt ve müstekillen vaz-ü yed eder olmakla kendilerine süâl olunup Şirketi merkumeye müvekkili merkuman Kazer ve Makdis Serkisin yedlerinde bulunan emval ve nukud ve eşyaları zam ve tahlit ...mecmu'asının ...üzere tevzi' ve taksime mezburana emir ve tenbih-i şeri buyrulmak bil-ve kale muradıdır deyu baded-dava ve kıbbes-süâl mezbur Endera cevabında kasaba-i mezburede muharrer idiğini lakin şirketleriakid ve kaydiyeye tarih-i gönderilen sene-i mezbure cemadiyel-ula onbeşinci gününden bir müddet sonra ...olan şirket ...her birinin gelip ve rızalarıyla münfesih olup ez-gayr-i hane emval ve eşya ve nukud el-hasıl ...cemi-i memalikleri mahzar-i şühudda kısmet-i âdile ile bit-tefrik ...ala tilkel-husus taksim olunarak herkes hissa-i münkasime-i mu'ayyenesini ahz-ü kabz-i kabul eyledikleri misüllü müteveffa-i mezbur Nurcan dahi hissasını kamilen ahz-ü kabz ve kabul eyledikten dahi merkuman Serkiz ve Kazer husus-i şirket ve beyinlerinde ceryan eden kâffe-i muâmelata müte'allık âmme-i deâvi ve kâffe-i muâmelatdan mezbur Nurcanın dahi ibra-i âm ve iskat-i tâm ile ibra ve iskat ederek ol-dahi badel-kabul bu vecihle ilel-vefat mezbur Nurcanın kâffe-i memalikesi bunda müstekillen malı ve mülkü olup ba'de vefatihi vereselerine intikal ettiğinden bi-la hazfe bi-hakkın vaz-i yed ederim deyu vekil ve müddeî mezbur ...inkarına mukarin tesaddî eylediği vaz-i meşruhunu evvela hibesinin mensub oldukları mahalleleri muhtar ve meclis-i ihtiyariyesi bâ varaka-i memhure sirran ve saniyen Bitlis mütemekkinlerinden Çukacı oğlu Bağus ve Babo nam müzekkilerin tezkiyeleriyle alenen makbulüş-şehade idükleri istihbar kılınan Taş mahallesi mütemekkinlerinden milleti merkumeden Hanamur oğlu Musa veledi Kirikor ve Arpa oğlu Karib veledi Malkon naman kimesnelerin eda-i şehadetleriyle ber-nehc-i şeri bil-muvacehe isbat etmekle mucibince verese-i mezbure ve vekili ...ahz-ü kabızla müddeî aleyh Endras bi-vech-i şeri müdahaleden men' olunmuş mezbur müddeî ve vekili Murada badet-tenbih vet-tescil huzur-i âlilerine i'lam olundu el-emru limen lehül-emir .Fil-yevmi hadi vel-işrun min şehri Ramazan lisene erba'u ve tisîn ve mieteyn ve elf.

21 Ramazan 1294

[20] Numara 54 - Hücet

Erzurumda mukim iken vefat eden Bitlisli Hacı Abdul-Gani bin Halilin verese-i zevce-i metrukesi Güllü binti şeref-Han vebiti Ahmed ilekebir oğulları mehmed ve Halil ve kebire kızı Şöhret veolan Abdullahla muhzır olduğu indeş-şeril-enver tahakkuk etmekle verese-i kibarı marifeti ve marifeti şeri' ile tahrir olunan terekesidir.

Kelam-i Kadim 3/500, ...14/ 2400, Oturak minderi 9/ 200, Yasdı 11/200, Sığır ...8/1500,11/1600, Tabanca...1/120,2/200,1/70, ...1/2, Miskal 2/200, Kilim 2/120, Seccade 2/100, Esb 2/2000, Tay 2/200, Sığır 2/150, Gümüş tarak takımı 1/10, Leğen İprik 2/80, şamdan6/300, Şamdan 5/50, Köhne ...3/600, ...takımı 3/120, Kahve ipriği 4/20, Erzak esmanı/6000, Hasır 3/90, Bitlis Seccadesi 8/80, Bakkal dükkanı 1/15000, Attar dükkanı 1/2000, Pembeci dükkanı 1/3000, Terzi dükkanı 1/2000, Minkar 14/570, ...4/40, ...Top 10/600, Keci derisi 32/150, feevkavi oda 3/....., Tahtani oda 3/2000, Tavile /1, .../1 , Tennurhane /16/ 80=9200, terzi Nasrullahda /1000, Mahmud efendide 58/6275, Attar Harbide /22000,6/690, 6000, ...Yusufzademehmedde 8/920, ...zade ...de /24200, Defa/10.000,

Yekün	132.905
İhracat	
Deyn-i müsbet Salih bin Polad bi-karar-i mehmed efendi	
Ve şhadeti Ali efendi ...	11500,
Deyn-i müsbetbin Ali ağa Bi-karari Mehmed efendi	
ve şhadeti Salih Efendi	2300,
Resmi kısım	2977,
Kaydiye	180
Vech-i mahsus	30
Kalemve varakası	110
Yekünül-ıhracat	17097.25
Sahhul-baki	110807.15
Hissatüz-zevce	1470.362
Hısatül-ibin	22518.36
Hısatül-ibin	22518.36
Hısatül-veled....	22518.36
Hısatül-bint	11209.2
Hısatül-bint	11209.2
Hısatül-bint	11209.2
Küsür akçe	1

Tereke-i mevcude bâ tahrir li-eclit-taksim tashih-i mesele bin yetmiş ikiye baliğ olup masarıfat-i vakı'a badet-tenzil mikdar-iyüz onbeşbin sekiz yüz yedi kuruş onbeş paradan mezbur vereseye musib mebaligh ber-vech-i bâlâ isabet ederek sağırân hissaları Vasileri Mehmed efendiye tevdi' ve teslim edilmiştir.

[21] Numara 55 - Hüccet

Vefat eden Mü'ezzin zade Polad bin Derviş ağanın veraseti zevcesi Fatıma binti Polad ile kebir oğlu Sinan ve sağır Rasül ve kebir kızları Lili ve Mercana munhasır ve hissaları sağır-i mezburun vasisi Polada tevdi ve yazılan terekesidir.

Yatak kat 4/600, Kilim 3/90, Kazan 2/100, Kazanca 1/10, Lenger 3/30, Sahan 10/60, Tava 1/12, Şamdan 1/20, Tas 1/3, Dükkanda tepsi sahan 18/120, Basma top 6/100 Yorgan ...4/50, fes 1/5, Yazma 43/130, ...Top 9/140, Surahi 5/15, ...Top 12/120, Mendil 7/7, Kuşak 3/26, Çuval 27/50, ...Bez top 2/20, Cübbe 1/100, Maşa 1/30, Kundura çift 1/30, Çaydan 1/10, Nakışlı sini /15 , Divid 1/7, ...Akçe /90, .../30, Sim .../35, Kilim 1/25, Minder 1/5, Müteveffanın ...Halid ve Mustafada/1432, ...zade Haydarda /75, ...Haloda /150,da /85.5, Osman bin ebu seyyid Ramazanda /420, ...Vartanda/150,da /125, Yaslı Rasonun zevcesi Saküde /700, .../480, Merhum MuraddaBatman 8/60, Ruğan Batman 5/100, Müezzin Zade Nasrullahda /401.5, ..Evatisde /16, ...Evatisde /195, Def'a batman 3/60 ...Evatisde /100, ,,3/60, ...da /440, Toylu Ohanide /30, zimemi nasda olan matlubat /3782, Haneler tahtani ve fevkani /20000

Yekün	12.739
İhracat	
Resmi kısım	318
Kaydiye	20
Vech-i mahsus	30
Varak-baha	10
Zevcesi Fatıma mehri	800

Sahhul-baki	11559.5
Hissa-i zevce	1445.12
Hissa-i ibin	3371.15
Hissa-i ibin	3371.15
Hissatül-bint	1685.29
Hissatül-bint	1685.29

Müteveffanın terekesi ber-vech-i bâlâ bit-tahrir sağır-i mezbururn hissası olan üçbin üçyüz yetmiş bir kuruş onbeş para vasiyy-i mensubuna tevdi olunmuştur.

fi **25 Saferul-hayr 1295 / 25 Safer 1295. 28 Şubat 1878**

Numara 56 – Hücet

Taş mahallesinden vefat eden İbrahimin veraseti zevcesi Nigar binti İsmail kebir oğlu Allah-verdi ve sağır Mustafa ve sağır Bekir ve Şerife ...munhasıra olduğu ba'det-tahkik terekesidi.

..oğlu /500, /342, ... Mehmd /120, ... Yakutlu Davudda /480, da //160, /260, ... /625, ... /200, ... /210, ... /100, /100, /100, ... /307.5, ... /1500, ... Musada /442, ... /1, Ruğan batman 4/2=420, İslamın oğlu /466, ... oğlu / 185, Abdi oğlu Eyüb /71, Def'a Eyübde /44, Bayazıd bin Hamza /60, Ahmedde /1049, ... derviş /290, Molla Mahmud /420, Abdi bin ... /125, ... Haydar /125, ... Zade İsmail /100, Abdullah bin Ali /240, Hacı Caferde /120, Elbistan Eyübde /52, da /574, Sadık bin Hüseyinde /1000, ... Ömer ağa /500, ... bin Rasülde /200, Elbistan Yusuf /201, ... Mehmedde /142, ... /300, Merkeb 2/200, ... Batman 2/ 150, Yatak maâ köhne kilim /350, Defa batman 40/200, ... ve Döğme 30/180, ... Ruğan 4/80, ... defa batman 2/60, Şamdan/20, sahan /50, Toklu 3/40, Keçi 7/140, Sığır dana 8/300, ... 26/550, Hane ve bağçe ve havlı /4000, Esasül-beyt/200, ... /200, ... /400, ... /600, 1/350, ... oğlu Ahmedde /80, ... lı Mustafada ağnam ve Keçi 7/160, defa... da Keçi 2/80, Keçi 1/20,

Yekün **20.599**

[22]

20 den devam

İhracat resmi kısmet	515
Kaydiye	32
Vech-i mahsus	30
Zevce-i mezbure Nigar mehri	600
Sahhul-baki	16425
Hissatüz-zevce	2428.5
Hısatül-ibin	4249.8
Hissatül-ibin	4249.8
Hissatül-bint	2124.24
Hissatül-bint	2124.24
Küsür akçe	1

Müteveffa-i muma ileyhın terekesi bit-tshrır ber-vech-i bâlâ beynel-verese taksim olunarak sağıran-i mmezburan Mustafa ve ...nın hissalarına isabet eden dört bin ikiyüz kırk dokuz kuruş sekiz para iki akçe vasisi bulunan validelerine tavdi edilmiştir. Fi

29 Saferül-hayr 1295 / Safer 1295 / 24

Mart 1878

Numara 57 – Hücet

Zeydan mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden İshak bin Mahmudun veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Nigar binti Haydar ile zevce-i diğeri Sultan binti Abdurrazzak ve ...bulunan Abdullah ve sulbi sağır oğlu Dursun ve kebire kızları Emin ve Safiyyeye munhasıra olduğu indeş-şeril-enver mutahakkak olmağla verese-i kibarı ve sağiri mezbure taraf-i şeriden mensub vasileri marifeti ve marifeti şerile tahrir olunan terekesidir.

Kelam-i kadim 1/30, Tabanca ...1/120, ...1/102, ...1/122, Sa'at 1/90, ...1/27, ...1/40, Havan 1/7, Havlı 1/1, .../2, Kilim 1/= 70, Liray-i Osmani 3/360,.....137/3151, Boğaz altı ...gazi 18/360, Sahana /25, .../18, Üsküre /5, Lenger /9, Kapak /1, Kadayıf sinisi /1, Ufak sini /1, Süzecek /1, .../2, Kebir kazan /1, Ortya kazan /5, Hamur leğeni /1, Tava /1, Kazanca /1, leğen iprik /1, Kürk /1,48, ... 1/23, Bal mumu /65, Sağan tas 5/6, Kebir Şamdan /2, Sağır /1=79.5, .../8, Kahve takımı ma'a cezve /13, ...Takımı 4/26.10, Oturak minderi 9/25, Yatak kat 4/500, Yatak kat 1/100, Çaput yorgan 5/100, Çaput minder 1/15, Büyük aba /94.5, Köhne kilim 3/53.35, Köhne halı Seccade 1/15, Köhne halı 3/300,3/60. Şişe ve çanak ve kahve sinisi /49, Sandık 3/45, Çuval 7/60, Dakik.../302.5, Bulgur ve .../115, Tuz küpü /40, Kavurma küpü /60, Dükkan eşyası /60, Esasül-beyt /50, Huliyyat esmanı /1700, Tahtani Fevkani oda bab/4, Ufak bağçe /1 = 5000,

Babasından matlubatı

Müverrih Uyalı Halilde 1/7.5 = 50, Müverrihli Musa bin Nadir ve biraderi Mehmudda Ruğan batman 1/ 30 = 100, Müverrihli İsmail bin Osmanda Ruğan batman 1/30 = 610, Müverrihli Said bin Ömerde Ruğan batman 2.5/40 = 100, Bitlisli Alide /150, Müverrihli Yusuf ve oğlu Süleymanda Ruğan batman 3.5/70 =200, ...Ömer bin Yakubda ...52.5/60, Kızıl mescid mahalleli Abdullah efendide /650, ...Said bin Mehmudda /1050, Hacı ...zade Ârifde /2500, ...Serküde /500, Karmuslu ...veledi Bağtuda /140, Ahlatlı Süleyman bin Yusufda /200, ...veledi ...da /440, Borucu Ohannis veledi Makdis Akobda /1090, ...bin Abdullahda /40, Verkanlı Mehmed bin Mustafada /94,veledi....ve ...veledi /300, oğlu Asloda /250, ...veledi Evatisde /650, ...ve Yakub bin Salihde /1669, Akop veledi ve...veledi /240, Katırcı Karib.../350, İrinli kasabalı Süleyman bin Azrailde /360,veledi Vartanda /300, Kakmacı zade Poloni ile ...zede/1100, Hasan halife oğlu Süleymanda /1144, ...Pedrosun oğlu Serkizde /1750, Bakırcı oğlu mezbur veledi500,150,Abdal veledi Makdis..../100, Beğ-zade Molla Mahmud ileda /1460,veled.../ /200, Müverrih ulyalı Halil bin Caferde / 100, Soluklu Davudda /430, ...Alide /270, ...Mehmed bin Hacı Saidde /400, veledi/100, Müverrihli Hasan bin Hacı .../150,veledi Evatisda /610, Osmanlı zade Ahmed bin Mehmedde badet-teslim /880, Müverrih ulyalı Hacı Haydar bin ...da /100, ...1/20,Batman 27/37.5, ...Mustafada ...2/30, Müverrihli Mehmed bin Hacı Haydarda...8/240, Müverrihli Yusuf ve Halilde 1.5/4.5 = 60, ...veledi Evatisde...3/4 =95,1.5/30, Müverrihli Hasan bin İsadada 12/30, Müverrihli hacı Haydarda Ruğan batman 1/30,2/67.5, Müverrihli Halil bin caferde2/40, Müverrihli Halilde ...2/15, Müverrihli Hacı Haydarda5/150, Zina Alide Ruğan batman 2.5 / 1/ = 80, ...Abdalda /40,veledi Makdis Agopda60, ...Merzoda ...3/60, 3/3/ = 150, 3/15,batman 1/8,1/30, ...lı Hacı İbrahimde Hint batman 28/100, Müverrihli Mehmed bin Hacı haydarda 1/2/ = 67.5, ...veledi Evatisde Batman 4/90,veledi Ohannisde 2/1/ = 45, Ahmed bin Mustafada /3373, zevcesi ...mehrinden 275

Yekünül-eşya ven-nukud vel-akar 41696.35

Minhel-ihracat

Mütebaki muâmele

[23] 21 den devam

Techiz ve tekfin masarısında deyni 254, Minha zevcesi Nigar binti Haydar mehri 650, Zevce-i diğeri Sultan binti Abdurrazzak mehri ...1100, ...deyni 10.5, Bezzaz Nec.be deyni 32.15, Zevce-i mutallakası Perişandan mütevellid oğlu Dursunun Kırk mahlık nafakası 800, Devranlı zade Abdul-Mecide deyni 49, Kazancı Selime deyni 6, Kahveci Musaya 11, ...hıssa 9, Biraderi70, ...zade Abdul-Azize deyni 14, Attar Mıgırdıca deyni 8,

Mezbure Validesi fatımaya deyni 50, Mustafanın deyni 92, Resmi kısmet 10.42.5, Kaydiye 63, Vech-i mahsusu 30, Varak-baha 30, Zevcesi müteveffıye sübu' hissası 825, Minha dellaliyeti eşya 100,

Yekünül-ihracat

5236.35

Sahhul-baki

2659.0.35

Müteveffıye-i merkumun terekesi Tahrir ba'de tenzilil-masarıf mütebaki otuz altı bin beşyüz atmış kuruş yigirmi para beynel-verese bil-farizatiş-şer'iyye taksim olunarak zevcetani mezburatan Sultan ve Nigarın sümün hissaları olan dört bin beşyüz elli kuruş yigirmi paradan ikibin ikiyüz yetmiş sekiz kuruş otuz para beheri hissasına ve sağır-i mezbur Dursun ile Batn-i ümde olan Abdullahın ... hissalarına onbin altıyüz otuz dört kuruş ondört para ve sulbi kebire kızları mezburatan Safiyye ve Âfiyenin mehri hissalarına beşbin üçyüz onyediyedi kuruş yedi para isabet eden sağır-i mezbur Dursunun Hısse-i musibe-i şayi'ası olan mebalğ taraf-i şer'iden vasiyy-i mensubu Haydar İbrahime ve batn-i ümde bulunan Abdullahın hissa-i musibe-i şayi'ası olan mebalğ-i malum dahi hamile-i mezbure ... nin vekili Kızıl mescid mahallesinden İshak efendiye tevdi ve teslim olunmuştur.

Mürteveffanın terekesi dahilinde olan senedat-i atikadan hissalarına mahsuben bin dört yüz elli kuruş zevce-i metrukesi Sultanın vekili İshak efendiye ve bin dört yüz elli kuruş dahi zevce-i diğeri Nigarın vekili Hasana ve ikibin altı yüz ellidört kuruşluk senedat dahi Batn-i ümde olan Abdullah hesabına mahsuben nisful-etem İshak efendiye ve ikibin yediyüz atmış altı kuruş dahi sağır-i mezbur Dursun hissasına mahsuben vasisi bulunan Haydar İbrahime ve ikibin altıyüz kırk sekiz kuruş dahi Kerimenin ve Safiyye hissalarına mahsuben vasiyy-i merkum Farisiye verilmeğın işbu mahalle şerh ve tahrir kılındı Tahriran fil-yevmis-sabi'i vel-işrun min şehr-i saferil-hayr lisene hamsun ve tisîn ve mieteyn ve elf.

27 Safer 1295

Numara 58 - Hüccet

Muş sancağına mülhak Bitlis kasabası mahallâtından Hersan mahallesinde sakin iken bundan akdem vefat eden Ülüklü zade İbrahim bin Hacı Mehmedin veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Fatıma binti Mehmed ve Ümmühani binti Hamdi ile sulbi sağır oğlu Mirzaya munhasıra olduğu ve cemi'i memalikesi yigirmi dört sehinden ibaret üç sehmi şeriki ümmü mezbure Halimeye ve yedişerden yigirmi biri kendisiyle kezalik şeriki li-ebeveyn er karındaşları Ferdi ve fethullah beyinlerinde müşterek olduğu indeş-şer'il-enver zahir ve mutahakkak olduktan sonra sağır-i mezburun Ammi ve hadd-i rüşd-i sedadına değın kibel-i şer'iden bâ-huccet-i resmi vasiyy-i mensubu mezbur faris ve zevce ve ümmü mezbure taleb ve

marifetleriyle tahrir ve beynel-verese taksim olunan müteveffay-i mezburun yedi sehim terekesidir ki defteridir ki ber-vech-i âti zikrolunur .

Kelam-i kadim 2/150, Nakid 600, Ve semeni nakdi 750, ...Kılınc 5/2/700,.... 1/20,2/250, Kara.... 2/60, Tabanca tek 9/20, ...1/100, Leğen İbrik 1/50, Evani Nuhas batman 10/1000 Orta ve yan halı 3/500, Kilim 4/200, Halı seccade 1/50, ...2/100, Yatak kat 4/550, Sığıra's 2/200, Keçi ra's 10/200, Esb /500, Ester ra's 4/4000, Mahalle-i mezburede Tahtani ve fevkani oda ve tahtani iki bab cedit hane 10.000,/3000, derunlarında tahtani dükkan bab 4/12.000, Kundura çakısı 1/15, Ufak minder 3/40, Yastık 3/20, İğne aded 9/20, Şamdan 2/40, Fenar aded 1/4, Köhne hırka Kutun top 92/740, Müdevver top 15/450, ikili malikan top 19/490, Malikan top 9.5/660, Defa Malikan top 133.5/ 2128, tela bez top 94/1410, Nakid /132 [24]Basma yastık 20/320, Frenk yazması 12/24, Altınlı top 13/222, Yazma aded 78/156, Bir yüzlü kuşak 100/100,top 14/600, Beğ minder 10/ Tunç tarak 7/7, Oda minder 1/60,valide /300, /100, ...Murad veledi ...de /147, ...Mehmed bin Hikmetde /140, Gürhanlı Abdullah bin Cihangirde /120, Gürhanlı Yasinde /120,emrin oğlu Receb /120, ... Ahmedde /80,/400, ...Reşid bin Halid /230, Eynelli İsa bin Kasım /160, /3600, ... Kara bet veledi Kıyırık /360, Turanlı zade Kasım ağada /2200, /2400, ..Mehmedde /50, Erbilî...Şeyh Hüseyinde 500, ... Abdullah Çelebide /260, ...Zimemi nasda /4552.5,

Yekünül- Eşya	58366
Minhel-ihracat	
Minha mezbure Halime hissası	7295.30
Biraderi Faris hissası	17023.20
Biraderi fethullah hissası	17023.20
Yekünül-ihracat	41342.20
Sahhul-baki Müteveffay-i mezburun...	170.23.5
Resmi kısım	425.5
Kaydiye	27
Vech-i mahsus	30
Zevce-i mezbure Fatıma mehri	700
Yekünül-ihracat	1182.5
Sahhul-baki Taksim beynel-verese	15841
Hissa-i zevce-i mezbure Fatıma	1930.5
Hısatül-ümmül-mezbure	2640.72
Hısatül-ibnil mezbure	11270

Müteveffıye-i merhumun ber-vech-i muharrer tereksi bit-tahrir beynel-verese bil-farisatiş-şeriyye taksim olunarak sağır-i mezbur hissasına musib onbir bin ikiyüz yetmiş kuruş yigirmi yedi para bir akçe taraf-i şeriden vasiyy-i mensubu amucası faris ağaya tevdi ve teslim edilmeğin şerh ve tahrir kılındı fil-yevmis-salisi aşera min şehri rebibil-evvel lisene hamsun ve tisin ve mieteyn ve elf.
13 Rebi'il-evvel 1295 / 18 Mart 1878 Naib-i kaza-i Bitlis

Numara 59 - Hücet

Hersan mahallesi ahalsinden iken bundan akdem vefat eden Haydar bin Mehmedin veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Rendi binti Süleyman ve Validesi Zeyneb binti Molla Hüseyin ve batn-i ümde bulunan Abdullaha Munhasır olduğu tahakkuk ettikten sonra tahrir olunan tereksidir ber-vech-i caî beyan olunur.

Tüfenk 1/60, Tabanca 1/90, Kılınc 1/40, Köhne kilim 4/80, Köhne keçe 1/10, Yatak kat 1/100, Yorgan 1/10, Şamdan 1/20, Ufak minder 2/10, Yasdık 1/5, Bakır kayye 5/60, İnek 1/80, ... Düğmesi /40, ... /20, Lenger /1/15, Sahan 1/10, Kilim 1/40, Şamdan 1/30, Nakden /490, Esasül-beyt /40, Tahtani Hane /2, Elvan /2, Fevkani Hane ma'a bağçe /5000,

Yekünül-eşya	6350
Minhel-ihracat	
Techiz tekfin ve saire	113
Pederine	300
Validesi mezkurenin sümün hissası	793.30
...atımaya olan deyn	300
Bakkal Abdurrahmana va'di	26
Bakkal Kasıma	91
Keşiş oğlu Artine	40
Resmi kısmet	185.10
Vech-i mahsus	30
Kar-ydiye varak-baha	12
Yekünül-ihracat	1864
Sahhul-baki	486
Hısatüz-zevce	560.30
Hıssatül-üm	747.25.5
Hıssatül-mezbur Abdullah	3177.25

Müteveffay-i merkumun terekesi ber-vech-i bâlâ tahrir batn-i ümde bulunan oğlu Abdullahın hissasına musib üçbin yüz yetmiş yedi kuruş yigirmi beş para vasisi bulunan halası Zeynebe tevdi kılınmıştır. Fi 5

Rebi'il-âhir 1295

[25] Numara 60 Vakfiye

Ve ba'd sebeb-i tahrir-i vakfnâme-i şer'i ve teberru'ât-ı mer'i oldurki : Nefs-i kasaba-i Bitlis Hersan mahallesi mızâfâtından Hatuniye Camii şerif mahallesi sakinelerinden Babür aüa zade Osmanın zevcesi Halime binti Hacı Kamil nam hatun dünyanın fena ve zevaline münbasıra ve ukbanın devam ve ibkasına reside-i hidayet bârî ile aklen müta'akkıle olub ve naklen istidlal-i âyeti kerimeki : "İnnemâ hâzihil-hayâtü-dünyâ metâ' vel-âhîratü hiye dârul-karâr " istidlaliyle müstedille ve mu'tekide olduğu lakin " Ed-dünya mezra'atül-âhire ve mâ tef'alü min hayrin tecidühü indellah " in mefhumunca olduğundan " İzâ mâte ibn-ü âdem inkata'a amelühü illâ an selâsetin minhâ sadekatün câriyetün " iktibas-i hadis-i bir le medlülünü ba'del-istinsâr sadaka-i cariye , vakf-ı müebbed vasiyyi muhalled olduğu ba'del-ittilâ' "el-fırsatü ganimetün " diyerek mumâ ileyhâ kemal-i akl ve sıhhat-i beden üzere olduğu halde takrir-i tashih ve takrir-i şer'ie-i birle şöyle takdir edüb dedikim : Bundan akdem etdiğim vasiyyet-i gayr-i muharrerden bil-külliyet rücû' ve ebâ eyledim şimdi hayrât ederimki bilfi'li vel-kavl bana şahid ve hazır olun kim : Mahalle-i mezbûrede kain halis mülküm ve hanelerim ki iki taraftan Koşu zade Süleymanın mülküne ve bir taraf Cebrail mülküne bir taraftan tarik ile mahdud üç tabakadan ibaret iki iki bab oda ve ikişer tahtaniyle ve bir bab fevkâniyle mezkur konak-ı kadimi emval ve eşyamdan fariğ ve müfsidiyetden mücerred olarak âtiyül-beyân ervahlarımıza kâri'il-kurân'il-mecîd ,sülale-i tahire ve siyâdet-i bâhire'den bulunan kasaba-i mezburede sakin es-Seyyid şeyh Muhammed zâde ,es-Seyyid şeyh

Hatıb İbrahim üzere ve biraderleri üzere ve ba'dehüm evladları üzere batnen ba'de bat....kimesne üzere vakf-ı müebbed ve habs-i muhalled-i bir le vakfiyet habsiyet selbiyet elfazı müterâdifeler ile fi sebilillah vakf-ı habs eyledim .

Bihaysül-îbâ' vel-ihâb vel-irâs muma ileyhim silsile-i mertebenin müzekker ve eslah ve ekra' olmalarına şartul-vakf künhîş-şâri'il- bir le şartımdırki mezkur hane-i mevkûfenin ğalle ve menfaati muma ileyhim kâri'il-kur'an mezkur müretteb ve silsile üzere aid ve tasdirine ba'del-kâme yevmî iki def'a tilavet-i hatmi kelimillah ile yevmî iki devr-i şerif kendi ruhum için ve bir def'a tilavet-i hatmil-kur'an yevmiye bir devri şerif pederim müteveffâ Hacı Kamilin ruhuna ,bir hatmi şerif ile yevmiye bir devr-i şerif müteveffîye validem Zülfiyenin ruhuna ve yevmiye bir devr-i şerif zevcim Babür zade müteveffâ Osmanınruhuna ba'del-kırâ-e ervahımıza bahş etmeleri şartımla vakfı mezkurun kazı-yi ahkamım hükmüyle tescili şer'i-i bir le lazım ve müseccel kıldım.ve mezkur konakların tevliyeti ise “**el-vakfü** tevliyetün” fehvasınca hayatda oldukça kendim mütevellî ve mutasarrıf olub vefatımdan sonra silsile-i mezkur müretteb kâri'il-kırâetleri mütevellî ve mutasarrıf olalar.

Ve mezkur konaklar derunundan ve indimde mevcut ve mevdû' olan ber beyân-i bâlâ otuz yedi kıt'a bakır ile bir tunç şamdan ve İki kat yatak ve iki kilim ve ve bir Ve bundan başka cemi' esasil-menâzil ve eşyâ-i mârrul-beyan ve dair zuruf ve gayri zurûf bilcümle muma es-seyyid şeyh Hacı İbrahimin olub indimde vedi'a ve emanet olduğu ,müddeti hayatımda götürmediği halde vefatımdan sonra eşyâ-i mezkurları götürdüğüne bir kimse tarafından muhalefet olunmayarak bilcümle muma ileyhin emvali halisasi olduğu asla ve kat'a alaka ve medhalim olmayub ve diğer aşığı bezzazlar derununda vaki' bir taraftan Ali ağanın dükkanına ve bir taraftan gani Ramazan dükkanına muttasıl ve mahdud olan bir bab dükkan altıbin guruş akçaya bey'at ve mülkiyet te'âtisiyle muma ileyih es-Seyyid şeyh Hacı İbrahime bey' ve temlik eylediğimden sonra ol dahi bey'i bat-i sahihi şer'i ye muktezâsınca kabz ve temellük eyledi min ba'd es-Seyyid şeyh Hacı İbrahim keyfe mâ yeşâ malik ve mutasarrıf olsun ve kendüsüne hucceti şer'îye ve ... Tahsil etmesine tarafımdan ruhsat verilmiş ve dükkanı mezburları [26] semeni olan elli bin kuruş borcun beşbin dokuzyüz kuruşu müteveffâ ileyhim ...vehbiyet ve îrasve dahi meblağ-i mezbur beşbin dokuzyüz kuruştan ibra eyledim baki kalan yüz kuruş dahi evvel be-evvel ahz-i makbuzum olduğunu badel-beyan mûma ileyhim Tarafında vahide matlubum olmayup fakat mûma iley es-Seyyid şeyh Hatıb İbrahim dahi benim için niyet edüp kasden ve teberru'an bir defa Hacceti islam etmesi ve medine-i münevvereye teşriflerini bin-nefis kendisi veyahud diğer biraderim ile icrasını min ıdihi kendi üzere ...lazım bitav'ihî ta'ahhüd etmiştir bundan başka halis malım olan bir çift bilezik ile ...Bezzaz Kirkorda beş aded liray-i Osmani Ve Şabanlı Süleymanda olan sekizyüz kuruş ve koşu zade Süleymanda ot semeninden yüz kuruşu et-tam badel-ahiz vefatımdan sonra iskat ve ...ve tilaveti Kuran-i azim ile kelime-i tayyibe-i tevhid ve techiz ve tekfinime sülüsünü sarf edüp baki kalan sülüsânı nass-i kat-i birle varislerime tebellüğ etmesini mûma ileyih es-Seyyid şeyh Hacı İbrahim vasi tayinle ve yedine görünmesini rica ederim deyu bakil-kitab bilcümle Halime Hatunun takrir-i şerisi olduğunu eda-i şehadet ederiz. Hurrire fil-yevmis-salisi aşera min şehri-rebi-il-âhir lisene hamsun ve tis'in ve mieteyn ve elf.

13 Rebiil-âhir 1295 / 18 Mart 1878

Şühudül-hal

Abdullah efendi bin Molla Mehmed İmam-i Cami-i Kızıl-mescid - Abdul-Gafur efendi bin Vaiz efendi - Mehmed efendi bin Hasan ağa Şefkatlü - Sa'dullah Vaiz zade ve gayruhüm

...

Numara 61 - Hücet

Hersan mahallesi mütemekkinlerinden iken bundan akdem vefat eden Hacı Ömer Çeri efendi ibni Molla Osmanın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Nünü binti Abdullah ve sulbi kebir oğulları Ahmed ve Hacı Nuri ve Said ve sulbi sağır kerimesi Kudrete munhasıra olduğu ledeş-şeril-enver zahir ve mutahakkak olduktan sonra verese-i kibarı taleb ve marifeti ve marifeti şeri'le tahrir olunan terekesidir ki ber-vech-i âti beyan olunur.

Ufak sini 1/35, Kazan ser-puşuyla 2/60, Leğen ve iprik 1/40, Tava 1/12, Kazanca 1/5, Küçük Perçem 1/6, Ser-puş 4/30,1/10, çorba tası 10/10, Üsküre 3/20, El leğeni 1/10, Cezve 2/10, Bakır kazan 1/6, Na'lbanı 4/6, Havan 1/10 Şamdan 1/25, Kerçane 1/30, Nuhas akçe 22.20, Kible Name 1/1, Tesbih 3/20, Kahve değirmeni 1/10, Cicim 1/30, Çiçekli yorgan 1/50, Yorgan 1/30, Yasdik 1/50, Yüz yasdığı 8/80, yasdık 2/15, Kilim seccade 1/20, Dokuma Seccade 1/15, Balta 1/10, Sepet 3/5,1/14, 1/7, Mikrasla makta' 1/15, Kelam-i Kadın vakıf 1/0, fersude kitab 25/100, Sandık 2/60, Kazıl Kilim 1/60, Orta kilim 1/40, Yan kilim 2/30, Keçe 1/30, Çubuk takımı 1/20, Sağır halı 1/5, Tahtani fevkani oda tennurhane 1500, Kitab Imale kıt'a /50, Envarul-aşıkın /20, Tefsir Razi cild 2/70, Tefsiru Ruhul-beyan cild 1/40, Minhac 1/20, Tarikat-i Muhammediye /15, Avamil ...şerhi/3, Menasik-i haccı şerif /3, Delail-i hayrat 3/20, Merakıye /3, Tıp /5, Kıssalar /8, Hitabî 1/5,/3, Süveri 1/25, Risale-i ahlak /1.20, Delail-i hayrat /10, Fütuhât-i şehname /1.20, ... /5, Elbiselik /100,/1500,/000,

İşbu vazifesi mikdarı hali tahakkuk etmediğinden mu'ahharanmikdarı taksim-i şer'i cari olmak üzere şimdilik taksimdem hariç tutulmuş[27]

Yekünül-eşya	4428.2
Minhel-ihracat	
Biraderleri Mehme Ali efendi.ye olan deyn ba'del-hıssa	1260
Resmi kısmet	110.30
Kaydiye	7.20
Varak-baha	3
Vasiyy-i merkumu	30
Yekünül-ihracat	3017.10
Sahhul-baki	
Hisse-i zevce	277.8
Hisse-i ibin	754.12
Hise-i ibin	754.12
Hisse-i ibin	754.12
Hissetül-bint	277.8
para küsur	2

Müteveffay-i merkumun terekesi bâ tahrir ber-vech-i bâlâ beynel-verese taksim olunarak sağır-i mezbure Kudret hissası üçyüz yetmiş yedi kuruş altı para vasisi bulunan validesi mezbure Nünüye tevdi ve teslim olunmuş ve müteveffıye-i merkumun şerife cami'i şerifinde vezaif-i sabikiyye olan mebalig dahi mu'ahharan mikdarı tahakkuk olunarak icab-i taksimesi şer'an 'ifa kılınmak üzere şimdilik ta'lik

rdilmiş olmağın işbu mahalle şerh ve tahrir kılındı. Tahriran fil-yevmis-sabi'i aşera min şehr-i rebî'üs-sani lisene hamsün ve tis'in ve mieteyn ve elf.

17 R. sani 1295 / 20 Nisan 1878

[26]Numara 62 - Hücet

Nefsi Bitlis kazasının Hersan mahallesi ahalisinden ve tebe'a-i devlet-i aliyyenin Ermeni milletinden iken bundan akdem hulul-i ecel-i mev'ûduyla vefat eden Şirak veledi Uvaysıb veraseti zevce-i metrukesi Meryem binti Karib-can ile sağır oğlu Üvaysıb ve sulbiye-i sağire kızı Hunbete munhasıra olduğu indeş-şer'il-enver sabit ve biraderi Evalti ile ila vefatihi şerik ve halit buldukları mütehakkak oplmağla sağiran-i mezburanın kibel-i şer'iden vasiyy-i mensubları Amucaları merhum Ohannis marifeti ve marifeti şer'ile tahrir olunan terekesidir ki ber-vech-i zir beyan olunur.

Cedid orta kilim 3/210, Yan kilim 14/140, Orta kilim 2/14.5, Çanak 15/ 40, Evanin-i muhtelifeden ...nuhas 2/200/1250, Şamdan 2/60, Ufak şamdan 2/20, Minder 2/40, Ufak minder 2/20, Yatak kat 7/700, Orta kilim 2/40, Yan kilim 1/70, Soba 1/30, BedrosYefde de liray-i Osmani 8/1062.5, orta kilim 1/50, Keçi 1/50, Revakiyla tahtani ve fevkani oda 4/16000, Bağçe Kıt'a 1/ ,28/500, Kısa entari 51/550, Orta entari 12/300, Çit top 13/200, Basma bez top 14/350, Franksiz zira' 125/330, ...50/100, Mavi bez top 7/80, Yazma 105/220, Ebru 3/30,4/12, Kuşak 9/50, ...4/5/4, Aba 4/30, Şile 3/60, Açık mavi top 3/30, Amelikan 0.5/30,2.5/50, Şalvar top 17/170, Şile top 5/100, ...7/60, ...1/20, Ufak hırka 3/20, ...1/6,3/300, Mecidiye 1/ 22, Alınlık 5/32,3/12, Nuhas 10/...1/8,

22452.40

[28]

Biraderi ve şerik ve halitü merhum evani nısıf hissası	11226.5
-----	11226
Müteveffay-i merhum Nısıf hissası	11226
Minhel-ihracat	
Resmi kısmet	180.30
Kaydiye	18
Dellaliye	
Yekünül-ihracat	328.30
Sahhul-baki	
Hissetüz-zevc	1362.7.1
Hissetül-ibin	6356.34.2
Hissetül-bint	3189.17.1
Küsür	2

Müteveffay-i merhumun terekesi bit-tahrir ber-vech-i bâlâ beynel-verese bil-farizatiş-şer'iyye taksim olundukta zevcesi hissasına bin üçyüz atmış iki kuruş yedi para bir akçe ve sağire-i mezbure Uvaysıb hissasına altı bin üçyüz elli altı kuruş otuz dört para iki akçe ve sağire-i Sofi hissasına üçbin yüz yetmiş sekiz kuruş on yedi para bir akçe hisse isabet etmiş ve sağiran-i mezburan hissaları amucaları vasiyy-i merhum Ohannise tevdi ve teslim edilmiş olmağın işbu mahalle şerh ve tahrir kılındı fil-yevnil-hamisi min şehr-i Şaban lisene hamsun ve tis'in ve mieteyn ve elf. **5**

Şaban 1295

es-Syyid Ahmedil-müfti el-vekil-i naib-i Bitlis ...es-Syyid ...Eş-şer'il-âli

Numara 63 - Hücet

An-asıl Bitlis kazasının Zeydan mahallesi ahalisinden ve efrad-i redifeden iken Silah altında vefat eden Kasım bin Abdurrahmanın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi meryem binti Kahraman ile validesi Aişe binti İsa ve oğlu sağır Ya'kuba munhasıra olduğu ba'det-takkık sağır-i mezburun kibel-i şer'iden vasiyy-i mensubu Amucasu Abdul-Hamid marifeti ve marifeti şer'ile tahrir olunan terekesidir.

Cedid kilim 3/160, Sahan 11/80, Lenger 1/10, Üsküre 2/5, Şamdan 1/20, Kazan 1/25, Köhne Yatak kat 1/30, sandık 1/5, Entari 1/ Şalvar ve .. Şamdan 1/- 60, ...8/20, Karamanda bulunan Matlubatı 442.10, Nünü zade Ahmedde /100, Biraderi Hamidde /300, tahtani ve fevkani ma'a Havlı dam bab 1/1500, Bağçe kıt'a 1/500, Esasül-beyt 000/20.

Yekünül-akar vel-eşya	3277.10	
Minhel-ihracat		
Zevce-i mezbur	700,	
...kıt'a	200,	
Düyun-i gayre si		
Yekünül-ihracat	900	
Sahhul-baki	2377.10	Taksimil-verese
Hissatüz-zevc	297.11	
Hissatül-ibin	396.8.1	
Hissatül-bint	1682.30	

Müteveffay-i merkumun ber-vech-i bâlâ terekesi taksim olunarak sağire-i mezbur hissasına musib bin altı yüz seksen iki kuruş otuz para iki akçe vasiyy-i mezbur Abdul-Hamide tevdi ve teslim edilmiştir.fil-yevmis-sabi'i min şehri-i Şaban lisene hamsun ve tis'in ve mieteyn ve elf.

Es-seyyid Ahmed vekil-i naib-i Bitlis

7 Şaban 1295 / 6 Ağustos 1878

[29]Numara 64 - İ'lam

An-asıl Bitlis kasabası Zeydan mahallesi ahalisinden iken bundan yiğirmi sene akdem Vana nakli-i hane ile el-haletü hazihi nefsi Van kasabasının Erdek mahallesinde meskun sahib-i arz-ü hal murad veledi Ohannis Bitlis meclis-i deâvisine mahsus odada ma' kud meclis-i şeri'da yine mezbur Zeydan mahallesi mütemekkinlerinden ve tebe'a-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden derun-ü arz-ü halinde mezkurul-isim Arslan veledi Hırzd ile bil-muvacehe terafu'larında mezkur Zeydan mahallesinde vaki ve etraf-i erba'ası mülk-ü Süleyman ve Sadullah ve Bakkal karib mülkleri ve tarik-i âm ile mahdud ve muttasıl ve fevkani bir bab oda ile matbah ve kiler ve havluyı müştemil menzil bundan yiğirmi sene akdem fevt olan pederim salifüz-zikir Ohannis hal-ü hayatında ilel-vefat müstekillen mülk-ü münferide-i kadimesi olup tarih-i meczburda pederim Ohannisin vefatıyla verasetleri şer'an bana vemüteveffay-i mezburun zevce-i metrukesi validembinti Murad ile li-ebeveyn kız karındaşım Meryem ve Safuk ve er karındaşlarım Miğıdıç ve Karabet'e munhasıra olup ba'de vefatihi bizim Vana nakl-i hane etmemize binaen mahdud-i malumul-ebvab menzilizimize işbu Arslan fuzulen vaz'i yed eylemekle menzil-i mezkurdan keff-i yediyle menzilizimizin tarafımıza teslimi bil-asale muradımdır deyu ba'd-dava ve kıbbes-süâl müde'i aleyh merkum Arsslan cevabında menzil-i mahdud-i müdde'â biha müdde'i merkum muradın pederi müteveffa Ohannisin ilel-vefat mülk-ü müstekilli olduğu ve bade vefatihi müdde'i Murad ile

verese-i sairesine intikali ve vaz-ü yedini ikrar lakin hane-i mezbure bından yedi sene mukaddem yediyüz yetmiş beş kuruş semen mukabilinde Bitlis ahalisinden ...Yakub-zade İsmail ağa tarafından kendisine bey'i ve furuht olunarak ol-vecihle nisfını tizkar etmiş isede efrab ve etba'i iddiây-i meşruhası musaddak ve teyid olunduğundan mu'ahharan vermiş olduğu mezbur yediyüz yetmiş beş kuruştan dolayı salifül-isim İsmail ağaya muraca'at etmek üzere menzil-i mezburdan keff-i yed ve müddeî Murada teslimiyle iltizam olunduğunu bil-ihbar huzur-i âlilerine arz-ü i'lam olundu fil-yevmit-tasi'i aşera min şehr-i Şabanil-mu'azzam lisene hamsun ve tisin ve mieteyn ve elf.**19 Şaban 1295/ 18 Ağustos 1878**

Ed-Dai vekil-i Naib-i Bitlis

Numara 65 - Hücet

Bitlis Kasabası mahallatından Taş mahallesi ahalisinden iken bundan mukaddem vefat eden Hacı Receb ağa ibni Hacı Salihin veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Perişan binti Salih ile sulbi kebir oğlu Reşid ve sağır oğlu Abdul-Baki ve sulbiye-i kebir kızı Zibe ile sağır kızımunhasıra olduğu indeş-şer'il-enver zahir ve mütehakkak olduktan sonra sağıran-i mezburanın tesviye-i umuruna kibel-i şeriden vasiy nasb-ü tayin olunan kebir oğlu reşid ve tereke-i kibarının taleb ve marifeti ve marifeti şer'ile tahrir ve terkim ve beynel-verese bil-farizatiş-şer'iyye tevzi ve taksim olunan tereke-i müteveffay-i mezburdur ki ber-vech-i âti zikir ve beyan olunur.

Kelam-i Kadim 1/200, Halı 2/200, Kilim 2/50, Kılınç 1/150, Tabanca 1/150, Kılınç 1/50, Kaebir şamdan 1/40, Sağır Şamdan 1/10, Yatak kat 2/200, Küçük minder 2/15, İnek Ra's 1/1000, Kısarak Ra2s 1/1000, Evan 1/ Sahan 5/ ...2/ Üsküre 1/ Maşraba 1/ tencere 1/ Kadayıf tepsisi 1/ İprik 1/ Tava 1/ ...1.Top. 15/150. kebir Kazan ve sini ve Leğen rubu' hissası /125, Sekiz sehimde bir sehime Bezzaz dükkanında /2750, Yiğirni..olan../100, Erzak sandığı /800, Çubuk takımı 2/60,

Yükünül-eşya	6150
Minhel-ihracat	
Resmi kısım	153.30
Kaydiye	9
Harc ve vesaya	30
Sahhul-baki	
Hisse-i zevce-i mezbure Perişan	757.15
Hisse-i bintil-mezbure Ziba	883.12
Hisse-i bintil-mezbure Esmâ	883
Hisse-i ibni mezbue reşid	1766.25
Hisse-i ibnil-mezbur Abdul-Baki	1766.25

müteveffay-i merkumun ber-vech-i bâlâ terekesi tahrir olunmuştur.

[30]Numara 66 - Hücet

Bitlis Kazası Kuray-i muzafatından Çelikan karyeli Ohannis veledi Hampu kasaba-i mezbure meclis-i deâvisine mahsus odada meclsi-i şerî hatir-i lazımt-tekırda yine karye-i mezbureli Manuk veledi Hanis mahzarında bi-tav'i ikrar-i tam ve tabir-i anil-meram edüp akd-i âtiz-zikrin suduruna değın yedimde müstekillen mülk-ü hakkım olup mütemekkin bulunduğum mezbur Çelikan karyesi canibinde vaki ve etraf-i erba'ası Şimalen Vartan mülkü ve tarafeyni Dere ile mahdud üç kıt'a çayrılık ile yine mahalli mezburede vaki etaraf-i erba'ası Nehir ve cebel ve Harum ve

Murad çayırıklarıyla muhad ve muttasıl bir kıt'a bir evleşimi tarafeyinden îcab ve kabulü havi ve şurut-i müfside ve muvaza'adan âri ve beri bey'ü bat-i sahih-i şer'i ile üçyüz kuruş semen-i makbuz ve medfu' mukabilinde baisü hazel-kitab Manuka bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol-dahi ber-vech-i muharrer iştira ahz ve temellük ve tesellüm ve semeni oan meblağ-i mezbur üçyür kuruşu teslim vel-ikmal müşteri merkum yedinden ahz-ü kabz ve teslim alup fima ba'd gerek benim ve gerek âharların mahdud-i mezkurlarda asla ve kat'a alakamız ve medhalimiz kalmayup müşteri-i merkumun mülk-ü müştera ve hakk-i sarihi olmuştur dedikte kıbbet-rasdikiş-şer'i ma vaka'a bit-taleb ketb-ü imla olundu fil-yevmis-sabi'i min şehr-i Şabanil-mu'azzam hamsun ve tis'in ve mieteyn ve elf.

7 Şaban 1295 / 6 Ağustos 18

Katib Mehmed sakıb

Şühudul-hal

Hacı şemseddin efendi - Sa'di Hersanlı zade Muhzır Osman Ve gayruhüm

[31]Numara 67 - İ'lam

Nefsi Bitlis kazasının Hersan mahallesi ahalisinden iken bu kere der-seâdetde vefat eden Mustafa bin Haydarın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Ahlatî Nigar binti Abdurrahman ile Altın Aliye Ve sulbi sağır oğlu Rasüle munhasıra olduğu indeş-şer'il-enver zahir ve muttahakkak olduktan sonra verese-i kibarı hadd-i rüşd-i sedadına değin tesviyye-i umuruna kibel-i şer'iden vasiy nasb-ü tayin olunan sağire-i mezburun validesi mezbure Nigar taleb ve marifeti ve marifeti şer'i ile tahrir olunan terekesidir ki ber-vech-i zir tahrir ve beyan olunur.

Yatak kat 1/100, Üsküre 2/ Kazan 2/ Lenger 1/- 100, Döğme batman 1/ , Bulgur batman 50/ -270, Kazma 1/5, Dehre 1/5, Sığır Ra's 1/100,1/300, ...5/500, Tahatani ve fevkani oda 1/ Bağçe kıt'a 1/ Tahatani oda bab 1/ Ahır bab 1/-1000.

Yükünül-akar vel-eşya	2370	
Minhel-ihracat		
Deyni...Receb ve Ya'kub	380	
Resmi kısmet	60	
Kaydiye	5	
Dellaliye	20	
Varak-baha	1	
Zevcesi Nigarın nisab mehri	30	
Yekünül-ihracat	526	
Sahhul-baki	1844	Taksimül-verese
Hissa-i zevce	115.10	
Hisse-i zevce	115.10	
Hisse-i ibin	1613.20	

Müteveffay-i merkumun ber-vech-i bâlâ terekesi Ba tahrir beynel-verese bil-farizatiş-şer'iyye taksim olunarak Zevceleri Nigar ve Alltunun semen hissalarına ikiyüz otuz kuruş yiğirmi para ki beherinin hissasına yüz onbeş kuruş on para ve oğlu sağır-i mezbur Rasülün hissasına bin altı yüz onüç buçuk kuruş bil-isabe sağır-i mezburun hissa-i mezkuresi kibel-i şer'iden vasiy nasb-ü tayin olunan validesi mezbure Nigara teslim ve tevdi edilmeğin işbu mahalle şerh ve tahrir kılındı ve terkkame fil-yevmil-hadi vel-işrun min şehri Şaban lisene hamsun ve tis'in ve mieteyn ve elf.

21 Şaban 1295 / 18 Ağustos 1878

Naib Mehmed Sakıb

[32]Numara 68 - Hücet

Diyarbakır vilayet-i celilesi dahilinde kain medine-i Malatya mahallâtından Kırçoval mahallesi ahalisinden olup asker-i şahâne altıncı orduyu-i humayun cerrahlarından iken bundan akdem Bitlis kazasında ecel-i mev'ûduyla vefat eden Ahmed efendi bin Abdullah bin Abdul-Kadirin ber-vech-i âti verese olduklarını iddiâ eden mahale-i mezkur sakinlerinden Aîşe ve Safiye bintan Abullah nam Hatunlar medine-i mezbure mahkemesinde mün'akid meclis-i şer'i münirde Nurcan mahallesi ahalisinden Cumalî bin İbrahim muvacehesinde merkur Emin efendi bizlerle li-eb er karındaşı olup babamız ismi Abdullah dedemiz ismi Abdul-Kadir Maskıt-i ra'simiz mahalle-i mezkure olup ol-vecihle müteveffay-i merkur Ahmed efendinin veraseti bizlere munhasıra ve bizlerden gayri verasesi ve terekesine müstahak âharı olmamakla müteveffay-i merkur Ahmed efendinin merkur Cumali zimmetinde ciheti karzdan alacak hakkı olmağın kablel-ahz vel-istîfa vefat ederek bizlere mevrus olan kuruşu merkur Hacı Ali dahi bil-verase hâlâ taleb eder deyu dava ettikleinde ledel-istintak merkur Hacı Ali dahi cevabında muharrer üzere olduğunu ikrar lakin müddeâ bih mezburetânın ma-ada tesaddî eyledikleri veraset müddeâları malum değildir deyu talebi inkar edicek müddeîyan-i mezburatandan ber-vech-i meşruh tesaddi eyledikleri veraset nüddeâlarına muvafık beyyine taleb olundukta udul-i ahrar-i rical-i müsliminden ve mahalle-i mezbur ahalsisinden Osman bin Ahmed ve mehmed bin Süleyman nam kimesne li-ecliş-şehade maclis-i şer'a hazır olup işhad olunduklarında fil-hakika müdde'yan-i mezbratan Aîşe ve Safiye müteveffay-i merkur Ahmed efendinin li-eb karındaşları olup babaları ismi Abdullah dedeleri ismi Abdul-Kadir maskıt-i ra'sleri mezkur Kırçoval mahalle olup ol-vecihle müteveffay-i merkur Ahmed efendinin veraseti müstedîyan-i mezburatan Aîşe ve Safiyeye munhasıra olup bunlardan gayri varis ve terekesine müstehak âharı olmadığı malumumuz değildir bizler bu cihetle bu hususa bu vecih üzere şahidleriz şehadet dahi ederiz deyu her bireri eday-i şehadeti şer'i ettiklerinden şahidan-i merkumandan her biri mensub buldukları zîr-i menşureye vaz'i imza eden mahalle-i mezbure imamı Mehmed efendi bin Mustafa ve muhtarı Hüseyin bin Mehmed nam mevsukul-kelim mütemekkinlerden sirran ve badehu alenen dahi badel-ibra ve tezkiye adüller ve makbulüş-şehade idükleri ihbaren vet-tahkik mucibince badel-huküm vet-tebeyyün mezburatan Aîşe ve Safiyeden her biri bil-verase ikrar-i tam ve takrir-i kelim eden murisimiz müteveffa Ahmed efendinin hîn-i vefatından yanında mevcud olup bizlere mevrus olan terekesini vazı'ul-yed olanlardan ve zimem-i nasda olan hukukunu dahi eshabından taleb ve dava ve ahz-ü kabza ve makbuzu bizlere irsal ve îsaal ve ledel-iktiza sulh ve ibra ile ve husus-i mezkurun mutazammın olduğu umurun küllisine tarafımızdan fil-asıl medine-i mezbure mahallâtından Toptaş mahallesi ahalisinden olup halen kaza-i mezburda müsafereten sakin Mirzonun oğlu Bekir bin Ömer vekalet-i mutlaka-i âmme-i sahih-i şer'i ile kabulüne mevkuf vekil ve naib-i menab nasb-ü tayin eyledik dedikleri ma vaka'a bit-taleb ketbolundu Tahrir fil-yevmil-hamisi min şehri Şabanil-mu'azzam lisene hamsun ve tis'in ve mieteyn ve elf .

5 Şaban 1295 / 4 Ağustos 1878

Katib Mehmed Sakıb

Şuhudül-hal

Mustafa bin Mustafa efendi - İsmail efendi bin Mehmed - Mehmed bin Yusuf
- Hacı Ali bni İbrahim ve gayruhüm.

Numara 69 - Hücet

Medine-i Malatyada Kırçuval mahallesi ahalisinden Safiye ve Aişe bintan Abdullah tarafından ber-vech-i âti vekalet iddiâ eden medine-i mezbur mahallâtından Toptaş mahallesi ahalisinden Mirzonun oğlu Bekir bin Ömer Bitlis mahallesinde makud huzur-i şer'i meâli ukudda yine medine-i mezbur ahalisinden Mehmed efendi bin İsa mahzarında bil-vekale üzerine takrir-i kelam edüp müvekkilatan-i mezburatan Safiye ve Aişe gerek li-ebeveyn hemşireleri emvaline mevrus olan asakir-i şahane altıncı orduyu-i humayun cerrahlarından Ahmed efendi bin Abdullah bin Abdul-Kadirin vefatıyla muhallefât-i esmanından vaz'ul-yed olan Mehmed efendiden taleb-i dava ve ahz-ü kabza ve kendilerine irsal ve îsala ve ledel-iktiza sulh ve ibraya ve husus-i mezbure mutavakkıf olduğu umurun küllisine yedimizde olup sene-i haliye Şabanil-mu'azzam beşinci günün tarihiyle müverrah Malatya mahkemesi naibi Sıdkı efendinin imzasıyla mûmza ve hatmiyle mahtum bir kıta vekalet hucyeti nutk olunduğu üzere beni taraflarından naib-i mûma ileyh odasında ma'kud meclis-i şeri'de vekalet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile kıyabımda kabulüme mevkuf vekil ve naib-i menab nasb-ü tayin edüp ve vekalet bana vasıl olunup ben dahi ber-vech-i muharrer vekaleti merkumeyi kabul etmemle binaen aleyh müvekkilatan-i mezburatan Aişe ve Safiyelerin hissa-i verasetleri olan li-beveyn er karındaşları müteveffa Ahmed efendinin muhallefât-i esmanı mezburatana irsen intikal edüp alacakları olmağla ber-mucib-i defter-i kassam muhallefât-i esmanından vaz'ül-yed mezbur Mehmed efendiden bâ vekalet halen talep ederim sül olunup müvekkilatan-i mezburatan için bana eda ve ifaya mezbur Mehmed efendiye tenbih olunmak muradımdır deyu kıbbes-sül vel-istintak mezbur Mehmed efendi cevabında müteveffa Ahmed efendinin muhallefât-i esmanına ber-mucib-i defter-i kassam vaz'ül-yed olduğu ve müvekkilatan-i mezburatanın müteveffa Ahmed efendinin sağır varisleri olduğunu ikrar ve i'tiraf edüp lakin müdde'i mezburun vekalet müddeâsını inkar edüp ber-minval-i meşruh vekalet müddeâsına mutabık beyyine talep olundukta Malatya ahalisinden ve udul-i aharr-i [33] Ricâl-i müsülmîn'den olub bu def'a Bitlise gelmiş ve zeyl-i hucet-i mezkûrda isimleri muharrer bulunmuş olan İsmail efendi ibni Mehmed ve Mehmed bin Yusuf nam kimesne li-ecliş-şehâde meclis-i şer'a hazırân olub eserul-istişhâd fil-hakika müvekkiletân-i mezbûretân Safiye vr Aişe bintân-i Abdullah nam kimesneler şehri mezkurun beşinci gününde Malatya mahkemesinde naib-i şer' olan Sıdkı efendinin huzurunda ma'kud meclis-i şer'i şerifi enverde işbu Mehmed efendinin ve biraderi müteveffa Ahmed efendinin muhallefât-ı esmân'ı ber mucib-i defter-i kassam irsen alacak hakları taleb-ü da'vâ ve ahz-ü kabz'a ve kendilerine irsal ve isale ve ledel-iktizâ sulh-ü ibrâ'ya ve husus-u mezkura mütevakkıf olduğu umûrun küllisine işbu mezbur Bekir ağa yı taraflarından vekalet-i âmme-i mutaka-i sahiha-i şer'iye ile gıyabında kabz-u mevkufe vekil ve naib-i menâb nasb-ü ta'yn edüb.....etdiklerinde haber-i vekaleti mezbur ağaya vasıl eylediğimizde ol dahi vekalet-i mezkureyi kabul eyledi biz bu hususa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyu her biri edâ-i şehadet-i şer'iye eylediklerinde ba'det-ta'dil vt-tezkiye şehadetleri makbul olmağla mucibiyle ba'del-hukm-i vet-tenbih mâ veka'a bit-taleb ketb olundu tahriren fil-yevmil-hâmisi vel-ışrûn min şehri-i Şa'banil-mu'azzam lisene hamse ve tis'in ve mi-eteyn ba'del-elf Katib Muhammed Hasib Efendi

Numara 70 - İ'lam

Nefs-i Bitlis kasabasında Taş mahallesi ahalisinden ve teba'a-i devlet-i aliyyenin Ermeni milletinden iken bundan akdem fevt olan Bedarus veled-i Hacı Harun'un veraseti zevce-i metrûkesi Encik binti kadrin ile sulbi sağır oğulları Kirkor ve Seranun ve sulbiye-i kebire kızları Zümrüd ve Edik ve Nubar'a münhasıra olduğu ledeş-şer'il-enver ba'det-tahakkuk verese-i kibarı sağırân-i mezbûrân Kirkor ve Seranun'un rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umurlarına kibel-i şer'den vasi nasb-ü ta'yin olunan valideleri Mezbure Encilinin ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'la tahrir olunan terekesidir ber vech-i zîr beyan olunur.

Kürek 1 Aded 5 Guruş-- Tava 1 / 5 -

Bir bab oda ile Tennurhane ve tavilenin nisfi : 2000

Beyt Hissası : Bir bab tahtani ve fevkânî oda -1 -Harabe bab 1 -

Havlu Bab 1 - Bahçe kıt'a 1 --Yekün : 3500

Yirmi beşden mezburda olan hissası 12 x 25 = 300

Yekün el-eşyâ vel-akâr : 5815

Minha resm-i kısmet v

e kaydiye 154 . 15

Varak baha ve dellaliye

30 00
184 . 15

Sahhul-bâkî : 5630 . 25

Hıssa-i zevce : 730, 22 , 7

Hıssa-i ibn 1399 , 28

Hıssa-i ibn 1399 , 28

Hıssa-i bint 699,49

Hıssa-i bint 699,49

Hıssa-i bint 699,49

Kesr-i para 1

Müteveffâ-i merkumenin terekesi bit-tahrir ber vech-i bâlâ bil-farizatiş-şer'iyye beynel-verese taksim olunarak sağırân-i mezbûrân hissalarını dahi kibel-i şer'dan vasiyyi mezburları valideleri mezbure Ancil'e tevdi' edilmeğın şerh ve tahrir kılındı. Filyevmil-hâdî vel-ısrûn min şehr-i Ramazan sene hamsün ve tis'in ve mi-eteyn ve elf

21 Ramazan 1295 / 19 Eylül

Katib Mehmed Sakıb

Numara 71 - Hüccet

Nefsi Bitlis kasabasının Taş Mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat eden Hacı Halid bin Ali nin veraseti zevce-i menkûhâ-i metrukesi Güllü binti Sa'dullah ile kebir oğulları Süleyman ve Abdüllatif vefat edib veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Meryem binti Hüseyin ,validesi mezbure Güllü ve sulbi sağire oğlu Süleyman ve kızı Gülbahar'a munhasıra ba'dehû mezbûre müntehâ Vefat edib veraseti zevc-i metrukü Yaşar ibni İshak ve validesi mezbure Güllü ve sulbî sağire kızları Hezar ve Hafsa ve Kudret ve Feride ye munhasıra ba'dehâ kablet-taksim oğlu mezbur Süleyman vefat edüb veraseti validesi müdda'i mezbur Güllüve uht li-ebeveyn mezbure Havva velayetleri munhasıra ve tashih-i mes'ele-i mirasiyeleri bihukmil -münasahatiş-şer'iyye olub sihâm-ı mezkureden onbin ikiyüz yirmi dört

sehmi mezbure Güllü Hatuna ve onbin ikiyüz doksan altı sehmi mezbure Gülbahar hatuna ve onbin ikiyüz doksan altı sehmi mezbure Rendi hatuna ve bindörtüz dört sehmi mezbure Meryem Hatuna ve beşbin üçyüz dört sehmi mezbûr Süleymana veiki bin altıyüz elli iki mezbure Gülbahara ve bin ikiyüz doksan altı sehmi mezbure Yaşar'a ve beherine sekizyüz altmış dört olmak üzere üçbin dörtüz elli altı sehmi mezburetân Hezar ve Hafsa ile Kudret ve Ferideye isabeti tahakkukundan sonra ...tahririyle ve ber tashih-i mezkur taksim olunan müteveffâ Halid'in terekesidir ki ber vech-i âti zikir ve beyan olunur.[34]

Kelam-ı Kadim 1 Cild / 100 Guruş - Tüfemk 1 / 150 - Tava 1, Üskura 2,... 1 ,Lenger 1 , sahan 6 , Kur'an 2 /1 yekün : 120

Tahtani ve fevkani oda 1 tahtani ve fevkani Tennurhane 1 Bahçe eşcariyla 3 Yekün : 2600

Yekün el mal: 2970

Minhâ mehrul-mezbûre Güllü zevce-i Hacı Halid deynleri 500
Minhâ mehru Meryem el-mezbûre zevce-i Abdüllatif

500

Tereke-i mezburede Ali bin Halidin alacağı	500
Minhâ resmül-kısme,ve Kaydiye	120
Yekünül-el ihracat	1620
Sahhul-baki	1350
Hissa-i mezbur Güllü	296
Hissa-i mezbure Havv	359
Hissa-i mezbure Rendi	359
Hissa-i mezbure Meryem	60,24
Hissa-i mezbure Gülbahar	187, 6
Hissatül-mezkur	99,15
Hissatül-mezbûr Yaşar	66
Hissa-i mezbur Hezar	29,20
Hissa-i mezbur Hafsa	29,20
Hissa-i mezbur Kudret	29,20
Hissa-i mezbur Feride	29,20

Müteveffâ-i merkumenin ber vechi bâla terekesi tahrir ve ber vechi münasah beynel-verese taksim olmağın işbu mahalle şerh ve tahrir kılındı fil-yevmit-tâsi'i vel-ışrûn min Şevvel lisene Hams ve tis'in ve mieteyn ve elf

25 Şevval 1295/22 Ekim 1878

Numara 72 - İlam

Nefsi Bitlis kasabasının Hersan Mahallesi mütemekkinlerinden Mahmud bin Ömerin kasaba-i mezburede meclis idaresine mahsus odada ma'kud meclisi şer'i münirde Bitlis etraf kuralarından Gürcan karyesi sakinlerinden Rasül bin Salih ile bil-müvacehe terafu'larında bundan beş sene akdem Kuru pınar nam mahalde Gürcan karyeli gaib anil-meclis Yasin bin Ali ile zevcesi Zeyneb binti Mehmed den onbeş aded lirayı Osmani semeni medfu' makbuz mukabilinde bey'i bat-i sahih-i şer'i birr-le iştirâ ve temellük ve tesellüm eylediğim mezbur Gürcan karyesindenam mahalde vaki' etraf-ı erba'ası cebel ve tarik-i âm ve Ali bin Aziz Üzüm bağlarıyla mahdud ve muttasıl bir kıt'a üzüm bağı bir senedenberi zimmeti mülkiyet tasarrufumda olub hasılat üzerinden ba'del-iştirâ kendime bir bağbanlık eylediğim bayi'i merkum Baço nun sa'y ve vasıtasıyla ez her cihet intifa'

etmişken bundan dört sene mukaddem bayi'i merkum Başonun der saadete azimetle el-hâletü hazîhi avdet etmesine bina-en gaib-i mezbur Başo zimmetinde matlûbatı olduğunu bil-beyan işbu Rasûl tarih-i mezkurdan beri mezkûr üzüm bağımlı zabt etmiş olduğundan kendüsüne sual olunup keff-i yedine emr-u tenbih-i şer'i buyurulması muradıdır deyu ba'ded-da'va ves-sual merkum Rasûl cevabında hudud-u mezkur ile mahdud bağ-ı mezbur bundan dört sene mukaddem 1500 gurusu semen mukabilinde gâib anil-beled mârruz-zikr Başo dan bil-iştirâ vaz'ı yedini ikrar mâ adâsını inkar etmeğile bu babda tarihi iştirâsından mukaddem semen-i ma'lume mukabilinde gaib anil-beled Yasin ve zevcesi Zeynebden iştirâ ve semeni tamamen def'u teslim ile bir sene tasarruf ve intifâ'ını mübeyyin beyyine taleb olundukda iddî'â-i meşruhasını her bireri mevsûkul-kelam ve makbûlûş-şehâde idikleri ba'det-tezkiye intihab olunan kasaba-i Bitliden şeyh Osman bin şeyh Süleyman ve Hersan Mahalleli Musa beğ bin Hasan beğ nâmân kesânlar şehadetleriyle ber nühec-i şer'i bil-müvâcehe inbalarıyla mucibiyle mahdud-i mezkurdan müdda'i aleyh merkum Rasûlün keff-i yediyle müdda'i merkum Mehmed 'e teslimine ba'del-hukm vet-tenbih huzur-u âlilrine i'lam olundu fil-yevmit-tâsi'i aşera min Şevvel lisene Hams ve tis'in ve mieteyn ve elf. Katib Mehmed Sakıb

19 Şevval 1295/ 16 Ekim 1878
(35 -36 boş olup buradan sayfa 47'ye atlanmıştır.)

[47]Numara 1 - Ferman

İzzetme'âb ,şeri'atnisâb Mevlânâ Osman efendi kâmiyâb Ba'dettahiyyetil-vâfiye inha olunurki :Erzurum vilayeti dahilinde Bitlis kazasının umur-u ahkâm-ı şer'iyyesi işbu bin ikiyüz doksan beş senesi Şevvallil-mükerreminin onbeşinci gününden itibaren zat-ı hazret-i Meşihatpenâhînin intihab ve tercih buyurdıklarına nezaret-i âmmemize binâ-en tarafımızdan cenabı şerifinize ihale ve tefviz olunmuşdur.Gerekdirki kaza-i mezkuru yevm-i mezburdan bin-niyâbe zabt edüb beynel-ahâli icrâ-i ahkâm-i şer'iyyede sa'y-ü gayret ve vuku'u vefatda olan muhallefât-ı mevtâ-yı askeriyenin mucib-i tahrir olanlarını tahrir ve terkim ve beynel-verese bil-farizatış-şer'iyye tevzi' ve taksimi hususunda dikkat ve ihtimam eylesin vesselâm. el-'aksarayî zâde es-Seyyid Mehmed dürri el-kâzî asker-i Anadolu es-Seyyid Mehmed Dürri

Numara 2 - İ'lam

Nefs-i Bitlis kasabasının Taş mahallesi mütemekkinlerinden Beşir efendi bin Hasan ve Zeydan Mahallesinin mütemekkinlerinden Halid bin Abdi ağa nâmân kesanın kasaba-i mezbûr meclis-i de'âvisine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'da Bitlis kazasına muzafkaryeli Ali bin Mehmed ile bil-müvâcehe terâfu'larında yedlerinde bulunan 9 Şubat tarihiyle muvarrah bir kıt'a sened muktezasınca birbirlerine kefaleti ve vekaleti mütezammin şirket olmak üzere işbu merkum ve yine karye-i mezbûrede gâib anil-meclis Beşar bin Halid zimmetinde alacak hakkım olan on üç lira-yı Osmani matlubumuzdan altı buçuk lirayı Osmani medyûnân-i merkûmân'dan salifüz-zikr Beşar yedinden ahz ve makbuzum olan kusur altıbuçuk lirayı Osmani alacağımız al-hâletü hazîhi merkûmânlar zimmetlerinde mütakarrır ve maksur olmağla birbirlerine kefalet ve vekalet lerine ve haklarına binâ-en meblağ-ı mütebâki mezbure altıbuçuk aded lirayı Osmani hazır bil-meclis Mehmed Ali kefil ve tarafımıza teslimi muradıdır deyu ba'ded-da'vâ ve gibbes-suâl müdda'i aleyh merkum Ali cevabında senedi mezbure ile mezkur altıbuçuk aded lira-yı Osmani yi

zimmelerini ve kefalet-i mahkiyelerini tâyi'an ikrar ve i'tirâf itmekle kefalet-i ma'ruz ikrarı meşruhası dairesinde mezbur altıbuçuk aded Osmanlının mârruz-zıkr müddai Beşir efendi ve Halid'e teslimiyle müdda'î aleyh Mehmed Alinin ilzam olduğu ba'det-tescil huzur-u âlilerine i'lam olundu fil-yevmis-sâbi'i vel-işrûn min şehri Şevval lisene hams ve tis'în ve mi-eteyn ve elf.
27 Şevval 1295 / 24 Ekim 1878

Numara 3 - İ'lam

Muş sancağına mülhak' Bitlis kasabası mahallâtından Hersan Mahallesi ahâlisinden Tahir veled-i Salih kasaba-i mezbure meclis-i de'âvisine mahsus ma' kud odada meclisi şer'i münirde mahalle-i mezbure ahâlisinden Ahmed bin Ali müvacehesinde mezbur Ahmed ağa zimmetinde cihet-i karzdan yüz seksen guruş alacak hakkım olmağla meblağı mezkur yüz seksen guruş mezbur Ahmed ağadan halen talep ederim deyü da'va eyledikde ol dahi cevabında meblağı mezbur yüz seksen guruşu müdda i-i mezbur Tahir ağaya zimmetinde deyni olduğunumüntehâ tayi'an ve kat'iyyen ikrar ve i'tiraf etmeğin mucibince meblağı mezbur yüzseksen guruşu ba'det-taleb Müdda'i-i mezbur Tahir ağaya halen eda-ü teslimle mezbur Ahmed ağa ilzam olduğu tescil ve bil-iltimas huzur-u âlilerine i'lam olundu.el-emru limen lehül-emr fil-yevmil-aşera minşehri zil-ka'detiş-şerifete lisene hams ve tis'în ve mi-eteyn ve elf.
10 Zilka'de 1295 / 7 Kasım 1878

[48] Numara 4 - İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Kızıl mescid mahallesi mütemekkinlerinden Yusuf bin Ali nin kasaba-i mezbure meclis-i de'âvisine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i münirde Bitlis kazasına tabi' Melik süleyman karyeli Süleyman bin Mehmed ile bil-müvacehe terâfu'larında dakik bahasından işbu Süleyman zimmetinde alacak hakkım olan yüz yirmi altı guruşun ba'des-sual edasına emr-u tenbih-i şer'i buyurulmak muradıdır deyü ba'ded-da'vâ ve gibbes-suâl merkum Süleyman cevabında meblağı mezbur yüz yirmi altı guruş zimmeti tayi'ân ikrar ve i'tiraf etmeğin alâ mucib-i ikrarihi meblağ-ı mezburun müdda'î Yusufu teslimiyle müdda'3i aleyh Süleyman ilzam olduğu bit-tescil huzur-u âlilerine i'lam olundu.fil-yevmil-hâdî aşera min şehri zil-ka'de lisene hams ve tis'în ve mi-eteyn ve elf
11 Zilka'de 1295 / 6 Kasım 1878

Piyale mahalle ahâlisinden mezbureninİsmail bin Halid'den va'd eylediğim iki aded lirayı Osmaninin mezbur İsmail ikrarıyla müdda'î alayhlere teslimine ilzâmı ketb-ü i'alam olundu.

Numara 5 - İ'lam

Muş sancağına tabi' Bulanık kazası dahilinde kain kasaba-i mezkurun kurasından Reşid karyesi sakinlerinden Kasım bin Yusuf Bitlis meclis-i de'âvisine mahsus odada meclis-i şer'i münirde Suriye vilayetinin nefsi Suriye kasabası mahallâtından sük Sarıca mahallesi ahâlisinden Mehmed bin Ahmed müvacehesinde işbu Mehmedin yedinde olub işbu meclis-i şer'de mu'âyene olunan siyah bir ra's işbu tay malımdan hasıl ve iki seneden beri müstakillen yedimde mülküm iken tarihinden üç mah mukaddem kaybolub halen işbu Mehmedin yedinde bil-istihkak talep ederim deyü ba'ded-da'vâ ve gibbes-suâl salifüz-zıkr Mehmed cevabında mezbur tay bundan onbeş gün mukaddem yüz yirmi kuruş semen-i medfu'

mukabilinde Hayranlı aşireti derununda ismi ma'lumum olmayan bir şahısdan şîrâ-en mülküm olmağla vaz'ı yed ederim dedikde ehadühümâ âharın müdde'âlarını ba'del-inkar bu hususda netac-i beyyinesi şer'an evla olmağla müdda'i-i mârrul-beyan Kasım ber vech-i muharrer iddi'âsını yine merkum Reşid karyesi ahalisinden Abdullah bin Mahmud ...şehadetleriyle ba'del-isbat ve ledet-tezkiyetiş-şer'iyye ...şahidânı merkûmanın adaletleri zahir ve nümâyân olmağla ba'del-half vel-hukm mucibiyle mezbur tay'ın müdda'i-i merkum Kasım'a def'u teslimi müdda'i-i aleyh Mehmede tenbih ve tescil olunmağın huzur-u âlilerine i'lam olundu Fi 15 Zil-ka'de sene 95

15 Zilka'de 1295 /10 Kasım 1878

Numara 6 - Hücet

Bitlis kasabasının Zeydan mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Ahmed bin Ömerin veraseti zevce-i menkuha-i metrûkesi Emine binti Allahverdi ve kebir oğulları Hamid ve gaib anil-beled Arafat ve Ömer'e ve sulbiye-i kebir kızları Güllü ve Havva ve Beyza ve Esmâ ve Gümüş nâmûn'a munhasıra olduğu ba'det-tahakkuk gaib-i mezbur Arafatın gaybubeti münasebeti verese-i kibarıyla şer'i şerif ma'rifeti ifrazıyla tahrir olunan tereke-i müteveffâ-i merkumdurki ber vech-i zîr beyan olunur.

Yasdık 3 Aded 15 Guruş – İplik 300 / 15 – Kaime 120- Nuhas akçe 218 -54 = 163 – Yatak kat 1 130 – Oturak minderi 1 / 80 – Yasdık 2 / 15 – Köhne kilim 1 / 25 – Köhne müsta'mel kilim 4 / 80 – Şamdan 1 / 35 – yorgan 2 / 50 – Def'a yatak kat 2 / 200 – Minder 2 / 40 – Yorgan 2 /70 –Çaput yasdık 2 / 20 – Üsküre 1 , Kazan 2, Sahan 3,Süzecek 1, kevgir 1 yekün : 150 Tüfenk ma'a adi Silah 1 / 70 –Tabanca 1 / 10 - Erzak-ı mütenevvi'a ile esâs-ı beyt 1685

Yekün el-mâl 3100
Minha resm-i kısmet ve kaydiye 83,Varak bahâ 2 = 85

Sahhul-bâkî	3015 00
Hissa-izevce-i mezbûre Emine	376
Hissa-i ibn el-mezbur Halid	479 . 26
Hissa-i ibnil-mezbûr gâib Arafat	479 . 26
Hissa-i ibnil-mezbur Ömer	479 . 26
Hissa-i bintil-mezbure Güllü	239 . 33
Hissa-i bintil-mezbure Havva	239 . 33
Hissa-i bintil-mezbure Beyza	239 . 33
Hissa-i bintil-mezbure Esmâ	239 . 33
Hissa-i bintil-mezbure Gümüş	239 . 33

Müteveffâ-i merkum Ahmedin terekesi bit-tahrir beynel-verese taksim olunmuşdur.

[49] Numara 7 - Hücet

Nefsi Bitlis kasabasının Zeydan Mahallesi sakinelerinden iken bundan akdem vefat eden Feride binti İshak'ın veraseti zevci Halid bin Hakverdi ve validesi.....binti Mehmed ve babası mezbur İshak bin Feyzullah ile sulbi sağır oğulları Receb ve Hasan'a munhasıra bolunduğu indeş-şer'il-enver ba'det-tahakkuk verese-i kibarı ve sığarının haddi rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umurlarına

kebel-i şer' den vasi nasb-ü ta'yin olunan mezbur Halid ma'rifeti ve ma'rifet-i şer' la tahrir olunan terekesidirki ber vech-i câ-î zikr olunur.

Yeni Melik Altunu 7 Aded 180 Guruş – Göğüs düğmesi 18/25 – Fistan 1/ 60 – Küpe 1 /20

Müteveffiyeye-i mezbûrenin zevci Halid zimmetinde mehir hakkı 510

Yekün el-mâl	865
Minhâ el-ihracât Resmi kismet	21,20
Kaydiye 1-Varak baha ... Dellaliye	30
Sahhul-baki.....	812
Hissa-i zevci-i mezbur Halid	302,30
Hissa-i ümmül-mezbure	135, 6
Hissa-i eb el-mezbure İshak	135,6
Hissa-i ibn el-mezbure Hasan	169,3
Hissa-i ibn bil-mezbure Receb	369,18

Müteveffâ-i mezburenin terekesi ber vech-i bâlâ bâ tahrir beynel-verese taksim olunarak ve sağırân-i mezbûrân Receb ve Hasanın hissaları dahi tesviye-i umurlarına kibel-i şer' dan vasiyyi mensubları babaları merkum Halid'e tevdi' ve teslim edilmeğın işbu mahalle şerh verildi fil yevmis-sâlis min şehril-muharrem lisene hams ve tis'in ve mieteyn ve

3 Muharrem 1295 / 7 Ocak 1878

Numara 8 - Hücet

Nefsi Bitlis kasabasının Hersan Mahallesi mütemekkinlerinden Arif bin İbrahim medayid-dühûr mecnun ve meslûbüş-şu'ûr olub ve şehri yüz guruş icar ile hükümet konağı bil-isticar derununda daire-i hükümet ikamet etmekte bulunan konağı icare-i müterâkimesi mecnun-i merkum ile biraderi Ali ve hemşireleri nene ve ümmühâni bintânîl-merkûm İbrahime aid olduğu nümâyân ve şimdiye kadar tesviye olunamayan mikdarı üç bin dokuzyüz elli guruşdan ibaret kaldığı ledes-sual mal kaleminden beyan olunarak ve bundan bin üçyüz on altı guruş yirmi para iki akçesi salifüz-zikir altı yüz elli sekiz guruş on iki para bir akça mezburetân ümmühâni ve Nene hissalarına ve bin üçyüz on altı guruş yirmi altı para iki akça dahi mezbur Arif hissasına isabet ve ba'dehu konak-ı mezkurun icare-i ma'lumesinden şehri elli guruş yine merkum Ali ve elli guruş hemşireleri Ümmühânî ve Nene ve elli guruş dahi yine mecnun Arif hissasına ve konak ittisalinde vaki' bakkal ve çerçi dükkanında icarât-ı vaki'alarının hissasını sülüs üzere bir teki merkum Ali ve sülüs-ü âharı salifetül-beyan Nene ve Ümmühâni ve sülüs-ü diğeri yine Arif hissasına musib ve muayyen bulunub ol vecihle icarât-ı müterâkimededen mecnun-i mezkur hissasına aid olan bin üçyüz on altı guruş yirmi altı para ve iki akçe ile ba'de izin akârât-ı mezbure icarâtından hasıl olacak hissa-i müstahak ve pederinin emval-i sairesini hıfz ve zabt ve indel-icâb idane ve irbâhıyla infak ve i'âşesine ve tesviye-i umuruna ikdam-ı varak etmek üzere kibel-i şer' den bir vasinin nasb-ü tayini ehem ve elzem olmağla emanetle ma'ruf ve istikametle mevsuf ve umur-u vesayeti ifaya muktedire idüğü zeyl-i kitabda muharreril-esâmi müslimîn ihbarlarıyla mütahakkık olan li-ebeveyn kız karındaşı mezbure Nene kibel-i şer' dan tesviye-i umur ve hıfz ve zabt-u emvallerine vasi ve mezbur Hersan mahallesi ahalisinden ve mu'teberân' dan Mehmed Ali efendi bin Abdülkerim dahi nazır tayin olundukda onlar dahi ber vech-i muharrer vesayet-i nezareti kabul ve merasimini kemâ yenbağı eda ve ifayı taahhüd ve iltizam eylediklerinden mucibince mecnun-ü merkumun akârât-ı mezbûre

vâridâtından olan sülüs hissa-i musibesinden vakt-ü zamanıyla ahz-ü kabz ve ihtiyacı tahtında harca muma ileyh Mehmed efendi nezaretiyle vasiyyi mezbure Nene ye canib-i şer'den izin verilmeğın mâ vaka'a bit-taleb ketb olundu.

[50]Numara 9 – Hücet

Bitlisin Aşağı Kale Mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat edenSa'dullah bin İsmailin veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Kezziban binti şeyh Timur ve sulbi sağire kızı Güllü ve lil-asûbetin-nesebiye kız karındaşı Emetullah'a munhasıra olduğu indeş-şer'il-enver zahir ve mütahakkık oldukdan sonra müğteveffâ-i merkumun emvali mütakaddimeden ... bir nesneye malik olmayubbu vecihle metrûkâtı olmamağın mahalle-i mezburede vaki' ma'lumül-hudud bir bab hane-i müşerref murur-u eyyam ile büsbütün müşerref harab olacağı ve bu cihetle verese ve yetimesi mağdur ve mütazarrır olacakları cihetle hane-i mezburenin bey'i evla ve yetim hakkımda daha enfa' olmağla müddeti medide münadî vasıtasıyla mecma'i nas ve esvakda müzayede-i aleniyesi ledel-icrâ dokuzyüz guruş semen ile Zeydan Mahallesinde mütemekkin Fakı Salih uhdesinde takarrur ederek bundan ziyade talib ve rağibi ve âhar müşterisi olmamağla meblağı mezbur üzerine on guruş daha zammıyla dokuz yüz on guruşa merkum Fakı Salih uhdesinde takarrur ve ol vecihle ihale kılındığından semeni olan meblağı mezburun beynel-verese taksimidirki ber vech-i zîr beyan olunur.

Semen-i hane-i mezbur	910
Minhal-ihracât ;	
Mehr-i müeccel zevce-i mezbur Kezziban	200
Zevce-i mezbur Kezzibanın	100
..... kaydiye resmi kısmet	12,20
Varak bahhâ	1

Yekün el-ihracât	329
Sahhul bâkî	580,20
	Guruş Para Akçe
Hissa-i zevce-i mezbur Kezziban	72, 3, 1
Hissa-i bintil-mezbure Güllü	290 10
Hissa-i uhtül-mezbûr	217 27 2
Müteveffâ-i merkum Sa'dullahın terekesi tahrir beynel-verese taksim kılınmışdır.	

Numara 10 - Hücet

Nefsi Bitlis kasabasının Hersan Mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Halime binti Abdurrahimin veraseti zevci Mahmud bin İbrahim ve sulbi kebir oğlu Mahmed ve kebire kızı Güldeniz'e munhasıra olduğu ledeş-şer'il-enver zahir ve mütahakkık oldukdan sonra müteveffıye-i mezbûrenin Besim Cabir bekcı zade müteveffa İbrahim nâm kimesnede olub kablel-edâ vefatıyla terekesine mütaallık ve metrûkât-ı vakı'asına vaz'ı yedleriyle zimmetlerine terettübü oğulları Halil ve ishak ihbarlarıyla tahakkuk eden bin ikiyüz guruşun ber vech-i zîr beynel-verese taksimidir.

...1200	
...Hissa-i zevce-i mezbur Mehmed bin İbrahim	300 min zevcihi
Hissa-i ibnil-mezbûr Mehmed	150 min ebihi

Hissa-i ibnil-mezbûr Abdülaziz 105
 Hissa-i bint el-mezbur Güldeniz 52, 20

Ba'dehû mezbur Mehmed vefat ederek veraseti uht li-ebeveyn Güldeniz ve ah li-eb Abdülaziz'e münhasıra olmağla validesi müteveffâ Halime terekesinden hanis-i eydî olan altıyüz ve babası Mahmud terekesinden yüzbeş guruşki cem'an yediyüz beş guruşun ber vech-i zir suret-i taksimidir.

Hissatül-uht li-ebeveyn Güldeniz 353 Uht Mehmed
 300 Min ümmihi Halime
 52 Min ebihi Mahmud

 705

Hissatül-ah li-eb Abdülaziz 352 Min ahihi Mehmed
 105 Min ebihi Mahmud

 457,20

Müteveffâ-i merkûmânın terekesi ber vech-i bâlâ taksim olunarak bi-vech-i muharrer mezbur bin ikiyüz guruşdan yediyüz beş guruş Güldeniz ve dörtyüz elliye buçuk guruşu mezbure Abdülaziz ve otuz yedi buçuk guruşuda merkum Mahmudun zevce-i menkuha-i metrûkesi Alnu ya teslimi merkûmân Halil ve İshak'a tenbih olunmağın şerh ve tahrir kılındı. filyevmil-hâdi aşera nin Cemaziyel-evvel sene siitte ve tis'in ve mieteyn ve elf **11 Cemaziyel-evvel 1296/ 2 Haziran 1879**

[51]Numara 11 - İ'lam

Muş sancağına tabi' Bitlis kazası kurâsından Bakır karyeli müteveffâ Yusuf bin Abdürrezzak nam kimesnenin validesi Güllü binti Abdullah ve zevce-i menkûha-i metrûkesi Fidan binti Mustafa ve li-ebeveyn kız karındaşı Emine binti Abdürrezzak'ın vekili müseccel-i şer'iyesi karye-i mezbureli Yusuf ibni nam kimesne kasaba-i mezbure meclis-i de'âvisine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i münirde karye-i mezbure ahalisinden Ali bin Ali müvacehesinde mevrumumuz müteveffâ-i merkum Yusuf'a işbu Ali nin cedleri Abdurrahmanın dulbi oğulları Ali ve Yusuf şer'an birbirleriyle şerik ve halit olub ba'de vefâtihâ muhalledfât-ı vakı'aları beynel-evrise müteselsilen tevarüs ederek murisimiz merkum Yusuf tereke-i mevcudesine vazı'ul-yed bulunan Ali ye ahzar olup bundan merkum Yusufun dahi vuku'-u âtisine mebni tereke-i mevcudenin tamamına işbu Ali vaz'ı yed ve müdahale eylemekte idüğünden sual olunub veraset mahkeme ve terekesine şerikine bina-enhakkı terekenin tarafımıza def'u teslimi tenbih olunmak bil-asale ve bil-vekale muradımızdır deyü da'va etdikde ol dahi cevabında müdda'iyân-ı merkûmânın murisleri Yusuf'un cediti ve babası Ali nin li-ebeveyn irsen varisi bulunan Yusuf pederi ceditim merkum Abdurrazzakin hal-i hayatında vefat edüb altı sene sonra ceditim mezbur dahi vefat etmekle metrûkât-ı vakı'ası veraset-i şer'iyeye bil-istiklal pederim müteveffâ Ali ye hasr ve isabet ederek ol vecihle bihakkın vaz'ı yed ederim deyü ba'ded-def'i ved-da'vâ ve ledel-havâlî Abdurrahman vefat edüb oğlu Ali ve yine sulbi oğlu Yusufun Abdül-ehad'a terk edicek Abdül-ehad Hacıb-i hırman ile mahcub olub cemi' terekesinin Ali ye inhisârı yazılan fetva-i şerifde beyan ve tasdi' olunmağıla ol vecihle muris-i merkum Yusufun cediti Yusuf pederi Abdurrahmanın hayatında vefatını mübeyyin beyyine talep olundukda ledet-tezkiyetiş-şer'iyye vel-

aleniyye mazbutüş-şehâde idükleri Zeydan Mahallesi ahalisinden Emin ve Ali ve Abdulgani ağa bin Hacı İmran Ağa nam müzekkiler tezkiye ve ihbarlarıyla mütahakkık olan mezbur Bakır karyeli Babür bin Abdullah Havar bin Nebinin şahadetleriyle ber nühec-i şer'i bil-müvacehe isbat etmeğin mucibince müvekkilân-ı mezbûretân Fidan ve Emine ye bil-ızâfe vekii merkum Yusuf ve medyun-ü mezbur Güllü bivechin mu'ârazadan men' olup tescil ve huzur-u âlilerine i'lam olundu. filyevmis-sâlisi min şehr-i Cemaziyel-âhir sene sitte ve tis'în ve mieteyn ve elf **3 Cemaziyel-âhir 1296 /25 Mayıs 1879**

Numara 12 - İ'lam

Van vilayet-i celilesine mülhak Muş sancağı mahallâtından Kale mahallesi ahalisinden Ali efendi bin Kurban efendinin husus-u âtiyyül-beyanda vekalet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'ie ile vekaleti sabit ve sübutu vekalet hükm-ü şer'isi lahık olan sulbi kebir oğlu Mustafa nam kimesne Bitlis Meclis-i de'âvisine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i münirde kasaba-i Bitlis mahallâtından Zeydan Mahallesi ahalisinden Beşir efendi bin Sadık efendi müvacehesinde müvekkilim pederim Ali Efendinin yedimde bulunan bin ikiyüz doksan iki senesi şehr-i Recebil-ferdin yirmi yedinci günü tarihiyle muvarrah ve memhur bir kıt'a sened mucibince işbu Beşir efendi zimmetinde alacak hakkı olan beşbin üçyüz yetmiş iki buçuk guruş vekalet-i mahkemiyem hasebiyle halen taleb ederim deyü da'vâ etdikde ol dahi cevabında meblağı müsted'âyiden yalnız yirmi aded lirayı Osmani bakiyye zimmeti olub kusurunu müvekkili mumâ ileyh Ali efendiye def'u teslim eylediğini ba'ded-def'i vel-ikrâr dâfi'i mezbur Beşir efendinin ber vech-i muharrer def'i mezkurunu müdda'i vekil-i mezbur Mustafa efendi vicahen ve şifahen ikrar ve tasdik etmekle bakisi olan yirmi aded lirayı osmaniye mukabil tarafeynin rıza ve muvafakatlarıyla mezbur Beşir efendinin zevcesi Huzmeli hatun binti Hakverdi den mezbur Zeydan mahallesi neferatından Zaro mahallesinde vaki' ma'lumül-hudud vel-ecânib ma'a teşkilat hanesiyle huzur-u meclis-i şer'da mübadele eylediği yine mahalle-i mezburede vaki' etraf-ı erba'ası Fotul Yusuf ve Kantarcı Ahmed ve Sağır İsmail ağa mülkleri ve terfi vakfı müsakkafatıyla mahdud ve muttasıl kadim yol ve cemi' tevabi' ve levâhık ve hukuk ve merâfıkıyla tahtani ve fevkani iki bab oda ve bir bab tennur hanesi düyun-ü bakiyesi olan yirmi aded lirayı Osmani mukabelesinde dayin-i mezbur Ali efendiye izafetle oğlu vekil-i mezbur efendiye şurût-u müfside ve mu'ârazadan ari bey'i bat-i sahih-i şer'i ile yirmi aded lirayı Osmani tesmiyesiyle bey'u temlik ve kabul edüb ciheti deyn ve şirâ'ya ve husus-u mezkura mütaallık âmme-i de'âvi ve kâffe-i metâlibât ve hasemâtdan tarafeynden her biri âharın zimmetini bil-asâle ve bil-vekale ibrâ-i âmm-i sahih-i şer'i ile ibra ve iskat ve her biri ber vech-i muharrer aharın ibrasını kabul etmeğin hane-i mahdud-ü mezkurenin mu'âmele-i kadime ve Tashih eylediğini tahrir ... olması lazım gelmeğin tescil ve huzur-u âlilerine i'lam olundu fil yevmil-hâmisi min şehr-i Cemaziyel-âhir sene sitte ve tis'în ve mieteyn ve elf **5 Cemaziyel-âhir 1296 / 27 Mayıs 1879**

[52] Numara 13 - İ'lam

Van vilayet-i celilesi dahilinde kain Bitlis kasabası mahallâtından Zeydan Mahallesi ahalisinden ve Katırcı esnafından sahibi arzihal Mehmed bin Ömer kasaba-i mezbure meclis-i de'âvisine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i münirde Trabzon vilayet-i celilesi dahilinde kain Lazistan sancağına tabi' Livan kasabası sakinlerinden ve tebe'a-i aliyenin Ermeni milletinden Kirkor veledi Ohannis

müvacehesinde işbu tarih-i i'lamdan yirmi gün mukaddem Erzurumdan Bitlise kadar binmek ve yalnız altı batman mikdarı kendi eşyasını haml edüb aharın eşyasını haml ve bindirmemek ve kerbanlarla birlikde gitmek üzere doksan guruş ücretle ,yedimde müstakillen malım olan yedi aded yüzlük mecidiye altunu kıymetli bir ra's esb'i ,merkum Kirkora icar ve teslim eyledikde ol dahi ber vech-i muharrer isticar ve kabz-u kabul eyledikten sonra zikrolunan esb'e merkum Kirkor Erzurumdan rakiben ve mikdarı mezkur eşyasını dahi tahmil edüb Erzurumdan müfarakat eyledikten sonra esnayı rah'da gelirken hılaf-ı karz ismini bilmediğim Mutkili bir Hristiyanın dahi eşyasını tahmil ve irkab ve zikrolunan esbi darb-ı şedidle darb etmiş olmağla esb-i mezkuru tazyik ve mu'tadlarından ziyade Olduğu yük dahi tahmil eylediğinden başka esnayı râhda kerbanları dahi bırakub geçmeğile müstecir-i merkum Kirkorun te'addi ve taksirinden naşî zikr olunan Bargir bana kablet-teslim esnâ-i rahda kazasına tabi' Söğütlü karyesinde merkumun yedinde telef olmağla zikr olunan bargirin yevm-i itlafında kıymeti mezkuresi olan mârruz-zikr yedi aded yüzlük mecidiye altununun misillerini bitarikiz-amân merkum Kirkordan halen talep ederim deyü da'va etdikde :

Ol dahi cevanda zikrolunan esb'e Bitlise kadar binmek ve altı batman mikdarı kendi eşyasını tahmil eylemek üzere Erzurumda doksan guruş ücret tesmiyesiyle işтира ve isticar eylediğini ber vech-i muharrer ikrar lakin müdda'i-i mezbur Mehmedi bilcümle iddiasını ve aharın dahi eşyasını tahmil ve irkabını ve zikr olunan esb'i darb-ı şedidle darb eylediğini inkarından mâ adâ esbin za'findan naşî ta'addi ve taksirinden telef olduğunu ved yevmi telefetinde dahi yedi adet yüzlük mecidiye altunu etmeyüb ancak üç dört yüz guruş kıymeti olub ziyade etmediğini ve ber vechi muharrer müdda'i-i mezburun ta'addi ve taksir iddi'âsını külliyyen inkar etmeğle ledel-havale yevmi telefde esbi mezbur merkum Kirkorun zımnında telef olmuş ise muharrer merkumun yedinde telef olmağla zamân lazım geldiği hükmü vaz' ve taksiri vuku' bulmuş ise zaman'ın lüzumu yazılan fetvâ-i şerifde beyan ve tevzıl olundukdan naşî müdda'i-i mezburun ta'addi ve taksir iddi'âsını külliyyen inkar etmeğle merkum müdda'i-i mezbur Mehmed ber vechi muharrer merkum Kirkorun ta'addi ve taksirinden merkum esb'in telef ve yevm-i itlafında olan kıymeti mezkuresini evvela bâ veraka-i mestûre mezkur Zeydan mahallesi ahalisinden Ali bin Abdullah bin Abdurrahman ve Derviş bin Mehmed bin Abdullah ve Mehmed bin Zülfikâr nâmûn kesândan sirran,ve ba'dehû Taş Mahallesi ahalisinden Molla İsmail bin Molla Ahmed ve Polad efendi bin Abdülhay ve Mehmed bin Mustafa nâm kimesnelerden dahi alenen ledet-tezkiye adl ve makbûlüş-şehade idükleri iş'âr ve ihbar kılınan mezkur Zeydan mahallesi ahalisinden ve mekkarcı esnafından bil-müvâcehe ber nühec-i şer'i isbat etmeğın mucibince zikr olunan esbin yevm-i itlafında kıymeti olan mârruz-zikr yedi aded yüzlük mecidiye altununun misillerini müdda'i-i mezbur Mehmed'e halen ve zamânen edâ-ü teslime merkum Kirkora tenbih olunduğu tescil ve mübaşir ser asker zabtiye nezaretine yaveri yediyle huzur-u âlilerine i'lam olundu. El-emru limen lehül-emr filyevmil-hadî aşera min şehr-i Cemaziyel-âhir lisene sitte ve tis'în ve mieteyn ve elf

11 Cemaziyelâhir 1296 / 2 Haziran 1879

Numara 14 - İ'lam

Van vilayet-i celilesine mülhak Muş sancağına tabi' Bitlis kasabası mahallâtından Hersan Mahallesi ahalisinden sahib-i arzuhal Fakı zâde Kasım bin Sadık nam kimesne kasaba-i mezburda mahmeme-i bidayetine mahsus odada

ma' kud meclis-i şer'i münirde, yine mahalle-i mezbureli olub zikri âti hanelere vaz' ı yedi beyyine-i âdile ihbarlarıyla tahakkuk eden Hakverdi bin Osman müvacehesinde pederim müteveffâ Sadık ile li-ebeveyn er karındaşı Abdullahın ilel-vefât mülk ve tasarrufunda olan Hersan Mahallesinde vaki' etrafi vahidi Kantarcı oğlu Ali ve etrafi selasesi tarik ile mahdud ve muttasıl ve tahtanî ve fevkânî bir bab oda ve tahtani bir bab havlu ve ittisalinde vaki' tahtanî ve fevkânî bir bab oda ve tahtanî bir bab tennurhâne nin nısıf hissa-i meşâ'ası pederim merkum Sadık'ın vefatını müte'âkib şer'an bana ve verese-i sairesine intikal ederken el-haletü hazihi mezbur Hakverdi mahza vaz'ı yed ve tasarrufuma mümana'at etmekte idüğünden ba'des-suâl keff-i yesiyle hane-i mezbûrenin tarafıma teslimine tenbih olunmak muradımdır deyü da'vâ etdikde :

Ol dahi cevabında ; fil-vâki' hanehâ-yı mahdud-ü mezkur müdda'i-i mezbur Kasımın pederi müteveffâ Sadık ile li-ebeveyn er karındaşı Abdullahın iken Bitlisde bulunan bin ikiyüz seksen ahiri şehri Şabanı birinci günü tarihiyle muvarrah ve nâib-i esbak Abdurrahman efendi imza ve hatmyle mümzâ ve mahtûm bir kıt'a huccet-i şer'ie nutk olunduğu üzere mezbur Sadık'ın vefatıyla biraderi mârrul-beyân Abdullah ile ma'an ve müştereken yetmiş timârâtından müteveffâ Hacı Abdül-ğani ağaya düyûn-u müsbiteleri olan yedi bin gurus ifaya dair bir menkûlât (....)[53] ve işbarı olmayup cevaz-ı şer'î dairesinde hane-i mezbure asacak ve iki ay mikdarı sük-i sultaniyede ve mecma'i nasda bil-müzayede ba'de inkita'ir-ra'bân semen-i mislinden ziyade olduğu müslimin ihbarları ile tebeyyün eden üçbin kuruş semen-i medfu' makbuz mukabilinde Mezkur Abdullah tarafından asaleten ve biraderi müteveffa Sadığın verese-i kibarına vekaleten ve sığarına asaleten pederim müteveffa Osamana izn-i şe'i ile bi-cümletit-tevebi' vel-levahık bey' ve temlik ve teslim eylediğinde pederim müteveffa-i merkkum dahi işтира ve temellük ve tesellüm ve semeni olan meblağ-i mezbur üçbin kuruşu kamilen bayi' merkuma eda ve teslim edüp ba'de vefatihi bana intikal etmekle ol vecihle bi-hakkındeyu ba'deddefi' dafi-i mezbur mutesavverdir...def'imiz dahi evvela mensub oldukları mahallenin Muhtarı ve meclis-i ihtiyarânına bâ vereseve ba'dehü Abdullah bin salih ve Zeydan mahallesi ahalisinden debbağ zade Abdi Ağaya bin Ali naman kesanın şehadet ve ihbarlarıyla ber-niheci şer'i bil-mukabele isbat etmeğin beyanınca merkummüdde'i mezbur Kasımın iddi'alarından bi-vechin mu'arazadan meni' olunduğu tescil ve huzur-i âlilerine i'lam olundu. 21 eylül 96

Numara 15 - İ'lam

Veraset hakkında nefsi Bitlis Kasabasının Zeydan mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat eden Kudret Hatun binti şeyh fethullah zevci dahilibin Ahmed kasaba-i mezbure mclis idaresine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i münirde müteveffıye-i mezburenin validesi Zeyneb binti Ahmed mahzarında bundan akdem ben dördüncü orduy-i humayuna alınıp sınıfı piyade dördüncü Alayın dördüncü taburunun ikinci bölüğü çavuşluğuyla taburumda müstahdem iken zevcem müteveffıye mezbure Kudret ...olarak ba'del-istima' bir kaç gün müsafereten hanesine götürülmek üzere validesi mezbure Zeyneb kendi hanesine geldikte zevcem mezbureye mahsus olup mülk-ü malı olan yığirmi aded osmanî altınından müretteb bir şaran ve bir çift sim ve üzerinde beş aded nısıf Osmanî ve bir sim çinareden Kafes ve bir sim bazu-Bend ve üç çift sim ve bir çift mercan Topas ve bir çift sim bilezik ve bir çift altın küpe ve bir çift sim küpe ve bir altın semen ve bir sim

tepelik ve yigirmi aded sim yüzük ve bir aded baş ihramı ve şeyh İsmail
sekiz yüz kuruş matlubumuzu bir kıt'a senedi pederim müteveffay-i merkurum
 Ahmed aynen ta'dad ve salifüz-zikir Zeynebe ba'det-teslim hanesine götürerek on
 gün sonra zevcem mezburenin vefatıyla eşyay-i mezkure orada validesi nezdinde
 kalmakla ve mezburenin veraseti hasran bana ve sülb-i sağıre oğlum Şükrü ve
 validesi mezbure Zeynebe munhasıra olmağla benim ve oğlum merkurum Şükrünün
 hisse-i şer'ilerine isabet eden mikdarın istirdad ve ve tarafıma teslimi muradımdır
 deyu dava ettikde mezbure Zeyneb cevabında müdde'î mezbure Arafatın ber-vech-i
 müddeâ indinde kızı Kudreinhanesine götürerek eşyası müddeâ bihadan baki dört
 bin sekiz yüz kuruşluk senedi götürdüğünü ve el-haletü hazihi nezdinde bulunduğunu
 ikrar ma adasını inkar etmekle ledet-taleb mezbur Arafata iddiâsı vakı'asından sirran
 ve alenen ledet-tazkiye adil ve makbulüş-şehade idükleri istihbar kılınan Hersan
 mahallesi ahalisinden Abdullah bin Abdurrahman ve Mehmed Ali bin Rüşdü
 şahadetleriyle ber-niheci şer'i bil-vekale isbat etmeğin mucibince eşyayı mezburenin
 ber-vech-i zir tahrir ve beynel-verese taksimidir.

Şaran olarak hanesi altını 20/160 , Altın küpe çift 1/100 , Simçift 1/100 , ...beş
 aded nısıf osmanî sim Sarık 1/110, Sim Kafes 1/60 , Sim Bazubend 1/ 90 , Sim nakış
 çift 3/150 , Mercan Kol bağı 1 çift /130, Sim bilezik 1/160 , Sim küpe 1/60 , Altın
 semen 1/ 80 , Sim tepelik 1/90 , Sim yüzük 20/40 , baş ihramı 1/50 , Şeyh Hacı
 İsmail zade şeyh Hasanda olan alacak 4800 . Yekün-nükudat 6575

..hakkında mevrudatın tedkikan merkume Arafatın hissesi bit-tenzil karz.olunan
 kısım minha / 123

Sahhul-baki

lit-taksim beynel-verese

Hisse-i zevci mezbure Arafat, 1608.25, Hisse-i mezbure Zeyneb, 1075.5, Hissetül-
 ibin Şükrü 3717.3.

Müteveffiyeye-i mezburenin terekisi bit-tahrir ber-vechi bâlâ beynel-verese bil-
 farizatiş-şer'iyye tevzi ve taksim edilerek sağır-i mezbure Hissesine müsib üçbin
 yedi yüz on yedi kuruş üç para, ve bir akçe dahi kıbel-i şer'iden mensub vasısı babası
 merkurum Arafata tevdi ve teslim edilmeğin işbu mahalle şerh ve temhir kılındı fil-
 yevmis-sabi'i aşera min şehri-i receb lisene seb'a ve tis'in ve mieteyn ve elf.
17 Receb 1297/ 25 Haziran 1880

[54] Numara 16 - İ'lam

Postnişin tayini nezaret-i evkaf-i humayuna mülhak evkafdan van vilayet-i
 celilesi dahilinde Bitlis kazasında kain vakf-i merkurumşeyh Emir beğın bir kıt'a
 vakıfmahmul bahasını natık olduğu üzere kasaba-i mezburda defin-i hâk-i rahmet
 olan merkurum ve meşhur nefsi Bitlis fakirinevlad-i kiramından Abdül-Gafur
 Hangah ve hücrelerinde medfun ve ve kütüb ciheti dahi aslah evladına meşrut olan
 Hân-i cedidin sülûsan hissesinden senevi olmak üzerebin kuruş vazife ile bâ şart-i
 vâkifcihetimutasarrıf olanAbdul-gafur efendinin aslah evladından işbu bâisül-
şeyh el-hâc Abdullah efendi ...erbab-i zühd ve takvadan olup el-an mevcut ve
 ma'mur bulunan Hangah ve Hücrelerde Postnişin-i reşadet vemuvazabatla
 erbab-i tarikat ve emr-i süluku icraay müdavemetde bulunası kasaba-i mezburede
 mün'akid meclis-i şer'i münire bil-ihbar sabit ve mütahakkak olduğundan ...cihet-i
 mezburede el-an vazifesini ...şeyh Hacı Abdullah efendidailerive yedlerine bir
 kıt'a berat-i âlişanı sıdk vericasında bil-iltimas huzur-i bâ menşur-i âlilerine arz ü
 i'lam kılındı el-emru limen lehül-emir fil-yevmis-salisi aşera min şehri şa'banil-
 mu'azzam lisene sitte ve tis'in ve mieteyn ve elf .

13 Şaban 1296/ 21 Temmuz 1880**Numara 17 - Hücet**

Nefsi Bitlis kasabasının Hersan Mahallesi ahalisinden Basban Sadık nam Kimesne kasaba-i mezbure mahkeme-i bidayetine mahsus odada ma' kud meclis-i şerî münirde yine mahalle-i mezbure ahalisinden ve tebe'a-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Aviris veledi Artin mahzarında asaleten ve validesi Nünü binti Ali sağire ve kebireEmine ve perişan mahalle-i mezbureli İbrahim bin Timur ve kâri bin İbrahim naman kesianın eda-i şهادetleriyle vekaleten ve sağire-i hey'etleri ve sığârın vesayeten bit-tav'i ve ikrar-i tam ve ta'bir-i anil-meram edüp akd-i âtiz-zikrin suduruna değin benimle müvekkilelerim validem Nünü ve Emine ve perişan vasileri bulunduğum sağiratani mezburatan Safiye ile yedimizde müstekillen mülk ve hakkımız olan mezbur Hersan mahallesinde vaki etraf-i erba'ası tarik ve bağçe Dükkan ve tarafı rabi'isi tarik bağçe dükkan ve tarafı rabi'i yine kendi mülkümüzle mahdud ve muttasıl ve tahtani bir bab oda ile tahtani ve fevkani Tennurhane Ve Revak ve havlu ve bir kıt'a arsayı müştemil hane bi-cümletit-tevabi vel-levahıkıyla tarafeyinden icab ve kabulü havi şurut-i müfside ve müvaza'adan'dan âri ve beri bey'ü bat-i sahih-i şer'i ile bin dokuz yüz kuruşa ve min cihetil-keyfiyeti ma'lumummahlulem vasisi akde ba'del-kabul a'yanı mukayyed olan bir kabza nâ ma'lum akçe semen makbuzu medfu' mukabilinde müşteri-i merkumebey' ve temellük eyledikte ol dahi ber-vech-i iştirâ temellük ve teslim edüp semeni olan meblağ-i mezbur bin dokuz yüz kuruş ile mikdarı nâ ma'lum bir kabza akçeyi bit-tamam vel-kemal müşteri-i merkum yedinden ahz-ü kabz ve kabul ederek mikdarı ma'lum olmayan bir kabza akçeyi işbu meclis-i akidde zayı' eyledim fi ba'd gerek benim ve gerek müvekkillerim mezburatan ile Ceddem mezburenin mebi'a-i mahdud-i mezkurda asla ve kat'a alakam ve medhalimiz kalmayup müşteri-i mekumun mülk-ü müştera ve hakkı sarihi olmuştur keyfe ma yeşâ malik ve mutasarrıf olsun dedikte kıbbet-tasdikiş-şer'î ma vaka'a bit-taleb ketbolundu tahriran fil-yevmis-salis aşera min şehri şa'abannil-mu'azzam lisene sitte ve tis'in ve mieteyn ve elf.

13 Şaban 1296 /2 Ağustos 1879**[55]Numara 18 - hücet**

Kızıl mescid mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Mustafa bin mehmedin veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Elmas binti Süleyman ve sulbiye-i kebire kızı İffet ve Şöhret ve sulbiye-i kebire oğlu Mehmed ve sağir Yusuf ve sağire Muhabbet ve Hüseyin ve mezbure Elmasın Ammi Abdullah ve müteveffa mezburun derse'adetde bulunan zevce-i mutallakası Hadice binti Abdullahdan mütevellid sağire kerimesi Zülfıyeye munhasıra olduğu ledeş-şer'il-enver zahir ve nümayan olduktan sonra verese-i kibar ve sair vasileri validesi mezbure elmas Ma'rifeti şer'ile tahrir ve beynel-verese tevzi ve taksim olunan terekesi defteridir ki ber-vech-i zîr beyan olunur.

Kelamı Kadim 1/80, Orta Halı 1/15, Yan Halı 1/60, seccade 1/70, Müsta'mel Seccade 1/15, Yatak Kat 3/300, Keçe 1/30, Sahan 1/30, Ayna 2/10, Sahan takımı 2/50,4/12, Semen 1/10, Çaydan 1/.Sahan 9..., Lenger 2 , Kazan 2, Tava, Üsküre 2, Leğen İbrik 1,toplam 10/120, Şamdan 1/30, Ufak Şamdan 1/10, Tabanca 1/150, Ma'den Mıh 2/450, Siyah Mıh 2, ...1/10, Tahtani ve Fevkani oda 1, Fevkani oda 1/400, ...,zimematda olan lirayı Osmani 160/16050, ... zimematda olan sim mecidiye 15/300, ...zimematda zabta alınmış 23/690,

...Bulgur...30/1000,121/200, Basma Top 38/380, ...Top 2/140, Basma Metre 610/1370, Peştamal 6 Kuşak 2/60, Ağbane 39/120, Atmış Dal 28/48, Yedi kâred Yazma 90/130, Dokuz kâred Yazma 92/180, Sekiz kâred Yazma 149/280, Bir iklim Yazma 63/200, Asel ...19/19,Top 2/40, Yedi lira Top 5/220, Altı lira Top 6/240, Beş lira Top 6/200, fes îd 34/100, Bez Top 2/60, Çorap çift 10/15, Köhne Seccade 1/20, Mikras îd 2/6, ...30, Esasül-beyt 75,

Yekün... 24600, Minha ...Mezbure Elmas 1200, Minha zevcesi mezbure olan deyni 1200, Minha şeyh Abdül-melik efendiye olan rehâni lirayı Osmani 2860 /3220, Ma'ridfe Ya'kub zade Ali ağaya olan deyni 2160, Devranlı zade Abdül-gani ağaya deyni müsbetesi 4420, Minha Molla İsa zade Mehmed efendiye olan deyni müsbetesi 90, Resmi kısmet 615, Kaydiye 30, Varak baha 10, Ve zabdı vesaya 30, Yekünnül-ihracat 24600,

Minha hissetüz-zevcetil-mezbur Elmas 1200, Hissetül-ibnil-mezbur Mehmed 1981.35.1, Hissetül-ibin Yusuf 1981.35.1, Hissetül-bint mezbure İffet 990.37.2, Hissetül-bint mezbure Şöhret 990.37.2, Hissetül-bint mezbure Muhabbet 990.37.2, Hissetül-bint mezbure Hasibe 990.37.2, Hissetül-bint mezbure Zülfiye 990.37.2.

Müteveffay-i merkumun terekesi bit-tahrir ber-vech-i bâlâ beynel-verese tevzi ve taksim edilerek sağırûn-i mezburûn Muhabbet ve Hasibe ve Yusuf ve Zülfiye ve vasiyy-i mezbur Abdullahın hisseleri kibel-i şer'îden mensub vasileri valideleri mezbure Elmasa tevzi ve tevdi' edilmekle işbu mahalle şerh ve temhir kılındı fil-yevmis-samini vel-işrîn min şehri Şa'banil-mu'azzam lisene sitte ve tis'în ve mieteyn ve elf.

28 Şaban 1296 /17 Ağustos 1879

[56]Numara 19 - Hücet

Nefsi Bitlis Kasabasının Kızıl mescid Mahallesi ahalisinden İbrahim bin Yusuf nam kimesne Kasaba-i mezbure Mahkeme-i bidayetine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i münirde baisü hazihil-kitab Yine mahalle-i mezburede Burmanlı zade Beşar bin Ahmed mahzarında bi-tav'i ikrar-i kelam ve ta'bir-i anil-meram edüp akd-i âtiz-zikrin suduruna değin benim ve diğer birader ve hemşiremin yedlerinde müşa'an ve müştereken mülk ve hakkımız olan mahalle-i mezburede vaki ve etraf-i erba'ası Toros mülkü ve etrafı selaseden ve tarik ile mahdud ve muttasıl hanelerde olan hisse-i şayi'amı tarafeynden icab ve kabulü havi şurut-i müfside ve müvaza'adan âri ve berî bey'ü batı sahih-i şerî ile dört yüz sekiz kuruş semeni medfu' ve makbuz mukabilinde müşteri-i merkum Beşara beyi' ve teslim eydikde ol dahi ber-vech-i muharrer iştira ve temellük ve tesellüm edüp meblağ-i mezbur dört yüz sekiz kuruşu bit-tamam vel-kemal müşteri-i merkum yedinden ahz-ü kabz ve kabülüm olup fi ma ba'd benim hane-i mezbur hisse-i şayi'amda benim asla ve kat'a bir medhalim kalmayup müşteri-i merkumun mülk-ü müşterası ve hakkı sarihi olmuştur dedikte kıbbet-tasdikiş-şer'î ma vaka'a bit-taleb ketbolundu fil-yevmis-hamisi vel-işrin min şehri Şabanil-mu'azzam lisene sitte ve tis'în ve mietey

25 Şaban 1296/14 ğustos 1879

Numara 20 Hücet

Hersan Mahallesi ahalisinden iken vefat eden Hasan ağa bin Hacının veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Safiyye binti Receb ve biraderleriyle.....Osman ve halile munhasıra olduğu ve ledeş-eş'îl-enver mutahakkak olduktan sonra...verese-i kibarının taleb ve tahrir olunan terekesidir.

Şişane 2/12, Milh 2/ 450, Tabanca 1/40, Sahan 2/ 200, Semen 1/10, ...2/28, Yorgan yüzü 6/60, Minder yüzü 2/30, ...1/20, ...3/10, ...2/20, Setre 2/120, Kazan 1/25, ...3/30, ...4/12, Milh 1/25, Cedid Halı 1/70, Köhne Halı 1/60, Seccade 1/50, Boğça 1/15, ...2/80, Minder Yasdik 1/70, Minder Halı 1/100, Minder Halı boğçası 1/10, Kaşık 6/6, Su bardağı 3/6, Nanak 2/5, ...1/5, Minder takımı 1/10,, Çarşaf 2/45, ...1/10, Entari hırka 1/20, Fanile 1/10, Mangal fıısı 2/1, Küçük zincir 1/60, Ma'aş 1/15, ...1/8, önlük 2/30, peşli Entari 1/60, İki parça..1/10, ..8/5, Şitari top 1/40, ...1/120, ...1/10, Damgalık 1/20, ...1/60, Boğça 1/5, Kuşak 1/21, Dibek 1/15, ...1/5, ... 1/7, Su tası 3/10, ...3/10, Don 1/10, Yazma...8/60, Müsta'mel fes 5/7, ...1/7, ...2/20, ...1/15, ...1/10, ...1/50, Küpe 1/5, Entari 1/30, Boğça 1/10, Gözlük 1/10, Müsta'mel Kürek 2/100, Minder 2/25, Yorgan 1/60, Minder 1/40, Yüz Yasdığı 5/41, Yorgan 2/10, Minder 2/60, Seccade 1/15, Halı 1/60, Yorgan 1/80, Leğen İprik 1/50, Bakır Leğen 6/600, Kahve altı 3/15, Bakır cezve 1/10, Şalvar 1/1, Kürek 1/40, Entari 2/30, Kuşak 1/45, Haranı 1/65, Güldan 1/30, Sırma 3/150, Keçe 14/40, Şamdan 1/10, Tabla 1/10, Havan 1/20, Hane ma'a Bağçe bab 3/7000, At 2/2000, İnek 2/200, Keçi 5/200,200/2400, Kara Ağnam Londra 10/1200, ...840, ...500, ...alacak 18000,

Yekün 37774,

.... deyn 1100

.... deyn 3100

Sahhal-baki: 33574

Minha beher verese hissası 16787

16787

Minha.... 1000

Resm 419.20

Sahhal-baki 16218

Hisse-i zevc 2028 Hisse-i ibn 3606.1.2, Hisse-i ibn 3606.6.2, Hisse-i Selma 845.14.1,

Hisse-i ...845.14.1, Hisse-i Halil 845.14..1, Hisse-i İbrahim 845.14.1,

Müteveffayı merkurumun terekesi tahrir ve taksim kılındı.

[57] Numara 21 Hücet

An asıl Bitlis kasaabsının Hersan mahallesi ahalisinden ve teba'a-i devleti aliyyenin ermeni milletindenma'aş kasabasının Çerkiş mahallesi sakinindem olup biraderi Karibcan veledi Bedros ile biraderi müteveffasulbi sağır oğlu ...ve sulbi sağıre kızları Seriven ve Giraye ve Kalin ve Satıhan binti Rişon ve Kalin vesayetine hukmi şer'i luhukundan sonra kibel-i şer'i şerifden biraderi gâib anil-beled Vartan kasim nasb-ü ta'yin olunan Erham veledi ...Bedros mezkur Bitlis kasabası mahkeme-i bidayetine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i münirde yine mezkur Hersan mahallesi ahalisinden bâis-i hazihil-kitab Neccar oğlu Bedros veledi Karabet mahzarında bil-asale ve bil-vesaya ve bil-vekale ikrar-i tam ve ta'bir-i anil-meram edüp akd-i âtiz-zikrin suduruna değın vasileri bulunduğum sağırûn-i mezkurûn ile Karibcan ve kaib-i mezkur Vartan ile pederlerimize Müşâ'an ve müştereken mülk ve hakkımız olup mezkur Hersan mahallesinde vaki etraf-i erba'ası tarik-i âm ve...ile mahdud ve muttasıl ve fevkani bir bab oda ile tahtani ve fevkani bir bab Tennurhane ve fevkani çarsala ve tahtani bir bab tennurhane ve bir bab ahır ve kiler ve Havlu ve diğır Havlu ve Keşavîr-i Bağçeyi müştemil olan hanelerimizi ve eyyam ile müşerref haraba gidince bil-küllıye münhedim ve mail-i turab olup sulb-i sağırûn-i mezkurûn

ve gaib-i mezbur Vartana her vecihle enfa' ve evla olmakla ve şer'an dahi mücaz bulunmakla mahalle-i mezkurda bir mah mikdarı esvak ve mecma'i nasda münadi vasıtasıyla ...ve nida ettirilerek beşbin sekiz yüz kuruş bedel ile mezkur Bedros veledi ...ba'det-takrir sıyaneten lis-sığar iki yüz kuruş dahi üzerine zam ile altıbin beşyüz kuruş bedel ile mezbur Bedrosa beyi' ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştira ve temellük ve tesellüm edüp ve semeni olan meblağ-i mezburu bit-tamam vel-kemal yedinden ahz-ü kabz ve kabulüm olup fima ba'd benim ve gaib-i mezbur Vartan ile müvekkilem Karibcan ve vasileri bulunduğum sağırûn-i mezburûnun mahdud-i mezkurda medhalımız kalmayup müşteri-i merkumun mülk-ü müştera ve hakkı sarihi olmuştur dedikte kıbbet-tasdikiş-şer'i ma vaka'a bit-taleb ketbolundu fil-yevmis-salisi vel-işrûn min şehr-i Ramazan lisene sitte ve tis'in vel-mieteyn ve elf

23 Ramazan 1296 / 10 Eylül 1879

Numara 22 Hücet

Nefsi Bitlis kasabasının Zeydan mahallesi ahalisinden iken bundan akdem ecel-i mevûduyla vefat eden Abdullah ağa bin İsanın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Fatıma binti Uzeyr ile sulbi kebire oğlu Mehmed efendi ve sağır Receb Süleyman ve Ârif ve sulbiye sağıre kızı Esmâ ve Fatımaya munhasıra olduğu ledeş-şer'il-enver zahir ve numayan olduktan sonra verese-i kibarı ve sığarına kibel-i şer'iden vasi nasb-ü tayin olunan li-ebeveyn er karındaşları mûma ileyh Mehmed efendi celb ve ma'rifeti şeri'le tahrir ve beynel-verese bil-ferizatiş-şer'iyye tevzi ve taksim olunan tereke-i müteveffa mûma ileyhin terekesi ber-vech-i caî zikrolunur. Müsta'mel kilim 1/20, Keçe 1/20, Yatak kat 2/200, Köhne Oturak minderi 2/10, Ağaç şamdan 1/15, Üç ayak 1/3, Kazma 1/2, Dehre 1/2, Köhne Seccade 1/3,1/30, Kebir Kazan 1, Sağır Kazan 1, teneke 1, Sahan 5, Toplam 8/190, Tahtani ve fevkani hane ve Bağçe 1/1500, Esasül-beyt 48,

Yekün	1970,
Minhal-ihracat	
Minha techiz ve tekfin masarufı	200,
Resmi kısmet	49.12
Kaydiye	3
Varak baha	20
	57/1

Önceki belgenin devamı

Yekünül-ihracat	173
Sahhal-baki	1700.27

Hisse-i zevc-i mezbure Fatıma 212.23, Hisse-i ibnil-mezbur Mehmed 197, Hisse-i ibnil-mezbur Receb 297.26, Hissetül-ibin Süleyman 297.26, Hissetül-ibin Ârif 297.26, Hissetül-Esmâ 168.31, Hissetül-bint Fatıma 168.31,

Müteveffa-i merkumun Terekesi tahrir olunarak beynel-verese taksim kılındı.

[58] Numara 23 Hücet

Veraset davası nefsi Bitlis kasabasının Zeydan mahallesi ahalisinden iken bundan akdem ecel-i mevûdu ile vefat eden Uzeyir ağa zade İbrahim ağanın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Nuriye binti Bayezid ile sulbi kebir oğlu Mustafa ve sulbi sağır oğulları İzzet ile Mehmed Said ve sulbiye-i kebire kızları.....

munhasıra olduğu ledeş-şer'il-enver zahir ve numayan olduktan sonra veraseti kibar
.....

Numara 24 Hücet

Bitlis Vilayet-i merkez Niyebeti Şer'iyyesine Meveddetlü Efendim Muhtac-i ta'rif ve îzah olmadığı üzere katl-i a'zam cinâyât ve mukabelede lahık olan hükmü kısas dahi eşedd-i mucazât olup binaen aleyh..katlin ciheti subutiyesince zerrece zilltsizlik ve bi güna haksızlık vuku'bulacak olur ise verilecek hükmün ana tebe'yyetle tabi'i muvafık adil ve hakkaniyet olması lazım gelüp bundan tevellüd edecek mesûliyet-i maddiye ve ma'neviyye ise asla sairine makis olamayacağından katl-i sairelerinde kemal-i adl ve hakkaniyete tedkikan her suretle tahkikat-i kamile icrasıyla verilecek hükme ona göre zimmeti ve sairenin istikmalî hususuna tekiden ve ihtaren irade-i ma'delet ifade-i hazreti hılafetpenahî mehabet-i efza sunuh ve sudur buyrulmuş olduğu baş vekalet-i Celile canib-i Sâmisinden beyan ve izbar buyrulması üzerine ber-mantuk-i irade-i seniyye mehakim-i nizamiyeye ta'mimen ve kat'iyen tebligâtı lazıme icra olduğundan bahisle taraf-i mecidden dahi bil-cümle Nevvab-i kirama veİbkası adliye nezaret-i celilesinden bâ tezkire ifade ve işâr olunmuş ve nevvab-i şer'in mahkeme-i nizamiye Riyasetini dahi haiz olmalarından dolayı mevdu'u âlide kifayetleri olan vazife-i nazife bir mertebe daha kesbi ehemmiyet edüp mesûliyetinden dahi tabi'ive müştred olmasıyla kendilerine aid olan kâffe-i hukukat ve tahsis-i katl davaları gibi mühim ve mu'tena mevâdde şer'an ve nizamen lazım gelen tahkikat ve tedkikatın suret-i muhıkka ve mükemmelede icrasıyla verilecek hükmün kemal-i adl ve hakkaniyet ve kaide-i meşru'asınagayet münbasırane ve muvaffakâne davranmaları farızadan bulunmuş olduğundan ve emr-ü ferman-i adalet unvana Hazreti Padişahî dahi ol merkezde bulunduğundan ve nafakât menbaî vechileve dikkat ve mucib-i mesûliyyet olan esdadan ve kaza ve mücanebet olunması ve mülhakata dahi tabliğ-i keyfiyetizdar-i mahsus şukka terkîm kılındı **24 zil-hicce 1296 . 24/ Aralık 1879**

Numara 25 İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Taş mahallesinde sakin Bedros Kakü veledi Manasın vekil-i müseccel-i şer'isi sahib-i arz-ü hal Zabnarsum veledil-merkum Kakü kasaba-i mezkure mahkeme-i bidayetine mahsus odada ma' kud meclisi şer'i münirde mezbur Taş mahallesi ahalisinden Hüseyin Çavuş bin Hacı Rüstem hazır olduğu halde Hersan mahallesi sakinlerinden Onbaşı zade Molla Receb bin Molla Halid nam kimesne muvacehesinde ve müvekkilen babam Kakülün Başu Molla Recebe ciheti karzdan zimmeti bulunup bin yüz elli Kuruş mukabilinde bir bab hanesini on dokuz senedir ve merhun olup el-haletü hazîhi deyn-i mezburun edasıyla akd-i rehlin fekkine bil-vekale talib olduğum halde hanehâyı mezburenam kimesne mülkiyet ve istihkak daiyesiyle teslimden imtina' etmekte olduğundan sül olunup hane-i mezburenin bana teslimi muradımdır dedikte merkum Molla Receb cevabında fil-hakika vekil-i merkum olupKakü zimmetinde matlubum olan bin yüz elli kuruş mukabilinde Taş mahallesinde vaki etraf-i erba'ası tarik-i âm Bunar ve Molla Halid tarla ve hanesiyle mahdud ve muttasıl tahtani ve fevkani bir bab oda ile tahtani Tennurhane ve bağçe ve havuz ve Memşeyi müştetil hanesi yedinde bulunan yemiş yedi senesi şehir-i rabi'il-'ahir birinci günü tarihiyle müverrah bir kıt'a senedi almış olduğu üzere nezdinde ve merhun olupistifa-i deyne ta'lik olarak hanehâyı mezburede Damadım mezkur Hüseyin Çavuş ikamet [59] etmekte iken el-haletü

hazihi teslimdem imtina'a eylediği binve i'tiraf edüp merkur Hüseyin Çavuş süâl olundukta hanehâyı mezbureyi yedinde olan bin iki yüz seksen yedi şehri zil-hiccesi beşinci günün tarihiyle müverrah Naib-i esbak Abdül-kafur efendi hatem ve imzasıyla muharrer ve mahtum bir kıt'a hucyeti şer'iyye mucibince merkur Molla Recebden bin iki yüz kuruşa iştirâ eylediğini ifade ve merkur Molla Receb ber-vech-i müddeâ sudur-i bey'i inkar etmiş ve vaki olan inkarıyla ve rehname dair sebmeden ikrarıyla merkur Molla recebin bey'i gayri vaki ve Hüseyin Çavuşun bey'i vaki olsada sahih-i meşru'ahasebi nisbetiyle şer'an i'timad ve i'tibardan sakit olarak ancak edasını iddiâ eylediği mezbur bin iki yüz kuruşdan dolayı merkur Molla Recebe muraca'at etmek üzere hane-i mezburede keff-i yedine tenbih olunduğu tescil ve huzur-i âlilerine i'lam olundu fil-yevmil-ışrin min şehri rebi'il-âhir lisene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve elf

20 Rebi'ül-âhir 1297. 31 Mart 1879

Numara 26 İ'lam

Şeyh Beğzade Şeyh Mehmed efendinin Bitliste vaki Kızıl Mescid Cami-i şerifine halı mübaya'ası için vakıf îradından olduğu bin kuruş cami mezkure mütevellisi... Salih efendi hesabına eda ve teslime izni hakim sadır ...olduğunu mübeyyin tescil olundu. fil-yevmis-sani min şehri rebi'i sani seman ve tis'in ve mieteyn ve elf.

8 Rebi'ül-ahir 1298 . 9 Mart 1881

Numara 27 İ'lam

Zeydan mahallesi ahalsinden Mehmed bin Rüşdünün mutallakası Âişe binti Karaca zade Yunus gerek mehir ve nafaka-i iddeden min nisbetil-mecmu' dokuz yüz elli kuruş deyni olup beher mahda atmış kuruş tediye etmek üzere taksitle edasına kefil alınmıştı **23 Haziran 1298 .22 Mayıs 1881**

[60]Numara 28 Hücet

Mehabetlü Şeriat-meâb şehrizer naibi mahraç mevalisinden faziletli Abdul-Baki efendiba'det-tahiyyetül-vafiye inha olunur ki Bitlis Vileyeti merkezi olan Bitlis kazasının umur-i ahkm-i şer'iyyesi işbu ikiyüz doksan yedi senesi recebül-ferdin on beşinci gününden i'tibaren Zat-i Hazreti fütüvvetpenahinin intihab ve tercih buyurdıklarına ve nezaretnamelerine binaen tarafımızdan Cenabı şerifinize ihale ve tefviz olunmuştur. Gerektir ki kaza-i mezkuru yevmi mezburdan bin-niyabe zabdedüp beynel-ahali icra-i ahkam-i şer'i âliye sa'y-ü gayret ve olan muhallefatı mevtayı askeriyenin mucib-i tahrir olanlarını tahrir ve terkim ve beyen-verese bil-farizatiş-şer'iyye tevzi ve taksimi husunda ihtimam ve dikkat ile mebadi-i şeri'ata ittiba'da sermû inhiraf göstermeyesiz.

Hâce Abdurrahamn Efen Serasker Muzaffer Pûşî el-Gazi bi-askeri Anadolu

Numara 29 İ'lam

Bitlis Vilayet-i Celile muzafâtından Karzan kasabası Şehid karyesi ahalisinden sahib-i arz-ü hal ve baisi i'lam Ali bin Murad nam kimesne vilayeti mezkurehâ hükümet konağı meclisi bidayetine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i şerif-i enverde ve yine kasaba-i mezkurenin Madran karyesi ahalisinden mehmed bin Yusuf nam kimesne müvacehesinde tarihten üçbuçuk sene akdem yani bin ikiyüz doksan üç senesi mâh-i nisanda kendi kurrâımdan tevellüd eden Toru bin Nasuh yedi

yaşında ma'lumetül-eşkal idiği.....asakir-i mu'âvene atıldı, evladımı götürüp gaib ettiklerinden şimdi civan-i mezkure merkurum Saha bin Yusuf nezdinde buldum merkurumdan ahz ile bana teslimi matlubumdur deyu ba'de-ddava ves-süal cevabında merkurum dahi tarih-i mezkureden iki mah sonra yani Haziran evvelinde Çoman karyesi ahalisinden Uzeyr nam kimesneden onbir aded lirayı Osmani ile iştirâ ettin deyu def'i dava ettiysede mu'ayyen-i mezkuredeser-beyyinesinden racih olup müdde'i-i merkurumdan ityan-i beyyine talep olundukta evvela sirran ba'dehu alenen ledet-ta'dil ve tezkiye adl ve makbulüş-şehade idikleri bil-ihbar zahir ve numayan olan kasab esnafından..... ve bakkal esnafından Şa'ban bin Kasım naman şahısların tezkiyeleriyle müzekki-i adül ve ahrar-i ricalden olup kasaba-i mezkureden Şehid karyeli Rasül bin mehmed ve Mehmed bin Seyfi namanın şehadetleriyle sabit-i birle müdde'î aleyh merkurumun civanı mezkür-i diğer kimseye furuht ve hibe ve hiçbir vecihle mülkünden ifrağ etmediğinden kendisiyle civan-i mezkurun müdde'i merkurum Hami bin Murada teslimi bit-tescil ve huzur-ü âlilerine i'lam olundu el-emrû limen lehül-emr fil-yevmis-salisi min şehri Şabanil-mu'azzam lisene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve

3 Şaban 1297 / 2 Mayıs 1881

[61]Numara 30 Hücet

An asıl Siirt merkezi Nezif mahallesi sakinlerinden Mehmed bin Memhed nam kimesnenin Sekzan nam mahalde mâl-i mağsube bulunan eşyaların gâsıbları osmankânlı Yekçeşm ve Dolya ve Mamo Farso ve biraderi Abdal ve Motkan dağında Teb'a karyeli Mamo bin ismail ve Yezid bin Musa bin Omu ve Ca'fer Dilalu ve oğulları Dilo ve Kasım ve Rasül ve Babo bin İsa ve Mecid ve Hacı ve Hamo ve ... bin Ali ve Bitlisli Zeydan mahallesinde Şaban bin Kasım ile görülecek davamız ve ahz-ü kabzına ledel-iktiza sulh ve ibraya ve cümle davalarımıza tarafımdan Muş tâli taburunda birinci yüzbaşı Ali efendi tarafımdan vekil-i mutlak ile vekil ettiğimi merkezi bidayet mahkemesi müseccel.....kayı oldu.

Fi 4 Haziran 98 / 3 Mayıs 1881

Numara 31 Ferman

Hatuniye Mütevellisi Sa'dullah ağanın vakf-i mezkur hakkında ihya-i muhasebe Hıyaneti Bitlis mahkeme-i bidayetinde ma' kud meclis-i şer'i münirde makbulüş-şehade zevatın şehadetleriyle tahakkuk ederek şer'an bundan böyle umur-i tevliyetde bakası gayri caiz olup olbabda hükmü mutazammın i'lam-i şer'î der-seâdete takdim olunmak üzere derdest-i tanzim olduğundan ve cami-i şerif-i mezkurun meclis idare kararıyla tamir ve termimine bede' ve mübaşeret olunarak şimdiye değin bir iki bin kuruş masarîf olup daha ikibin beşyüz kuruş masarîfa muhtac olduğu evkaf muhasebecisi Rif'atlı Niyazi efendinin tahkkik ve ifadesinden anlaşıldığından ve doksan yedi senesi varidatı ise halen merkurum Sa'dullah ağa zimmetinde kalarak talep olundukta edasına muhalefet ettiğinden ber-vech-i muâmele cami-i mezburun tamirine sarf olunmuş kusur kalacak akçesi dahi bâ ma'rifeti şer'i şerif bir emin kimseye i'ta ile istirbah olunmak üzere mezkur doksan yedi senesi varidatının bâ defteri merkurum Sa'dullah ağadan tahsili hususunda zabıtaya havale buyrulması babında ferman fi

12 Temmuz 96. /2Temmuz 1879

Numara 32 Hücet

An asıl Hersan mahallesinden Emine binti şeyh Ali ve hemşiresi Hanife binti şeyh Ali naman hatunlar pederleri şeyh Ali ve biraderi şeyh Abdullah dan irsen sehimlerine intikal eden hisse-i şer'iyyelerinin ammi zadeleri şeyh Ahmed ve biraderi Penco naman şahıslardan taleb-i davaya ve ahz-ü kabz ve ledel-iktiza sulh-ü ibraya işbu hazır bil-meclis olan Yusuf bin Yasin nam kimesne yi huzur-i şer'imizde vekil nasb-ü tayin edüp defteri müsecceline kaydı. fi

15 Temmuz 96 / 5 Temmuz 1879

Numara 33 Hücet

Medine-i Bitlis mahallâtından Hersan mahallesi ahalisinden olup bundan akdem vefat eden Megan bin Hamzan nam kimesnenin veraseti validesi Hadice binti Abdullah ve zevce-i menkuha-i metrukesi Gevher bin Mahmud nam hatunlar ile sulbi sağır oğulları Hamza ve Halide munhasıra olduğu indeş-şer'il-enver zahir ve numayan olduktan sonra mezbure Ceddeleri Medinenin kıbel-i şeri'de vasi nasb-ü tayin olup mezkure verese-i kibar ma'rifetiyle ve ma'rifet-i şer'i ile tahrir ve ve tebliğ-ü takdim olunan müteveffay-i mezbur tereke defteridir ki ber-vech-i âti zikrolunur fil-yevmis-sadisi vel-aşera min Şabanil-mu'azzam lisene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve elf.

16 Şaban 97 / 24 Temmuz 1881

Yatak kat 1/100, Keçe aded 1/40, Tencere sağır ve kebir 2/40, Badiye ve seccade aded 2/yamak aded 1/6, Köhne Boğça Cicim 1/8, Bıskı ve Dehre ve Kazma 7/20, ...40, Çuval aded 2/11, Üç sehimden bir sehim üzüm bağikanadı 168.

Yekün 468

Sahhal-baki 468

71 Hıssa ümü Medine

58 Hıssa zevce Gevher

100 Hıssa ibin Mehmede

166 Hıssa ibin Halid

Sığaran-i mezburanın hissaları bin üçyüz on sekiz kuruş sağıran-i mezburanın bâ-hucyeti şer'i vasileri bulunan Medine hatuna taslim ile işbu mahalle şerh kılındı.

[62]Numara 34 İ'lam

Medine-i Bitlis mahallâtından Taş mahalle ahalisinden sahib-i arz-ü hal ve baisü i'lam Hakkı bin Hacı İbrahim medine-i mezkurun hükümet konağı meclis-i bidayete mahsus odada ma'kud meclis-i şer'i şerif-i enverde yine mahalle-i mezkurdan müdde'i-i merkumun validesi olan Gazale nam hatun huzur-i şeri'de vekil-i müsecceli olan Mehmed ağa binhuzurunda bulunan altı ay mukaddem yani beşinci günü pederim Hacı İbrahim bin ...ve sağır-i merkum Halid olan Gazale iskal ve ibka edüp emval-i metrukesinden ma ada iki aded lirayı osmani dahi nakden bir çift sim bilezik ve bir çift ...üzerinde on aded gazi Osmani mevcut iken merkum Gazale ındinde mektum kalarak şimdiye kadar meydana çıkarmamasıyla müddei'i merkumdan asalet ve vesayetim hasebiyle ...dava ideyim dedikte cevabında müvekkili merkum lirayı Osmaniye külliye münkir fakat sim bilezik ve emanet altını kendi malımdır deyu def-i dava ettikten sonra akçe-i mezkuru an inkar müddei-i merkumdan isbat taleb olundukta evvela bâ verese-i mesture sirran ba'dehu alenen ledet-ta'dil vet-tezkiye adil ve makbulüş-şehade idikleri bil-ihbar zahir ve âşikar olan ...hacı Nesimi bin Ömer ve Necmüddin efendi bin İsmail zade

ve Fakı Mehmed bin Abdullah tezkiyeleriyle müzekkî-i adül ve ahrar-i rical-i müsliminden Atik karyeli Hasan bin Halid ve karye-i mezkureli Fakı Mehmed bin Ramazan naman kimesneler mezkure Gazale emval-i metrukeden nakden ma'den lirayı Osmani emanet tarikiyle nezrende hıfzeylediği ikrarına her biri ...şehadetiş-şer'iyye eda-i şehadet etmeleriyle meblağ-i mezburun müvekkilem merkumden tahsil ve müdda'ye teslimi bit-tescil huzur-i âlilerine i'lam olundu el-emru men lehül-emr tahrir fil-yevmis-salisi vel-işrîn min Şa'banil-mu'azzam lisene seb'i ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

28 Şa'ban 1297 / 5 Ağustos 1880

Numara 35 Hüccet

Bitlis kasabasında Hersan mahallede sakin Sa'dullah bin Ya'kub ağa meclis-i şer'i enverde işbu baisül-kitab Abdurrazzak efendi bin Ali ağa mahzarında ikrar-i tam ve takrir-i kelim edüp akd-i âtiz-zikrin suduruna değin yedimde şira-en malım olan kasaba-i mezburede kain şeytan bazarı denilen çarşıda mukaddem bir iskan ettiği bir yerinde ma'lumül-hudud Bakkal dükkanı derununda mevcut olup beyne ahali vel-esnaf Gedik tabir olunub bâ defteri memhurul-müfredat alat-i lazime-i ma'lume-i tarafeynde îcab ve kabulü havi ve şurut-ü müfsideden âri bey'i bat-i sahih-i şerî safka-i vahide ile mezbur Abdurrazzak efendiye iki yüz elli kuruşa bey'i ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer işтира temellük ve tesellüm ve kabza ve kabul eyledikten sonra semeni olan meblağ-i mezbur iki yüz elli kuruşu müşteri-i mezbur Abdurrazzak efendi yedinden tamamen ve kamilen ahz-ü kabz eyledim fima ba'd alat-i lazime-i ma'lumede benim asla kat'a alaka ve medhalim kalmayup müşteri-i mezbur Abdurrazzak efendinin mal-i müşterası ve hakkı sarıhi olmuştur dedikte kıbbet-tasdik-i şerî ma vaka'a bit-taleb ketbolundu tahriran fil-yevmis-samini min Şa'banil-mu'azzam sene seb'i ve tis'ün ve mieteyn ba'del-elf

8 Şaban 1297 / 16 Temmuz 1881

[63]Numara 36 Hüccet

Medine-i Bitlis mahallâtından Hersan mahallesi ahalisinden İsmail bin Mahmud ağa meclis-i şer'i şerif-i enverde işbu baisül-kitab mahalle-i mezbure ahalisinden tebe'a-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Karibcan ve Vartan veledâni Kesar mahzarında ikrar-i tam ve takrir-i kelim edüp akd-i âtiz-zikrin suduruna değin yedimde müstekillen mülküm olan mahalle-i mezburede vaki bir tarafı Makdis Bağ'ın hanesine muttasıl ve tarafı diğeri Sarı bağçesine muttasıl Tarafı diğeri Şenco bağçesine muttasıl tarafı diğeri Batu hanesine muttasıl olan hane ve iki kıt'a eşcar-i müsmire ve gayr-i müsmireyi arsa ile ma'lumül-mikdar bağçe ki bir bab derununda mülk-i menzilimi cümletit-tevabi' vel-levahık ve kâffetül-hukuk vel-murafık tarafeynden îcab ve kabulü havi ve şurut-ü müfside ve müvaza'adan âri bey'i bat-i sahih-i şerî ile bin iki yüz altı kuruşa mersuman Karibcan ve Vartan ağalara bey'i ve temlik ve teslim eylediğimde anlar dahi ber-vech-i muharrer işтира ve temellük ve tesellüm ve kabz-i kabul ettikten sonra semeni olan meblağ-i mezbur bin iki yüz altı kuruşu mersumandan bit-tamam vet-kemal ahz-ü kabz eyledim fima ba'd menzil-i mahdud-i mezkurda benim asla ve kat'a alaka ve medhalim kalmayup müşteri-i mersumanın mülk-ü müşteri-i sahihleri ve hakkı sarıhları olmuştur keyfe ma yeşa ve haysü ma yahtar malik ve mutasarrıf olsunlar dedikte kıbbet-tasdik-i şerî

ma vaka'a bit-taleb ketbolundu tahrir fil-yevmis-sabi-i min Ramazanil-mübarek
lisene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve-elf

7 Ramazan 1297 / 14 Ağustos 1881

Numara 37 İ'lam

.....efendi hazretlerinin işbu bin iki yüz doksan yedi sene-i hicriyyesi şehr-i Şa'banil-mu'azzamı hilalı Çarşamba günü cehre-i eyyam olduğuhilal-i mezkura ru'yetini şehadet eden ... a'şar müdürü seâdetlü Mehmed Raşid efendi bin Osman ve Muhyiddin bin Abdullah ve ... Osman bin Abdurrahman namûn kesanın şehadet-i mahalliyelerinden naklen Müfti-i belde fekahetlü Eş-şeyh Abdul-melik efendi ve mahkeme-i bidayet mümeyyizanından Hacı Muhyiddin efendi ve mahkeme-i mezbure katibi İbrahim efendi huzur-i şeri'de şehadet ettiklerinden mucibince tekmil-i selase bil-i'tibar gelecek cumaertesi günü şehr-i ramazan-i mefharet-nişanın olduğuna beyandan yarınki Cuma günü ba'del-hüküm ve tescil huzur-i âlilerine arz ... cümleye i'lanına ba'del-hüküm vet-tescil huzur-i âlilerine i'lam olundu.

[64] Numara 38 İ'lam

Medine-i Bitlis mahallâtından Hersan mahallesinde sakin ashab-i arz-ü hal ve baisü i'lam Reşid bin Derviş ve Aho bin Mahmud ve Haris bin Mahmud namûn kimseler medine-i mezkurun hükümet konağı meclis-i bidayete mahsus odada ma'kud meclis-i şer'i şerif-i enverde ve yine mahalle-i mezburede biraderleri İsmail bin Mahmud nam kimse huzurunda bil-muvacehe yine Ramanda mahalle-i mezkure alel-iştirak vaki iki bab hane ve iki bağçe ve bir arsa ki Makdis Bağ'ın hanesine muttasıl tarafı diğeri Saro bağçesine muttasıl tarafı diğeri Bato hanesine muttasıl iki kıt'a eşcar-i müsmire ve gayr-i müsmireli arsa ile ma'lumül-mikdar bağçe kendi malı diyerek furuht etmiş mütabık ki mal-i müşterekimizdir merkumdan bize isabet edecek hissamızı talep ederiz deyu ba'ded-da'va ves-üâl cevabında merkum İsmail hane-i mezkur ve bağçeyi yine Ramanda olmayup yigirmi sene evvel kendi kesb-i yediyle iştirak edüp pederinden ba'del-iftirak yigirmi sene bir taraftan iştirak ve müdahale olmaksızın pek mutasarrıf olup nefsi için hane-i mezkur mal-i müşterası olduğundan iddiâsıyla def ettiğinden ber-vech-i muharrer müddeâsına mütabık merkumdan beyyine talep olundukta evvela bâ varaka-i menşure sirran ba'dehu alenen ledet-ta'dil vet-tezkiye adl-ü makbuluş-şehade idiklerini bil-ihbar zahir ve numayan olan Bakkal esnafından Ahmed bin İbrahim ve Hüseyin bin Sa'dullah ve Ömer bin salih namûn şahısların tezkiyeleriyle müzekki-i adül-ü ahar-i rical-i müsliminden Molla Salih bin Halid ve diğeri feyzullah bin Abdurrahman nam kimesnelerin her biri ba'de edai ş-şehadetiş-şer'iyye merkum İsmailin pederinin iftirakından sonra yigirmi seneden beru ve kendi kesb-i yediyle nefsi için iştirak edüp ve bir taraftan nısfına müdahale olunmadığı sabit ve subutuna hüküm-ü şer'inin lühukuyla müdde'iyûn-i merkumdan mezkur İsmail bin Mahmud ile muârazadan men' olunması bit-tescil ve huzur-i âlilerine i'lam olundu fil-yevmis-sabi'i min Ramazanil-mübarek sene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve elf.

7

Ramazan 1297 / 14 Ağustos 1881

Numara 39 İ'lam

Medine-i Bitlis kuralarından yukarı Evlek nam karye ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Cihangir bin Hamonun zevce-i menkuha-i metrukesi Fatonun

Bozu ve sulbi kebir oğulları Süleyman ve Ado ve Selim , sulbiye-i kebare kızları Gürcü Zeliş ve Hano'ya munhasıra ve tashih-i mes'ele mîrasları bi-hükmi feraiz yetmiş iki sehim adl edüp ve siham-i mezkureden dokuzu zevcesi fatoya on dörderi oğulları mezkur Süleyman ve Ado ve Selime, ve yedişer sehmî kızları Gürcü ve Ado ve Hano'ya isabeti tahakkukundan sonra merkumlar medine-i mezure hükümet konağı meclis-i bidayete mahsus odada ma' kud meclis-i lazımüt-teşrifde işbu rafî'ul-kitab Bitlis şehri Hersan mahallesinden şerbetci zade Devvar ağa ibni Halil mahzarında her biri bi-tav'ihâ ikrar-i tam ve takrir-i kelam edüp akd-ü âtil-beyanın suduruna değin bâ ... şer'î iştiraken yedimizde bâ Tapu mülk-ü mevruusmuz olup karye-i mezburede vaki tarafları Ellez bin Mehmed ve Abdullah bin Halid ve Şemseddin bin Süleyman ve Yusuf bin Alo tarlalarına feyz tahminen on kutu tohum istiâb eden hazlan nam bir kıt'a tarlamızda olan hisse-i irsiyye-i ma'lumelerimizi nöbet su ile bi-cümle tevabi' ve levahıkıyla tarafeynden icab ve kabulü havi ve şurut-ü müfside ve müvaza'adan âri bey'i bat-i sahih-i şerî ile bin yedi yüz kuruşa merkum Davud ağaya bey'i ve temlik ve teslim eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz-i kabül eyledikten sonra semeni olan meblağ-i mezbur bin yedi yüz kuruşu müşter-i merkum Davud ağadan bit-tamam vel-kemal ahz-ü kabz edüp bi-kaderil-hısas beynimizde iktisam eyledik fima ba'd arazi-i mezkur merkum Davud ağanın mülk-ü müştera-i sahihi ve hakkı sarıhi olup bizim ve alakalarımız kalmadı keyfe ma yeşa ve haysü ma yahtar ve mutasarrıf olsun dediklerinde kıbbet-tasdik-i şerî ma vaka'a bit-taleb ketbolundu hurrîre fil-yevmir-rabi-i vel-işrin min Ramazanil-mübarek sene seb'i ve tis'in ve mieteyn ba'del-elf

24 Ramazan 1297 / 31 Ağustos 1881

Şühudil-hal

Mahkeme-i bidayetden Necmeddin - Ve bidayet baş katibi İbrahim Ethem - ve Muhzır mehmed efendi ve gayruhüm

Numara 40 Hüccet

Medine-i Bitlis mahallâtının Han mahallesi ahâlisinden olup bından akdem vefat eden Koçman oğlu Abdullah ağa ibni Osam bin Mehmedin veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Esmâ binti mustafa Hatun ile sulbi sağır oğlu Hamdi ve sulbiye-i kebare kızları Saliha ve Nene ve sağır kızı Bîruneye munhasıra olduğu ledeş-şer'il-enver zahir ve numayan olduktan sonra zatları ta'rifi şer'î ile mu'arrafe sağıran-i mezburânın kibel-i şer'iden bâ hücceti şer'iyye vasıyy-i mensubu valideleri zevce-i mezbure Esmâ Hatun ile binteyni mezbureteyn Saliha ve Nene Hatunlar meclis-i şer'î şerifi enverde mezbur Saliha Hatunun zevci işbu baisül-vesika İsa ağa bin Hasan ağa mahzarında her biri takrir-i kelam ve ta'bir-i anil-meram edüp Erzurum mahallâtından Hasan Basri mahallesi Ârif efendi sokağında vaki harabe ki bir tarafı Hacı Mustafa konağına muttasıl ve bir tarafı Kürt Hoca Zade Kamil efendi hanesine muttasıl ve bir tarafı Yunu ağanın hanesine muttasıl ve bir tarafı Derviş efendi hanesine muttasıl ma'lumetül-hudud vel-cîran harabe-i mevresesine müteveffay-i mezburun hayatından ilel-vefat yedinde mülkü ve ve hakkı olup ba'de vefatihi bize bil-irsi's-şer'î intikal etmekle harabe-i mahdud-i mezkuru mahallinde vazı'ul-yed olanlardan taleb ve da'va ve ahz-ü kabza talibi zuhur ederse semen-i misliyle talibine bey' ve temlik ve teslim ve sahibül-arz vel-emlak.huzurunda takrir ve istihsal-i tapuya ledel-iktiza sulh ve ibraya ve husus-i mezkura mutavakkıf olduğu umurun küllisine tarafımızdan vekaleten âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile

mezbur İsa ağayı vekil ve naib-i menab nasb-ü tayin eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer vekalet-i merkumeyi kabul ve hizmet-i lızimesini kema yenbağı edaya te'ahhüd ve iltizam etmeğin ma vaka'a bit-taleb ketbolundu fi 9 Eylül 97

[66]Numara 41 Hüccet

Dödüncü Kol Orduyu humayun mensubatından otuz birinci alayın Bitliste bulunan üçüncü taburunun üçüncü bölüğü levazım-i evveli iken bundan akdem vefat eden Erzurum vilayeti celilesinin Gülab oğlu mahallesi ahalisinden Ahmed efendi ibni İsmailin tabur canibinden verilen defter mucibince tahrir olunan muhallefatdır.

Kelam-i kadim 1/102, Enam 1/11.80, Sa'at ma'a kordon sim zemberek 1/250, ...1, ..balta1, ...1 yekün 80, ...80, Kilim 1/75, Yorgan 1 Döşek 1 / 89, Yasdik 1/11, Basma Zen 1/10, Basma Entari 1/30, Gömlek 1, Gömler 1, Don 3/39, Entari 1, Entari1, /35, Gömlek Fanila 3/32, Fes Ma'a püskül 2/19, ...1, Uşkur3, ...2/14, ...113, ...1, Çorab çift 4/12, Eldiven 1/3, Buhurdan1, Beyaz başlık1, Basma Boğça 3/9, Heybe 1/6, Çekmece 1/33, ..1, fitil 1, ...1 /14,1/60, Çizme Çift 1/93, ...1/30, Kuşane kapaklı1, Sahan kapaklı 1, Tava1, 48, Kahve değirmeni 1 /30, MaANühas kahve cezvesi 2/3, Kilit ½, ...1, Çarşaf 1, Bel bağı Keçe külah 4, Taburundan verilen memhur tezkeremucibince Sandıkta olan bakıyye ma'aşı 1622.

Yekün:	2900
Minha ..	21
-----	2817
Varak baha	2
sahhal-baki	2885

Yekün iki bin sekiz yüz on beş kuruş

Müteveffay-i mûma ileyhin muhallefat ve maâsâtı ba'del-masarıf iki bin sekiz yüz onbeş kuruşa baliğ olarak mucibince verese-i şer'iyyesine li-eclit-taksim sehmine îsal olmak üzere işbu defteril-muntazam tabur canibine i'ta kılındı tahriran fil-yevmit-tasi'i vel-ışrun min şehr-i şevvalil-mükerrem lisene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve elf.

29 Şevval 1297 / 4 Eylül 1880

Numara 42 İ'lam

Medine-i Bitlis mahallâtından Kızıl Mescid mahallesi ahalisinden sahib-i arz-ü hal ve baisül-i'lam Sabri efendi bin Kol ağası Mehmed ağa medine-i mezkure hükümet sarayı meclis-i bidayete mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i şerif-i enverde ve yine medine-i mezburenin Hersan mahalle ahalisinden bundan akdem vefat eden Halid efendi bin Molla receb sulbi sağire kızları Rindes ve Yadikar ve Neno ibnil-ibin Mustafanın vasiyy-i şer'iyye-i verese-i kibarlarında müteveffanın zevce-i menkuha-i metrukesi ...Hayriye binti Mehmad nam muvacehesinde bundan ...mukaddem pederim Mehmed ağa müteveffa Halid efendidenmahalde vaki tarafları Kilerci zadeler mülküne mülahık ve bir taraftan tarik-i âm ve bir tarfdan İsa mülküne mulahık olan hudud ile ma'ruf bir bab tahttani ve fevkani oda ve bir bab tahttani hane ve bir bab Tavla ma'a Havlu ile ve turab ve ahcar ve eşcar ve cemi'i tevabi ve levahıkıyla altı yüz kırk iki kuruşa bey' bil-vefa ile mebayi' edüp ba'dehu hane-i mezkuru, müteveffay-i merkuma yüz yigirmi kuruşa senevi icareye verüp merkum dahi inkar etmesiyle gerek hane esmanı olan altı yüz kırk iki ve 'icarı esmanı yüz yigirmi sekiz ki, cem'an yedi yüz yetmiş kuruşa iblağıyla şimdiye kadar bey'i mezburdan beş yüz kuruşunu ...edüp iki yüz yetmiş kuruş baki kalmıştır vasiyy-i merkumdan meblağ-i mezbur tarafimden bit-tediye hane-i mezkurun

[67]65/2 den devam

Müdde'i aleyh mezkure tesliminin emir ve tenbihi matlubumdur deyu ba'ded-dava ves-sü'al cevabunda vasi-i merkuma düyünü olan iki yüz yetmiş kuruşu mukır ve mutasarrıf olup ve tediyesine adem-i iktidariyetinden bil-bahs ve hane-i mezkuru merkum Mehmed ağa bey' bil-vefa ile mübaya'a ettiğini kat'iyyen münkür olduğundan müdde'i mezkurun ber-vech-i muharrer müddeâsına mutabık beyyine taleb olundukta evvela bâ varaka-i menşure sirran ba'dehu alenen ba'det-ta'dil vet-tezkiye adil ve makbulüş-şehade idiklerini bil-ihbar zahir ve numayan olan Bakkal esnafından Receb bin Ali ve Hasan bin berber ...ve Terzi esnafından Mehmed bin Ömer namûn şahısların tezkiyeleriyle müzekki Hr-ersan mahallesi ahalisinden Osman bin Sadık ve Mehmed efendi bin Ali nâman kimesnelerin ber-vech-i şehadetleriyle sabit olup ve subutuna hukm-i şer'i lahık olduğundan vasıyy-i merkumun yedinde ... mezkurul-hudud hanenin furuhtuyla bey'i mezburun müdde'i merkum Sabri efendiye Refikası mezbureye teslimi bit-tescil huzur-i 'alilerine i'lam olundu. El-emru men lehul-emr fil-yevmi sadisi vel-işrun min şehri Şevvalil-mükerrem seb'i ve tis'in ve mieteyn ba'del-elf

26 Şevval 1297 / 1 Eylül 1880

Numara 43 İ'lam

Medine-i Bitlis mahallâtından Hersan mahalle ahalisinden sahib-i arz-ü hal Osman ağa bin Hasan ağa nam kimse medine-i mezkure hükümet sarayı meclis-i bidayete mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i şerif-i enverde ve yine Muş Arpa Kurâlarından Hazik Kuralı Rasül bin Süleyman ile bundan üç mah mukaddem mübaya'amızdaEsiblerimiz mübadele-i mübaya'a edüp benim civanım üzerine merkumdan iki mecdiye altını vermek üzere kat' ettik çend gün sonra merkumun civanının geri noksaniyetini düşmesiyle civanı mezkuru merkuma red ettimsede kabul etmeyüp hâlâ nezdimde kaldığından merkum Rasülden Beylik nisbetiyle civanımı bana tesliminin tenbihi matlubumdur deyu ba'ded-dava ves-sü'al cevabunda müdde'i merkumların ikrarı vechi üzere red edilmiş isede taksimi kabul etmediklerinden civan-i mezkur vuku'bulan adem-i ...merkum Osman ağa kabul etmekle bu halde ...redde salhiyyeti yok deyu ba'ded-def'i defi'i mezburun def'i meşruhası ba'det-tasdik mucibnce müdde'i aleyh Rasülden iki altın tahsiliyle ve müdde'î Osnman ağaya teslimi tarafeynin ber-vech-i şer'i muârazadan men' olunması bit-tescil ve huzur-i âlilerine i'lam kılındı fil-yevmis-sabi'i vel-işrîn min Şevvalil-mükerrem sene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve elf

27 Şevval 1297 / 2 Eylül 1880

Numara 44 İ'lam

Medine-i Bitlis vilayeti Celilesinin nefsi Bitlis kasabası mahallâtından Taş mahallesi ahalisinden ve teba'a-i devlet-i aliyyenin Ermeni milletinden sahib-i arz-ü hal ve bais-i i'lam Aviris efendi veledi Makdis Hacmanuk nam kimesne medine-i mezkure mahkeme-i bidayete mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i şerif-i enverde memalik-i îrâniyyeden Sok-Bilak ahalisinden olup zikr-i âti stere vazı'ı yedi Bitlis Taş mahallesi ahalisinden Mehmed bin İbrahim ve Osman bin Haydarın şehadetleriyle sabit olan Katırcı esnafından Mirza bin Mehmed ile bil-muvacehe terâfû'larında tarih-i i'lamdan beş sene akdem yani bin iki yüz doksan iki senesi hılalinde kasaba-i mezkururun Zeydan mahallesi ahalisi Ali ağa bin Yusuf ağadan on iki aded lirayı Osmanî medfû'-ü makbuz mukabilinde şirâen mülküm bir ra's Doru

Kısrak isterim ciheti saire ile mülkiyetimde bulunan diğer erkek Doru Esterimin çend mah akdem Bitlis cibalinde Ra'y olurken gaib olup, olunan tahrir üzerine bildirilmiş vel-haletü hazihi civan-i mezkurlardan mûma ileyh Ali ağadan müşteri Doru Kısrak ve Esterimi nezdinde bulup istihkakım hasebiyle merkumdan keff-i yedinin emri ve bana telsi[68]mi ve diğer civanım olan ...Doru Esterimin dahi irâesi matlubumdur deyu ba'ded-dava ve kıbbes-sü'al müdde'î aleyh merkum Mirza cevabında eşkal-i meşrut ile mevsuf olan Ester-i mezbur dört yaşında olduğu halde doksan dört senesinde Köy Sancaklı Hacı Tahir ağadan bin beşyüz kuruşa iştira edüp şiraen mülkü olduğunu ba'del-beyan bu hususta şer'an tarih-i isticab beyyinesi muraccah olmak mecelle-i ahkamiyenin bin yedi yüz atmışinci maddesi ahkamından olmağla müdde'î merkumun ber-vech-i muharrer müddeâsına mutabık beyyine talep olundukta evvela alenen ba'dehu bâ varaka-i menşure sirran ledet-ta'dil vet-tezkiye adil ve makbulüş-şehade idikleri bil-ihbar zahir ve numayan ve Bitlisin Bakkal esnafından Abdullah bin Halid ve yine esnaf-i mezkureden Yusuf bin Receb Makarnacı snafından Siirtli zade İsmail bin Abdullahın tezkiyeleriyle müzekki udul-i ahrar-i rical-i müsliminde medine-i mezburenin Adim mahalle ahalisinden Sa'di bin Haydar ve Taş mahallesi ahalisinden Babür bin Abdal ve İsmail bin Davud ağaların her birinin münferid alet-tarikiş-şehade ber-nehc-i şer'î bil-muvacehe şehadetleriyle sabit olunduktan sonra müdde'î mezkur İdris efendi tarih-i mezkure civan-i mezkuru ba'del-iştira âhara furuht veyahud hibe ve hiçbir vecihle kayd-i mülkünden ihrac etmediği ba'det-tahlif vel-hüküm mucibince Ester-i mezkurdan müdde'î aleyh merkum Mirzanın keffi yediyle müdde'î aleyh Avris efendiye teslimi tenbih lunmak tesciliyle huzur-i âlilerine i'ta ü i'lam olundu fil-yevmi sabi' vel-işrun min Şevvalil-mükerrem sene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve elf.

27 Şevval 1297/ 2 Eylül 1880

Numara 45 Hücet

Medine-i Bitlis mahallâtından Zeydan mahallesinin Kale-i Ulyada sakin iken bundan akdem vefat eden Musa bin Yahyanın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Rendi Hatun ile ve sulbiye-i sağire Gümüş ve oğlu Abdullah mahzarında olduğu zahir ve numayan olduktan sonra sağiran-i mezbur'anın tesviye-i umurlarına kibel-i şerîden vasiyy-i mezbur ammi-li'ebeynleri Abdullah bin İsa ve zevce-i mezbure Rendi Hatun nâmanlar talep ve ma'rifetleriyle ve ma'rifeti şer'ile tahrir ve bey' ve taksim olunan tereke-i müteveffay-i mezburdur ki ber-vech-i 'ati zikrolunur. fil-yevmi selasîn min şehri Şevval sene seb'i ve tis'in ve mieteyn ve elf.

30 Şevval 1297/ 5 Eylül 1880

Kal'a da mevcut haneden sehmi olan	200
Derun-i Handa hırdavatdan sehmine isabet eden	383
Diğer Handan eşyanın furuhtuyle sehmine isabet eden	140
Dükkanda olan eşya ve akçeden sehmine isabet eden	438.5
Yekünül-eşya ve nakid	1491
Nikah akçesinden Hatunu Rendiye Müsbet olan duyunu	350
Resmi Kısmet	27.5
Kaydiye-i varak baha	4
Yekünül-masarıf minha	381
Sahhal-baki	1110
Hisse-i semen zevce-i Rindan	137.5
Hisse-i sehm ibin	32

Hisse-i ibin Abdullah

648

Sağiran-i mezburânın hisse-i sağireleri olan ber-mucib-i bâlâ dokuz yüz yetmiş iki kuruş amm-i li-ebeyn ve ve vasiyy-i şerîleri olan Abdullaha teslim olduğu işbu mahalle şerh verildi.

[69]Numara 46 Hüccet

Bitlis vilayeti Celilesinin nefsi Bitlis kasabasının Zeydan mahallesi sakinlerinden biraderi gaib anil-meclis li-ebeveyn er karındaşı Fetullah bin abdullah nam kimesneye vekaleti sabit olan ve sübut-i vekalet zeydan mahallesi ahalisinden Mstafa bin İshak ve Kızıl mescid mahallesi ahalisinden diğer Mustafa bin Ali namân kesanın şهادetleriyle hukm-ü şer'î lahik olan mezbur Zeydan mahallesinden Nuri bin Abdullah nam şahıs baliğ ve âkil li-ebeyn er karındaşı müteveffa Ali bin el-merkum Abdullahın sulb-i sağir oğlu Kamil ve sulb-i sağire kızı Hediye nin hadd-i rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umurlarına kibel-i şer'iden vasi nasb-ü ta'yin olunduktan sonra kebir hemşiresi gaib anil-beled Kudret binil-merkum Abdullah dahi canib-i şeri'den Kasim ta'yin olunan Mehmed ağa bin İbrahim diğer kebi re Hemşireleri Zöhre bintil-merkum Abdullah dahi kasaba-i mezbure mahkeme-i bidayetine mahsus odada ma' kud meclis-i şer'i hatir-i lazı müt-tevkırda mezbur Zeydan mahallesi ahalsinden Mehmed Ali efendi ve İbrahim bin süleyman efendi mahzarında mezbur Nuri tarafından asaleten ve biraderi gaib anil-meclis Fethullah tarafından ba'del-isbat vekaleten ve sağiran-i mezburan Kamil ve Hediye tarafından dahi vesayeten ve mezbure Zöhre dahi ke zalik asaleten ve Mehmed ağa dahi gaib anil-beled Kebire Kudreti ta'yin-i şer'î vechile ibra-i âm ikrar-i tam ve ta'bir-i anil-meram edüp akd-i âtiz-zikrin suduruna değin pederlerimizden mevrus ve münkal ve yedlarımızda müstakillen mülk ve hakkımız olup mezbur Zeydan mahallesinde vaki etraf-i erba'ası muhtar Ali ve Abbas oğulları mülkleri ve tarik-i âm ve Zeydanlı Mehmed ağanın bağçesiyle mahdud ve muttasıl ve tahtani ve fevkani iki bab oda ve orta katda vaki yine bir bab oda ve tahtında bulunan Dergah ile bir bab yaz tavilesi ve bir bab yer odası ve bir bab Tennuhane ve tahtani iki bab Tavile ve iki Revak ve havlu ve iki kıt'a bağçe ve bir ...kârhanesi ve bir havlu ve iki bunarı müştemil olan mülklerimiz ... murur-i zaman ile harab ve mail-i turab olup vardıkca bulunduğu hal-ü harabiyet eytam ve ve gaib hakkında bil-vücu h zararını mucib olacak derecede mail-i inhidam olamğla ve tamirinden hissedârânın cümle rucu'-i iktiran bakıyyi-eytam ve sıgar ve gaib hakkında her vecihle enfa' ve evla görülmekle verilüp cevaz-i şer'î mahdud-i mezkur bir müddet nida-i münadî vasıtasıyla esvak ve mecma'i nasda alenen bil-müzayede rağabat inkıta'ından sonra liray-i Osmanî yüz altı ve mecidiye yiğirmi kuruştan beşbin ...yedi bin beşyüz kuruştan mûma ileyhima Mehmed Ali veefendiler uhdesinde takarrurundan sonra nef'an sehm-i yetim kıymet-i mukarrara-i mezbure üzerine üç yüz kuruş dahi ilavesiyle akçenin Bâce-i meşruhasıyla tarafeyn-i mütebâyi'inden îcab ve kabülü havi ve şurut-i müfsideden ve muvaza'adan âri ve brî bey'ibat-i sahih-i şerî ile yedibin sekiz yüz kuruş bedel-i medfu' makbuz mıkabiklinde müşteri mûma ileyhimaya bey' ve ten-mlik ve teslim edüp bedeli olan meblağ-i mezbur müşteri mrkumanın yedinden bit-tamam vel-kemal ahz-ü kabz-i kabülümüz olmuştur fima ba'd bizim ve müvekkil ve muvassilerimizin ve gaye-i mezburenin mebî'a-i mezkurede asla ve kat'a bir güna alaka ve medhalimiz kalmayup müşteri merkumun mülk-ü müştera vehakkı sarihi olmuştur keyfe ma yeşa ve haysü ma yahtar malik ve mutasarrıfı olsun deyu her biri aslaleten ve vesayeten ve vekaleten ve füc'eten takrir eylediklerinde kibbet-tasdikiş-

şer'i ma vaka'a bit-taleb ketbolundu tahriran fil-yevmis-salisi min şehri zil-ka'de lisene seb'i ve tisîn ve mieteyn ve elf.

3 Zil-ka'de 1297 / 27 Eylül 1880

Şühudül-hal.

Mahkeme-i bidayet a'zasından Hacı Necmeddin efendi - Mahkeme-i şer'iyye katibi Mehmed Alaeddin efendi - Mustantık Muavini mehmed Sırrı efendi - Mahkeme katibi min İbrahim efendi - ...Mehmed bin İbrahim - Osman sadık bin sadi Osman

[70]Numara 47 İ'lam

Zeydan mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Ali bin Abdullahın sulbi kebir evladı olup sulbi sağır oğlu Kamil ve sulbiye-i sağire kızı Hediye'nin vakt-i rüşd ve sedadına değin tesviye-i umurlarını kibel-i şer'iden amcaları Nuri bin Abdullah vasi nasb-ü tayin olunarak sağiran-i mezburânın mezbur Zeydan mahallesinde vaki haraba müşerref hane hissaları nef'an lehuma bâ ma'rifet-i şer'i mahalle-i mezbureli Mehmed Ali efendiye yedi bin sekiz yüz kuruş semen ile bey'i ve furuht olunmakta idiğinden hissedarândan gaibe anil-meclis Kudret bintil-merkum Abdullah hissasına mezbur yedi bin sekiz yüz kuruştan isabet edecek mikdarın zabtına canib-i şer'iden zade Mehmed ağa bin İbrahim Kasım nasb-ü tayin olduğu gibi hissedarandan Zöhre dahi hazıra olmağla salifül-beyan Nurinin li-ebeveyn er karındaşı Fethullah vekaleti dahi Zeydan mahalleli Mustafa bin İshak ve Kızıl mescid mahalleli Mustafa bin Ali şehadetleriyle ba'des-sübut tescil olundu.fi

2 Zil-ka'de 1297 / 7 Eylül 1880

Numara 48 Hüccet

Zeydan mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Hacı Ya'kub bin Hacı Saidin veraseti Zevce-i menkuha-i metrukesi Fatıma binti Hacı Beğ ve sulbi sağır oğlu Abdul-Baki ve sulbiye-i kebir kızları kızları Cevher ve sağire Fahriye ve mezbure Fatımanın hamli Abdullaha munhasıra idiği ledeş-şer'il-enver zahir olduktan sonra sağire-i mezburenin dahi vasiyy-i mensubları verese-i kibarı ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'ile tahrir olunan terekesidir.

Kelam-i Kadim 2/150, ...2/100, Seccade 2/120, ... 2/10, Kılınç 1/150, Dürbün 1/100, ...2/200, Tabanca 1/100, Şişe Nargile 1/100, ...Sini 1/10, Semaver 1/10, Bakır Çaydan 1/10, Şişe...1/2, Çanak 11/15, Çay takımı 1/15, Çekme Sa'at 1/100, ...Takımı 1/100, ...Tası 5/5, Ayna 1/10, Yatak kat 2/200, ...2/2, Yasdık 3/70, Diğer Yasdık 1/25, Şamdan 1/50 ...1/5, ...2/10, İskemle 1/10, ...1/200, ...1/10, Aladdin zade vasileri 1400, Mezkur Halid bin İsa 315, Giridli Abdi Zeyd oğlu 300, 10/100, Sahan 19/190, Lenger 3/30, Üsküre 6/60, ...17/40, Orta Halı 1/600, Yan Halı 3/400, Yorgan 2/130, Yemek Leğeni 3/40, Lenger 3/40, Sahan 6/50, kapaklı büyük Kazan 1/120, Tava 3/80, Çorba Tası 1/15, Orta Sini 2/180, Ufak Sini 2/80, Büyük Hamam Leğeni 1/140, Kadayıf Sinisi 1/20, Kapak 4/8, Ufak Hamam Leğeni 1/40, Tencere 1/8, Kebir Kazan 2/300, Şamdan 2/100, ...1/100, Süzecek 1/20, Mangal 1/140, Üsküre 1/5, Merkeb 5/1300, Sığır 2/200, Keçi 4/120, Kısrak, Esb 1/400, Leğen İbrik 1/60, Parç 1/20, ...1/8, Kazan 1/30, Tahtani ve fevkani oda bab 3/7000.5, Tencere 1/11, Kevgir 1/3, Köhne Kilim 1/30, ...5/130, Perde 2/60, Köhne Kilim 1/30, Müsta'mel Bakraç 2/40, Köhne Çul 1/, Köhne Keçe 1/2.5, Tahta 14/40, ...çift 117/9050, Şile Top 6/600. [71] 69'dan devamdır, İplik Seten 6/500, İsa100, Şeyh Nasreddinde 100, ...oğlu Nuride lirayı-i Osmanî 7.25, ...Liray-i

Osmanî 4, Hacı Mehmedde semen 10, Abdul-Kerim bin İsmailde 220, Hacı Yusuf bin Halid ağa ...Liray-i Osmanî 44, demirciYusufda Liray-i Osmanî 12, Hamza bin Hasanda 400, Yusuf oğlu Saidde Liray-i Osmanî , el-Mirzade Bitlisli Saidde 550, Abdi ağazade...48, İsmail ağada 43, Derviş Beğde 27, İshak ibni Osmanda 501, Halife Mehmedde 150.5, Desbaklı Süloda Çeltik Batman 31, ... 400, Hacda kâin Seferde, ... 1650, Devre 100, Hacı Abdul-Hamid Salhanesi 17, Semenci zade Musada 30, Seyfeddin oğlu 590, Hacı Muradda 100,	
Yekün	46028
Minha biraderzade Ârifin mensub-i şehadet	
İsmail ağa ve Abdi ...Ba'del-isbat	22000
-----	24028
Minha	04100
-----	19928
Minha Ali ağazade Davud ağanın matlubu ba'del-isbat ve tahlif	2550
-----	17378
Minha zevcesi Fatıma binti Hacı mehmedin mehri ba'del-isbat ve t-tahlif	02000
-----	15378
Sahhal-baki	15378
Minhal-İhracat	
Resmi kısmet	384.5
Kaydiye	66
Varak baha	10
Vasi Hacı Veli	43
Yekünül-baki	503.5
Sahhal-baki	14874.50
Hisse-i zevce-i mezbure	1859.12
Hissetül-ibin Abdul-Baki	4338.6
Hissetil-ibin	4338.6
Hissetül-ibin	2169.3
Hissetül-haml	2169.3

Müteveffa-i merkumun terekisi bit-tahrir ber-vech-i bâlâ beynel-verese taksim olunarak sıgar-i mezburun hisse-i musibesi kibel-i şer'iden vasiyy-i mensubları mezbure Fatımaya teslim edilerek işbu mahalle şerh ve temhir kılındı. Fi

7 Muharrem 1297./ 21 Aralık 1879

[72]Numara 49 İ'lam

Nefsi Bitlis kasabasının Zeydan mahallesi ahalisinden Ârif bin Hacı Kasım nam kimesne yine mahalle-i mezbure ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Kara Ya'kub zade Hacı Ya'kub bin Hacı Sa'dullahın sağır oğlu Abdul-Baki ve sulbiye-i sağire kızı Kamer ve zevce-i menkuha-i metrukesi Fatıma binti Hacı mehmedinkibel-i şer'iden vasi nasb-ü tayin kılınan Mehmed bin İbrahim muvacehesinde işbu Mehmedin vasisi bulunduğu cihetle murisleri Hacı Ya'kubdan pederim müteveffa hacı Kasımdan muhallef ve murisem hissem olup nakden bundan üç mukaddem ciheti deynle vermiş olduğum yiğirmi ikibin kuruş ... akçeyi bana kabul ve Hacı Ya'kub efendi vefat etmekle sülal olunup meblağ-i mezkur yiğirmi ikibin kuruşun muhallefatından bâ tefrik bana teslimi muradıdır deyu dava

ettikte vasiyy-i merkum müteveffa Ya'kub efendimüdde'î merkum Ârifden müddeây-i meşruhasını mübeyyin beyyine talebi ikrar ve işhad eylediği mezbure Zeydan mahalle..... bin Abdullah ve İsmail ağa bin Hacı Sa'dullah ve Taş mahallesi ahalisinden Abdullah efendi bin Hacı Şaban ağa şahadetleriyle mezbur yigirmi iki bin kuruşunun salifüz-zikir müteveffa Hacı Ya'kub efendi zimmetinde ibka ve takrir-i isbat ederek evvela sirran ve ba'dehu alenen ledeş-şer' ile adil ve makbulüş-şehade idikleri mensub oldukları mahalleleri muhtar ve imamı ve meclis-i ihtiyariyesinden Mustafa bin Sa'dullah ve Ali bin Abdul-aziz naman kesianın tezkiye ve ihbarlarıyla ile tahakkuk etmekle mucibince ba'del-hüküm vet-tahlif meblağ-i mezbur yigirmi ikibin kuruşun mütevell-i mûma ileyh muhallefatından eda ve teslime muhallefat-i mezbure vazı'ul-yedine bil-izafe dahi vasiyy-i merkum Mehmed ağaya tenbih olunmağın huzur-i âlilerine i'lam kılındı fil-yevmil-ehad min şehr-i Muharrem lisene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf
1 Muharrem 1298 / 3 Aralık 1880

Numara 50 İ'lam

Der-devlet-mekine arz-ü dâi-i keminelidir ki Nezaret-i evkâf-i humayun-i mülûkaneye mülhak evkafdan Bitlis vilayet-i Celilesinin nefsi Bitlis kasabası mahallâtından Hersan mahallesinde vaki murur-i eyyam ve nekadim-i ezman ile bani ve musakkafâtı esamileri ma'lum olmayan hâtuyniye Cami-i şerifinin senevi üçyüz kuruş vazife-i mahsusası olan Aşır Hanlık ciheti münhal olup ciheti mezkurenin mahlülünden uhdesine tevcihi mahalle-i mezbur ahalisinden ismi, mahalle nufus Ceridesinin beşinci hanesinin dördüncü numarasında mukayyed ve gözlerinden a'ma ve bu cihetle mükellefiyeti askeriyeden müstesna olan bâis-i arz-i ubudiyet Hafız farisi efendiye Polad tarafından bâ arz-ü hal istirham olunarak vilayet evkaf muhasebecisi vekili Yusuf ağa hazır olduğu halde mahkeme-i bidayet meskuniyeye mahsus odada akdolunan meclis-i şer'îde imtihanı ledel-icra hüsn-i ahval ve etvarı ve tecvid ve kır'ata isti'dad ve ehliyeti tahakkuk etmekle sene-besene ve hakkı mezkur varidatından almak üzere mezbur üçyüz kuruş vazife-i mu'ayyene-i senevisiyle mezkur Aşırhanlık cihetinin bais-i arz rukiyyeti merkum Hafız Farisi efendi bendeleri uhdesine tevcih ve yedine bir kıt'a Berat-i şerif-i âlişan-i Sultânî sıdk-ü erzan buyrulmak ricasında bil-iltimas Paye-i serire arz-ü i'lam olundu el-emru limen lehül-emr fil-hamisi vel-işrun min şehr-i Muharremil-haram semane ve tis'in ve mieteyn
25 Muharrem 298 / 27 Aralık 1880

Müftî es-seyyid Abdu-talib efendi
 Vekili sâni

[73] Numara 51 Hüccet

Bâdi-i ..budur ki kasaba-i Bitlis meşayihından şefkatli zade eş-Şeyh ömer bin eş-Şeyh hacı Haydar nam kimesne hal-i hayatında ve kümel-i akl-i sıhhatiinde iken zeyl-i senedde muharrerul-esami kesianlar mahzarlarında böyle takrir-i kelam ve bast anil-meram kılup kasaba-i mezburede Kızıl-cami-i şerif mahallesinde vaki müstekillen yedimde mülk-ü mebi'am olan nohuthane tesmiye olunan bir bab tahtani ve fevkani Timurlu kebir efendi dergahından murur eden kadimi yoluyla, mezburda medfun hâk Adnan amucam eş-şeyh Hacı Mustafa rahmetullahi aleyh hazretlerine mekan-i zikrullah ve ârâm-i cem'iyeti dervişan için vakf-i mü'ebbed vakfen sahihan vakıf-ü habseyledim eyledim ve ittisalinde vaki bir bab kemer odam ki bir tarafı Turani zade Halil ağanın mülk-ü müşterasıdır anı dahi kadimi yoluyla senevi kırk kuruş ücretiyle yevmiye üçer Yasin-i şerif devri, birisi kendi ruhum için

diğer iki devrin amucam merhum ve mağfur el-Hac Mustafa rahmetullah aleyh hazretlerinin ve pederim el-Hac Haydar ve validem Gül den Hatunun ervah-i şeriflerine müştereken kır'at olunmak üzere devirlerimize vakıf-ü habs ettim bi-şartân ki tekke-i şerifimizden Halife Yusuf nam kimesne mezkur kemer odanın tevliyetinde bulunmak üzere mezkur kemer odayı isticareye verüp icaresinden kırk kuruş mezkur meşrut olan devirlerin ücretine kaldırıp Timur icaresi fazla olur ise mezkur odanın bir harabeliği vuku'bulur ise tamirine sarf edeceği üzere vakfolunduğundan mezkur fazlayı tekke-i şerife masraf idecekler dediğinde kıbbet-tasdik ma vaka'a bit-taleb ketbolundu sene selase ve semanin ve mieteyn ve elf / 28/1283

Şühudül-hal

el-müfti eş-Şeyh Ömer bin şeyh Hacı sadreddin - eş-Şeyh Mahmud bin şeyh Hâfız efendi - Molla Cebrail efendi Molla Hacı zade - Katib Mustafa bin sa'dullah

Numara 52 İ'lam

Taş mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Süleyman efendi bin Emin efendinin veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Nünü binti Abdi ile sulbi kebir oğlu Salih ve sağıre kızları Nazma ve Perişan ve Gülsün ve zevcesi Nünü'nün ...munhasıra olup verese-i kibarı taleb ve ma'rifeti ve sığarının tesviye-i umuruna vasi nasb-ü tayin kılınan mezbur Salih ma'rifeti ve ma'rifeti şeri'le tahrir olunan terekesidir ki ber-vech-i âti zikrolunur.

Köhne halı 3/100, köhne yatak 3/200, Şişe çanak 10/10, şamdan 1/10, kahve takımı 5, Leğen iprik 10, Kazan 1/15, Tüfenk 1/20, Ebir 1/20, Ma'a hırka köhne Entari 1/10, Üsküre 1, Sahan 4, lenger 1, tava 1, yekün 25 kuruş.

Yekün	430	
Resmi kısım	10.30	
Sahhal-baki		Taksim-i verese
Hissetüz-zevce	52.16	
Hissetül-ibin	104.28	
Hissetül-ibnil-mezbur Abdullah	104.28	
Hissetül-bint	52.16	
Hissetül-bint	52.16	
Hissetül-bimt	52.16	

Müteveffay-i merkumun ber-vech-i bâlâ bit-tahrir beynel-verese bil-farizatiş-şeriyye taksim olunarak sığar-i mezkurun hissesi vasiyy-i merkum Salihe teslim ve tevdi olmağın işbu mahalle şerh ve tahrir kılındı fi 15 ...1298[74] Der-devlet-mekine arz-ü dâi-i keminelidir ki Nezaret-i evkâf-i humayun-i mülûkaneye mülhak evkafdan Bitlis vilayet-i Celilesinin nefsi Bitlis kasabasında vaki ve bani ve musakkafâtı esamileri vakfiyesiyle malum olan Türbe Cami-i şerifinin hitabet cihetine Bâ-berat-i âlişan mutasarrıf olan eş-şeyh el-hac Ömer Hamdi efendi bin Osman nam kimesnenin vefatı vechile mezkureyi idareye muktedir olan evlad-i kibar ve sığarı olmamak münasebetiyle hizmet-i lazimesi mu'attala olup ancak senevi sekiz yüz kuruş vazifesiyle cihet-i mezkureye talib olan kasaba-i mezburenin Kızıl Mescid mahallesi ahalisinden ve mahalle nüfus ve emlak Ceridesinin yetmiş dokuzuncu künyesinin birinci numarasında mukayyed bulunan ulemadan bais-i arz-ü ubudiyet Ali efendi bin Mehmed efendi daileri esnayı askeriye bâ-mütecaviz bulunmakla kasaba-i mezkure meclis-i idaresinde ma' kud meclisde evkaf muhasebecisi vekili

Yusuf hazır olduğu halde imtihanı ledel-icra ulema ve Fudala ve tecviden kır'ata ehliyet ve isti'dadı ve istihkakı ve ahaliyelerinin müntehab ve muhtarı idüğü indeşer'il-enver mütahakak olmağla vakf-i mezkur varidatından almak üzere senevi vazife-i mu'ayyenesi olan sekiz yüz kuruşla ciheti mezkurenin mûma ileyh Ali efendi daileri uhdesine tevcih ve yedine bir kıt'a berat-i şerifi âlişan-i Sultani sıdk-ü erzan buyrulmak ricasında bil-iltimas der-devlet medara arz-ü i'lam olundu el-emru limen lehül-emir. Fil-yevmil-hamisi vel-işrun min şehr-i Saferil-hayr semane ve tis'in ve mieteyn ba'de elf

25 Safer 1298 6 Şubat 1880

es-Seyyid Abdül-Melik

Numara 53 Hücet

Bitlis vilayet-i celilesinin merkez kasabası olan Bitlisin Kızıl mescid mahallesi ahalisinden Turanlı zade Kasım ağa bin Abdullah efendi nam kimesne Bitlis mahkemesinde mün'akid meclis-i şer'işerifde biz-zat hazır olup sulbi oğlu Şa'ban nam kimesne muvacehesinde ikrar edüp hafidem Cevahirenin zimmetimizde münferid olan bin beşyüz , ve taht-i nikahımda bulunan Adil-cevaz kasabalı Elif Hanım binti Osman Beğ ve Nene binti Alay Beğ nam zevcelerimin be-herinin biner ve biraderim müteveffa Abdurrahmanın yetimi Nününün ikibin kuruş ki cem'an beşbin beşyüz kuruş biraderim hazır bil-meclis Mehmedde olan mutâlebatımdan vermek üzerehavale mevcud olduğu hallerde havale eyledim Velayet ...hasebiyle benim ve merkuların hakkı olmuştur ve bundan ma adâ mezbure Elif ve Nene Hatunların zimmetinde olan mehir alacaklarına mukabil tarafeynin mikdar ve keyfiyeti ma'lumumuz olan mezburelerin üzerlerinde ki havale-i ibdâ'a mevkufların cemi'i huliyat ve cümle elbiselerin tarafımdanolunarak mezburelerin vekil-i şer'ileri merkur Mehmede izafetle kabul ve istifay-i hak eyledi dedikte merkur Mehmed tasdik eyledikten sonra merkur Kasım ağa bi-tekrar şöyle ikrar eyledi ki kasaba-i mezkurede kain hudud ve cihât ve ebvab ve kıta-a'âtı malum ve mu'ayyen olan bil-cümle dekakin ve haneden ve senetde bulunan mefruşat ve esliha ve nühas ve nakitden ve zimem-i nasda bulunan matlubat ve esas ve tecemmülat ve haricen ve dahilen menkulat vel-hasil ism-i mal ıtlak olunur cemi emval ve eşya ve emlak oğlum merkur Şabanın mülk-ü malı ve hakk-i sarihidir ber-vech-i muharrer hâlâ sakın bulunduğum hane derununda ki kâffe-i mevcudatı yine merkur Şabanındır merkur Şabanın dükkanında ve yedinde bulunan kâffe-i nukudat eşya ve emval ve zimemat yine merkur Şabanın olup bana mülkiyetle izafe ve isnadı bir nam-i müste'ar olduğundan ve bundan böyle emlak iştirası ve sair ahz-ü kabz vuku'u tarafımdan zuhura gelirse yine oğlum merkur Şabana izafetle hasıl olup benim namım müste'ar hükmünde kalacağını şimdiden tasdik ve kabul eyledim çünkü yine hâlen labis olduğum libasımdan ma adâ bir eşya ve nesneye malik değilim bunun için ilerüde sahib olacak herbir tasarrufatımmuktezasıyla bir mu'âdiyetden ibaret olduğundan ancak merkume şamil bulunacağı ve emlak-i akarca herhangi mevki-i resmide mülkiyetle namım zuhur ederse yine müste'ar cihetinden olduğu kabul ve tasdikim olmuş el-hasil bana isnad olunan cemi emlak ve eşya ve emvalde ve kâffe-i memalikde benim vechen minel-vücuha ve sebeben minel-esbab asla ve kat'â alaka ve medhalim ve üzerimde ki libasdan ma-adâ bir güna malım yoktur kâffeten ve müstekillen oğlum merkur Şabanın mülk-ü malı olup keyfe ma yeşa müstekillen malik ve mutasarrıf olmak ve min küllil-vücuha bir alaka ve medhalim kalmadığı için tarafımdan ve taraf-i âharden hiçbir vecihle ta'arruz ve müdahale olmamak üzere kabul ve tasdikim olmuştur ve bir cihetden merkur Şabandan dava ve metalibim

kalmamıştır dedikte sadır olan cümle kelimat-i meşruha ve mezburesini merhum Şaban tasdik ve kabul etmeğin ma vaka'a bit-taleb ketbolundu . Tahriran fil-yevmil-hadi aşera min şehr-i Ramazan sene sebi' ve tis'in ve mieteyn ve elf.

11 Ramazan 1297 / 18 Ağustos 1880

Es-Seyyid Abdul-Baki vekil-i Bitlis

Zaman-i idarenin

Mühür

Said efendi Vasıf zade Mehmed ağa bin Abdullah Turanlı zade , Katib İbrahim Edhem ...zade Abdurrazzak efendi bin Ali

Mühür

[75]Numara 54 Ferman

Bismillâhirrahmânirrahîm Ve Neste'in Ya Allah Ya Fettah Ya Kerim Ya Muvaffık Ya Mü'in.

Izzet-me'âb Şeri'at-nisab sabık Beğ-Pazarı Nâibi Kibar medresesinde Mekrumetlü Mustafa Hasbî Efendi Kâmyab ba'det-tahiyyetül-vafiye inha olunur ki Bitlis Vilayet-i celilesi merkez-i vâlâsına.

Bitlis kazasının umur-i ahkam-i şer'iyyesi işbu bin ikiyüz doksan sekiz senesi muharremül-haramının onbeşinci gününden i'tibaren Zat-i hazreti fetvapenahinin intihab ve tercih buyurdıklarına ve Nezaret-i âmiremize binaen tarafımızdan cenab-i şerifinize ihale ve tefviz olunmuştur. Gerekir ki kaza-i mezkuru yevm-i mezburdan bil-i'tibar zabt edüp beynel-ahali ümera-i ahkam-i şerî âliye sa'y-ü gayret vuku'yafına olan muhtelitât-i mevtay-i askeriyenin mucib-i tahrir olunanları tahrir ve terkim ve beynel-verese bil-ferizatiş-şer'iyyeti tevzi ve taksim husuna ihtimam ve dikkat-i birle Câde-i şeri'at-i Ahmediyyeden ser-mû inhirafına cevaz göstermiyesin ves-selam.

Hâce Abdurrahman Efendi zade ma'denül-eşraf

es-Seyyid Mustafa ...el-Kâzi bi-askeri Anadolu

Mühür

Numara 55 Hüccet

Dördüncü orduy-ü humayunun mensubatından olup âram ve ikamet olan askeri muvazzafa-i şahanede ...yiğirmi yedinci Alayın üçüncü taburunun ikinci bölüğün mülazim başısı olduğu halde bin ikiyüz doksan sekiz senesi şubatın yedinci gününe müsadif eden bin ikiyüz doksan sekiz senesinin rebi'ül-evvelin on dokuzuncu gününde bi-emrillahi teâla vefat, Erzurumun Lala paşa mahallesi ahalisinden İsmail Hakkı efendi bin Mustafa bin Abdullahın zahirde varis ve ma'ruf ve ma'rufesi olmayup kâffe-i terekese orduyu mezkur canibinde bulunan askeri beytül-mal sandığına aid ve raci' olmağla bu makule bila varis maruf ve marufe vefat eden efrad-i askeriyenin terekeleri zabtına alel-uusl memur olan mezkur üçüncü tabur binbaşısı rif'atlı İsmail efendi bin Abdullah taleb ve marifetiyle taraf-i şer'i şerifden tahrir-i bey'i ve defter olan müteveffay-i mûma ileyhın terekesidir ki ber-vech-i âti zik-ü beyan olunur .Tahriran fil-yevmit-tasi'i min şehr-i rbi'il-evvel sene semane ve tisîn ve mieteyn ve elf.

9 Rebi'il-evvel 1298 / 8 Şubat 1880

Müstamel safi Çuka kaplı kasaba-i mezkurda 1/195, Basma Yelek müstamel Çuka setri 1, Müstamel siyah Pantol parça3/56, Müstamel basma yelek 1, Müstamel setra 1-3/32, Müstamel Gömlek ve peşkir 4/23, Kilimkari müstamel Çuka 1/20, Müstamel Çarha 1/91, Siyah kabzalı Kılınç 1/50, Müstamel Çorap 2/5.5, Basmadan müstamel

Seccade 1/14, Basma1, ...1, -3/81, Kuşane ma'a kapak 2/26, Bila kapak Sahan 3/13, Şamdan1/8.5, Fırça 2/3.5, Lağan 2/21, Hîn-i vefatında zuhur eden Akçe semen 25,

Yekünül-varidat	745
Minha techiz ve tekfin masarifi	200
-----	545
Eşya-i mebi'a	15
-----	530
Resmi kısmet	13
-----	317
Kaydiye	001
-----	316
Varak baha	2
Sahhal-baki	514

İşbu defter-i kısamın tahrir-i tereke-i müteveffa esmanından olarak ber-vech-i bâlâ gösterilen sahhul-baki mezkur beşyüz ondört kuruş on para mezkur defterde beyan olunduğu vecihle askeri beytül-mal sandığına aid olmağla ol vecihle orduyu mezkurde kain askeri beytül-mal sandığına irsal olunmak üzere Kaza binbaşısı mûma iley İsmail efendiye teslim kılındığını mübeyyin işbu mahalle şerh verildi.

[76]Numara 56 Hücet

Medine-i Bitliste vaki Taş mahallesinde sakın iken bin üçyüz doksan altı senesi şehir-i muharremil-haramın onbeşinci gününde bi-emrillahi teâla vefat eden Davud oğlu Said bin şeyh Ali bin Yahyanın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Kudret binti Ali nam Hatun ile sulbi sahih-i kebir oğulları Polad ve Ahmed ve sağır oğlu Dursun ile kebir kızları Remboya munhasıra, badehu kablel-kısme sağır-i mezbur Dursun dahi fevt olup verasetinin anası mezbure Kudret ve ve li-eb kız karındaşları mezburûn Polat ve Ahmed ve Remboya munhasıra olduğu mahz-i hasmi canib-i şer'iden bil-i'tibar indeş-şer'il-enver sabit ve mütahakkak olduktan sonra zatları mahalle-i mezbure ahalisinden Süleyman bin Abdussamed ve Abdullah bin Osman tarifleriyle mu'arraf olan mezburatan Kudret ve Rembonun zikr-i âti marifet-i şer'ile tahrir ve bey'i ve taksime vekilleri olan Zeydan mahallesi ahalisinden Derviş ibni İbrahim ve verese-i merkumandan Ahmed ve Polat marifetleri ve marifeti şer'ile bey'i ve taksim ve münasahat-i şer'iyye beynlerinde tevzi ve taksim kılınan tereke-i müteveffıyan-i mezburandır ki ber-vech-i âti zikr-ü beyan olunur tahriran fil-yevmis-salisi vel-ısrın min şehir-i rebil-evvel sene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf.

23 Rebi'il-evvel 1298 / 22 Şubat 1880

Kelam-i kadim 1/25, En'am 1/15, Kuranca 1/0.5, Hamam takımı 1, ...6, Küçük Kur'an 1, Lenger 1, Büyük Kur'an 1, Kıt'a 10/90, Yatak kat 2/50, Serraca mahsus âlat ve edevat ve tahtadan mamul sarrac tazgahı 50, Macar kâri ...1/40, Tahtani ve fevkani oda 1, Tahtani oda 1, Bağçe 1, Tahta bunarda vaki Bostan 1.

Nısıf hissa	3500
Yekünül-eşya	3770
Minhel-ihracat	
Mehri zevce-i mezzkur Kudret	450
Tellaliye eşya-i beyt	4
Resmi kısmet	88

Kaydiye	10
Varak baha	
Sahhal-baki lit-taksim beynel-verese-i mezbur	3418
Hisse-i zevce-i mezbure Kudret	569
Hisse-i ibin mezbur Ahmed	1139
Hisse-i ibni mezbur Polat	1139
Hisse-i binti mezbure Rembo	569
Kendi malı	2

Müteveffay-i mûma ileyhın terekese bit-tahrir ber-vech-i bâlâ beynel-verese bil-farizatiş-şerfiyye taksim ve hisse-i sağirlerini beyinlerince tesviye ve edayı huzur-i şerî hatırda verese-i merkume tasdik ve ilzam etmeğın işbu mahalle şerh ve tahrir kılındı.

[77]Numara 57 Hücet

Askeri şahane yigirmi yedinci Alayın Diyarbekirde âramsaz ikinci tabuurnun birinci bölüğün mülazım-başıısı olup hasebil- memurîn Muş sancağına azimet üzere Bitlisden revan edüp hulul- ecel-i mev'ûduyla işbo bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehir-i rebî'il-evelin on birinci günü vefat eden bekir ağa bin Abdullah bin Abdullahın zahirde varis maruf ve marufesi olmayup bu misillü bi-la varis maruf ve marufe vefat edenlerin terekese beytül-mal sandığına aid ve raci' olmağla Bitlisde âramsaz olup terekese bil-eman vaz-i yedini taraf-i şer'iden rey olunan mezkur Bitlisde sakin otuz birinci Alayın üçüncü tabur binbaşıısı İsmail Zihni efendi ibni Abdullah ağa huzur ve marifeti ve marifet-i şer'ile bey'i ve tahrir ...müteveffay-i mûma ileyhın terekesidir i ber-vech-i âti zikr-ü beyan olunur. Tahriran fil-yevmil-âşir min şehir-i rebî'il-evvel sene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf. **10 Rebi'il-evvel 1298 / 9 Şubat 1881**

Kilim 1/57, ...20, ...27, ...9, Kırmızı basma boğçe ve entari 13, Gömlek ve don 30, Havlı peştamal torluk 12,6, Siyah meşame yağmurluk 36, çarha 30, köhne kundura 2.5, Kuşane ma'a kapak 73, Mukabele tahtası 11, Nuhas cezve 17, Sahan lenger 17.10, Yyan kilimi 20, köhne...5, Siyah köhne Koyun 15, ...7.20, Hırka ve entari 12, Su taşı 3.20, Maden kaşık 1, ...72, Beyaz pantol ve yelek 26, Nakit zuuhr eden akçe 332,

Yekünül-eşya	1012.10
Minha eşyay-i mebi telleliye	22
-----	989
Minha resmi kısmet	26
-----	966
Minha kaydiye	
-----	002
Sahhul-baki beytül-malil-askeri	962

işbu defter-i kısımda tahrir-i tereke-i müteveffa esmanından olarak ber-vech-i bâlâ gösterilen sahhul-baki dokuz yüzatmış iki kuruş mezkur defterde beyan olunduğu vecihle askeri beytül-mal sandığına aid olmağla ol-vecihle orduy-i mezkurde kain askeri beytül-mal sandığına irsal olunmak üzere kaza binbaşıısı mûma ileyh İsmail efendiye teslim kılındığını mübeyyin işbu mahalle şerh verildi.

Numara 58 İ'lam

7 Kanun-i sani 1296 tarih ve yüz otuz beş numarasıyla bab-i meşihat-penahiye şeref-mevrud emirname suretidir.

Faziletli efendi !

Bazı mahallerde emval-i eytamdan idane ve istirbah olunan mebalîğ. müddet-i devir hıtamında hayli zamanlar murur ettiği halde tecdid-i huccet olunmaksızın medyunlarında bi-la devr-i şer'i bırakılmakta ve böyle devirsiz murur eden eyyam için ribih ahzi ise muvafık-i şerî şerif olmadığından eytam-i merkumeye bu yüzden hayli zarar ve hasar îras edilmekte olduğu ve evliya ve evsıyanın ekseriside bu babda te'enni üzere davranmakta olup binaen aleyh keyfiyet bil-âhere mahakim-i nizamiyeye düşerek medyunlardan bi-la devir tecdid-i eyyam için nema kazası namıyla yüzde kırk para ahzine ve Evsiya ve Müdürlerin eser-i kaza mahalleri olarak emval-i müstahzefe-i mezburenin ol-vecihle bi-la devr-i şer'i zimmetlerde kalmasıyla adem-i tahsili hususunca devri dahi sığar-i merkumeye gadr... ..edegeldiği istihbar olunmuş ve böyle sığar hakkında gadri müstelzim hâlâtın vuku'u ise bir vakitte tecviz olunamayacağı ve buna sebep olanların dareynde mes'ul olacağı der-kar bulunmuş olduğundan ba'de-ma emval-i eytamın ve Evsiya ve Eytam müdürleri marifetleriyle şerî şerif ve nizamına tevfikân beş sene müddetle lazım gelen rençleri bil-iltizam idanesi ve ol suretle huccet-i şer'iyyeye rabt ve kaydıyla müddet-i mezkurun hangisinde tahsili hususlarına ihtimam edilmesi ve idane ve istidanede altın ve sim mecidiye üzerine muâmele olunması ve i'ta edilecek huccet-i şer'iyyelerde cins-i akçenin tasrih kılınmasıyla beraber beş sene müddet teknilinde idane olunan meblağ, medyun zimmetinde birazcık olmakta müdet-i mezkure için hemen bi-tekrar iltizam-i ribih olunması ve yahut emval-i müstakrazanın ve suver-i muharrerede kat'iyyen tecviz ve tekasül ve terahi edilmemesi hususlarıyla mukaddema gönderilen numunelere tatbikan sal be-sal terkib ve tesyirini kaydiyetini nizam-i mahsus muktezatından bulunan eytam sınıfları cedvellerinin dahi be-hemahal vaktinde doğrudan doğruya bab-i fetvaya gönderilmesi hakkında ta'mimen vilayet merkezleriyle elviye-i müstekille niyabetlerine hesab-i mü'essire 'ifası lüzumu meclis-i idare emval-i eytamdan bâ müzekkere anlara iraesine ve mucibince keyfiyyet mahal-i mezkure niyabetlerine bildirilmiş olmağla ba'de izin minval-i meşruh üzere ibka-i muâmeleye i'tina himmet ve aksi hareketden tevakkî ve mücanebet vilayet dahilinde bulunan Nevvaba dahi tebliğ-i maslahat buyrulması babında şefe-i mahsusa terkim olundu

8 Safer 1298 ve 7 Kanun-i sani 1296. / 9 Ocak 1881

[78]Numara 59 İ'lam

21 Mayıs 1296 tarih ve yüz otuz altı numarasıyla bab-i Meşihat-penahiden şeref-mevrud emirname suretidir.

Mehakim-i şer'iden verilen i'lamat ahkamı, mahkum-i aleyhler adem-i kabul ile temyiz talebinde buldukları halde mahallenin istînaf ve temyiz ve îade-i muhakemeye dair olan mevâddîne tevfikân iktizaları icra kılınmak üzere evvel-emirde i'ta olunan i'tiraz layihası asıl i'lama veyahut bir suret-i musaddakasına rabt edilerek hükümet-i mahalliye vasıtasıyla makam-i mahalliyeden bil-isbak evvel-be-evvel li-eclit-temyiz fetvahaneye havale olunarak muâmele-i mukteziyesi mufassalan zahr-i i'lama tahşiye ve temyiz kılınması ve meclis-i tetkikat-i şer'iyyeye havalesi lazım gelen kısmın dahi oraya lüzum-i havalesinin gösterilmesi ve ba'dedeyn fetvahane ve mecalis-i mezkurdan istîfaen ru'yetine lüzum gösterilen beşbin kuruştan

yukarı deyn ve saire davalarıyla bu kıymetden ziyade akar ve kezalik nikah ve talak davaları gibi şa'yan-i ihtimam deâvi-i şer'iiyenin ta'yin-i mahal ru'yeti hakkında mukaddema mahalle heyetinden bit-tanzim encümen-i mahsus vükela kararıyla ledel-arz icrası iktizasına irade-i seniyye-i cenab-i hılafet-penahi şeref-sudur ve sunuh buyrularak evrak-i havadisle neşir ve i'lan kılınan talimat-i seniyyenin nüsah-i matbu'ası matluben savb-i fazilanelerine irsal kılındığından ba'de-ma münderecatına tevfiğ muâmeleye himmetle birer nushasının mülhakâtta nevvab-i kirama tesyirine müsar'e at ve birde karar-i ahir mucibince temyiz veya istînafı istid'â edilen i'lamat-i şer'iyeden bazılarının derununda sub-i îcab hıcc ve i'lamat-i ariza hikaye edilmiş bulunduğu takdirde mu'teriz-i aleyh olan i'lam ile beraber derununda hikaye olunan senedat-i atik suver-i musaddakasının gönderilmesi lüzumu fetvahaneden ve mahkum-i aleyh tarafınadn tanzim kılınan layıha-i i'tirazıyyede mu'teriz-i aleyh bulunan i'lamın davaya adem-i mutabakatına dair mâdde-i i'tiraziye münderiç olduğu suretde i'lam ve layıha ile ma'an zabt-i dava musaddakasının lüzumu-tisyarı dahi meclis-i mezkurdan ifade kılınmış olmağla bu babda dahi ol-vecihle îfay-i muâmeleye bezl-i mukadderet buyrulması siyakında şefe-i mahsus terkim olundu.

1 Safer 1298 ve Kanun-i evvel

Numara 60 Huccet

Huccet suretidir Bitliste vaki Zeydan mahallesi ahalisinden iken bin ikiyüz doksan sekiz senesinde vefat eden Derviş Mustafa bin İshakın sulbi sağır oğlu Yasinin rüşd-i sedadına değin tesviye-i umuruna bir vasi nasb-ü tayini ehem ve elzem olmağla emanetle maruf ve istikametle mevsuf olup umur-i vesayeti her-vecihle muktedir olduğu zeyl-i kitablara muharrerul-esami müslimin ihbarlarıyla tahakkuk eden mahalle-i mezbur ahalisinden bais-i hazel-kitab Ali efendi bin Beşar bin Abdullah sağır-i mezbur dervişin hadd-i rüşd ve bülüğuna değin tesviye-i umuruna taraf-i şer'idan vasi nasb-ü tayin olundukta ol dahi ber-vech-i muharrer vesayet-i mezbureyi kabul ve merasimini kema yenbağî eda ve îfaya te'ahhüd ve iltizam etmeğın ma vaka'a bit-taleb ketb-ü imla olundu.

Numara 61 Huccet

Def'a Huccet sureti Mahalle-i İstanbulda vaki Eyvan-sarayda kain Atik Mustafa Paşa mahallesi ahalisinden olup Bitlis Vilayet-i Celilesi tahrir-i emlak müşiri olup işbu bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehr-i Rebi'il-evvelin onbeşinci gününde vefat eden Muhammed Emin efendi ibni Seyid Ahmed bin Abdullah efendinin sulb-i sağır oğlu Mehmed Nureddinin rüşd-i sedadına değin tesviye-i umuruna bir vasinin nasb-ü tayini ehem ve elzem olmağla emanetle maruf ve istikametle mevsuf olup umur-i vesayeti görmeğe her-vecihle muktedir idüğü zeyl-i kitablara muharrerul-esami müsmin ihbarlarıyla tahakkuk eden mûma ileyhın zevcesi baisetü hazel-kitab Hadice binti Süleyman ağa bin Abdullah sağır-i mezkur Mehmed Nureddinin hadd-i rüşd ve bülüğuna değin tesviye-i umuruna taraf-i şer'i şerifden vasi nasb-ü tayin olundu ol dahi ber-vech-i muharrer vesayet-i mezbureyi kabul ve merasimini kema yenbağî ifasını te'ahhüd ve iltizam etmeğın ma vaka'a bit-taleb ketb-ü imla olundu.

[79]Numara 62 Huccet

Badi-i defter-i kısam oldur ki Trabzon vilayet-i celilesinin nefsi Trabzon ahalisinden olup duhan fabrika memuriyetiyle Bitlisde mukim iken bin ikiyüz doksan

sekiz senesi Rebi'ül-evvelin onüçüne tesadüf eden bin ikiyüz doksan altı senesi Şubat-i ruminin altıncı Cuma gününde bi-emrillahi teâla vefat eden Mustafa Sıdkı efendi bin Abdullah bin Abdussamedin zahirde varis-i maruf ve marufesi olmyup Kâffe-i terekesi canib-i beytül-mala aid ve raci olmağla bi-la varis-i maruf ve marufe vefat edenlerin terekelerini kabza memur olan hâlâ Bitlis vilayeti defterdarı izzetlü Hasan Rıza efendi ibni Abdullah efendi tarafından meb'us-i vilayeti mezkure mahallesi ketebesinden Osman efendi ibni Abdullah efendi marifeti ve marifeti şer'i ile bey'i ve tahrir ve defter olan mütevaffay-i mûma ileyhın terekesidir ki ber-vech-i zir tereküm ve beyan olunur Tahriran fil-yevmis-sadisi vel-işrun min şehri rebi'ül-evvel sene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf . 26 Rebi'ül-evvel 1298

Yazı takımı Fincan Siğara kutusu 4/9, çay ...kapak 2/8, Tuzluk Kase 1/2 , Teneke Çaydan 2/6, Şamdan 1/3.10, Kapak Sahan 1/17, Teneke Çaydan 2/2.10, kavurma küpü 1/25, Teneke Çaydan ve kahve safi 3/3.20, Siğara kutusu ½, Sağır minder 1/12, Köhne Kundura Çift ma'a ...1/5.20, pantol ve palto parça 2/15, Def'a pantol parça 2/21, Köhne Hırka 1/10, Kuşak , Fes 1, fırça 1-5.20, Pantol 2/88, Köhne fanila Mintan ve don 3/10.20, defa Mintan 3/22.20, Pantol vr palto 4/14, Müstamel Setre 2/14, Köhne Boğça Gömlek Çorap 4/50, Fes ve Mintan 3/11, Müstamel Pantol ve yelek 2/21, Yelek 1/16, Çarşaf 1/8.5, Gömlek ve Mintan 6/19, Harita 1/2, Gül yağı şişe 1/3, Köhne el Havlısı 3/20, Defa müstamel Yelek 2/2, Fanila 1/2, Cedvel takımı 1/8, Yüz yastığı Yorgan şilte 4/81, Yorgan şilte 6/125, Halı Seccade 1/36, Şişe 1/16, Kese ve gümüş ...12/28, defa ...15, sandık 1/55, Liray-i Osmani 5/540, Vefatında zuhur eden nukud 40, Sa'at 1/55.

Yekünül-eşya	1437.20
Minha techiz tekfin	84
-----	1352.30
Tellaliye	28
-----	1324
Harc ve defter adi	33.30
-----	1291
Ve minha kaydiye-i defter	0002.30
-----	1288
Varakbaha	3
-----	1285.30
Resmi emniyet	64.10
Sahhul-baki	1221.20

Bâlada meşruh ihracat meyanında muharrer dellaliyenin nısıf hıssası olan ondört kuruş onbeş para ve kaydiye-i defter-i mezkurun kezalik nısıf hıssası bir kuruş beş para resm-i emniyet atmış dört kuruş on para ve bade ihracıl-humus harc ve defter-karî yığirmi altı kuruş onbeş para ki cem'an hazine-i Celile-i maliyeye aid bulunan yüzsekiz kuruş beş para ve sahhul-baki merkum bin ikiyüz yığirmi bi kuruş yığirmi para ki min hasebil-cumu' bin ikiyüz yığirmi dokuz kuruş beş para usuline tevfikân dahi cedvel edilerek hazine-i mezkureye irsal ve teslim olunmak üzere Emin-i defterdar-i mûma ileyh bil-emane tamamen ve kamilen ahz-ü kabz etmek iktiza eylediği işbu mahalle şerh verildi.

[80] Numara 63 Huccet

Huccet suretidir

Bitliste vaki Zeydan mahallesi ahalisinden iken bin ikiyüz dokksan beş senesinde vefat eden Rüstem bin Abdi bin Abdurrahmanın sulbi sağır oğulları Dursun ve Haydarın Rüşd-ü sedadlarına değin tesviye-i umurlarına bir vasi nasb-ü tayini ehem ve elzem olmağla emanetle maruf ve istikametle mevsuf olup umur-i vesayeti her-vecihle ifaya muktedir idüğü zeyl-i kitabda muharrerul-esami müslimin ihbarlarıyla tahakkuk eden mahalle-i mezbur ahalisinden bais-i hazel-kitab Receb bin Ali sağiran-i mezburan Dursun ve Haydarın hadd-i rüşd ve bülüğuna değin tesviye-i umurlarına taraf-i şer'i şerifden vasi nasb-ü tayin olundukta ol dahi ber-vech-i muharrer vesayet-i mezbureyi kabul ve merasimini kema yenbağı eda ve ifaya te'ahhüd ve iltizam etmeğın ma vaka'a bit-taleb ketb-ü imla olundu tahriran fil-yevmit-tasi'i min şehr-i Rebi'il-âhir Lisene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf.

29 R. evvel 1298 / 28 Şubat 1881

Numara 64 Huccet

Huccet suretidir

Nefsi Bitlis Kazasının Hersan mahallesi ahalisinden iken işbu bin ikiyüz dokksan sekiz senesinde şehr-i Rebi'il-evvelin onbeşinci gününde vefat eden ...zade Halid bin Ahmed bin Abdullahın sulbi sağır oğulları Abdi ve Abdul-Baki ve sulbiye-i sağire kızları Şöhret ve Muhabbet ve Hediyeilerin hadd-i rüşd-i sedadlarına değin tesviye-i umurlarına bir vasi nasb-ü tayini ehem ve elzem olmağla emanetle maruf ve istikametle mevsuf olup umur-i vesayeti her-vecihle ifaya muktedir idüğü zeyl-i kitabda muharrerul-esami müslimin ihbarlarıyla tahakkuk eden mahalle-i mezbur ahalisinden bais-i hazel-kitab Murtaza bin Mehmed ağa sağırın-i mezburın Abdi ve Abdul-Baki ve sağire Muhabbet ve Şöhret ve Hediyeinin hadd-i rüşd ve bülüğuna değin tesviye-i umurlarına taraf-i şer'i şerifden dahi vasi nasb-ü tayin olundukta ol dahi ber-vech-i muharrer vesayet-i mezbureyi bil-kabul ve merasimini kema yenbağı eda ve ifaya te'ahhüd ve iltizam etmeğın ma vaka'a bit-taleb ketb-ü imla olundu tahriran fil-yevmil-hamis aşera min şehr-i Rebi'il-evvel Lisene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf.

15 R. evvel 1298./ 14 Şubat 1881

Numara 65 Huccet

Bitliste vaki Hersan mahallesi sakinlrinden iken bin ikiyüz dokksan yedi senesi Zil-hicce-i şerifesi esnasında vefat eden Hatıb oğlu Halid bin Molla Receb bin Abdullahın sulbiye-i sağire kızı Rendinin tesviye-i umuruna kibel-i şer'iden bir vasi nasb-ü tayini mühüm veolmağla istikametle maruf ve emanetle mevsuf olup her-vecihle hizmet-i vesayeti uhdesinden gelmeğe kadir idüğü zeyl-i kitablarında esamileri muharrer müslimin ihbarlarıyla indeş-şer'i zahir olan işbu baisül-vesika Zeydan mahallesinden Babür bin Ya'kub rüşd-ü sedadına değin tesviye-i umurlarına kibel-i şer'i den vasi nasb-ü tayin olundukta vesayet-i mezkureyi kabul ve hizmet-i lazimesini yenbağı eda ve ifaya te'ahhüd ve iltizam etmeğın ma vaka'a bit-taleb ketbolundu tahriran fil-yevmis-sabi'i ve işrun min şehr-i Rebi'il-âhir sene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf.

17 R. âhir 1298. / 18 Mart 1881

Şuhudül-hal

Katib İbrahim efendi - Katib mehmed efendi ve gayruhüm minel-hazirin

Numara 66 Hücet

Bitliste vaki Hersan mahallesi sakinlerinden iken bundan evvel vefat eden Hatib oğlu Mehmed bin Halid bin Abdullahın Sulbi sağir oğlu Mustafa nam sağirinin tesviye-i umuruna kibel-i şer'iden bir vasi nasb-ü tayini ehem ve elzem olduğuna binaen emanet ile mevsuf istikametle maruf olup hizmet-i vesayeti uhdesinden gelmeğe her-vcihle kadir idüğü zeyl-i kitabda muharrerül-esami müslimin ihbarlarıyla indeş-şer'i zahir olmağla işbu baisül-kitab Zeydan mahallesinden Receb ağa bin Haydar kibel-i şer'i den vasi nasb-ü tayin olundukta ol-dahi vesayet-i mezkureyi kabul ve hizmet-i lazimesini kema yenbaği edaya te'ahhüd ve iltizam etmeğın ma vaka'a bit-taleb ketbolundu tahriran fil-yevmis-sabi'i vel-ısrın min şehr-i Rebi'il-âhir sene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf.
27 R. âhir 1298./ 28 Mart 1881 KatibMehmed efendi

[81] Numara 67 Hücet

Mahmiyye-i İstanbulda vaki Ayvan-sarayda kain Koca Mustafa Paşa mahallesi ahalisindeden olan Bitlis Vilayeti Celilesi emlak muharriri Hacı ...bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehr-i rebi'il-evvelin onbeşinci gününde vefat eden Mehmed Emin efendi bin Seyid Ahmed bin Abdullahın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Hadice binti Süleyman efendi nam Hatun ile sulbi sahih oğlu Mehmed Hakkı ve sağir oğlu Mehmed Nureddin efendilere munhasıra olduğu bil-ihbar indeş-şer'il-âli zahir ve mütehakkak olduktan sonra sağir-i mezkur Mehmed Nureddin efendinin tesviye-i umuruna kibel-i şer'iden vasiyy-i mensub nasbolup zatı Bitlisli Babür ağa ibni Halid ve Abdurrahman ibni Abdül-Celil ve Mahmud ağa ibni İshak ağa ibni hacı Mustafa tarifleriyle muârref olan İnas Hadice hanım ve kebir-i mezbur Mehmed Hakkı efendi taleb ve marifetleri ve marifeti şer'ile muvacehelerinde bey'i ve tahrir-i defter kılınan tereke-i defter-i mûma ileyhdır ki ber-vech-i âti zikr-ü beyan olunur Tahriran fil-yevmil-hamisi aşera sene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf.
 15/ 1298

Köhne Hırka 1/4, Köhne Uzun Entari 1/4.20, Beyaz Çarşaf 1/10, Müstamel Fanile 1/8, Müstamel yelek 1/2.10, Müstamel Don 1/2.30, Müstamel Yatak Katları 1/15, Köhne Pantol 1/12, Köhne gömlek 1/1.20, Köhne entari 1/3, Defa köhne Hırka 1/2, Basma yastık yüzü 1/2.10 Köhne el yağlığı 2/2, Köhne basma Entari 1/3.10, dafa yastık yüzü 1/1, Beyaz çarşaf 1/3, ...3/15, ...Fenar 3/7, Müstamel Sandık 1/12, Müstamel Tabak ...1/12, Saç 1/10, Köhne teneke İprık 8/4, cedit kilim 3/150, Köhne frenk keçesi 1/3, Köhne teneke 3/27.20, yan yastıkları 8/40, Müstamel ... , ...4/63, Süt kase 4/16, ...1/1.20, Sahan 1/15, Köhne sallama Sa'at 1/8, Müstamel Çanak 3/2, Çanta 1/30, Peşkir 2/3, Müstamel Divit 2/12, Köhne Baston 3/15, Köhne Tüfenk 2/200, Müstamel Kama 1/5, Defa sa'at 1/50, Merkeb temaşası 2/1, Vezne 1/1, Kahve cezvesi 1/2, Frenk kitabı 3/7.20, Köhne Tencere 2/8, Hasırlı Sandık 2/15, Gömlek 1/1, Pantol 1/7.20, palto 3/60, Tepsi 1/2, Köhne Çuka 3/3, Ateş küreği 1/1, Büyük kazan 1/30, Sağir kazan 1/10, Defa kazan 1/10, Sini 1/30, Hasır 6/30, ...20/1/80, Kazak 2/5, Havan 1/15, Tencere 3/18, Kağıt fenar 1/1, ...1/10, Dafa Sahan 3/12, ...5/17, Ruğan sade 1/3.20, Kebir sini 1/13.20, ...1/22.20, Kebir yorgan 7/210, Defa ...5/25, Köhne kürk şal 1/20, Defa Kürk 1/30, Cedit Pantol 1/60, Defa Pantol 1/22.20, Defa Çuka yelek 3/21, Defa Pantol 1/1.10, Beyaz Çarşaf 1/10, Defa sini 4/60, Lenger 1/11, Tepsi 3/17.5, Hîn-i vefatında sandıkta ma'aş terki 3398, Nakid mevcut 500.

Yekünül-eşya	5786.10
Techiz tekfin	500
-----	5287
Resmi kısım	0132.6
-----	5154
Tellaliye	0057.3
-----	5096.34
Varaka ve kaydiye	0012
-----	5084.34
Hisse-i zevce Hadice	635.35
Hisse-i ibin mehmed Hakkı	2224.22.5
Hisse-i ibni Mehmed Nureddin	2224.22.5

İşbu defter-i kısamda esamileri mezkur vereseden zevce-i mezbure Hadice hanım ve mucib-i defter mezkur hisse-i irsiyyesi olan otuz beş kuruş otuz beş parayı asaleten ve sağır-i mezbur Mehmed Nureddinin kezalik hisse-i irsiyyesi olan ikibin ikiyüz yigirmi dört kuruş yigirmi iki buçuk parayı dahi vesayeten ahz-ü kabz eylediği misüllü Muma ileyh Mehmed Hakkı dahi ber-vech-i meşruh hıssası olan ikibin ikiyüz yigirmi dört kuruş yigirmi iki buçuk parayı bil-asale ba'del-ahzi vel-kabz herbiri huzur-i şer'i şerifde istifa-i hak ikrar eyledikleri işbu mahalle şerh verildi.

[82]Numara 68 Hücet

Bitlise tabi ...kasabasında vaki Kuvvet karyesi ahalisinden işbu baisül-kitab Cebrail oğlu Ramazan bin Mahmud nam kimesne meclis-i şer'i şerifde takrir-i kelam ve tabir-i anil-meram edüp karye-i mezkurede vaki bir tarafdandan Hılmi bin Abdullah bin Abdussamed ve bir tarafdandan Mehmed bin Abdurrahman bin Abdullah ve bir tarafdandan Şaban bin Ramazan bin Abdullah ve bir tarafdandan Receb bin Abdullah bin Abdullatif menzilleriyle mahdud ma'lumül-müştemilat bir bab içinde iki ocak mülk değirmen babam Mahmud bin Cebrail bin Abdullahın hayatında ilel-vefat irsen ve müstakillen taht-i temellük ve tasarrufunda olup ba'de vefatı hadden varisi bulunmağla bana mevrus olmağla ol-vecihle zikrolunan değirmen irsen yedimde müstakillen ve malım ve mülküm olup lakin taraf-i şer'iden bir yedimde senedim olmamağla hakikat-i hal erbab-i vukufdan ledel-istihbar kibel-i şer'i şerifden yedime bir kıt'a huccet i'ta olunmak mradımdır dedikte hal-i mezbur Ramazanın bast-ü beyan eylediği minval üzere olduğu husus-i merkuma dair vukufiyetleri olan karye-i mezkure ahalisinden imam Mehmed Pirî efendi Muhtar Şaban ve ihtiyar meclisinden Süleyman ve Osman ağalar imza ve mühürleriyle mumzı ve mahtum 13 Şaban 1296 tarihli olarak mevrud bir kıt'a mazbata ve ilm-ü haberi masdukunca ledeş-şer'il-enver zahir ve mütehakkak olmağın vaki'ül-hal hıfzun lil-mekal bit-taleb ketb-ü imla vel-icra olundu mezbur Ramazan yedine i'ta olundu tahriran fil-yevmirrabi' min cemaziyel-ûla lisene semane ve tis'in ve mieteyn ve elf.

4 Cemaziyel-ûla 1298 / 3 Nisan 1881

Şuhudül-hal

Katib İbrahim efendi - Sarı Mehmed ağa ve Katib Mehmed efendi ve gayruhüm minel-hazirin

Numara 69 Hücet

İşbu vefat eden Mehmedin zevce-i menkuha-i metrukesi nam Hatundan ma-ada verese-i sairesi olmadığı indeş-şer'i zahir ve terekesinden olmak üzere ber-

vech-i bâlâ gösterilen üçyüz kırk sekiz buçuk paranın dahi rub'u olan seksen yedi kuruşun yedisi zevcesi mezbure..... hatuna irsen mütebaki ikiyüz atmış kuruş otuz üç parası canibü beytul-mala aid ve raci olduğu anlaşıldıktan sonra zevce-i mazbure Hatunun cihet-i karz-i şer'iden olarak zevci müteveffa-i mezbur zimmetinde basened beşyüz on kuruş alacak hakkı olduğu dahi zikrolunan ikiyüz atmış kuruş otuz üç paraya bil-emane vaz'ı yedi sabit olan muhasebe katibi Haldun efendi muvacesinde bit-terafu' mutahakkak olmağla bu babda muhalifat-i merkumenin rub'u olan ber-vech-i beyan seksen yedi kuruş yedi paranın bi-tarikil-eda-i ş-şer'i meblağı ikiyüz atmış kuruş otuz üç paranın ala cihetil- ğaram deyn-i merkumu için zevce-i mezbure Hatuna i'tası lazım gelür.

9 Cemadiyel-ûla 1298 / 8 Nisan 1881

[83] 70 İ'lam

Bitlisde vaki' Hersan mahallesi âhalisinden iken bin ikiyüz doksan yedi senesi zil-hıccce-i şerifesi hılalinde vefat eden Hatıb oğlu Halid efendi ibni Molla Receb bin Abdullahın veraseti ,Zevce-i menkûha-i metrûkesi Mine binti Mehmed ve Sabri binti Mehmed nam hatunlar ile mezbûre Mine den mütevellide sulbiye-i kebire kızları Yadigar ve yine mezbûre dahi müteveffa oğlundan oğlu sağır Mustafa ve kebire kızı Hüzmeli olan Feyza mezbure Sabriden mütevellide olub altı yaşında sağır kızı Rendo'ya munhasıra ba'dehu kablel-kısmet Mezbure Mine hatun dahi fevt olub veraseti kızları mezbûretan Yadigar ve Reyno ve oğlunun oğlu sağiri mezbur Mustafa ile oğlunun kızı mezbure Hüzmeli ye mahsus ve Tashihi mes'ele-i mirasları bitarikil-münasahatiş-şer'iyeye kırkdört sehimden olup sihâmı mezbureden sehmi zevce-i mezbûre, Mine ye, ve otuzbeşden cem'an yetmiş sehim,mezbûretân Yadigar ve Reyno ya ve otuz iki sehim Rendi'ye ,ve yirmi iki sehim Sağır ve sağire ve onbir sehim dahi mezbûre Hüzmeli ye isabeti tahakkukundan sonra sağiri mezbur Mustafanın bâ hucceti şer'iyeye vasisi Zeydan mahallesi ahalisinden Receb ağa ibni Haydar ve sağire mezbure Rendi nin dahi kezalik bâ huccet mensûb vasisi mahalle-i mezbure ahalisinden Pîr bin Ya'kub ile verese-i merkumeden olub zatları âtide mezkurul-esâmî kimesneler tarifleriyle muarrefe olan mezbûrân Sabri ve Yadigar ve Reyno ve Hüzmeli hatunlar tarafından zikr-i âti hususda vekil oldukları zevatı mezkûrâtı bil-ma'rifetiş-şer'iyeye ârifân olan mezkur Zeydan mahallesi ahailerinden Ishak oğlu Yusuf bin İshak Ve İbrahim bin Haydar ve Taş mahallesi ahailerinden Çelikdar oğlu Yahya ibni Hacı Hacı İsa efendi Süleyman oğlu Abdülmecid bin Mehmed ve Mutki kazasında vaki' Tatvan karyesinden Ca'fer bin Abdurrahman Zorlu bin Ali nâm kimesneler şahadetleriyle sabit olan mezbûre Sabri tarafından zevci sanisi Molla Mehmed bin Halid'e Yadigar tarafından , kezalik zevci Recebbin Haydar ve Reyno tarafından dayısı ve mezbur Mustafa zevcesi, Babür bin Ya'kub ve Huzmeli tarafından Reşid bin Halil nâm kimesnelerden her biri salifü'z-zikr Bitlis Bidayet mahkemesinde ma'kûd meclisi şer'i şerifi lâzimüt-tevkerde Hersan Mahallesi ahalisinden işbu bâ'isül-kitâb Sipahi oğlu Receb bin Yusuf nâm kimesne mahzarında bil-vesâye ve bil-vekâle ikrarı tam ve tkriri kelam edüb müteveffâyı evvel mezbur Halid efendinin hayatında ilel-vefât müstakillen yedinde bâ hucceti şer'iyeye mülk ve hakkı olub ba'de vefatı münasaha-i mezkûre ile verese-i mezbûresine irsen intikal eden salifülbeyân Hersan mahallesinde vaki' bir tarafdın Kilerci oğlu Cihangir bin Ali bin Abdullah ve Bir tarafdın Hatıb oğlu Ahmed bin İsa bin Ahmed bir tarafdın Yakub oğlu Sa'dullah bin Ya'kub bin Abdullah menzilleri ve bir tarafdın tariki âm ile mahdud olub fevkâni bir sofa ve tahtani bir bab oda ve bir

matbah ve bir ahur ve derununda müsmire ve gayri müsmire eşcârî havi bir dönüm mikdarı mülk bahçeden verese-i kibâr ber tashih-i mezkûr hissa-i irsiyyelerini âhara bey' murad etmişler yetimleriyle Sağırânı mezbûrânın nafakaya ihtiyaçlarından başka menzili mahdudu mezkûr inâen finâen haraba müşerref ve hasılı harcada vefa etmediği misilli verese-i kibâr mes'ele-i mezbûre üzerine hissalarını bey' etdiklerinde sağıranı mezbûrânın hissaları behâsıl olmağla her vecihle bakası sağıranı mezbûrâna muzır olduğu, tukâtı sahiha-til-keâm haberleriyle ledeş-şer'il-enver mütahakkık olmağla bu babda mukaddema vaki' olan edille-i şer'iyeye mebni beynel-âhâli sũki sultânî ve mecma'i nâs olan mahallerde müddeti medide nida ve müzayede olunup rağabâtı nâs bil-küllîye munkatı' oldukda, müvekkili mezbur Receb Ağa üzerinde iki bin kuruşa karar edüb ve ziyade talibi âharı dahi zuhur etmediği ve meblağı merkum ikibin kuruş dahi menzili mahdudu mezkûrun elyevm semeni misli idiği zeyli kitabda muharreril-esâmî müslimîn haberleriyle indeş-şer'il-ulâ zahir ve mukarrer olmağla, yine bilvesâye ve bilvekâle menzili mahdudu mezkûru Bicümletit-tevâbi' bey'i bâti sahih-i şer'i ile mezbur Receb ağaya meblağı merkum ikibin kuruşa bey' ve temlik ve teslim etdiğimizde ol dahi Receb ağanın malından ve yedinden her birimiz bikadrit-tahakkuk ba'del-iktisâm bil-asâle ve bil-vekâle bit-temâm vel-kemâl ahz-ü kabz edüb bey'i mahdudü mezkûrun takrir olunmasına mutaallık âmme-i de'âvîden müşteri -yi mezbur Receb ağanın zimmetini ibrâ-i âm-i sahih-i şer'i ile bil-vesâye ve bil-vekâle ibra ve iskat etmemizle ba'del-yevm mebi'i mahdudü mezkûrda[84] müvekkillerimiz mezbûrân ile sağıranı mezbûrânın kat'iyyen alaka ve medhalleri kalmayub müşteri-yi mezbûr Receb ağanın mülkü müşterâsı ve hakkı sırf'ı olmuştur. Keyfe mâ yeşâ' ve yehtâr malik ve mutasarrıf olsun dediklerinde gibbet-tasdikiş-şer'i mâ hüvel-vâki' bit-taleb ketb olundu tahriren filyevmil-hâmis min şehri cemâziyel-ülâ lisene hamis ve tis'în ve mieteyn ve elf

5 Cemaziyel-ülâ 1295 / 8 Mayıs /1878

Katib İbrahim Efendi Katib Mehmed Efendi ve Gayruhüm minelhâzırîn

Numara 1 - İ'lam

Bitlis'de vaki' Taş mahallesi ahalisinden iken bin ikiyüz doksanyedi Rebi'ul-evveli hilâline vefat eden Dilan binti Halid ağa bin Zülfikâr ın sulbî sağır oğulları Mehmed ve İsanın tesviye-i umuruna kibel-i şer'dan bir vasi nasb-ü ta'yin kılınmak ehem ve elzem olduğu ecilden sağırânı mezbûrânın li-ebeveyn kebir biraderleri olub ol vecihle umuru vesayete kadir idiği zeylûi Huccetde muharreril-esâmî müslimîn şehadetleriyle sabit ve mutahakkık olan işbu bâ'isül-kitâb Mirza Mahmud bin Halid sağırânı mezbûrânın rüşd ve sedadlarına değin kibelî şer'dan vasi nasb-ü ta'yin olundukda ,ol dahi ber vechi muharrer vesayet-i mezkûreyi kabul ve hizmeti lazimesini kemâ yenbağî eda'ya taahhüd etmeğın mâ veka'a bi't-taleb ketb olundu. Filyevmil-hâmisi min cemaziyel-âhir semân ve tis'în ve miteyn ba'de elf .

5 Cemaziyel-âhir 1298 / 4 Mayıs 1881

Şefkatli Zahid Yusuf Ağa Muhzır Mehmed efendi
Mahkeme mübaşiri Yaşar ağa ve Gayruhüm

Numara 2 - Huccet

Bitlis'de vaki' Taş mahallesinde sakin iken bin ikiyüz doksanyedi senesi Rebi'ul-evvel hilâlinde vefat eden Halid Ağa ibni Zülfikâr'ın veraseti sulbi sahih kebir oğlu Mirza Mahmud ve sağır oğulları Mehmed ile İsaye munhasıra ve mes'ele-

i Mirasları add-ü ruûsları olup beherine birer sehinden cem'an üç sehm'e isabeti tahakkukundan sonra Verese-i merkûmeden kebir biraderi olup sağırânı mezbûrân Mehmed ile İsanın tesviye-i umurlarına bâ huccet mensûb vasîleri Mezbur Mirza Mahmud meclisi şer'i şerifde Medine-i mezbûrenin Kale mahallesi ahalisinden bâ'isül-kitâb Ankisurlu Zahid Mehmed ağa ibni Baba nâm kimesne mahzarında bil-asâle ve bil-verâse ikrarı tâm ve tahriri kelim edüb zikri âti mebi'in suduruna değin mes'ele-i mezbûre üzerine irsen yedimde malım ve mülküm olub mahalle-i mezbûrede vaki' bir tarafda Dilan Zahid Receb bin Ahmed bin İbrahim ve bir tarafı işbu vasileri olduğum karındaşlarım sağırânı mezbûrân Mehmed ve İsa'nın bahçeleri ve tarafeyni dahi tariki ^m ile mahdûd eşcarı müsmire ve gayri müsmireyi şamil bir kıt'a mülk bahçeden ber mes'ele-i mezbûre sülüs hissa-i irsiyye-i muayyenim olan bahçemi bicümlleti't-tevâbi've'l-levâhık ve kâffetil-hukuk vel-merâfik tarafeynden icab ve kabulü havi şurutu müfside ve muvâza'a'dan ari bey'i bat-i sahih-i şer'i ile yediyüz elli kuruş semeni makbuz ve medfû'a mukırr-ı mezbûr Mehmed ağaya kat'ıyyen bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi ber vech-i muharrer iştara ve temellük ve tesellüm ve kabz-u kabul edip bahçe-i mezkûrda mesinne-i meyhûbe-i hissa-i irsiyye-i muayyenede benim asla ve kat'a alaka ve medhalim kalmayub müşteri-i mezbûr Mehmed Ağanın mülkü müşterâsı ve hakkı sarıh'i olmuştur. Keyfe mâ yeşâ' ve yehtâr malik ve mutasarrıf olsun dedikde gıbbet-tasdikiş-şer'i mâ veka'a bit-taleb ketb olundu filyevmis-sâdisi min cemâziyel-uhrâ lisene semân ve tis'in ve mieteyn ba'de elf

6 Cemaziyel-uhrâ 1298 / 5 Mayıs 1881

Şefkatli Zahid Yusuf Ağa Muhzır Mehmed efendi

Mahkeme mübaşiri Yaşar ağa ve Gayruhüm

[85] Numara 3 - Hüccet

Bitlisde vaki Hersan mahallesi ahalisinden iken doksân sekiz senesi Cemaziyel-ûlâ hılalinde vefat eden Sultan binti Halil bin Veli nam hatunun veraseti zevci menkûh-i metrûkü Derviş Hasan bin Hüseyin ve babası Halil bin Abdullah ve validesi Mavi hatun binti Ahmed ve sadriye-i sağıre kerimesi Gümüş'e munhasıra olduğu bil-ihbar inde's-şer'il-âli zahir ve nümâyân oldukdan sonra sağıre-i mezbûrenin tesviye-i umuruna kıbel-i şer'den bâ huccet mensub vasisi babası mezbur Derviş Hasan ve merkum Halil ve mezbure Mavi hatunun taleb ve ma'rifetleri ve ma'rifeti şer'la bey' ve tahrir ve taksim olunan tereke-i müteveffâ-i mezbûredirki ber vech-i âti zikr olunur. Tahriran filyevmi's-sâbi'i min Cemâdiye'l-uhrâ sene semân ve tis'a ve mieteyn ba'de elf.

Mezbûrenin zevci mezbur

Derviş Hasan zimmetinde müsbet Mehri	500 Guruş
..... Altunu aded 2	40 Guruş
Sim zencirler Aded 4	70 “
Müsta'mel Koton uzun Entari	70 “
Beyaz ihram 1 Aded	42 “
Müsta'mel kara siyah peştamal ve yelek	2 “
Kırmızı müsta'mel peştamal	13 “
Maa bohça müsta'mel hamam takımı	22 “
Müsta'mel beyaz bohça	4 “ 10 Para
Köhne uzun çit entari	5 “ 20 “
Camdan aded 1	4 “ 10 “

Yekün Eşyâ-i mebi'	772
Resm-i âdi 19.10, Kaydiye parası 0.30	020

Sahihul-bâki li't-taksim beynel-verese	752
	Guruş
Hissa-i zevc-i mezbur Derviş Hasan	174
Hissa-i sağire Gümüş	350
Hissa-i Eb Halil bin Abdullah	114
Hissa-i üm Mavi bint-i Abdullah	114

	752

Verese-i mezbûrdan her biri ber mucibi defter-i kassam hissa-i irsiyelerini bil-verese ahz-ü kabz ve her biri huzur-u şer'de istifâ-i hakkı ikrar ettiği gibisağire-i mezbûre Gümüşün dahi kezalik ber vech-i defter-i mezkur hissası olan üçyüz elli kuruşu dahi lieclil-hıfz babası ve vasisi mezbûr Derviş Hasan bil-vesâye ahz-ü kabz eyledi bu mahalle şerh verildi.

[85] Numara 4 - Hücet

Bitlisde vaki' Hersan mahallesi âhalisinden iken bin ikiyüz doksanssekiz Cemzîyel-ülâ hılâlinde vefat eden Sultan bint-i Halil hatunun Sadriye sağire kızı Gümüşün tesviye-i umûruna kıbel-i şer'den bir vasi nasb-ü ta'yini ehem ve elzem olduğu ecilden sağire-i mezbûrenin babası ve vasisi olup emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf ve her vecihle umuru vesayete kadir idiği zeyl-i hucetde muharreril-esâmî Müslimîn şehadetleriyle sabit ve mutahakkık olan işbu bâ'isül-kitâb Derviş Hasan bin Hüseyin sağire-i mezbûrenin rüşd ve sedadına değin tesviye-i umûruna kıbel-i şer'den vasi nasb-ü ta'yn olundukda ol dahi ber vech-i muharrer vesayeti mezkureyi kabulve hizmeti lazimesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ hüvelvâkı' bi't-taleb ketb olundu. filyevmi's-sâmîni min şehr-i mieteyn ba'de elf

18 Cemaziyel-âhir 1298 / 17 Mayıs 1881

Şühûdü'l-hâl

Şefkatli Zahid Yusuf Ağa -ve Muhzır Mehmed efendi - ve Mübaşır Yaşar ağa ve Gayruhüm

37- 85-3 Vasi Tayini

Numara 5 - Hücet

Bitlisde vaki' Kızıl Camii şerif mahallesinde sakin iken bin ikiyüz doksandört senesi hılâlinde vefat eden Osman bin İsa bin Rıdvan'ın sulbi sağir oğulları Emrullah ile Mirza'nın tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'den bir vasi nasb-ü ta'yini ehem ve elzem olduğu ecilden li-ebeveyn ammileri olup emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf ve her vecihle hizmeti vesayet uhdesinden gelmeğe kadir idiği zeyl-i kitabda muharreril-esâmî Müslimîn ihbarlarıyla indeş-şer'il-enver zahir olan işbu bâisül-kitâb mahalle-i mezkûrede sakin Derviş bin İsa nam kimesne kıbeli şer'den vasi nasb-ü ta'yn olundukda ol dahi ber vech-i muharrer vesayeti mezkureyi kabul ve hizmeti lazımlerini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ hüvelvâkı' bi't-taleb ketb olundu. Tahriran filyevmi'l-hâdi aşera min şehr-i

Cemâziyel-uhrâ sene semân ve tis'în ve mieteyn ba'de elf

11 Cemâziyel-âhir 1298 / 10 Mayıs 1881

Şühûdü'l-hâl

Şefkatli Zahid Yusuf Ağa - ve Mübaşır-i Mahkeme Yaşar ağa - ve Mübaşır Yaşar ağa ve Gayruhüm

[86] Numara 6 - İ'lam

Bitlisde vaki' Kızıl Mescid mahallesi ahalisinden iken bin ikiyüz sekese sekiz senesi hılalinde vefat eden İsa bin Rıdvan bin Abdullahın veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Emine binti Mehmed ve sulbi sahih kebir oğulları Osman ve Derviş ile Mine ye munhasıra ve ba'd kable inkisâmi't-tereke bin ikiyüz doksan üç senesinde dahi mezbur Osman fevt olup veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Geçev binti Derviş nam hatun ile anası mezbure Emine ve sulbi sahih ve sağır oğulları Emrullah ve Mirza'ya munhasıra ve tashih-i mes'ele-i mirasları bihukmil-münasahatiş-şer'iyeye Bin yüz elli ki sehinden olup sihamı mezbûreden ikiyüz sehim mezbure Emine hatuna ve beherine yüz ondokuz sehimedden cem'an iki yüz otuzsekiz sehim sağıranı mezbûrân Emrullah ve Mirsa'ya isabeti tahakkukundan Sağıranı mezbûrân Enrullah ile Mirze nin tesviye-i umurlarına kibel-i şer'den bâ hucdet mensub vasileri li-ebeveyn Ammîleri işbu rafi'ul-kitab mezbur Derviş Meclisi şer'da takriri kelim ve ta'bir anil-merâm edüb peder ve murislerinden intikal edüb münasaha-i mezkûre üzerine vasileri olduğum sağıranı mezbûrân Emrullah ve Mirze ile verese-i saire-i merkûmün irsen ve şayi'an malik ve mutasarrıf olduğumuz kenarı merkumede vaki' bir taraftan Anbarların Ca'fer ağa ibni Mahmud bin Selim ve bir taraftan A'cemi oğlu Mehmed bin Ahmed bin Mirza ve bir taraftan Timur çavuş ibni Hamdi bin Abdullah ve bit farafdan tarik-i hâs ile mahdud bir bab mülk menzil mes'ele-i mezbûrda üzerine herkes hissasinca intifâ' eder derecesinde kabili-i kısmet olmadıktan mâ adâ müşerref harab ve mâil türâb olarak hasılı harcına vafi olmadığından bizler verese-i sairelerle menzili mahdud-i mezkûrdan münasaha-i mezbûre üzerine şayi' hissalarımızı me'an âhara bey' murad edüb bu sefer sağıranı mezbûrânın beherinin meşruh cem'an ikiyüz otuz sekiz şayi' hissaları taksim gayrı-kâbil ve istifadeyi şamil olmayacağından başka Ve kisveye eşeddi ihtiyaçları olduğundan ve menzili mahdud-ü mezkurda olan hissa-i şayi'a-i mahdud'dan gayri ismi mal itlak olunur bir nesnelere dahi olmadığına mebni menzili mahdud-i mezkur ba'del-müzayede ve gibbe inkıtâ'ır-rağbe semeni misliyle verese-i sair vasıtasıyla sağıranı mezbûrânın hissa-i şayi'aları dahi ahara bey' ve tenezzülü hissaları Olunmak fakirânı mezbûrânın haklarında enfa' ve evla olmağıla ve bey''i mezkur üzere canibi şer'den bana izin verilmek bilvesâye matlûbumdur dedikde vasiyyi merkûmun kelimâtı meşrûhası vaki'a mutabık,nefsil-emr'e muvafık olduğu zeyl-i hucdetde isimleri mestûr müslimîn ihbarlarıyla mutahakkık olmağıla vechi meşruh üzere ve kibel-i şer'dan vasiyyi merkûma bey'a izin vericek mâ veka'a bi't-taleb Ketb olundu tahriran fil-yevmil-hâdi aşere nin Cemâziyel-uhrâ sene semân ve tis'în ve mi'eteyn ba'de elf

11 Cemâziyel-uhrâ / 10 Mayıs 1881

Şefkatli Zahid Yusuf Ağa, Anbarların Cafer ağa ibni Mahmud ,
ve Molla Ahmed Zahid İsa Ağa , Meymen Ağa bin Anbar ,
ve Muhzır Mehmed efendi ibni Abdurrahman
ve mübaşır mahkeme Beşar ağa bin Mehmed
ve Gayruhüm.

Numara 7 - Hücet

Bitlisde vaki' Hersan mahallesi ahalisinden iken bin ikiyüz doksanyedi senesi Zilhıccı-i şerifin hılalinde vefat eden Hatıb oğlu Halid efendi ibni Molla Receb bin Abdullah'ın veraseti zevce-i menkûha-i metrükeleri Mine binti Mehmed ve Hayriye binti Mehmed nam hatunlar ile mezbûre Mineden mütevellid sulbiye-i kebire kızları Yadigâr ve Nünü ve yine mezbûreden mütevellid müteveffa oğlunun oğlu sağır Mustafa bin Feyzullah ve kebire kızı Hüzmeli ve mezbûre Hayriye hatundan mütevellid olup altı yaşında kezalik sadriye-i sağire kızı Rendi'ye munhasıra ba'dehû kablel-kısme mezbûre Mine hatun dahi fevt olup veraseti sadriye-i kebire kızları mezbûretân Yadigar ve Nünü ile oğlunun oğlu sağır-i mezbûr Mustafa ve kızı mezbûre Huzmeli'ye munhasıra olduğu bil-ihbar indeş-şer' i-âli zahir ve mütahakkık oldukdan sonra sağiri mezbûr Mustafanın tesviye-i umuruna kibel-i şer'den bâ huccet vasisi Zeydan mahallesinden Receb ağa bin Haydar ve sağire-i mezbûresi Rendi'nin dahi kezalik tesviye-i umûruna mensub vasisi mahalle-i mezbûre âhalisinden Bayram ağa ibni Ya'kub ve zatı mahalle-i mezkûre sakinlerinden Ishak oğlu Yusuf bin Ishak,ve İbrahim bin Haydar ,ve Taş mahallesinden Çileviz oğlu Mümün bin Hacı Hasan ve Fakı Süleyman oğlu Abdülmecid bin Mehmed ve mutki karyesinden Cafer bin Abdurrahman ve Rizko bin Ali nam kimesneler tarifleriyle muarrefe ve taraflarından zikri âti hususda vekaletleri mesbûkul-esâmi zevatı merkûme şahadetleriyle sabit olan mezbûre Hayriyenin zevci Molla Mehmed bin Halid ve Yadigârın zevci Receb bin Haydar ve mezbûrw Nünü'nün hâli Bayezid bin Ya'kub ve Huzmelinin vekili Reşid ibni Halid nâmûn kimesneler taleb-ü ma'rifetleriyle ve ma'rifet-i şer'la bey' ve tahrir ve beynel-veresetil-merkûme bitarikel-münâsahati'ş-er'iyye ve tevzi' ve taksim kılınan tereke-i müteveffâ-i mezbûr ki ber vechi âti zikr olunur.Tahriran filyevmis-sâni aşera min Cemaziyel-uhrâ sene semân ve tis'in ve mieteyn ba'de elf **12 Cemaziyel-âhir 1298 / 11 Mayıs 1881**

Mahalle-i mezbûrede vaki'	Kezalik mahalle-i mezkûrede	Perakende	furuht
Tarafları beynel-ahâli vel-	kain tarafları beynel-ahâli	olan birkaç	köhne
cirân ma'lum tahtâni iki	ma'lum fevkâni bir bab oda ve	eşyâ'	
bab oda ve bir Matbah ile	tahtani bir bab oda ve bir		
bir sofa yı havi bir bab	Matbah ve bir ahur ile		
mülk menzil.	drununda bir dönüm mikdarı	-----	
	müsmire ve gayri müsmire	40	
-----	eşcarı şamil bahçeyi havi bir		
2000	bab mülk menzil		

	1450		

Yekün El-eşyâül-mebî' 3490

Bâ i'lâmı şer'i mahkum bih deyni Hayri efendi ibni Mehmede	270
Sekiz seneden müterakim emlak vergisine	240
Techiz ve tekfin mesârıfı	80
Dellaliye-i eşyâ-i mebi'	69
Resmi âdi kaydiye ve varak parası 70.31 - 70- 8,9.....	79

Ve Minhâ el-ihrâcât	73
[87]	
Menkul mali'l-mevcûd	3490
Düyûnu müsbite ve mesarîfî mühimme	738

	2752
Hıssa-i zevce Mine binti Mehmed	46
Hıssa-i zevce-i sani Hayriye	86
Hıssa-i bint Yadiğâr	668
Hıssa-i bint Nünü	668
Hıssa-i binti sağıre Rendi	611
Hıssa-i ibnil-ibn Mustafa	420

Veresemizden her biri ber mucibi defteri kassam hıssa-i irsiyelerini bil-verase ahz-ü kabz ve her biri huzur-u şer'de istifâ-i hakkı ikrar eyledikleri gibi sağıri merkûmelerin cenahı kassamı mezkur vecih üzere li-eclil-eda vasiyyi mensubları olan Bayezid bin Ya'kub ve Receb bin Haydarın bil-vesâye ahz-ü kabz eyledikleri işbu mahalle şerh verildi.

Numara 8 - Hücet

Bitlisde vaki' Hersan mahallesinde sakin iken bin ikiyüz doksan sekiz senesi hılalinde vefat eden Penpeci esnafından Şemzin oğlu Davud bin Cihangir bin Şemzin nam kimesnenin veraseti sulbiye-i sağıre kızları Elmas ve Asiye ye munhasıra olduğu ledeş-şer'il-âli zahir olduktan sonra sağıretânı mezbûretânın tesviye-i umurlarına kibel-i şer'den bâ hucet mensub vasileri olan işbu râfi'ul-kitab Murad ibni Cihangir nâm kimesne meclisi şer'i şerifi münirde takriri kelim ve ta'bir anil-merâm edüb ,vasileri olduğum sağıretânı mezbûretânın murisleri ve pederleri müteveffâ-i mezbûrdan müntakil mahalle-i merkumede vaki' ber mucibi usul-i cedide elli iki ve elli altı numara ile murakkam olub tarafeyni Katmen oğlu Vartan veledi Şahim veledi Artur mülkü ve bir taraf Üzeyr oğlu Kâdir veledi Menas mülkü ve tarafeyni tarik ile mahdud ma'lumül-hudud bir bab mülk menzil müşerref harab ve mail türâb olmağla hasılı harcına vafi olmadığından ma adâ sağıretânı merkûmetânın nafaka ve kisveye dahi eşeddi ihtiyacı olduğundan ve menzili mezkurdan gayri ismi mal itlak olunur diğer bir nesnesi olmadığından menzili mahdudu mezkur ba'del-müzâyede ve gibbe inkıtâ'ır-rağbe semeni misliyle âhara bey' ve semeni istirbah olunmak sağıretânı mezbûretân haklarında enfa' ve evlâ olmağla vech-i mezbur üzere canibi şer'den bil-vesâye bana izin verilmek matlubumdur dedikde vasiyyi merkûmun kelimatı meşruhası vakı'a mutabık ve nefsil-emr'e muvafık olduğu zeyl-i hucetde muharreril-esâmi müslimîn ihbarlarıyla mütahakkık olmağın cech-i meşruh üzere kıbeli şer'dan vasiyyi merkûma bey'a izin verildiği tescilen ve bit-taleb ketb olundu Tahriran filyevmis-sâmin min şehri Cemaziyel-uhrâ sene semân ve tis'in ve mieteyn ba'de elf.

8 Cemaziyel-uhrâ 1298 / 7 Mays 1881

Şuhûdül-hâl :

Mahkeme ser katibi İbrahim efendi - ve muhızır Mehmed efendi - ve Mübaşir Beşar ağa – ve Gayruhüm

Numara 9 - Hücet

Nefs-i Bitlis kasabasının Hersan mahallesi ahalisinden iken geçen seksen dokuz senesi hılalinde vefat eden Yakub bin Şemzin bin Yakubun Sulbiye-i sağire kızları Kumru ve Züleyhanın haddi rüşd ve sedadına değin tesviye-i umurlarına kıbeli şer'den bir vasinin nasb-ü tayini ehemmm ve elzem olmağla sağiretânı mezbûretânın amcaları olup emanetle ma'ruf ve istikametle mevsuf ve umûru vesayeti ifaya muktedir idüğü zeyli kitabda muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla tahakkuk edüb ba'isü hazal-kitab mahalle-i mezbûreli Reşid bin Rüstem sağiretânı mezbûretânın vakti rüşd-ü sedadlarına değin tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'den vasi nasb-ü ta'yin olundukda ol dahi ber vech-i muharrer vesayeti mezkûreyi kabul ve merasimini kema yenbağî edaya ve ifaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ hüvel-vakı' bit-taleb ketb olundu.tahriran filyevmis-samin min şehri Cemaziyel-uhrâ sene semân ve tis'in ve mieteyn ba'de elf.

8 Cemaziyel-uhrâ / 7 Mayıs 1881

Şuhûdül-hâl

Hacı Necmeddin efendi - ve ser Katibi İbrahim efendi - ve Muhzır Mehmed efendi bin Abdurrahman efendi - Mübâşır Beşar ağa - ve Zabtiye Osman Çavuş - ve Gayruhüm

[88] Numara 10 - Hücet

Bitlisde vaki' Hersan mahallesinde sakin iken bin ikiyüz seksen dokuz senesi hılalinde vefat eden Penpeci esnafındanYakub bin Şemzin bin Yakub nam Kimesnenin kimesnenin veraseti sulbiye-i kebire kızı Güllü ve saüire Züleyha ve Kumru ya munhasıra olduğu ledeş-şer'il-âli zahir oldukdan sonra sağiretânı mezbûretânın tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'den bâ hucet mensub vasileri ve mezbûre Güllü nün mahkeme-i bidayette müseccelen vekili olan işbu râfi'ul-kitabmahalle-i mezbûreli Reşid bin Rüstem nam kimesne meclisi şer'i şerifi münirde takriri kelim ve ta'bir anil-merâm edüb ,vasileri olduğum sağiretânı mezbûretânın murisleri ve pederleri müteveffâ-i mezbûrdan müntakil mahalle-i merkumede vaki'Etrafi erba'ası Şemdin Zahid Murad bin Cihangir ve Kağnoğlu Vartan veledi Şahin veledi Ebdal ve ve Gipu veledi Manuk veledi Espasu ve sağiretânı mezbûretânın halâ sakin oldukları haneler ile mahdud ve mezbûretânın süknâlarında bir bab tahtâni hane ile ittisalinde vaki' bahçe müşerref harab ve mail türâb olmağla hasılı harcına vafi olmadığından ma adâ sağiretânı merkûmetânın nafaka ve kisveye dahi eşeddi ihtiyacları olduğundan ve menzili mezkurdan gayri ismi mal itlak olunur diğer bir nesnesi dahi olmadığından menzili mahdudu mezkur ba'del-müzâyede ve gıbbe inkıtâ'ır-rağbe semeni misliyle âhara bey' ve semeni istirbah olunmak sağiretânı mezbûretân haklarında enfa' ve evlâ olmağla vech-i mezkur üzere canibi şer'den bil-vesâye bana izin verilmek matlubumdur dedikde vasiyyi merkûmun kelimatı meşruhası vakı'a mutabık ve nefsil-emr'e muvafık olduğu zeyli hucetde isimleri mestûr müslimîn ihbarlarıyla mütahakkık olmağın cech-i meşruh üzere kıbeli şer'dan vasiyyi merkûma bey'a izin verildiği tescil ve bit-taleb ketb olundu Tahriran filyevmi't-tâsi'i min şehri Cemaziyel-uhrâ sene semân ve tis'in ve mieteyn ba'de elf.

9 Cemaziyel-uhrâ 1298 / 8 Mays 1881

Şuhûdül-hâl

Şefkatli Zahid Yusuf Ağa - Muhzır Mehmed efendi ibni Abdullah Efendi - Mübâşır Beşar ağa - ve Zabtiye Osman - ve Gayruhüm

Numara 11 - İ'lam

Bitlisde vaki' Hersan mahallesinde sakin iken Doksan yedi senesi zil-hıccce-i şerifesi nihayetinde vefat eden Hatıb oğlu Halid bin Molla Receb bin Abdullahın Sulbiye-i sağire kızı Rendinin tesviye-i umûruna kîbel-i şer'den bir vasi nasb-ü tayini mühim ve lâbüd olmağla istikamet ile ve emanet ile mevsuf olup hizmeti vesayeti uhdesinden geçmeğe kadir idiği zeyli kitabdaisimleri muharrer müslimîn ihbarlarıyla indeş-şer' zahir olan işbu ba'isül-vesika Zeydan mahallesinde Bayezid bin Ya'kub sağire-i mezbûrenin rüşd ve sedadına değin tesviye-i umuruna kîbel-i şer'den vasi nasb-ü ta'yin olundukda vesayeti mezkûreyi kabul ve hizmeti lazımesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğin mâ hüvel-vakı' bit-taleb ketb olundu. Tahriran filyevmis-sabi!i vel-ışrîn min şehri Rebi'il-âhir sene semân ve tis'în ve mieteyn ve elf.

27 Rebi'il-âhir1298 / 28 Mart 1881

Numara 12 - İ'lam

Bitlisde vaki' Hersan mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat eden Hatıb oğlu Mehmed bin Halidin sulbî sağir oğlu Mustafanın tesviye-i umûruna kîbel-i şer'den bir vasi nasb-ü tayini ehem ve elzem olduğuna binâ-en Emanet ile mevsuf istikamet ile ma'ruf olup hizmeti vesayeti uhdesinden gelmeğe her vecihle kadir idüğü zeyli kitabda isimleri muharrer müslimîn ihbarlarıyla indeş-şer' zahir olmağın işbu ba'isül-kitab Zeydan mahallesindenReceb ağa ibni Haydar kîbeli şer'de dahi nasb-ü ta'yin olundukda ol dahi vechi muharrer vesayeti mezkûreyi kabul ve hizmeti lazımesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam eylediği tescil ve bit-taleb ketb olundu. Tahriran filyevmit-tâsi'i vel-ışrîn min şehri Rebi'il-âhir sene semân ve tis'în ve mieteyn ve elf. **29 Rebi'il-âhir1298 / 30 Mart 1881**

Şuhûdül-hâl

Katib İbrahim Efendi - Katib Mehmed Efendi - Muhzır Mehmed Efendi - Mübaşir Beşar Ağa ve Ğayruhüm

[90] Numara 13 - Hüccet

Fil-asıl Çorlusu ahalisinden olub orduyu humâyun mensûbâtından sınıfı piyade yirmiyedinci alayında olduğu halde Diyarbakırda ârâm ve ikamet etmekte olan ikinci taburun ikinci yüzbaşı olarak hasebil-me'mûriyye Van vilayetine azimet etmek üzere taburu ile Diyarbakırdan hareket ve Batmannâm mahalde işbu Cemaziyel-âhirin onbirinci günü bi-emrillahi taâlâ vefat eden İsmail ağa ibni Ahmed bin Abdullah'ın veraseti hin-i vefatında yanında bulunmağla elyevm Bitlisde vaki' Kızıl Mescid mahallesinde sakine olan Zevce-i menkuha-i metrûkesi Saide binti Abdurrahman nam hatun ile kezalik orduyu mezkûr mensûbâtından yirmi sekizinci alayın ma'mûretül-aziz 'inde sakin ikinci taburunda ikinci yüzbaşı vekili bulunan gâib anil-huzur er karındaşı Reşid efendiye munhasıra olduğu bil-ihbâr indeş-şer'i'l-enver zahir ve mütahakkık olub lakinnehû müteveffâ-i mezbûrun düyunu terekesinden ezyed olmağla verese-i mevcudesinden zevcesi Saide'ye istihlas etmeyüb meclisi şer'de keff-i yed etmesine binâ-en müteveffâ-i mumâ ileyhın tereke-i kâhiresini kabz ve düyûn-i müsbetesini ğuramâ tevzi' ve eshabı hukuka edaya kîbel-i şer'dan vasi nasb olunan Mustafa efendi ile Ali ağa ve eshabı hukuk taleb ve ma'rifetleriyle tahrir-ü mebi' ve beynei-ğuramâ' ala tarikil-ğarâme tevzi' ve taksim olunan müteveffâ-i mumâ ileyhın terekesi defteridir.ki ber vech-i âti zikr olunur.Filyevmil-vâhid min Receb sene semân ve tis'în ba'de elf

1 Receb 1298 / 29 Mayıs 1881

Sağır Kazgan Guruş : 80 - Sağır sini : 34 - Kapaklı Sahan Aded 4 Guruş : 70 – Kapaklı çorba tası 1 / 20 – Yaygı çorba tası : 1/ 11 – Nuhas lenger sağır 1 / 6 – Diğer Lenger 1 /17 – Süzgeç 1/22 – Yağ tası 1 /13 – Kuşhane ma'a kapak 2/70 – Tepsi maa beş aded şerbet tebsisi 36 Guruş - Çay kadehi ma'a Tabak 1 /8 – Camlı teneke Fener 1 / 11 – İngiliz karı Şalvar 1 Aded 6 Guruş – Setrî ma'a Pantul 50 – Müsta'mel ... kemeri 1/ 4 – Müsta'mel Çorap 2 /7 – Hoşâb kasesi 3 / 3 - Abdest peşkiri 2 / 6 – Demir Kılınc 1 / 41 – Fes ma'a püskülü 1 / 4 Guruş – Fanile don 1 / 12 – Sağır Kürd Cicimi 1/28- Sağır Sargı 1 / 11 - Van abasından siyah gözlü 154 – Müsta'mel Kürek 23 – Müsta'mel kilim 1 / 50 – Kürd karı Ferec 14 – Fransız karı Maşalı saat 1 135 – Beyaz tahta sandık 5 guruş

	Guruş	Para
Yekün el-eşyâü'l-mebî ‘	1040	20
Müteveffâ-i mumâ ileyhin Tabur sandığından ber mucibi Pusula müterakim maaşı olup ez gayri me'huzü bâ – İlmühaber kabz olunan	0710	00
İki kat'î sene mucibince kaime hakkı Hazine-i orduyu Humayun sandığındatebdilinde sahih el-bâkî 5852 2 bölü dört	1463,05	

	25	
Techiz ve tekfin mesarifi	70	
	25	

	00	
Dellaliye 20 Kaydiye 5 Varak baha 2 (27)	27	

3101	0	

Deyni müsabeti zevce-i mezbûre Saide Hatun an ciheti mehri müeccel bâ şهادeti Veli ağa ve Ahmed efendi ba'det-tezkiye vet-tahlis meblağ 3500 --- beynel-ğuramâ 2941

Deyni müsabet Amasyalı Mustafa ağa an ciheti karz bâ şهادeti İsmail efendi ve Veli ağa ba'det-tezkiye vet-tahlis Meblağ 203 – Beynel-ğurama 169

21 Kanun 96 tarihli olup Tabur katibi tarafından verilen bir kıt'a ilmühaber mucibince müteveffâ-i mumâ ileyhin hazine-i orduyu humayun sandığından Bindörtüyz doksan üç buçuk kuruş matlubu görünmüş isede taburu tarafından musaddak olmadığı cihetle henüz mahkemece mechul bulunduğundan ba'dehu orduyu humayunca tasdik olunduğu halde orada defteri kassama zeyl edilmek iktiza eylediği bu mahalde şerh verildi .

Numara 14 - İ'lam

Bitlisde vaki' Hersan mahallesi sakinlerinden iken bin ikiyüz doksan sekiz Cemaziyel-âhir hılalinde vefat eden Abdurrahman ağa ibni Hacı Rüstem ağanın sulbi sahih sağır oğlu Dursunun tesviye-i umûruna kibel-i şer'den bir vasi nasb-ü tayini ehem ve elzem olduğu ecilden sağiri merkûmun li-ebeveyn kebir biraderi olup Emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf ve her vechile vesayet uhdesinden gelmeğe kadir idüğü zeyli huccetde muharreril-esâmî müslimîn şهادetleri ile sabit

ve mütahakkık olan işbu bâisül-kitâb Abdi Efendi bin Abdürrezzak sağiri mezburun rüşd ve sedadına değin tesviye-i umuruna kibel-i şer'den vasi nasb-ü ta'yin olundukda ol dahi ber vech-i muharrer vesayeti mezkûreyi kabul ve hizmeti lazimesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ veka'a bit-taleb ketb olundu filyevmis-sâbi'i min Rece lisene semân ve tis'in ve mieteyn ve elf.

7 Receb 1298 / 4 Haziran 1881

Numara 15 - Hücet

Bitlisde vaki' Hersan mahallesi sakinlerinden iken bin ikiyüz doksan yedi senesi Zil-hicce-i şerifesi hılalinde vefat eden Hatıb oğlu Halid efendi ibni Molla Receb bin Molla Abdullahın veraseti zevce-i menkûha-i metrûkeleri Mine binti Mehmed ve Hayriye binti Mehmed nâm hatunlar ile mezbûre Mine'den mütevellide ve sulbiye-i kebir kızları Yadigâr ve Nünü ve yine mezbûre müteveffa oğlunun oğlu Sağır Mustafa ve kepire kızının zadesi olan Feyzullah ve mezbûre Hayriyeden mütevellid olup altı yaşında ve sağire kızı Rendiye munhasıra ba'dehû kablel-kismet mezbûre Mine hatun dahi fevty olmağın veraseti kızları mezbûr Yadigar ve Rendi ve oğlunun oğlu sağiri mezbûr Mustafa ile oğlunun kızı Hüzmeli'ye munhasıra ve tashihi mes'ele-i mirasları bitarikel-münasahatiş-şer'iyye yüzkırkdört sehimden olub sihâmı mezbureden dokuz sehim zevce-i mezbûre Hayriye'ye ve otuzbeşden cem'an yetmiş sehim mezbûretân Yadigar ve Nünü 'ye ve otuz iki sehim Rendi'ye ve yirmi iki sehim sağır Mustafa ve onbir sehim dahi mezbûre Huzmeli'ye isabeti tahakkukundan sonra sağır-i mezbur Mustafanın bâ hucyeti şer'iyye vasisi Zeydan mahallesi ahalisinden Receb Ağa ibni Haydar ve sağire-i mezbûre Rendi'nin dahi kezalik bâ hucet mensûb vasisi mahalle-i mezbûre ahalisinden Bayezid ağa bin Ya'kub ile verese-i merkûmeden olup zatları âtide mezkûrul-esâmi kimesneler tarifleriyle mu'arrefe olan mezbûrât Hayriye ve Yadigâr ve Nünü ve Hüzmeli hatunlar tarafından zikr-i âti hususda vekil oldukları zevât-ı mezkûrâtı bil-ma'rifetiş-şer'iyye ârifân olan Mezkur Zeydan mahallesi ahalilerinden İshak oğlu Yusuf bin İshak ve İbrahim bin Haydar ve Taş mahallesi ahalilerinden Çeleviz oğlu Yemen ibni Hâc Hasan ve Faki Süleyman oğlu Abdülmecid bin Mehmed ve Mutki kazasının Tatvan karyesinde Cafer bin Abdurrahman bim Ali nam kimesneler şهادetleriyle sabit olan mezbure Hayriye tarafından zevc-i sanisi Molla Mehmed bin Halid ve Yadigar tarafından Receb bin Haydar ve Nünü tarafından dayısı mezbur Mustafanın dahi Bayezid bin Ya'kub ve Huzmeli tarafından Raşid bin Halil nâm kimesnelere her biri salifüz-zikr Bitlis Bidayet mahkemesinde mün'akid şer'i şerif-i lazimüt-teşrif'de Hersan mahallesi ahalisinden ve teba'a-i devleti aliyye Ermeni milletinden İmkâd oğulları Serkes ve Ohanis ve Manuk evlâdı Ağacan kimesneler mahzarlarında bil-vesaye ve bil-vekale ikrar ve takriri kelam edüb müteveffa-i evvel mezbur Halid efendinin hayatında ilel-vefât müstakillen yedinde bâ hucyeti şer'iyeye mülk ve hakkı olub ba'de vefatihi münasaha-i mezkûre ile verese-i mezbûresinde irsen intikal eden sabikul-beyân Hersan mahallesinde vaki' bir tarafdın Kızıl camii şerif ve tarafeyni tarik-i âm ve bir tarafdın Beydirus veledi Agop ve bişr tarafdın Rüstem ağa Zahid Yahya ağa menzilleri ile mahdud tahtani bir bab oda ve bir Matbah ve bir Havlı yı şamil bir bab mülk menzil verese-i kibâr ber tashih-i mezkûr hıssa-i irsiyyelerini âhara bey' murad etmeleriyle sağırânı mezbûrânın nafakaya ihtiyaçlarından başka menzili mahdudu mezkûr yevmen feyevmen harab müşerref ve hasılı harcına vefa etmediği misilli verese-i kibâr mes'ele-i mezbûre üzerine hissalarını bey' etdiklerinde sağırânı mezbûrânın hissaları bî hasıl olmağla her vecihle bekâsı

sağiranı mezbûrana muzırın olduğu Tükât-ı sahihatil-kelimât haberleriyle ledeş-şer'il-enver mütahakkık olmağla bu babda mukaddemâ vaki' olan izn-i şer'i ye mebni beynet-tâlibîn sûk-i sultâni ve mecma'i nâs olan mahallerde müddeti medide [91] Nida ve müzayedede olunup rağabât-ı nâs bil-külliyeye munkatı' olduktan sonra mezbûrûn Srkis ve Ohanis ve Manuk üzerlerinde bin dört yüz elli guruşa dahi menzili mahdudun elyevm semeni misli idiği zeyl-i kitabda muharreril-esâmî Müslimîn haberleriyle indeş-şer'il-âlî zahir ve mukarrer olmağla biz bilvesâyeye ve bilvekâle menzili mahdudu mezkûru kibarın hissalarıyla ma'an bicümletit-tevâbi' vel-levâhık ve ve kâffetil-kavle velmerâfik tarafeynden icab ve kabulü havî şürût-u müfside ve muvâza'a dan ari bey'i bâti sahih-i şer'iyye ile mezbûrûn Serkis ve Ovanis ve Manuk müştereken meblağı mezbûr bin dört yüz elli guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimiz ve anlar dahi ber vech-i muharrer müştereken iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz-ü kabul eylediklerinden sonra semeni olan (...meblağı merkûm bindört yüz elli kuruş mezburlar Serkis ve Ovanis ve Manuk mallarından ve yedlerinden bikaderil-hısas ba'del-iktisam bil-vesâyeye ve bil-vekâle bit-temâm vel-kemâl ahz-ü kabz edüb bey'i mahdud-i mezkûrun takrir vemütaallık âmme-i de'âvîden müşteri-i mezbûrûn Serkis ve Ohanis ve Manuk dan her birinin zimmetlerini ibrâ-i âmme sahih-i şer'i ile bil-vesâyeye ve bil-vekâle ibra ve iskat etmemizle ba'del-yevm mebi'i mahdudu mezkurda müvekkillerimiz mezbûrât ile sağırânı mezbûrânın kat'â alaka ve medhalleri kalmayub müşteri-i mezbûrûn Serkis ve Ohanis ve Manuk 'un müştereken mülkü müşterâları ve hakkı sarihleri olmuştur. Keyfe mâ yeşâ'ûn ve yahtârûn malik ve mutasarrıf olsunlar dediklerinde gibbet-tasdîkiş-şer'i mâ hüvel-vâki' bit-taleb ketb olundu. tahriren fil-yevmis-sâdis min Cemaziyel-uhrâ lisene semân ve tis'în ve mi-eteyn ve elf.

6 Cemaziyel-âhir 1298 / 5 Mayıs 1881

Şuhûdül-hâl

Mahkeme-i Bidayet a'zâ-i mütemeyyizlerinden Hâc Necmeddin Efendi – ve Mahkeme baş katibi İbrahim Edhem efendi - ve Mustantik Nihad bin Mehmed Sırrı Efendi - ve Mu'âvini Baş katib İbrahim efendi - ve Mahkemede Muhzır Mehmed Efendi - ve Mübaşir Beşar Ağa - ve Gayruhüm

Numara 16 - İlam

Bitlisde vaki' Evih Mahallsei ahalisinden iken bin iki yüz doksan sekiz Cemaziyelâhirin hılalinde bi-emrillah vefat eden Hacı Kasım bin hâc Abdullahın veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Aişe binti Abdurrahman ve sulbi sağır oğlu Yusuf ve Sulbi sağire kızı Sultan ve sağire kızları Hanife ve Dilber'e munhasıra ve mütahakkık olduktan sonra Zevce-i mezbure Aişe ve kebir oğlu Yusuf ve kebir kızı Sultan ve sağiretânı mezbûretânın kıbel-i şer'dan mensûb vasileri Molla Abdurrahim taleb ve ma'rifeti ile ve ma'rifeti şer'la tahrir-i mebi' ve taksim olunan tereke-i müteveffâ-i mezbûrdur ki ber vech-i âti zikr olunur tahriren fil-yevmir-râbi'i aşera min Recebil-mübârek sene semân ve tis'în ve mi-eteyn ba'de elf.

14 Receb 1298 / 11 Haziran 1881

Sağıma Ağnâm Aded :13 Guruş : 450 - Köhne Kama ve Hançer 2 / 10 – Kılıç 1 / 50 - kol Tüfenk 1 / 40 - Köhne kilim 4 /200 – Yan Keçesi 1 / 50 – Mâfrâş 3 /50 – Seccade 3 /20 – Oturak Minderi 4 /40 - Yatak kat 3 /250 – Kebir Kazğan 1 /100 – Sağır Kazğan 1 /100 – Tava 1 /10 – Teneke 2 / 20 –Parhaç 1/15 – Üsküre 4/15- Köhne Halı ve Kilim 4 /30 –Semân 9/60 – Vasat Şamdan 1/20- El leğeni 1/ 20 –

Küçük Şamdan 1/25 – Bakır Testi 1 /60 – Hamam Tası 1/10- Kantar 1/30- Süzgeç 1 Aded 20 Guruş .

Derûn-i Ahlatda otuz sehmden iki sehm Değirmen Hissası : 800 Guruş

Derûn-i Ahlatda 31 tarihinde evladına meşrut olub Şeyh İshakda kayd olan mevkuft

Dükkan : 1000 Guruş

Tahtani Oda 4 Fervkani 2 oda ma'a eşcâri müsmire ve gayri müsmire yi şamil Bahçe : 2500

Ahlat şeyhlerinden Şeyh Salih bin Şeyh Ahmede, Abdurrahim bin Hacı Sadık şahadetiyle müsbit olan bilâ sened Akcesi : 5000

Bâ sened-i bedellili Üzeyr bin hakkıya verilmiş olan matlûbu : 2700

Handa nukûd mevcudu : 1000 Guruş- Esad Zahid Ahmede bâ sened : 210 Guruş - Birader zadesi Abdülaziz bin Hacı Sadıkda bilâ sened 900

Bâ sened matlûbâtızade Sa'dullah bin Süleymanda 2838

Şile bezi Haleb 1 Boyacı Hacıda 900 - Kuru üzüm Batman 2 / 32 Guruş –

Kuru Bulak'da bakkal dükkanı mülûkânı 80

Ferhad bin Abdurrahman'da bilâ sened 100 Guruş - [92]

Biraderi Sadullahda 47 Guruş - Çuval baha 3/ 60 – Samurvari Batman Baha 10 /70 -

Dakiki darı Baha ; 20/140 Döğme Batman Baha : 70 - Ruğan Batman Baha : 200

- Esasül-beyt : 100 guruş – Mehmedden zimemât şirketinden dolayı merkumda bulunan matlûbâtı : 3850

Müteveffânın dükkan eşya ve nukûd ve zimemâtını beyan eder :

Bitlis beyaz bezi 13 / 1150 Guruş - Kırmızı bez top 22/ 308 Guruş – Beş urub bez cilalı

1/ 10 – Sof Aba 27 / 233 – Keçe Aba 1 /17 – Siyah şal Top 1 /12 – Seksen Dallı Haleb bezi Top 1/ 153 –

Sekiz kart Yazma 45 /31 – Yerli Yazma 1 /21 – İpek Poşu 1/ 13 -96 Guruş

.....İşlik 2 /80 – Kutni Yelek 2 /14 – Uzun entari 1/ 14 – Abbas Fes 36 – Frenk kuşağı 4 /40 – Yorgan Göbeği 2/ 28 – Uzun Entari 4/ 40- İpekli Haleb bezi 4/80 – Mavi bez Cilalı 6 / 6 – Parça Bitlis Bezi Cilalı 4/5- Cilvari Bezi Cilalı 11 / 20 - Parça Basma 21 /25 - ... Deymî Kadim 74 /108 – Tir 5 /10 – Sağır Yan 1 /25 –

Keçe 1 /30 – Çekmede mevcut Akçe 53 – Arşun Ma'a Mikras 53 -4 /15 - Para Çekmecesi 1/ 5 Guruş -Kilidi 5/20 – Dükkan Terek ve Tahtası 30 – Altı aylık kira ma'a ...177 – Ahlatda Molla Yusufda bilâ sened bâ defter 470 –

Yekünel-eşyâ vez-zimemât 26888

2091

Bâ vasiyyet Mesarıfı techiz ve tekfin olan 500 -----

Mehri müsbet-i zevce Aişe 700 24795

Resmi adi 710 4

Varak 18

Kaydiye 43

Dellaliye 120

Ve Minha el-ihracât 2091

Sahihul-bâkî 24795 00

Hissa-i Zevce Aişe 3087 20- Hissa-i ibn Yusuf 8683 00

- Hissa-i binti kebire Sultan 4341 20 - Hissa-i binti sağıre Hanife 4341 20 –
Hissa-i binti sağıre Dilber 4341 20

Ber mucibi bâlâyi defter varisi merkuruların her bireri sehimlerini ba'del-ahz vel-kabz sağıretâni mezbûretânın hissaları olan cem'an sekiz bin altıyüz seksen üç kuruş li-eclil-hıfz vel-istirbâh vasiyyi şer'ileri olan Abdurrahim'e teslim olduğu işbu mahalle şerh verildi.

[93] Numara 17 - İ'lam

Bitlis'de vaki' Zeydan mahallesi sakinlerinden iken bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehir-i Saferi-hayr'ın onuncu günündevefat eden Savranlı Molla Yusuf zade Mehmed Ali efendi ibni Süleyman efendi bin Yusuf efendinin veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Nadire ibneti Molla İsa ve Güllü ibnete şeyh Abdülkadir ,zevce-i mezbûre Nadire'den mütevellide Sulbiye sahiha-i sağıre kızı Senem diğer zevcesi mezbure Güllü hatundan mütevellide sulbiye-i sahiha-i sağıre kızı Selime ve mezbûrenin batnında mütebeyyi hamle-i muhzıra olduğu bil-ihbar indeş-şer'il-âli zahir ve mütahakkık oldukdan sonra sağıretân-i mezbûretân Selime ile Senemin tesviye-i umurlarına kezalik hamli- mezkûrun dahi hakkı irsiyesini hıfz ve ba'del-velâdet tesviye-i umuruna kibel-i şer'dan bâ hucdet vasi-yi mensubları olub zatı ta'rifi şer'la muarrefe olan zevce-i mezbûra Güllü hatun tarafından dahi zikri âti hususda zeyl olduğu zat-ı mezbûre-i bima'rifet-i şer' ârifân olan Zeydan mahallesinden Redif bin Halid bin Abdülcelil ve Fehim bin Halid bin Abdullah nam kimesneler şahadetleriyle sabit ve ve sübut-u vekaletine hükmü şer'i lahık olan İbrahim efendi ibni Şaban nam kimesne meclisi şer'i şerifde kezalik zatı muarrefe diğer zevce-i mezbûre Nadire hatun tarafından zikri câ-î hususda vekil olduğu zatı mezbure bil-ma'rifetiş-şer'iyeye ârifân olan mahalle-i mezbûr ahalisinden Hasan bin İsmail bin Ya'kub Abdülkerim bin Ya'kun ibni İsmail nam kimesneler şahadetleriyle sabit olan mezburenin pederi Hacı İsa bin Hacı Davud hazır olduğu halde ve yine Zeydan mahallesi ahalisinden Mehmed bin Osman mahzarında bil-vesâye ve bil-vekâle ikrarı tâm ve takrir-i kelâm ederek müteveffâ-i merkûmun tereke-i mebi'a semeni düyûn-ü müsbitesine vefa etmeyib emlakın dahi şer'an bey'i lazım gelmeğle müteveffâ-i merkûmun ilel-vefât yedinde bâ hucdeti şer'iyeye mülkü ve hakkı olduğu müsbit olan sabikuz-zikr Zeydan mahallesinde vaki' bir taraftan Muhtar Ali bin Hacı Tard ve Abacı oğulları ve bir taraftan Zeydanlı Mehmed ağa menzilleri ve bir taraftan dahi tarik-i âm ile mahdud olub fevkâni bir bab ve ortada bir bab oda ve tahtâni bir bab oda ve bir bab yazlık tavile (Mal bağlanan Ağıl) ve bir bab tennur evi ve diğer iki bab tavile ve iki havlu ve Rivak tabir olunan seki ile ve bir bab Dam karhâne yi havi olarak ittisalinde kain iki kıt'a bahçe ve bir havuz ve iki Pınar'ı müştemil bir bab mülk menzili bil-izniş-şer'i nida ve müzayede olunup ve rağabât-i nâs bil-külliyeye munkatı' oldukdan sonra altıbin altıyüz guruşa hazır-ı mezbur Mehmed bin Osman üzerinde karar edüb ziyade ile talib-i âhar zuhur etmeyüb ve meblağı mezbur altıbin altıyüz guruş dahi menzili mahdudi mezkûrun elyevm semen-i misli idiği zeyl-i kitabda muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla ledeş-şer'il-âli zahir ve nümâyân olmağla Yine zevce-i müzbure Güllü hatun bil-cümletit-tevâbi' vellevâhık ve kâffetil-havâ-ik ve merâfik tarafeynden icab ve kabulü havi ve şurût-u müfsidede ve muâraza'dan âri bey'i bâti sahih-i şer'i ile meblağı mezbûr altı bin altıyüz guruş ile mezbur Mmehmed'e bil-asâle ve bil-vekâle ve bil-vesâye bey' ve teslim eylediğimizde ,ol dahi ber vech-i muharrer iştira ve temellük ve tesellüm ve kabz -ü kabul edüb ...[94]semeni olan meblağ-ı mezbûr'u müşteri merkurum

Mehmedin malından olmak üzere yedinden müteveffâ Yakubun düyûn-ü müsbesine redd-ü teslim ve baki kalur ise mes'ele-i şer'iyesi üzerine verese-i muhziira-i mezkûresine taksim ve tevzi' edüb bit-temâm vel-kemâl ve bil-asâle ve bil-vekâle ve bil-vesâye ahz-ü kabz edüb ba'del-yevm menzil-i mahdûd-ü mezkûrda mezbûre Nadire hatun ile müvekkilem mezbûre Güllü hatun ve sağiretân-i mezbûretân ve hamli mezbûrun asla ve kat'â alaka ve medhalleri kalmayub kâffe-i tevabi' ve levahıkıyla Mehmedin mülk-ü müşterası ve hakkı sarihi olmuştur. Keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr malik ve mutasarrıf olsun dediğin mezbûre Nadire Hatun vekili merkum Hacı İsa dahi tasdik ve tahkik eylediğinde Gibbet-tasdikîş-şer'i mâ veka'a bit-talrb ketb olundu.tahriran filyevmit-tâsi'i vel-işrûn min Receb sene semân ve seb'in ve mi-eteyn ve elf .

Şuhûdül-hâl :

Mümeyyiz-i 'a'zâdan Hacı Necmeddin efendi - Mahkeme-i Bidayet ser katibi İbrahim Edhem Efendi - Mustantik mu'âvini Mehmed Efendi - ve Mübaşir Beşar Ağa - ve Gayruhüm

Numara 18 - İ'lam

Bitlisde vaki' Aşağı Kale mahallesinde sakin iken seksen altı tarihinde bi-emrillah vefat eden Hazinedâr Zahid Sadık bin İbiş'in veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Elmas binti mubâşir Osman ve sulbi kebir oğlu İbrahim ve Abdurrahman ve sulbiye sağire kızları Zernişan ve Perişan'a munhasıra ve mütahakkık oldukdan sonra zevce-i mezbûre Elmas bil-asâle ve sağiretâni mezbûretâna kibel-i şer'dan mensûb bil-vesâye ve sulbi kebir oğlu Abdurrahmanın taleb ve ma'rifetleriyle ve ma'rifet-i şer'la tahrir ve beynel-verese taksim olunan müteveffâ-i mezbûrdurki ber vech-i âti zikr olunur. Filyevmis-sâni min Şa'bânîl-mu'azzam sene semân ve tis'in ve mi-eteyn ve elf.

2 Şa'ban 1298 / 29 Haziran 1881

Yatak Kat 2 – 100 Guruş – Furuht olan Kazğan / 60 - Kılıç 1 / 70 – ve Tüfenk 1 /100 – Esasül-beyt 50 – Köhne Çuval 2 /40

Mahalle-i mezbûrede Hane Bab	1			
Fevkânî oda katb	3			
Tennur evi Fevkânî bab	2			
Tahtânî Samanlık Halâsıyla ve Bahçesiyle	1	2500	Guruş	

Yekün.....el-mebî'		2980	Guruş	
		2980		
Resm-i âdi : 74 Kaydiye : 4 Varak baha : 2		=	81	

		2899		
Hıssa-i Zevce Elmas - Hıssa-i İbn İbrahim - Hıssa-i Abdurrahman - Hıssa-i bint Zernişân				
	-----	-----	-----	-----
--				
	374	896 6	896 6	434
23				
Hıssa-i bint Perişan				

434 23

Kablel-kısmet ba'dehû doksan altı tarihinde Mezkur İbrahim bi-emrillah fevt olub veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi İnci hatun bint-i Ya'kub ve validesi Elmas bint-i Hacı Osman ve sulbi sahih sağır oğlu Mehmede inhisarı tahakkukundan sonra müteveffânın zevce-i mezbûresi İnci ve Validesi Elmas ve sağır-i mezbûr oğlu Mehmedin canibi şer'den mensûb Vasisi bulunan dayısı Bayezid ağa ibni Ya'kubun taleb ve ma'rifetleri ve ma'rifet-i şer'la müteveffânın mâ fi yed2i olub zîr'de beynel-verese taksim olunan defterdirki ber vech-i âti zikr olunur.

YekunMâ fi yedil-hıssa-il-irsiyye

	Guruş	Para
	869	00
Mezbûrenin mehri müsbet ba'del-isbât vet-tahlîs :	500	6

	369	6 [95]
Hıssa-i zevce-i mezbûre İnci binti Ya'kub	46	
Hıssa-i ümm Elmas	61,50	
Hıssa-i ibn-i sağır Mehmed	261,50	

Ber mucibi defter-i kassam yemin ve yesâr her birerleri hissa-i musîbelerinin ahzlerini ikrar ve i'tiraflarıyla sağiri mezbûr Mehmed'in hissası olan ber mucib-i bâlâ ikiyüz altmış bir buçuk Guruş dayısı ve indeş-şer'i vasiyyi mensûbu olan mahalle-i mezkûreli İbiş bin Ya'kub'a teslim olduğu işbu mahlle şerh verildi.

Numara 19 - İ'lam

Ba'is-ü arz-ı i'lam oldurki Bitlisde vaki Hersan mahallesi ahalisinden devleti aliyye teba'asının Ermeni milletinden sahibi arzuhal Pedros veledi Boğas nam kimesne Taş mahallesi sakinlerinden devleti aliyye teba'asından Protestan milletinden olup derûn-i arzuhalde mezkûrul-ism ve bâ'ısül-kitâb Misâk veledi Altuncu Kaku nam kimesne muvacehesinde zikr olunan Hersan mahallesinde bir taraftan Tarik ve duvarı beynimizde müşterek ammi zâdem Vartan bin Evih'in mutasarrıf olduğu beynel-ahâli vel-cirân ma'lumül-hudud bir bab hanesini Ermeni milletinden Murad efendi bin Ohannis ve Pedrus bin Agop nam kimesneler den bin kuruşa bil-vekal işbu hazırı mezbur Misak ile karındaşı gaib anil-meclis e satmış olduklarını Bidayet mahkemesinde işitmrligimde şuf'a davası hakkında bin yüz doksan yedi sene-i Rumî Mayısı yirmi üçüncü günü tarihiyle mahkeme-i mezkûreye arzuhal ile işhâd eylediğim cihetle hane-i mezkûr'u fiat-ı mezkur ile ahz etmiş olduğumda şuf'a tariki ile bana teslimini iddia ederim deyü takriri meşruhu ile kasr-ı yed eylediği şuf'a davasında ber vech-i tashih da'vasına tebeyyün müdde'âya kadir olamadığı gibi şurut-u şuf'ada riayet olunması lazım olan usulün birisini dahi beyan edemediğinden da'vâ-i meşruhası mucib-i iltifata şayan olmadığı ve hususu mezkurda mezkur Misak'a sual dahi etmeyeceği müdda'iyi mezkur Bedirus ba'det-tefhim ve ber minvali muharrer da'va-i mezkuresiyle mezbur Misak bivech-i şer'i mu'ârazadan men' olunması bit-tescil ve bil-iltimas arz ve i'lam olundu Tahriran fil-yevmis-sani vel-işrîn min Ramazân-ıl-mübarek sene semân ve tis'în ve meteyn ba'de elf

22 Ramazan 1298 / 18 Ağustos 1881

Numara 20 - İ'lam

Bâ'is-ü arz-ı i'lam oldurki

Bitlisde vaki' Hersan mahallesi sakinlerinden iken bin ikiyüz doksan sekiz senesi Rebi'ul-âhiri hılalinde vefat eden Pempeci esnafından Hacı Rüstem Zahid Abdurrahman ibni el-hâc Osman bin Abdullah'ın veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Güllü ibnene Ahmed nâm hatun ile sulbi sahih kebir oğulları Abdullah ve Abdülkerim efendiler ve sağır oğlu Dursun ile kebir kızı İffete munhasıra olduğu İndeş-şer'il-enver zahir ve mütahakkık oldukdan sonra müteveffâ-i mezbûrun dayinlerinden olub askeri şâhâne kol ağalığından mütekâ'id ve Kızıl mescid mahallesinde sakin sahib-i arzuhal ve bâ'isül-i'lâm Mehmed Emin Ağa ibni Mehmed Meclisi şer'i şerifde verese-i merkumeden olub müteveffâ-i mezbûrun terekesine bil-verase vaz'ı yedleri mütahakkık ve derun-i arzuhalde isimleri mestur sağiri mezkur Dorsu'nun dahi li-ebeveyn er karındaşı ve tesviye-i umuruna bâ hucet-i şer'iyeye[96] vasisi ve kebir mezkur karındaşı Abdülkerim ile zatları ta'rif-i şer'i ile muarrefe olan Zevce-i mezbûre Güllü ve İffet hanımlar taraflarından dahi zikr-i âti hususda vekilleri olduğu zatı mezbûretâni bil-ma'rifetiş-şer'iyeye ârifân olan Hersan mahallesi âhalisinden li-ebeveyn ammileri Ahmed ve Reşid efendiler şehâdetleriyle ber nühec-i şer'i sabit ve sübut-ü vekaletine hükm-ü şer'isi lahık olan kebir mezbur Abdi efendi müvacehesinde bin ikiyüz doksan üç senesi Nisan-ı Ruminin üçüncü günü tarihiyle muvarraha ve müteveffâ-i mumâ ileyh Abdurrahman ağanın imza ve hatemiyle mûmzât ve mahtûme olan ve yedimde bulunub işbu meclis-i şer'a ibraz ve irâ-e eylediğim damğalı bir kıt'a deyn senedi natık olduğu üzere müteveffâ-i mezbur Abdurrahman ağa hayatında tarihi merkumda mahzarı şuhudda malları vermeden iktiraz ve kabz ve umuruna sarfla istihlak eylediği tarihi merkumda rayiç olduğu vecihle Beşbin beşyüz on paraya ve sim mecidiye dahi yirmibir guruş on paraya olmak üzere ve cem'an on üçbin ikiyüz elli guruş alacak hakkım olub mebleğ-i merkûme mahsûben mes'ele-i mezkur üzere bin beşyüz guruşu müteveffâ-i mezbur Abdurrahman ağa hayatında bana eda ve teslim edüb sahhul-mütebâki onbirbin yediyüz elli guruş henüz zimmetinde iken bana kabled-def'i vel-îfâ vefat etmekle benim merkum onbirbin yediyüz elli guruş müteveffâ-i merkumun tereke-i vafiyesinden olmak üzere müdda'iyi mezbur ile bana eda ve teslime asıl,ve yine vekili mezbûr Abdi efendiye kıbel-i şer'dan tenbih olunmak muradımdır deyü senedi mezkuru ira-e ile ba'ded-da'va vel-istintak ve vekili mezbur Abdi efendide cevabında Murisleri babası müteveffâ-i mezbûrun ber vech-i âti tereke-i vafiyesine verese-i saire-i mezkûresiyle bilverase asaleten ve vekaleten vaz'ı yedini ikrar ve i'tiraf edüb müdda'iyi muma ileyh Mehmed Emin ağanın ma ada müdde'âsıyla senedi mezkûru asaleten ve vesayeten ve vekaleten inkar etmeğin Mudda'ı muma ileyh Mehmed Emin ağa ber minvali muharrer müdde'âsına mezmun senedi mezkuru her biri adl-ü makbulüş-şehâde idükleri asil ve vasi ve vekili mezbur Abdi efendinin tasdik ve tahkiki ile zahir olan Kızıl mescid mahallesinden Elhâc Kasım ağa ibni Abdullah ve idare âzasından Ca'fer ağa ibni Ali ağa şehadetleriyle bil-müvacehe ber nühec-i şer'i ba'del-isbat vel-half mucibinin ber mantuk-i sened meblağı merkum on üçbin ikiyüz elli guruşdan meblağı muharrere ile müdda'ı muma ileyh Mehmed Emin ağanın kabzını mukırr olduğu binbeşyüz guruşdan saahıl-mütebâki on birbin yediyüz elli guruşu bil-verase ve bil-vesâye ve bil-vekâle vaz'ı ul-yed olduğu babası müteveffâ-i mezbûrun tereke-i vafiyesinden rayic-i mezkur üzerine muddai ileyh Mehmed Emin ağaya eda ve teslime asıl ve vasi ve vekil mezbur Abdi efendiye kıbel-i şer'dan tenbih olunduğu tescil ve bil-iltimas i'lam olundu.

Tahrir fil-yevmis-sani vel-ışrîn min Ramazânîl-mübârek sene semân ve tis'în ve meteyn ba'de elf

22 Şa'ban 1298 / 19 Temmuz 1881

Numara 21 - İ'lam

Bâ'is-ü arz-ı i'lam oldurki .

Bitlis asakiri zabtiye yüzbaşlarından sahib-i arzuhal ve b'a'isül-i'lâm Tahir ağa ibni Mehmed nam kimesne meclis-i şer'i şerifde ve yine Bitlisde vaki' Taş mahalle sakinelerinden tebe'a-i davleti aliyye ve Ermeni milletinden olub derun-i arzuhalde mezkûrul-ism Nalband esnafından Sütrak veledi Bağos nâm kimesne müvacehesinde merkum Sütrak'ın halen vâzı'ul-yed olduğu işbu meclisi şer'de muayene olunan yedi yaşlı ve sağ kulağının ucu delik ve omuz başı ve boynu Çivte selülü ve yirmidört dağından mâ ada burnu üzeri dağlı kır renkli bir ra's iğdiş tabir olunan esb benim müstakillen yedimde mülküm olub Bitlisin Revab nam dağda yayılmakda iken Revab nam dağda yayılmakda iken işbu tarihi i'lamdan on üç ay mukaddem kaza-en zayi' olub mersum Sütrak yedinde bulmamla bil-istihkak taleb ederim deyü ba'ded-da'va vel-istintak ol dahi cevabında mevsûf-i mezkur iğdiş esb elyevm vaz'ı yedini ikrar lakinnehû İğdiş-i mezkûru tarihten dokuz mah mukaddem Beyazid sancağı dahili Ayıntab kazası kuralarındankaryede vaki' Torun Zahid Hüseyin beğ huzurunda ismi meçhulüm olan bir kürtden rengi ma'lum bir Ra's kırsrağımla bir mecidiye yüzlük altunu ve iki beyaz mecidiye ile mübadele ve kabz-u kabul edüb ol vecihle mübadeleten mülkümüdüredemesiyle mudda'i muma ileyh [97]

Tahir ağanın ber vech-i muharrer müdde'âsını ba'del-inkar müdda'iyi merkumeden ber minvali muharrer her biri mahallerinde evvela intihab olunan kimesnelere bâ verakı mahsusa sirran ve ba'dehû alenen ledet-tezkiye adl-ü makbûlüş-şehâde idüklerini Kızıl Mescid mahallesi imamı Abdullah Efendi ibni Mehmed efendi ve Muhtar ishak efendi ibni Hak verdi ve zabtiye bölük ağası Hacı Mehmed ağa ibni Hacı İbrahim ağa ve muavini Hacı Hüseyin ağa ibni Ali ağa nâmûn müzekkiler ihbarlarıyla zahir olan orta boylu Ala gözlü Mehmed Çavuş bin Ahmed ve orta boylu kara gözlü Çerçi Hüseyin bin Hüseyin ve Kumral bıyıklı kara nte çehreli Peltek Mustafa bin Hâc Rüstem nâm kimesne şahadetleriyle bil-müvacehe ber nühec-i şer'i ba'del-isbât vel-half vel-hukm mucibiyle zikrolunan iğdiş esb keff-i yed ve müdda'iyi mezbûr Tahir Ağaya teslim mersum Sütrak'a tenbih olunduğu bit-tescil vel-iltimas i'lam olundu. Tahriran fil-yevmis-sadisi aşera min Recebil-mübârek sene semân ve tis'în ve meteyn ba'de elf

16 Receb 1298 / 13 Haziran 1881

Numara 22 - İ'lam

Ma'ruz-i dâ'ileridirki :

Bitlisde vaki' Zeydan mahallesi ahalisinden olub dördüncü orduyu humayun mensûbâtından Muş ... Redif sınıf-ı mukaddem taburunun ikinci bölük birinci takımı efradından olub şehiden vefat etmiş olan Reşid bin Yusuf nâm askerinin veraseti mahalle-i mezkûrede sakin zevcesi Dilber binti Halid ve kerimesi Fatıma binti Reşid n^mân kesânlara münhasıra olub müteveffâ-i mezbûrun bunlardan gayri varisi ve terekesine müstahak âharı olmadığı indeş-şer'il-enver zahir ve veraseti vech-i mezkur üzere sabit ve mütahakkık olmağla ol ki vakiul'hâl dir huzur3i âlilerine arz-u i'lâm olundu . El-emru limen lehül-emr, Tahriran fil-yevmis-sani aşera min Ramazanil-mübârek sene semân ve tis'în ve meteyn ba'de elf

12 Ramazan 1298 / 8 Ağustos 1881**Numara 23 - İ'lam**

Bâ'is-i defter-i kassam oldurki :

Der saadet'de kain Şehr-i Emin civarında vaki' Ca'fer ağa mahallesi ahalisinden olup nuahharan dördüncü Kolordu-yu humayun mensûbâtından otuz birinci alayının Bitlis merkez mahallâtında âramsâz ve ikamet etmekte olan üçüncü Taburu Binbaşısı iken bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehr-i Recebil-ferd'inin yigirmi sekizinci gününde bi-emrillahi taala vefat eden İsmail efendi ibn-i elhâc Ahmed efendi ibni Abdullahın veraseti nefsi Bitlisde vaki' Kızıl mescid mahallede sakin zevce-i menkûha-i metrûkesi Fatıma bint-i Hüseyin ağa nam hanım ile sulbi sağır oğulları Hüseyin Tevfik ve Mehmed Şefik'a munhasıra olduğu bil-ihbar indeş-şer'il-enver zahir ve mütahakkık olduğundan sonra sağırân-i mezbûrân Hüseyin Tevfik ile Mehmed Şefik'in tesviye-i umurlarına kibel-i şer'den bâ hucdet mensub vasileri valideleri olub zatı Tabur-u mezkur sağ kol ağası faziletlü Salih efendi ve birinci Yüzbaşı fütüvvetlü Süleyman efendiler tasdikleriyle muarraf olan zevce-i mezbûre Fatıma hanımın zikr-i âti hususda vekil olduğu mumâ ileyhâ efendiler şehadet ve ihbarlarıyla sabit ve zahir olan Bitlis Kaimmakam kumandanı izzetlü Hasan Şükrü beğ efendinin taleb ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'iyle bey' ve takrir ve taksim olunan defter-i tereke-i müteveffâ mumâ ileyh 'dirki vech-i câ-î zikr ve beyan olunur .Tahriran fil-yevmil-hâmis min Şevvel mükerrem lisene semân ve tis'in ve meteyn

ba'de elf 5 Şevval 1298 / 30 Ağustos 1881

Bitlis kârı Sahan ma'a kapak Aded 5 76 Guruş- Çorba badiyess ma'a kapak 1 / 14 – Dört gözlü sefer tası 1 / 65 – Kebir ve sağır yalgı sahan 2 / 8 – Hoşab tası 1 / 5 . 20 - Tek sefer tası 1 6 . 20 – Börek tebsisi 10 / 10 . 20 - Saplı tava ma'a kapak 1 / 20 - Kahve Değirmeni 1 / 31 - Sini 1 / 75 – Nuhas Çaydan 1 / 12 . 20 – Köhne kahve takımı mükemmel 1 / 14 – Şamdan 3 / 23 – Kandil Tepsisi 1 / 6 - Yağ tavası 1 / 10 - Tennur Parhacı 1 / 78 – Kuşhane ma'a kapak 2 / 56 – Zeytun yağı tenekesi 1 / 2 – Esb Toru 1 Aded 771 – Esb kır 1 Aded 810 Guruş – Eyer takımı ma'a Şirak ve Tobra 1 225 - Gaz tenekesi 1 / 3 . 20 – Maşa ma'a fare kapanı 2 / 12 – Kebir ve sağır küb 5 /[98]Toprak Mangal 1 / 7 – Sa'b-i taht ve İskamle 4 / 12 – Yağmurluk çift 1 / 24 – Müsta'mel1 / 126 – Demir Kılıç 1 / 45 - Sırma kayış 1 / 39 - Basma Mesbuk 1 / 5 – Farc 1 / 5 – Kitab Perakende 9 / 37 – Harita 2 / 21 - Kundura çift 1 / 85 – Mendil ve Uçkur 3 / 7 – Çorab ve Don çift 2 Gömlek Pamuk 1 Toplam / 27 Guruş - Elvan Frenk gömleği 2 / 16 – Fanila 1 / 10 – Gecelik entari 1 / 10 – Setre ma'a Pantolon ve Müsta'mel Fes 11 . 10 – Kuşak ve Bohça 2 Yekün 9 Guruş – Halı Seccade 1 / 10 – Müsta'mel Halı 1 / 17 – Siyah Yasdik 5 / 18 - 13 Guruş – Kebir sini 1 / 30 – Süzgülü 1 / 10 – El leğeni ma'a ibrik 20 Guruş – Çorba tası 1 / 10 – Yağ tavası 1 / 10 – Kuşhâne ma'a kapak- Sahan ma'a kapak 1 / 10 – Sağır sahan ma'a kapak 1 / 10 – Su tası 1 / 5 – Köhne kilim 2 / 80 – Köhne Cicim 1 / 20- Yağ tası 1 / 36 - 1 / 2- Ispatura 1 – Payend 1 ve bel bağı 1 ve Keçe çuval 1 ve Kebir 1 yekün 43 Guruş Hîn-i vefatında zuhur eden Nakid mevcudu 900 Guruş Guruş Para

Tabur sandığıında müterâkim maaşıyla Taburda olan alacağı olarak kabz olunan 15867 . 10

YEKÜN.....Mebi'

Guruş Para
20311 20

Techiz ve tekfin mesarıfi	900 00
	19411 00
Mehr-i müsbet-i zevce-i mezbûre Fatıma Hanım	2500 00
	16911 00
Zevce-i mezbûre Fatıma hanımın bir kıt'a hükm-ü hucyeti mucibince semenden muhkem ilam Alacağı	5000 00
	11911 00
Resm-i âdi	297 31
	11613 09
Dellaliye-i eşyâ-i mebi'	70 36
	11542 13
Varak bahası 10 – Kayd resmi 30 . 13 Yekün	45 10
Sahhul-baki lit-taksim beynel-verese	11497 00
	Guruş Para
Hıssa-i zevce-i mezbûre Fatıma Hanım	1467 5 Hıssası
2500	00 Mehr-i müsbet
	5000 00 Alacağı
	8967,5

Hıssa-i ibnis-sağiril-mezbûr Hüseyin Tevfik	5014,37
Hıssa-i ibnis-sağiril-mezbûr Mehmed Şefik	5014,37

[99] Numara 24 - Hücet

Dördüncü kolorduyu humâyunu otuz birinci alayının Bitlis merkez vilayetinde bulunan üçüncü taburu binbaşısı olduğu halde Bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehr-i Receb-i şerifinin yirmisekizinci gününde Bitlis'de vaki' Kızıl Mescid mahallesinde sakin iken vefat eden İsmail efendi inni el-hâc Ahmed efendi ibni Abdullahın sulbî sağır oğulları Hüseyin Tevfik ile Mehmed Şefik'in tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'i den bir vasi nasb-ü ta'yini ehem ve elzem olduğuna binâ-en emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf olub her vecihle hizmet-i vesayeti uhdesinden gelmeğe kadire idiği zeyl-i vesika da muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla indeş-şer'il-âlî zahir ve mütahakkık olan sağırân-i mezbûrânın anaları işbu râfi'atül-vesika Fatıma Hanım binti Hüseyin ağa sağırâni mezbûrân Hüseyin Tevfik ve Mehmed Şefik 'in rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'dan vasi nasb-ü ta'yin olundukda ol dahi vesayet-i merkûmeyi kabul ve hizmet-i lazimesini kemâ yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ hüvel-vâkı!' bit-taleb ketb olundu. Tahriran fil-yevmis-sâlisî aşera Şevval-il-kerim lisene semân ve tis'in ve meteyn ba'de elf

13 Şevval 1298 / 7 Eylül 1881

Şühûdül-hâl

Bitlis Kumandan Kaim-makam İzzetlü Hüseyin beğ efendi - Tabur-u mezkur sağ kol ağası rif'atli Salih Efendi - Birinci yüzbaşı Süleyman efendi - Müttekâ'id yüzbaşı Hüseyin Ağa - ve Gayruhüm

Numara 25 - İ'lam

Bâ'is-i arz-ı i'lam oldurki :

Dördüncü kolordu-yu humâyunu piyade otuz birinci alayının Bitlis merkez vilayetinde ikamet etmekde olan üçüncü taburu binbaşısı olduğu halde bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehr-i Recebil-ferd'inin yirmi sekizinci gününde Bitlis'de vaki' Kızıl Mescid mahallesinde ikamet eden İsmail efendi ibni Abdullahın veraseti mahalle-i mezburda sakine zevce-i menkûha-i metrûkesi Fatıma binti Hüseyin ağa nam hatun ile sulbi sağır oğulları Hüseyin Tevfik ve Mehmet-d Şefik'a munhasıra olduğu indeş-şer'il-enver zahir ve mütahakkık oldukdan sonra müteveffâyı mumâ ileyhın dâyinlerinden ve verese-i merkumdan olup zatı Mehmed Emin efendiler tarifleriyle mu'arref olan bâ'isetül-vesika zevce-i mezbûre Fatıma hanım tarafından zikr-i âti hususda vekil olduğu,mezbureyi bil-ma'rifetiş-şer'ıye ârifân mımâ ileyhâ Salih ve Hafız Ahmed efendiler şahadetleriyle sabit ve sübût-u vekaletine hükmü şer'i lahık olan mezbura Fatıma hanımın li-ebeveyn er karındaşı Osman efendi ibni Hüseyin nam kimesne meclisi şer'i şerifde sağırân-ı mezbûrânın kibel-i şer'den muvakkat mensub vasileri ve müteveffâ-i mumâ ileyhânın terekesine bil-vesâye vaz'ı yed'i mütahakkık olub zikr-i câ-î hususda Husumet ve redd-i cevaba tarafı şer'den me'zun olunan alay-ı mezkuru kaim makamı izzetlü Hasan Şükrü beğ ibni Mehmed ağa mahzarında işbu yedimde olub bin ikiyüz doksan beş senesi Rumî Mayıs sekizinci günü tarihiyle muvarraha müteveffâ-i mumâ ileyh İsmail efendinin kendi hattıyla muharrer ismiyle mümzâ ve mührüyle mahtûm mamasnun ve mersum bir kıt'a deyn temessükü mantukunca müvekkilem hemşirem mezbure Fatıma hanımın malı olub zevci müteveffâ-i mımâ ileyh İsmail efendi hayatında mecidiye altunu yüz guruş olmak üzere beşbin guruş bey' ve teslim ve kabz-u kabul eylediği Çerkesil-asl Haymalifer nam cariyeye semeninden olarak zimmetinde alacak hakkı olub hatta müteveffâ-i mumâ ileyh İsmail efendi sağlığında cihet-i mezkûreden zimmetinde müzekkilem mezbûreye mecidiye altunu yüz guruş olmak üzere beşbşn guruş sahihan deyni olduğunu mahzar-ı şuhûd ikrar-ı kat'i ile tâyi'an ikrar ve tasdik dahi edüb kablel-edâ vel-îfâ vefat etmekle sual olunup meblağı merkum beşbin guruşu bil-vesaye vazı'ul-yed olduğu müteveffâ-i mumâ ileyhın tereke-i vafiyesinde müvekkile-i mezbureye izafetlebana eda ve teslime Mumâ ileyh Hasan Şükrü beğe kibel-i şer'dan tenbih olunmak muradımdır deyü temessükü mezkuru irâ-e ve ibraz ile bil-vekale ba'ded-da'va vel-istintak muma ileyh Hasan Şükrü beğ dahi cevabında müteveffâ-i mumâ ileyhın tereke-i vafiyesine bil-vesâye vâzı'ul-yed'ini ikrar edüb lakin vekili mezburun mâ adâ müdde'âsını ledel-inkar vekili mezbur Osman efendi ber vech-i meşruh ikrarı kat'i mezmun-i senedi mezkureyi evvela her biri tabur-u[100] mezkurdan intihab olunan kimesnelerden sirran ba'dehû alenen ledet-tezkiye adl-ü makbûlüş-şehâde idükleri Kaimmakam gazneli elhâc Hüsnü beğ ve tabur-u mezkur ikinci bölüğü mülazim ağası Ahmed efendi ibni Reşid Ağa ve bölük-ü mezbur yüzbaşısı Süleyman ağa ibni Talib ve dördüncü Yüzbaşısı Ahmed ağa bin Abdullah nâm müzekkiler ihbarlarıyla zahir olan muma ileyhimâ kol ağası Salih ve katip Hafız Ahmed efendiler şehâdetleriyle bil-müvacehe ber nühec-i şer'i isbat etdikden sonra müdda'ıye-i mezbûre Fatıma hanım dahi müvaceheten ba'det-tahlif vel-hukm vet-teslim mâ veka'a bit-tescil i'lam olundu Tahriran fil-yevmis-sâlisi aşera Şevval-il-kerim lisene semân ve tis'în ve mie-teyn ba'del- elf

12 Şevval 1298 / 6 Eylül 1881

Numara 26 - İ'lam

Bitlisde vaki' Zeydan mahallesi âhâlisinden olup dördüncü ordu-yu humayun mensûbatından Muş mülgâ redif sınıf-ı mukaddem taburun sekizinci bölüğü ikinci takımı efradından olup şehiden vefat etmiş olan Hüseyin bin Şa'ban nâm askerinin veraseti mahalle-i mezburede sakin oğlu Şa'ban ve kerimesi Hatun namân kesanlara munhasır olup müteveffâ-i mezbûrun bunlardan gayri ve terekesinbe mustahaj aharı olmadığı indeş^şer'il-enver zahir ve veraseti vech-i mezkur üzere sabit ve mütahakkık olmağla olki vakı'ul-hal huzur-u âlilerine arz-u i'lam olundu el-emru limen lehül-emr .Hurre fil-yevmis-sâdisi aşera min Ramazan sene semân ve tis'in ve mi-eteyn ba'del- elf **16 Ramazan 1298 / 12 Ağustos 1881**

Numara 27 - İ'lam

Bitlisde vaki' Kızıl Mescid mahallesinde sakin ve zatı dahi bakkal Yusuf Ağa ibni Haydar ve Abdi bin Süleyman ta'rifleriyle muarref olan bâ'isetül-vesika Elmas ibnete Süleyman nâm Hatun meclis-i şer'i şerifde halen zevc-i dahil'i Maho ibni Hemzo nam kimesne müvacehesinde mezbur Maho'yla ber akd mehr-i müccel tesmiyesiyle biz tezevvüc ve bana dahil olduktan sonra yine mezburun firaşından hasıl ve benden mütevellid olup halen bihakkıl-hadâne hıcr-u terbiyemde olan işbu sulbî oğlu Abdülmecidi hanesinde bakmayub bilâ nafaka terk eylediğinden mezbûrun malıyla havâic-i asliye ve levazımı zaruriyyemi tevfiye ve mezbur Abdülmecid'in dahi nafaka ve kisve ve sair levazımı zaruriyyesi için mezbur Naho üzerine kadr-i ma'ruf nafaka farz-u takdir olunmak matlubumdur.deyü ba'ded-da'vâ vel-istintak ol dahi cevabında mezbûre Elmas hatun mehr-i müccel-i mezkur ile zevce-i meshûlün bihası ve mezbur Abdülmecid dahi firaşından hasıl mezbureden mütevellid sulbî oğlu olduğunu ikrar eylediğinden başka halen dahi mezburenin takriri meşruhu üzere aldığı mezbure haline vakıf olup zeyl-i vesikada muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla zahir olmağın mezbure Elmas ile sağir-i mezbur Abdülmecid'in nafaka ve kisve vesair levazımı zaruriyeleri için işbu tarih-i vesika ve mezbûre Elmas yevmî iki gurus ve sağir-i mezbur Abdülmecid'e dahi bir kuruş cem'an külle yevm üç kuruş farz ve takdir olunup meblağ-ı mecmu'u mefruzu mezbur Elmas ile oğlu Abdülmecid' in nafaka ve kisve bahalarına vesair levazımı zaruriyelerine harc ve sarf ve ledel-hâce istidane ve vakt-i zaferde zevc-i mezkur Maho'ya rucû'a mezbure Elmasa kibelî şer'dan izin verilmeğın mâ veka'a bit-taleb ketb olundu. Tahriran fil-yevmit-tâsi'i aşera min şehri Şevval Şevval sene semân ve tis'in ve mi-eteyn ba'del-elf **19 Şevval 1298 / 13 Eylül 1881**

Şühûdül-hâl

Katib Mehmed Efendi – ve Şefkatli zâde Yusuf Ağa - ve Mübaşir Mehmed Ağa ve Muhzır Mehmed Efendi - ve Gayruhü[101]

Numara 28 - Hücet

Bitlis'de vaki' Kızıl Mescid mahallesinde sakine olub zatı Babür bin Ya'kub ve Yusuf ağa bin İsmail ağa tarifleriyle mu'arrafe olan işbu bâ'isetül-kitâb Yadigar binti Neccar Yakub nam hatun meclis-i şer'i vâcibüt-tevkir'de zevc-i sabıkı Birader oğlu Celö bin Halife mahzarında takriri kelam ve ta'bir anil-merâm edüb mezbur Celö ile hali zevciyet beynimizde kalmayub mezburun firaşından hasıl ve benden mütevellide Encu bihakkıl-hadâne hucr-i terbiyemde olan işbu hazır ve dokuz aylık sulbî sağir Encu'nun nafaka ve kisve bahâ ve levazım-ı zaruriyesi için babası mezbur Celö'nun üzerine kibel-i şer'den ma'lumül-mikdar farz-u takdir olunmak matlubumdur dedikde gıbbet-tasdik Sağire-i mezbûre Encunun babası mezbur Celö

üzerine bit-terâfi işbu tarih-i kitabdab yevmî kırk para kibel-i şer^dan farz-u takdir olunup meblağı mefrûz-u mezkûru sağire ve mezburenin nafaka ve kisve bahası ve levazım-ı zaruriyesine harç ve sarf ve indel-iktizâ istidaneye ve indez-zafer mezbur Celo üzerine rucu'a mezbûre Yadigâr hatuna izin verilmeğın ma Vaka'a bit-taleb ketb olundu Tahriran fil-yevmil-hâmisi aşera Şa'ban sene semân ve tis'in ve mi-eteyn ba'del-elf

15 Şa'bân 1298 / 12 Temmuz 1881

Şühûdül-hâl

Şefkatli zâde Yusuf Ağa - Mübaşir Beşar Ağa – Ve Muhzır Mehmed efendi - ve Babür bin Ya'kub Ağa – ve Gayruhüm

Numara 29 - Hüccet

Husus-u âtiyyül-beyanın mahalline ketb-ü tahriri için canib-i şeri'ati ğarrâ'dan bil-iltimas me'zûnen gönderilen Katib Mehmed efendi ibni Yusuf Hersan mahallesinde Mustafa Çavuş ibni İbrahim hanesine varub zeyl-i vesika'da muharreril-esâmî müslimîn huzurlarında akd-i meclis-i şer'i âli edilüm mahalle-i mezbûre sakinelerinden olup zatı mahalle-i mezbûreli Ahmed bin Mehmed ve Nadi bin Hasan tarifleriyle mu'arref olan Hanife binti Mustafa Çavuş nam hatun meclisi ma' kud-i mezkûrda Bitlis vilayet-i celilesi Zabtiye alayının izzetlü Hüseyin beğ tarafından dahi zikr-i âti hal' ve ibrâyı kabule vekili şer'isi bulunan İsmail efendi bin Mehmed efendi mahzarında bitav'ihâ ikrarı tâm ve tahrir-i kelâm idüb müvekkili mumâ ileyh Hüseyin beğ beşyüz guruş mehr-i müezzel tesmiyesiyle zâvc-i dahilim olub beynimizde ülfet ve ünsiyet ve husn-i muâşeretimiz olmamağla zimmetinde mütakarrır ve ma'kûd-i aleyh olan mehr-i müeccel mezkurum olan beşyüz guruşla nafaka-i iddet-i muayyene-i ma'lumum me'hûzüm olarak me'unet-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere vekil mumâ ileyh İsmail efendi ile muhala'a-i sahiha-i şer'ie ile hal' olduğumda ol dahi ber vech-i muharrer hal'i mezkûru müvekkili mumâ ileyh Hüsnü beğ izafetle bil-vekâle ba'del-kabûl hukuk-u zevciyete mütâallık âmm-i de'âvî ve kâffe-i matlûbâtından her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âmm-i sahih-i şer'i ile ibra ve iskât idüb ve yine her birimiz dahi ber minval-i muharrer aharın ibrasını kabul eyledik deyü tarafeyn'den tav'an ikrar ve tasdiklerini mumâ ileyh Mehmed efendi mahallinde ketb-ü tahrir ve me'an mürsel ümenâ-i şer'la gelüb meclis-i şer'i â alâ vuku'ihî inha ve tahrir etmeleriyle mâ hüvel-vâkı' bit-taleb ketb olundu Tahriran fil-yevmil- vâhidi vel-ışrûn min Şevval sene semân ve tis'in ve mi-eteyn ba'de elf

21 Şevvâl 1298 / 15 Eylül 1881

Şühûdül-hâl

Mahkeme-i şer'ie katibi Mehmed Efendi - Ve Muhzır Mehmed efendi - ve İsmail Efendi - ve Mübaşir Mehmed Ağa - ve Gayruhüm[102]

Numara 30 - İ'lam

İran devleti teba'asından olub Bitlis'de vaki' Hersan mahallesinde sakin sahib-i arzuhal ba'ıs-ü i'lâm İsmail bin Hasan nâm kimesne meclisi şer'i münirde mahalle-i mezbûre âhalisinden ve derun-i arzuhalde dahi ismi mevcut olan Molla Abdullah bin Ahmed nâm kimesne müvacehesinde Merkurum molla Abdullah tarihi kitabdan altı sene mukaddem malımdan medyun ahz-ü iktiraz ve umûruna sarfla istihlak eylediği ondört yüzlük mecdiye altunu zimmetinde alacak hakkım olmağla zikrolunan ondört adet yüzlük mecdiye altunundan müdda'i merkurum İsmail Haydar'a teslime merkurum Molla Abdullah'a iltizam olunduğu arz-u i'lam olundu

Tahriran fil-yevmis- sâmini vel-ısrûn min Şevvalil-mükerrerem lisene semân ve tis'ın ve mi-eteyn ba'de elf

28 Şevvâl 1298 / 22 Eylül 1881

Numara 31 - İ'lam

Bitlisde vaki' Herson mahallesi sakinlerinden sahib-i arzuhal Mustafa bin Abdullah nam kimesne meclisi şer'i münirde mahalle-i mezbûre ahalisinden olaub derun-i arzuhalde muharreril-sm ba'isül-i'lam Faris ağa ibni Ahmed nâm kimesne müvacehesinde yine tarih-i kitabdan bir ay mukaddem hazır mezbur Faris ağa ya Turu renkli on yaşlı bir ra's kırsığıOnbeş aded sim mecrediye semen tesmiyesiyle iştırira ve teslim ve kabz-u kabul eyledikden sonra semeni mezkur onbeş aded sim mecrediyeden yüz kırk yedi buçuk kuruşunu kendüsüne ba'det-teslim mütebaki yüz elli iki buçuk henüz def'u teslim etmeyüb bundan dört gün mukaddem mezkur kırsığı yine Faris ağaya on aded sim mecrediye semen tesmiye ederek bey'u temlik eylediğimde ol dahi ber vech-i muharrer iştırira ve temellük etmiş isede elhâletü hazihi teslim etmeyüb şirasından nadim olarak sâlifüz-zıkr kırsığı benden almakdan istikdâf eder olmağla sual olunup mezkur kırsığı benden ba'del-ahz semeni olan mütebâki ber minvali muharrer kendisine deynim olan meblağı merkum yüz elli iki buçuk gurus ,zikrolunan on aded sim mecrediye'ye mu'âdil ikiyüz gurus alacağımdan takas mahsuben mucibiylesah el-mütebâki kırk yedi buçuk gurusu bana teslim ve edaya mezbur Faris ağa'ya cebr-u tembih olunmak muradımdır deyü takrir-i meşruhunu tasaddi eylediği da'vası şer'an mucibe ve iltifat'a şayan olmayub husus-u merkumun mezbur Faris ağa'ya sual dahi teveccüh etmeyeceği kendisine ledet-tefhîm ve ber minvâl-i muharrer da'va-i mezkûresiyle mezbur Faris ağaya ber vech-i şer'i muarazadan men' olundukdan sonra ikrar ile lazım gelen deyn-i mezbur meblağı merkum yüz elli iki buçuk kuruş mezbur Faris ağaya halen eda ve teslim mudda'iyi mezbur Mustafa efendiye tembih olduğu tescil ve bilâ mühlet i'lâm olundu. Tahriran fil-yevmis- sâdisi aşera min zil-ka'detiş-şerif lisene semân ve tis'ın ve mi-eteyn ba'de elf

16 Zil-ka'de

1298/10 Ekim 1881

[103] Numara 32 - İ'lam

Bitlisde vaki' Herson mahallesi sakinlerinden iken doksanseviz senesi şehir-i Zil-ka'desinin ikinci gününde vefat eden sarı kasab esnafından Beşir ağa ibni Besim bin Abdullahın veraseti zevce-i menkuha-i metrûkesi Ümmü binti ... nâm hatun ilebinti Ya'kub ve sağire oğulları Nezir ve Dursun ve sağire kızı Mevhibeye munhasıra olduğu bil-ihbar indeş-şer'i zahir ve mütahakkık oldukdan sonra Sığar-ı merkum Nezir ve Dursun ile Mevhibe nin tesviye-i umuruna kibel-i şer'dan bâ hucet mensub vasileri li-ebeveyn ammîleri Hasan ağa ibni İbrahim zatı ta'rifî şer'i ile mu'arraf olan mezbure İncü ve Hanife hatunun taleb ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'la bey'-u tahrir ve beynel-veresetilümerkûm tevzi' kılınan defteri müteveffâ-i mezburdurki ber vech-i âti zıkr ve beyan olunur.Tahriran fil-yevmis-sâni aşera min şehir-i zil-ka'detiş-şerif lisene semân ve tis'ın ve mi-eteyn ba'de el

12 Zilka'de 1298 / 06 Ekim 1881

SağirNuhas / 10 - Kebir Tas / 30 – Sağir tencere 1 / ... - Orta Tava 3 /10 – Sağir 3/ 10 / 60 -Bakrac 1/ 17 – Müsta'mel 11 /30- müsta'mel Tabanca 1 /250 Adi 12 /150-1 / ... Yatak kat 3/ 100 – Köhne kilim 1/ - 50 – Müsta'mel kilim 1 /10 Köhne kebir minder 1/30- Sağir ve kebir Sarık 1 /30 -

..... Köhne kısa Aba 2 /1/55 Kıl keçi davarı 1/ 100- ma'a takımBargir Ra's 1 /100- İnek Ra's 1/ 100-Ra's 1/ 100 – Hınta Kutu 4 - Bulgur kayye 10 / 80 - Hallo oğlu Hamza da Bargir bey'inden alacağı olmağla kabzolunan : 700 - Yozulu Murad nam kimesne cihet-i karzdan bâ sened alacağı olmağla kabz olunan :200

....Seyf nam kimesnede ciheti karzdan alacağı olmağla kabz olunan 220

Biraderi vasiyyi mezkurda Hasanda dahi ciheti mezkûreden alacağı olmağla kabz olunan : 340 – Mahalle-i mezbûrede vaki' ma'lûmül-hudud fevkânî ve tahtânî bir bab oda ve matbah ile bir bab ahur'u müştemil bir bab mülk menzil 4000

	Yekün	7515
Techiz ve Tekfin Mesârıfı.....		215
		7300
Resmi kısım		182.20
		7117.20
Kaydiye 11.20 Varak baha 5		16.20
Sahhul-bâki lit-taksim beynel-verese til-mezbûre		7101.00
Hıssatü zevc-i mezbûre İncü Hatun :	887.25	
Hıssa-i ümmü mezbure Safiye Hatun :	1183.20	
Hıssa-i ibnis-sağir elmezbûre Nezir :	2011,38	
Hıssa-i ibnis-sağir elmezbûre Dursun :	2011,38	
Hıssa-i bintis-sağiril-mezbûre Mevhibe :	1005,29	

[104] Numara 33 - İ'lam

Bitlisde vaki' Hersan Mahallesi sakinlerinden iken doksanseviz senesi şehr-i zil-ka'de evâsıtında vefat eden Sarı keçi kasab Beşir ibni İbrahim bin Abdullahın sulbî sağir oğulları Nezir ve Dursun ile sağire kızı Safiye nin tesviye-i umurlarına kibel-i şer'dan vasi nasbı lazım ve mühim olmağla emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf olub her vecihle vesayet uhdesinden gelmek kadir idüğü Zeyl-i vesikada muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla indeş-şer'il-enver zahir ve mütahakkık olan sığâr-ı merkûmânın li-ebeveyn ammileri işbu bâ'isül-kitâb Hasan Ağa ibni İbrahim sığâr-ı merkum Nezir ve Dursun ile Safiyenin vakt-i rüşd ve sedadlarına değin kibel-i şer'i şerifden vasi nasb-ü ta'yin olundukda ol dahi ber vech-i muharrer vesayet-i mezkûreyi kabul ve hizmeti lazımesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ hüvel-vakı' bit-taleb ketb olundu. Tahriren fil-yevmit-tâsi'i aşera min şehr-i zil-ka'detiş-şerif lisene semân ve tis'in ve mi-eteyn ba'de elf

19 Zilka'de 1298 / 13 Ekim 1881

Şefkatli zade Yusuf Efendi Mübaşir Mehmed ağa ve Muhzır Mehmed efendi ve Bakkal Yusuf ağa ve Gayruhüm

Numara 34 - İ'lam

Bitlisde vaki' Lumis Mahallesi sakinlerinden iken işbu bin ikiyüz doksanseviz dok senesi Cemaziyel-ülânın hılalinde vefat eden Abdürrazzak bin Murtazâ'nın sulbî sağir oğlu Ömer ve sulbiye sağire kızları Medine ve İffetin tesviye-i umurlarına kibel-i şer'dan vasi nasbı lazım ve mühim olmağla emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf olub her vecihle vesayet uhdesinden gelmek kadir idüğü Zeyl-i vesikada muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla indeş-şer'il-enver zahir ve mütahakkık olan sığâr-ı merkûmânın valideleri olub işbu baisül-kitab Halime binti Selam sığâr-ı merkum Ömer ve Medine ve İffet'in vakt-i rüşd ve

sedadlıdırna değin kıbel-i şer'i şerifden vasi nasb-ü ta'yin buyuruldukda ol dahi ber vech-i muharrer vesayet-i mezkûreyi kabul ve hizmeti lazımesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ hüvel-vakı' bit-taleb ketb olundu. Tahriren fil-yevmil-hâmis min şehr-i zil- hiccetil-mübareke lisene semân ve tis'în ve mi-eteyn ba'de elf

5 Zil-hıccce 1298 / 13 Ekim 1881

Mahkeme-i şer'ıye katibi Mehmed efendi , Muhzıra Mehmed Efendi , ve Mübaşır Mehmed efendi , ve Zabtiye Osman efendi ve Gayruhüm

Numara 35 - Hüccet

Bitlisde vakı' Taş Mahallesi âhalisinden iken işbu bin ikiyüz doksanyedi senesi hilalinde vefat eden Said bin Süleyman bin Mahmi nin veraseti sulbi kebir oğlu Mahmi ve sağır oğulları Haydar ile İsmail munhasıra ve mes'ele-i mirasları üç sehımden olub sihâmı mezbureden her birisine birer sehm isabeti tahakkukundan sonra sağıranı mezkûrân Haydar ile İsmailin li-ebeveyn er karındaşları ve bâ hucceti şer'ıye tesviye-i umurlarına mensub vasileri Mahmi meclisi şer'i şerifde bil-asâle ve bil-vesaye ikrar ve taktırri kelâm [105]edüb mahalle-i mezbûrede vakı' bir taraftan Muşlu Süleyman bin Haydar ve bir taraftan Allahverdi bin Hüseyin bin İbrahim menzilleri ve bir taraftan dere ile mahdud harabe müşerref bir bab mülk ile ittisalinde kain bahçe ve karşısında olan diğeri bir bab mülk menzil murisimiz ve pederimiz müteveffâ-i mezbur Sedo nun ilel-vefât temellük ve tasarrufunda olub ba'de vefatı bahçe-i menzil-i mahdud-i mezkur benimle vasileri sağırâni mezbûrân Haydar ve İsmail muris olmağılan ma'a bahçe menzil-i mahdud-i mezkûrun kabili taksim olmadıği gibi müşerref harab olub hasılı tamirine vefa eylemediğinden bahçe-i menzili mahdud-i mezkûrdan mes'ele-i mezbur üzerine sülüs hissa-i meşâ'mı ahara bey' murad etmeğın bahçe-i menzili mahdud-i mezkurdan taksim olunduğu takdirce her biriedemeyeceklerinden başka nafaka ve kisveye dahi muhtac olduklarından sağiri mezbûrânın hissalarını dahi beraber hissa-i şayi'ama ma'an satılıp semeni istirbah olunmak her vecihle sağırâni mezbûrâna enfa' ve evlâ olub sağıranı mezbûrânda hissalarını dahi vasiyyi mezburun taktırri-i meşruhu vakı'a mutabık ve nefsül-emir'de muvafık idüğü zeyl-i huccetde muharreril-esâmî müsılimîn ihbarlarıyla mütahakkık olmağıla ma'a babı menzili mahdud vereselerden sağırân-ı mezbûrânın hissalarını vasiyyi mezbûrun hissasıyla ma'an semeni misliyle âhara bey' ve semenini istrbaha vasiyyi mezbur Mahmî ye kıbel-i şer'dan izin verilmeğın mâ hüvel-vakı' bit-taleb ketb olundu. Tahriren fil-yevmil-âşiri zil- hiccetil lisene semân ve tis'în ve mi-eteyn ba'de elf

10 Zilhıccce 1298 / 2 Kasım 1881

Şuhûdül-hâl

Mahkeme-i şer'ıye katibi Mehmed ağa - Mübaşır Mehmed efendi - Muhzır Mehmed Efendi - ve Gayruhüm

Numara 36 - Hüccet

Bitlisde vakı' Mahallesi sakinlerinden iken ikiyüz doksan altı senesi hilâlinde vefat eden Hacı İsa bin Hacı Hasanın veraseti zevce-i menkûha-i metrûkeleri Havva binti Abdurrahman ve Gehver binti Molla Yusuf ve mezbure Havvadan mütevellid sulbî sağır oğulları Hasan ve Musa ve sulbiye-i sağire kızı Nazlı ve Gehverden mütevellid sulbiye-i sağire Mahbûbeye munhasıra olduğı bil-ihbar zahir ve nümâyân oldukdan sonra zatı Kızıl Mescid mahalleli Bakkal Yusuf ağa bin Hasan çavuş ve Mehmed bin Sa'dullah ağalar tarifleriyle mu'arraf olan

zevce-i mezbûre Gehver hatun meclis-i şer'i şerif-i lâzimüt-teşrif'de verese-i merkûmeden olub müteveffâ-i merkumun terekesine bil-verase vaz'ı yedleri mütahakkık ve kezalik zatı mezkûrân ağalar vtarifleriyle mu'arraf olan zevce-i mezbûre Havva ve eytâm-i mezbûrân'un vasiyyi mensubları olan li-ebeveyn Ammileri Süleyman ağa mahzarında bil-verase ikrar ve takrir-i kelam edüb zevcem müteveffâ-i mezbûr Hacı İsa'nın kâffe-i terekesi arûz, 'akâr olan terekesi mezbûrân Havva ve Süleyman ağa yedlerinde müstakillen ve müştereken zabt ve vaz'ı yed eder olmalarıyla zevcem müteveffâ-i merkûmun terekesinden nikahım olan dokuzyüz ve nısf semen hissa-i irsiyemi ve benden mütevellid olan kızım Mahbube ba'del-vefât metrukü olan hissa-i şer'iyesinden isabet südüs hissasını mezkûrân Havva ve Süleyman ağa dan talep ederim deyü tesaddi eylediğim da'vamdan bâ tevassut-u müslimîn rızamla bâ şerâit-i sıhhat-i sulhu havî ve muvaza'a-i mukaddereden âri alâ tarikit-tehârucüş-şer'i [106] Dokuzyüz gurus nikahım dörtyüz gurus zevcim mezburdan hisse-i irsiyem ve altıyüz gurus kızım Mahbubeye isabet edecek hissası olduğu anlar dahi ba'det-tahakkuk bedeli sulh olan meblağ cem'an bin dokuzyüz gurusu mezbûrân hissalarını her birisi yedlerinden bil-verase bit-temam aldıklarını ba'del-ilâm zevcem ve kerimem müteveffâ-i merkûmânın kalil ve kesir halil ve hakir nukudât akar ve maenkul ma'lum meçhul ismi mal itlak olunur terekesinemütaallık âmme-i de'âvî ve metâlibâtdan hissadan mezbûrândan her birinin diğeri başka başka ibrâ-i sahihi şer'i ile bil-verase ibra ve iskât eyleyüb ve anlar dahi bir-rıza vaz'ı yedleri olan bin dokuzyüz gurusu istirdad ve cemi'i hukuk-u şer'iyye-i mirasa müta'allık âmme-i de'âvî ve metâlibâtdan dahi bil-verase ibra ve iskat edüb anlar dahi ber vech-i muharrer ahârın ibrasını kabul etdiler dedikde gıbbet-tasdikîş-şer'i mâ veka'a bit-taleb ketb olundu tahriran fil-yevmis-sâni aşera min Şevvalil-mükerrrensene semân ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

12 Şevval 1298 / 06 Eylül 1881

Şühudül-hâl

Mahkeme baş katibi Mehmed efendi - ve Muhzır Mehmed efendi -
ve Mübaşir Mehmed efendi - ve Zabtiye Osman Çavuş - ve Gayruhüm

Numara 37 - Hüccet

Medine-i Bitlis'in Güzeldere nahiyesinde Üstüsay karyede sakin iken bundan akdem vefat eden Tahir bin Cündi bin Abdullah'ın sulbiye kızı Kesriye nâm sağirenin li-ebeveyn Ammisi olub tesviye-i umuruna kıbel-i şer'den mensub vasileri olan işbu bâ'isül-kitâb Ali ağa ibnil-merkûm Cündi meclis-i şer'i şerif-i enverde takriri kelam ve ta'bir anil-merâm idüb sağire-i mezbûrenin nafaka ve kisveye ihtiyacı olmağla babası müteveffâ-i mezbûreden müntakil mal-ı mevrûsundan nafaka ve kisve baha vesair havâ-ic-i zaruriyyesi için kıbel-i şer'den kadr-i kifaye meblağ farz-u takdir olunmak bil-vesaye matlûbumdur dedikde sağire-i mezbure için malı mevrûsundan kendisine yevmiye otuz para farz-u takdir olunub tarihi vesikadan meblağ-ı mefruz-u mezkur sağire-i mezbureye harc ve sarf ve ledel-iktizâ istidâneye ve indez-zafer mâl-i mevrûs'una rucu'a vasiyyi mezbur Ali ağaya izin verilmeğın mâ veka'a bit-taleb ketb olundu. Tahriran fil-yevmil-hâmisi aşera min Ramazanil-mübarek sene semân ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

15 Ramazan 1298 / 15 Eylül 1881

Şühudül-hâl

Mahkeme baş katibi Mehmed efendi - ve mübaşir Mehmed ağa - ve şefkatli
zade Yusuf ağa - ve Muhzır Mehmed efendi - ve Gayruhüm [107]

Numara 38 - İ'lam

Ba'is-i arz-ı i'lam oldurki;

Bitlisde vaki Kızıl Mescid mahallesi ahalisinden olub askeriye-i şahânedan mütekâ'id yüzbaşı sahib-i arzuhal bâ'isül-i'lam Hasan ağa ibni Receb ağa meclisi şer'i şerifde mahalle-i mezbure sakinlerinden olub varak-i arzuhalde mezkurul-isim ... esnafından Abidin ibni Fedo nam kimesne müvacehesinde mezbur Abidin yedinde olub bin ikiyüz doksan altı senesi şehr-i muharremil-haram birinci günü tarihiyle müvarrah ve mümzâ ve mahtum işbuve yedimden yirmi yedi aded yüzlük mecdiye altunu iktiraz ve kabz ve umuruna sarf ve ledel-istihlak ol vecihle zimmetinde mütakarrır hakkım olub mezbur Abidin zikrolunan yirmi yedi aded olan mecdiye ve cihet-i karzdan birer varak-ı temessük merkum bana sahih deyni olduğuna mahzar-ı şühud'da tayi'an ve İkrar ve itirafı ve işhâdâtı olan salifüz-zikirleriyle yedi aded mecdiye altununu mezbur Abidin sana eda ederim deyü takririni mutabık mezburun ibraz ve ira-esiyle ba'der-ru'ye vel-istintak vel-işhâd müdda'i mumâ ileyh Hasan ağa ber minvali muharrer ijkrar ve ifade-i müdde'âsını evvela mahallinden intihab olunan müslimîn'den bâ veraka-i mezbure sirran ba'dehû alenen ledet-tezkiye adl ve makbulüş-şehâde idükleri mahalle-i mezbûre imamı Abdullah efendi ibni Mehmed ağa ibni Abdullah ve muhtar İshak efendi ibni Hak verdi ibni Ahmed ve Yusuf ağa ibni İsmail ağa ve Bakkal Yusuf ağa ibni Hüseyin çavuş nam müzekkiler ihbarlarıyla zahir olan talebeden Vaiz zade Ahmed efendi ve muhasebe ketebesinden Hayri efendi ibni Kol ağası Mehmed ağa nam kimesneler şahadetleriyle bil-müvacehe ber nühec-i şer'i ba'del-isbat mucibince sabikul-beyân yirmi yedi aded yüzlük mecdiye altununun emsalini müddai mûmâ ileyh Hasan ağaya halen eda ve teslime mezbur Abidin'e tenbih-i şer' olunduğu tescil ve bil-iltimas i'lam olundu. Tahriran fil-yevmis-sânî vel-işrûn min zil-hicce sene semân ve tis'in ve mieteyn ba'de elf. **22 Zilhicce 1298 / 14 Kasım 1881**

Numara 39 - İ'lam

Bitlis vilayet-i celilesinde müstahdem asâkir-i zabtiye birinci alayının ikinci bölüğü yüzbaşısı olub bin ikiyüz doksan altı sene-i rûmî Kanuni sani nin yirmi ikinci gününde vefat eden Taş mahalle ahalisinden Arif ağa ibni Ahmed ağa ibni Abdullahın ber vech-i âti dayinlerinden olduğunu iddia eden mahalle-i merkume sakinlerinden devlet-i aliyye teba'asının Ermeni milletinden Bezzaz esnafından sahib-i arzuhal ba'isül-i'lâm Busna veledi Nam kimesne meclisi şer'i şerifde müteveffâ-i mumâ ileyhâ'nın Bitlisde mahalle-i merkumda hîn-i vefatında zahirde varis-i ma'ruf ve ma'rufesi olmayub kâffe-i terekesi alayı mezkur beytül-malı sandığına aid ve raci' olmak zu'miyle tereke-i müteveffâ-i mumâ ileyh tereke-i müteveffâ-i mumâ ileyhe bilâ mebâne kabz edüb vâzı'ul-yed olmağla kıbel-i şer'i şerifden dahi ber vech-i câ-î husumet ve redd-i cevaba me'zun olan alay-ı mezkur idare emini rif'atli Abdullah efendi ibni Ali efendi[108] müvacehesinde müteveffâ-i mumâ ileyh Arif efendi ibni Abdullah hayatında malımdan istikraz eylediği mikdar ve fiatı beynimizde ma'lum ba'de hallil-hesâb sahhıl-mütebâkî ikiyüz elliyedi buçuk guruş zimmetinde alacak hakkım olub müteveffa mumâ ileyh Arif ağa sağlığında ve halvet konağında saahl-mütebâkî merkum ikiyüz elliyedi buçuk guruş mezburun bana sahih deyni olduğuna mahzarı şühud'da ikrarı kat'i ile ikrar ve itiraf ve Edüb keble edâ-il-ifâ vefat etmeğle bana deyni olub meblağı mezbur ikiyüz elliyedi buçuk guruşmüteveffâ-i mumâ ileyhâ'nın terekesinden ...emin mumâ ileyh Abdullah efendi yedine verilmek muradıdır deyü ba'ded-da'va sual oluna dedikde

müteveffâ-i mezburun terekesine ber vechi muharrer deynini ikrar lakin ma ada emval Müdda’i mezbur Bosna..... ikrar etmeğin müdda’âsını her biri adl ve makbûlûş-şehâde idükleri es-Seyyid Abdullah efendinin tahkik ve tasdik eylediği alayı mezkurun piyade ikinci bölüğü birinci çavuşu Halil binve süvari üçüncü bölüğünde ikinci çavuş Hasan Hüseyin ibni Hüseyin nam kimesneler şehâdetleriyle bil-müvâceh ber nühec-i şer’i ba’del-edâ vel-hukm vet-tenbih vakı’ul-hâl tescil ve bil-iltimas i’lam olundu. Tahriren fil-yevmil-hâmis vel-ısrîn min zilhiccetiş-şerif sene semân ve tis’in ve mieteyn ba’de elf. **25 Zilhicce 1298 / 17 Kasım 1881**

Numara 40 - Hücet

Bitlisde vaki’ Hersan Mahallesi ahalisinden iken ikiyüz doksan altı senesi hılalinde vefat eden Fettah bin İbo nun sulbi sağır oğlu Kasım ve sulbiye-i sağire kızı Aliyenin tesviye-i umurlarına kibel-i şer’den bâ hucet mensub vasileri Hacı Yahya bin İrfanın vuku’u vefatından yerine bir vasi nasb-ü ta’yini lâbüd ve mühim olmağla emanet ile ma’ruf ve istikametle mevsuf olub hizmeti vesayet uhdesinden her vecihle gelmeğe kadir idüğü zeyl-i vesikada muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla zahir ve mütahakkık olan işbu râfiul-vesika Zeydan mahalleli kapucu zade Cebbar bin Yusuf nam kimesne sağırân-ı mezbûrânın vakti rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umurlarına kibel-i şer’i şerifden vasi nasb-ü ta’yin olundukda ol dahi vesayet-i mezkûreyi ber vech-i muharrer kabul ve hizmeti lazımesini kema yenbaği edaya taahhüd ve iltizam etdikden sonra vasiyyi mezkur talebiyle sağiretân-ı mezbûretân’ın pederleri müteveffâ-i mezburdan müntakil mallarına rucu’ etmek üzere tarihi kitabdan her birerlerine yevmiye birer buçuk gurus nafaka ve kisve baha farz-u takdir olunub meblağ-ı mefruz-u mezkûr sağire-i mezbûretânın nafaka ve kisve bahâ ve sair levâzım-ı zaruriyelerine harc ve sarf ve vakt-i hâcetde istidaneye ve ledez-zafer mezbûretânın mallarına rucu’a vasiyyi merkum Cebbar’a izin vermeğin mâ veka’a bit-taleb ketb olundu. Tahriran fil-yevmils-sâbi’i min Muharremil-harâm sene tis’a ve tis’in ve mieteyn ba’de elf.

7 Muharrem 1299 / 29 Kasım 1881

Şühudül-hâl

Mahkeme-i şer’iye katibi Mehmed efendi - ve Muhzır Mehmed efendi - ve Mübaşir Mehmed ağa - ve Gayruhüm

[109] Numara 41 - Hücet

Bitlisde vaki’ Kızıl Mescid mahallesinde sakin iken bin ikiyüz doksan sekiz senesi şehir-i zilhicce-i şerifinin yirmi birinci günü vefat eden Hacı Yahya ağa bin İrfan bin Abdullah nam kimesnenin sulbî sağır oğulları Hasan ve Arif ve sulbiye-i sağire kızı Cevahir ve müteveffâ-i mezburun firaşından hasıl ve zevce-i Hatunun batnında aylık müstebin hamlinin tesviye-i umurlarına kibel-i şer’den bir vasi nasb-ü ta’yini ehem ve elzem olduğu ecilden emanet ile ma’ruf ve istikametle mevsuf olub her vecihle hizmeti vesayeti uhdesinden gelmeğe kadir idüğü zeyl-i hucetde muharreril-esâmî müslimîn ihbarlarıyla zahir ve mütahakkık olan işbu baisül-kitab Zeydan mahalleli Abdülkadir efendi ibni İshak efendi sıgâr-i merkumânın rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umurlarına ve haml-i mezkûrun dahi hıssasını hıfz ve ba’del-velâde anın dahi tesviye-i umuruna kibel-i şer’den vasi ve li-ebeveyn dayıları Hersan Mahalleli saatci Ali ağa zade Ahmed efendi dahi ber vech-i hasebiye nazır nasb-ü ta’yin olundukda anlar dahi ber vech-i muharrer vesayet ve nezaret-i mezkûreyi kabul ve hizmet-i lazımelerini kema yenbaği eda’ya taahhüd etmeleriyle

mâ hüvel-vâkı' bit-taleb ketb olundu. Tahriran fil-yevmis-sâdisi min Muharremil-harâm sene tis'a ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

6 Muharrem 1299 / 28 Kasım 1881

Şühudül-hâl

Mahkeme-i şer'îye katibi Mehmed efendi - ve Muhzır Mehmed efendi - ve Mübaşir Mehmed ağa - ve Gayruhüm

Numara 42 - Hücet

Fil-asıl Bitlisde vaki' Taş mahallesi ahalisinden olub bera-yi ticaret der saadetde Sultan çarşısında kain Numaralı Manav dükkanında olduğu halde doksanseki senesi şehir-i Rebiil-uhra hılâlinde vefat eden Boza oğlu Halil bin İsmail ibni Başunun veraseti salifüzikir Bitlisde mahalle-i mezkurede vaki' dördüncü numaralı hanede sakinler olan el-an zevce-i menkûha-i metrûkesi Nigâr ibnete Rasül ibni Beşar nam Hatun ile sulbî sağır oğlu Haydar ve sağıre kızı Cevahir'e munhasıra olduğu bil-ihbar indeş-şer'il-âli sabit ve mütahakkık olduktan sonra sağırân-i mezbûrânın anaları ve tesviye-i umurlarına dahi bâ huccet-i şer'îye mensub vasileri olub zatı mahalle-i mezbure imamı Molla Süleyman bin Musa ve Muhtar-ı evveli ...ve ahaliden Davranlı Mehmed ağa bin Abdullah tarifleriyle muarrefe olan zevce-i mezbûre Nigâr hatun meclisi şer'î şerifde mahalle-i mezbure sakinlerinden li-ebeveyn er karındaşı ve sağırân-i mezbûrân'ın dahi li-ebeveyn dayıları işbu bâ'isül-kitâb Beşar ibni Rasül nam kimesne mahzarında bil-verâse ve bil-asâle ve bil-vesâye ikrar ve takrir-i kelim edüb zevcem ve murisimiz müteveffâ-i mezbur Halil bin İsmail bin Başu nun sabikuz-zikr sultanda kain dükkan-ı mezkûre hin-i vefatında yanında mevcut olub hasran benimle vasileri olduğu sağırân-i mezbûrân mevrus olan terekesine vazı'ul-yed olanlardan ve zimem-i nâs'da olan hukukunu dahi eshabından taleb-ü da'va ve ahz-ü kabz'a her hukukunu bil-asâle ve bil-vesâye bana irc'â'ı ve îsâli ve ledel-iktiza sulh ve ibrâ'ya ve bunların mutavakkıf olduğu umurun küllisine tarafımdan vekalet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'îye ile karındaşım mezbur Beşar'ı bil-asâle ve bil-vesâye[110] Vekil-i menâb nasb-ü ta'yin eyledikde ol dahi ber vech-i muharrer vekalet-i merkûmeyi kabul ve hizmet-i lazimesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam eyledi dedikde gibbet-tasdik mâ hüvel-vâkı' bit-taleb ketb olundu. Tahriran fil-yevmil-evveli min Muharrem sene tis'a ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

6 Muharrem 1299 / 23 Kasım 1881

Şühudül-hâl

Mahkeme-i şer'îye katibi Mehmed efendi - ve Muhzır Mehmed efendi - ve Mübaşir Mehmed ağa - ve Gayruhüm

Numara 43 -İ'lam

Bitlisde vaki' Zeydan Mahallesi ahalisinden bin ikiyüz doksan yedi senesi hılalinde vefat eden Hacı Ya'kub bin Hacı Abdullahın sulbi sağır oğlu Abdülbâkî ve sağıre kızı Fahriye ve Mahmud Abdullahın vasiyyi mensubları Fatıma binti Hacı Kemalın vuku'u istifâsıyla pederinin hanesine gitdikden sonra sağırân-u mezbûrânın tesviye-i umurlarına bir vasi nasb-ü ta'yini ehem ve elzem olduğu ecilden emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf ve her vecihle vesayeti uhdesinden gelmeğe kadir idüğü zeyl-i huccetde muharreril-esâmî müslimîn şehâdetleriyle sabir ve mütahakkık olan işbu baisül-kitâb Hacı Arif ağa bin Hacı Kasımı sağırân-ü mezbûrâna vakt-i rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'den vasi ve Kara Yakub zade İsmail ağayı ber hasbi nazır nasb-ü ta'yin olundukda anlar dahi

ber vech-i muharrer vesayet ve nezaret-i mezkûre'yi kabul ve hizmet-i lazımlerini kema yenbağî eda'ya taahhüd etmeleriyle mâ hüvel-vâkı' bit-taleb ketb olundu. Tahriran fil-yevmil-hâmisi aşera min Muharremil-harâm sene tis'a ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

15 Muharrem 1299 / 07 Aralık 1881

Şühudül-hâl

Numara 44 - İ'lam

Bitlisde vaki' Zeydan Mahallesi ahalisinden olub dördüncü ordu-yu humayun mensûbâtından Muş mülğâ redif sınıfı mukaddem taburunun ikinci bölüğünden beşinci onbaşıda müstahdem iken bundan akdem şehiden vefat eden Keleş ibni Zeyden nam askerinin veraseti mahalle-i mezkurede sakine zevce-i menkûha-i metrûkesi Zeyneb binti Abdullah nam hatun ile sulbi kebir oğulları A'rac Musa ve Süleymen ve kebir kızı Perişan'a munhasıra olub dördüncü ordu-yu humayun mensûbâtından Muş mülğâ redif sınıfı mukaddem taburunun ikinci bölüğünden beşinci onbaşıda müstahdem iken bundan akdem şehiden vefat eden Keleş ibni Zeyden nam askerinin veraseti mahalle-i mezkurede sakine zevce-i menkûha-i metrûkesi Zeyneb binti Abdullah nam hatun ile sulbi kebir oğulları A'rac Musa ve Süleymen ve kebir kızı Perişan'a munhasıra olub müteveffâ-i mezbûrun bunlardan gayri varisi ve terekesine müstahak ahar'i olmadığı indeş-şer'il-enver zahir ve verâset-i mezkûr üzere sabit ve mütahakkık olmağla olki vakı'ul-hâldir huzur-u âlilerine i'lam olundu el-emru lehül-emr Tahriran fil-yevmit-tâsi'i vel-âşir min Muharremil-harâm sene tis'a ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

19 Muharrem 1299 / 11 Aralık 1881

Numara 45 - İ'lam

Ma'rûz-u dâ'ileridirki

Bitlisde vaki' Zeydan Mahallesi ahalisinden olub dördüncü ordu-yu humayun mensûbâtından Muş mülğâ redif sınıfı mukaddem ikinci bölüğünde beşinci onbaşıda müstahdem iken bundan akdem şehiden vefat eden Abdullah bin Hayri nam askerinin veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Naili binti Abdi ve validesi Gehver binti Kasım ve biraderi Kasım[111]ve kebir kızı İffet'e munhasıra olup müteveffâ-i mezbûrun bunlardan gayri varisi ve terekesine müstahak ahar'i olmadığı indeş-şer'il-enver zahir ve verâset-i vech-i mezkûr üzere sabit ve mütahakkık olmağla olki vakı'ul-hâldir huzur-u âlilerine i'lam olundu el-emru limenil-emr Tahriran fil-yevmit-tâsi'i vel-âşir min Muharremil-harâm sene tis'a ve tis'în ve mieteyn ba'de elf.

19 Muharrem 1299 / 11 Aralık 1881

Numara 46 - İ'lam

Maruz-u da'ileridirki

Bitlisde vaki' Zeydan Mahallesi ahalisinden olub dördüncü ordu-yu humayun mensubâtından Muş mülğâ redif sınıf-ı mukaddem taburunun birinci bölüğü beşinci hayme efradından iken bundan akdem şehiden vefat eden Ahmed bin Allahverdi nam aserinin veraseti mahalle-i mezburede sakınûn zevce-i menkuha-i metrukesi Mama binti Mustafa ve sulbi kebir oğlu Mahmud ve kerimeleri Şöhret ve Elmas ve zühre olub müteveffâ-i mezbûrun bunlardan gayri veraseti ve terekesine müstahak uhra olmadığı indeş-şer'il-enver zahir ve veraseti vech-i mezkûr üzere sabitve mütahakkık olmağla olki vakı'ul-hâl'dir huzur-u âlilerine arz-u i'lam olundu.el-emru limen lehül-emr.fil-yevmil-ışrûn min Muharremil-haram sene tis'a ve tis'în ve mi-eteyn ve elf

20 Muharrem 1299/ 12 Aralık 1881**Numara 47 - İ'lam**

Maruz-u da'ileridirki

Bitlisde vaki' Taş Mahallesi ahalisinden olub bin ikiyüz doksan sekiz senesi Şevval hılalinde vefat eden Candarma ikinci taburunun yedinci bölüğünde süvari Süleyman çavuş bin Harunun veraseti sulbiye-i sağire kızları İffet ve Zarife ve Hayriye ve humeyra nin tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'den bir vasi nasb-ü ta'yini ehem ve elzem olduğu ecilden sağırûn-u mezbûrûnun ced leri olub emanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf ve her vecihle vesayet uhdesinden gelmeğe kadir idüğü zeyl-i vesikada muharreril-esâmî müslimîn şehadetleriyle sabit ve mütahakkık olan işbu bâ'isül-kitab Harun ibni Şemo nam kimesne yi mezbûrûn'un vakt-i rüşd ve sedadlıdırına değin tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'den vasi nasb-ü ta'yin olundukda merkum dahi ber vech-i muharrer vesayet-i mezkûreyi kabul ve hizmet-i لازمelerini kemâ yenbağî edaya taahhüd ve iltizam etmeğın mâ hüvel-vâki2 bit-taleb ketb olundu tahriran .fil-yevmil-ışrûn min Muharremil-haram sene tis'a ve tis'ın ve mi-eteyn ve elf

20 Muharrem 1299 / 12 Aralık 1881**Numara 48 - İ'lam**

Maruz-u da'ileridirki

Bitlisde vaki' Taş Mahallesi ahalisinden olub askeri zabtiye Muş sancağı ikinci taburu yedinci bölüğünün süvari neferâtında müstahdem iken posta götürürken atından düşüb ecel-i mev'uduyla vefat eden Süleyman çavuş ibni Harun bin İmam >Cündi nin veraseti mahalle-i mezkûre'de sakinûn zevce-i menkûha-i metrûkesi Karabe binti Hasan ve babası Harun ve sulbiye-i sağire kızları İffet ve Zarife ve Hayriye ve Mumeyra ya münhasıra olub müteveffâ-i mezburun bunlardan gayri varisi ve terekesine müstahak uhra olmadığı indeş-şer'il-enver zahir ve veraseti vech-i mezkur üzere sabit ve mütahakkık olmakla olki vâkı'ul-hâldir huzuru aliyyelerine arz-u i'lam olundu.el-emru limen lehül-emr. Tahriran fil-yevmil-ışrûn min Muharremil-haram sene tis'a ve tis'ın ve mi-eteyn ve elf

20 Muharrem 1299 12 Aralık 1881**[112] Numara 49 - İ'lam**

Bitlisde kazasının Zeydan mahallesi ahalisinden iken ikiyüz doksan dokuz senesi muharremil-haramın üçüncü günü bi-emrillah vefat eden Timur ağa bin İbrahimin veraseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Gevri binti Şahmin nam hatun sulbi kebir oğlu Nadir ve İsa ve sulbî sağır Mehmed ve Musa ya inhisarı tahakkukundan sonra veraset-i kibare Gevher ve İsa ile ve sağırân-ı mezbûrânın tesviye-i umurlarına kıbel-i şer'dan bâ hucet-i şer'iyeye mensub vasileri Nadir ve zevce-i mezbur marifeti ve ma'rifet-i şer'la tahrir ve beynel-verese taksim olan tereke-i müteveffâ-i mezburdurki ber vech-i âti zikr olunur.fil-yevmis-sâmin min Muharremil-haram sene tis'a ve tis'ın ve mi-eteyn ve elf

8 Muharrem 1289 /

Yazma Kalam-ı kadim 1 Aded 50 Guruş - Tabanca silahıyla beraber 1 / 50 - Minder 4/30 Yasdık 30 – Yün yorgan yüzü 5/ 50 – Kebir döşek 1 / 80 – Köhne orta kilim 1/70 Yan kilim 2 /70 Şamdan 1 Keçe 1 / 20 – Rugan sade 11 /120 – Sahan 3 / 15- Lenger aded 1 / 10 – Lenger 1 /3- Badiye 1 /5- Çubuk takımı 1/ 10 – Beyaz bez

top 20 – Seccade 1 / 10 – Beyaz çanak 4 /10- ... Fincan 1/10 – Tencere 1 20 – Kebir kazan 1/60 – Testi 1/ 30 – Tava 2 /15 – Orta kazan 2 / 20 - ..Tava kebir 1 / 30 – Yumak aded 1 / 10 – Çubuk takımı 3/ 3- Lenger 2 / 20 - ... Tuz tabağı 2/10 - ... Köhne çul – 1 / 10 - Kazma 1 / 5- Satır 1 / 5 - ... Ekmek tahtası 1 / 5 - İki küp pekmez 100 / 80 – Çeltik havanı 300 – Şair darı 5/ 20 – İki küp bulgur6 /100 – Bulgur 3 / 20 – Şa’ir kutu 18 /72 - Hınta kutu 10 /180 – İbrik 1 / 20 – Def’a hınta 60 / 240 – Kömür 50/ 50 – Mahrukât / 000 – Hırdavât / 110 – İnek 1 / 80 – Garnan veledi Manunda olan matlubatı / 165 – Dimili aşiretinden Yusuf bin Halo da olan bâ sened /255 - İsmail bin İsa da olan bâ sened matlûbât 350 – Dimili Sofi Ali de olan bâ sened matlûbât 1125 - >Dimili Dembo da olan bâ sened matlûbât 1250- İsmail bin Ahmed de olan ba sened matlûbât 8320 – Dimili Hallo da olan bâ sened matlûbât 290 – Bedir ile Dervişde olan bâ sened matlûbât / 200 - Mahalle-imezburede vaki’ fevkâni oda bab ve tahtâni ahur bir bab ve tennurhane 1 bab / 5000 –

	Guruş	Para	
Yekün Mal	11523	20	
Techiz ve tekfin mesarufı	200	20	

	11223	00	
Resmi âdi	<u>280</u>	<u>22</u>	
	10942	17	
Dellaliye 53 Kaydiye 12.17 Varak baha 11	81	17	
Sahhul-bâki lit-taksim beynel-veresetil-mezbûre			<u>10861 00</u>
Issa-i zevce-i mezbure Gevri Hatun	1357	.25	
Hıssa-i ibnil-mezbur kebir Nadir	2375	22	
Hıssa-i ibnil-mezbur kebir İsa	2375	22	
Hıssa-i ibnil-mezbur sağir Mahmud	2375	22	
Hıssa-i ibnil-mezbur sağir Musa	2375	22	
<u>Kesr-i mütebâki minet-taksim</u>	1	00	

İşbu vereseden mezbure Gevri Hatun ber mucibi defter-i kassam hissası olan bin üçyüz elliyedi guruş yirmi beş parayı kabul eylediği hissa’an-i mezbûrânın kezalik hissaları olan mebâliği dahi vasileri Nadir bil-vesaye kendülerinin hissaları olan mebâliği dahi mezkur Nadir ile İsa bil-asâle kabul eylediğini şerh verildi.

Numara 50 – İ’lam

Ba’is-i arz-ı i’lâm olunur,

Zikr-i âti hususunda mahallinde led’l-mu’ayene be’del ketf fasıl ve haşmecu canibi şerif ğararan zat nam kelim irsal olunan şer’iye katib ibni Yusuf bitlistte vaki kızıl mescit mahallesinde kain sabıkvar nam mevki civarında sakin devleti aliye tebasından ermeni milletinden melik vekledi zahim nam kimesnenin hanesine varıp mahalli mezbura şefkatzade Yusuf ağa ve milleti merkumun ihtiyar ve muhteranından ağaya veli baba kemal ve maksî oğlu vartan vanidan oğlu manunç ve Hüseyin bin oğlu hamisin ve kibar oğlu camisin ve tavrı ve onlardan Arasat nam kimesneler hazır oldukları halde akd eylediği meclisi şer’i şerifte sahibi arzuhal baisul i’lam mezbur melik komşularından Bitlis merkumunun müşteri bulunan irisin oğlu munat nam kimesne mevzilerinden iş bu derununda akdi meclisi şer’iye silik tebadan olup marifet şer’i şerif maiyene olunan bahçe mezbur irisin oğlu mutan ile yedimizde müşterek malımız olmağan bir irak ihtisan eylediğimiz meskur şarki

bahçeye açılan kapısında aşağı tahtadan çevizden hizasına vandan getirilen tarafından imkan mahalle ifraz olunarak merkurum mekanın hususunda tain ve tahsis mezbur ibkariya mahalli mecliste dahi eylemiş müstemilatıyla ikrar tam hususen tastik ve tahsis ve yılında alemati fasıla vaze ve her birine gaza edip hususu mezbura muteallik amei davada her biri zimmet, ibra iam eyleyerek dedikte tastik ile vaka katibi muma ileyh mahalinde ketb ve tahrir maksad-ı eman-ı şer'ide gelub meclis-i şer'i âli vaki' ile inha ve takrir eylediği ba'de't-takrir bi'l-tebalet olunan tahrir eğlediği Hamis ile el-şer'i rıza olmadan sene-i satiyе ba'de'l-envar.

Numara 51 – İ'lam

Ba'is-i arz-ı i'lâm olunur,

Bidlis kazası dahilinde Daş Mahallesi ahalisinden iken iş bu iki yüz yirmi sekiz senesinin mahsusanın bir gün halur ecl mu'avenetiyle katl eden Mütevefi-zade Hasan Efendi ibn-i Numan'ın veraseti zevce-i menkuhe-i metrukesi Hahriye ibnet-i Hacı mümaileyh sulbî kebir oğlu Faris ve Safir ve Şakir ve kebir kızı Kamile ve Habibe ile sağire kızları Dilber ve Perişan münhasıra olmağla bila ihbar 'inde şer'il enver zahîr ve mütehakkik olduktan sonra sağîrân-ı mezbûran Dilber ve Perişan vakti rüşd ve sedâdlarına değin tesviye-i umûrlarına kıbeli'ş-şer'iden vâsi-yi mensûb vâsileri olan ve li-ebeveyn biraderi Faris ve ma'rifet-i ve ma'rifet-i şer' ile tahrir olunan tereke-i mütevefa-i mezbûradır ki ber vechi zikr olunur tahriren fi'l-yevm el-sâni min zilhicce li sene tis'e ve tis'în ve mieteyn ba'del-elf

Yün ile ma'mul yorgan basma tabak kaşık 1/175, Def'a yün basmadan tabak kaşık 1/130, Def'a tabak kaşık 1/100, Basma yorğan yumakdan 1-60, Şilte yükden tabak kaşık 1-70, Def'a toz sumak 1-15, Cedid1-70, Mafraş 1-20, Yastık 1-15, Hakeb 1-10, Barğaç 1-15, Kuşhane 1-19, El mekni 1-15, Fakri 3-30, Ufak sini 1-25, Şemsiye 1-75, Kazance 1-12, Keçi 1-8, Büyük kaleli kazance 1-45, Def'a yeki 1-30, Tava 1-10, Sahan 1-6, Bariye 1-5, Biyik kazan 1-46, Tencere 1-25, Bulgur kova 2-80, İsti'mal teşt 1-70, Hınta kova 2-150, Safran 1-9, Şilte yorgan 1-40, Tomruk 1-6, Sahan 1-20, Bulgur kova 2-80, Şamdan 2-48, Hınta kova 1-5, Def'a hınta kova 300-1800, Def'a hınta kova 200-1200, Legen ibrik 1-40, Lengeri kazan 1-20, Üskürve 2-17, Sahan 20-180, Serpuş 3-18, Şepşekat 1-250, Tava 1-20, Hançer takımı 1-15, Şepşekat 1-25, Kılınç 1-30, Tabanca 1-35, Karaban 1-50, Diğer tabanca 1-65, Oturak minderi 1-15, Kebir şamdan 1-40, Tüfenk 1-50, Sabun 8-12, Yün halı 1-65, Oturak minderi 8-30, Yorgan 1-10, Kehribar kalem 1-10, Yün halı seccade 1-50, Halı 40-400, Nakit 1016, Tava mangal 1-70, Yorgan 4-160, Minder 1-15, Yastık 2-20, Yün yorğan 1-10, Kebir peştî 1-20, Müsta'mel halı 40-100, Lenger 1-20, Tabak kaşık 1-12, Çubuk takımı 2-20, Kuş sahanı 1-10, İnek 1-120, Kari saat 1-25,

Mahalle-i mezburede hane-i hususi fevkani üç ve

tahtani üç iş hane mahdud

4000

Şian mahallesinde vaki' bir kıt'a pariye bağçe-i hususi

1000

Yekün

12478

[115] Numara 52 – Hüccet

Ma'rûz-ı dâ'ileridir ki; Bitlis'de vâkı' Daş mahallesi ahlisinden olub dördüncü ordu-yı humayûn mensucâtında Muş Mulğâ redif sınıf-ı mukaddem taburun ikinci bölüğünde mustahdem iken bundan akdem şehîden vefat iden Kasım Çavuş ibni

Abdulsamet Nâm askerinin verâseti mahalli mezkûrda sâkinûn zevce-i menkûhe-i Metrûkeleri Güllü bint-i (silik kısım) ve Hanife bint- (silik kısım) ve validesi Medine bint-i hasan Nâmın hâtunlar ile sulb-i sağîr oğulları Receb ve Osman ve sulbîye-i sağîre kızları Emine ve Guyargar ve Cevahire münhasıra olub müteveffâ-i mezbûrun bunlardan gayrı varisi ve terekesine müstahak aherân olmadığı inde'ş-şer'i-l –enver zahîr ve verâseti vechi manzur üzere sabit ve mutahakkak olmağla evvelki vâki'u'l-hâldir huzûr-ı âlilerine arz ve i'lâm olundu el-emru limmen lehu'l-emr tahriren fî'l-yevmi'lhâmis min saferi'l-mübarek li senete tis'e ve tis'în ve mieteyn ba'de'l-elf.

Numara 53 – Hüccet

Bidlis'de vâki' Zeydan mahallesinde sâkin Mahmud Ağa bin Süleyman Ağa Nâm kimesne meclîs-i şer'-i şerif-i lazımı't-tevkirde mahalli mezbûre ahlisinden ba'isü'l-kitab Murad Ağa ibn-i (silik kısım)Nâm kimesne mahzarında bi-tev'ihî ikrar-ı tam ve takrîr-i kelam idub akd-ı atî'u zikr sundurma (silik kısım) bâ hucet-i şer'îye-i (silik kısım) mülküm ve hasım olub mahall-i mezbûrede vâki' bir tarafından (silik kısım) müezzîn Selim bin Mahmud bin Hırmo Bin Abdullah ve bir taraftan Mahmi ibn-i Abdulhalim bin Davud bin Adem ve tarafeyn-i tarik-i 'amm ve tarik-i has ile mahdûd fevkâni bir bab ve tahtani iki bab oda ve tandur evi ve kezalik tahtani fevkâni bir eyvan ile tahtani bir ahur ve bir mikdar havlu ile müştemilat-ı sâireyi-hâvi bir bab mülk menzîl ile ittisalında kain müsmire ve gayr-ı müsmireli eşcârı şamil bir kıt'a bahçeli et-tevâbi' ve'l-levâhik ve kaffe't-tül hukuk ve'l mürâfik tarafiyetten îcab ve kabul-i hâvi şurut-ı maksada ve mavâki'ada âri bey'i batı sahih-i şer'î ile bin üç yüz guruş beşlik ve altılık raiç akçeye hakkı mezbûr murad ve bey' ve temellük ve teslîm eylediğimde ol dâhî ber vechi muharrer iştirâ ve temlikten ve teslîm ve kabz ve kıf eyledikten sonra semeni olan meblağı mezbûr bin üç yüz guruş müşteri merkûm Murad Ağa baki def' ve teslîm eylediğinde ben dâhî yedinden bit-tamam vel kemal ahz ve kabz eyledikten sonra bey'i mezbûre tahrir (silik kısım) amme-i de'avi ve kaffe-i mutalibabdan tarafından her birimiz aherin zimmet-i ba'de'l-eda ve'l-kabul fî mâ ba'd menzîl-i mahdûd mezkûra benim asla ve kat'a alakam ve müdahalem kalmayub müşteri merkûm Murad Ağa'nın mülkü müstenası malı sarihi olmuşdur. Keyfa mâ yeşâ taht-ı malik ve mutasarrıf olsun dedikde taht-ı tasdîk-i şer'î mâ veka'a bi't-taleb ketb olundu. Tahriren fî yevmi'l-hamis min saferi'l-mübarek sene tis'e ve tis'în ve mieteyn ba'de'l-elf.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin Hukuk Sisteminde oldukça önem arz eden Şer'îye Sicilleri, Osmanlı Tarihi araştırmalarında başvurulan öncelikli ve objektif kaynaklardır. Türk- İslam Hukuku'nun işleyişi ve genel yapısı hakkında bilgi veren bu defterler, geçmişte tatbik edilen hukukun günümüze kadar nasıl uygulanarak geldiğini gösteren vesikalardır.

Dünya medeniyetleri içerisinde ilerleme kat etmiş olan devletlerin tarih araştırmalarındaki amaçları, siyasi tarihi tamamlayarak sosyal tarih alanında araştırmalar yapmaktır. Sosyal tarih araştırmalarında da önemli bir kısım kaynağı teşkil eden şer'îye sicilleri, Türk-İslam kültürünün aydınlatılması ve milletler arası konularda insanlığın birleştiği konuların açıklanması açısından çok önemlidir. İnsanoğlunun var olduğu her yerde hukukun kaideleri konulmuştur. Bu hukuk anlayışı, milletlerin gelişmişliğine göre ilkel ya da zengin olabilir. Devletin var olduğu yerde insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarının olması kaçınılmazdır. Bu kurallar ilkçağlardan günümüze kadar devam ede gelen kurallardır.

Araştırmamızın konusunu teşkil eden 333 Nolu Bitlis Şer'îye Sicili (H. 1295-1300/ M. 1878-1882), bireysel bir tetkik ile şer'î kanunlar ışığında Osmanlı Hukuku'nun esasını teşkil eden mahkemeler ve bunların çıkardığı kararları tetkik edilip araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Şer'î hukukun uygulama sahası olan şahsın hukuku, aile hukuku ve ceza hukuku günümüzdeki modern hukukun da esas kaynağını teşkil eder. Araştırmamızı ihtiva eden defterde büyük bir çoğunlukla tereke ve vasi hüccetleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra vekaletname, adaletname, buyruldu, borç alacak davası ve şahitlik belgeleri bulunmaktadır. Bu belgelerin sınıflandırılması ve numaraları tezimizin fihrist kısmında verilmiştir. Yine şunu hemen ifade etmekte fayda vardırki, şer'îyye sicillerinde mevcut belgelerin gerke türleri itibariyle gerekse muhtevaları açısından oldukça zengin olmasının ana nedeni, Osmanlı adli teşkilatının temel taşı olan kadıların görev sahalarının genişliği ile alakalıdır. Bilindiği üzere, Osmanlı adli teşkilatında kadılar, buldukları yerin hem hakimi, hem belediye başkanı, hem emniyet amiri, bazen hem mülki amiri ve hem de halkın her konuda müracaat edebileceği sosyal güvenlik makamıydı. Dolayısıyla şer'îyye sicilleri, Osmanlı Devleti'nin siyasi, adli, içtimai yapısının teferruatlı araştırılmasında oldukça ehemmiyetli kaynaklardır.

333 Nolu Bitlis Şer'îye Sicillerinde en fazla yer alan belgelerin biri terekelerdir. İnsanın doğumundan ölümüne kadar, öldükten sonra da geride kalan varislerini ilgilendiren menkul ve gayri menkul niteliğindeki mallar, bir takım uygulamalara maruz kalmıştır. Türk insanının ve diğer milletlerin hayat şartlarını, ekonomisini yansıtan terekeye muhatap mallar, o dönemin ekonomisinin ve kültür yapısının aydınlatılması bakımından çok önemlidir. Uzun yıllar savaş ve yoksulluk

içinden çıkan Anadolu insanı, mütevazı bir hayata ve ekonomik gücü ölçüsünde çeşitli eşyalara sahip olmuşlardır. Günlük hayatta kullandıkları kap kaçaklar ile yatak, yorgan, yastık vb. eşyalardan kullandıkları iğneye kadar defterlere kaydı geçmiştir. Bu malların yanı sıra gayrimenkul mallardan olan ev, bağ, bahçe, dükkan gibi malların terekeye tabi olduğunu anlıyoruz. Bunlardan anlaşıldığına göre toplumda ekonomik faaliyetler insan hayatını etkilemiştir. Müslüman halk, yöneticilerin ihtişamlı hayat tarzlarına karşılık, genelde fakir ve asgari hayatını idame ettirecek eşyalara sahip olmuşlardır. Olayın sosyal ve ekonomik boyutu bu şekilde iken, hiçbir kimsenin malını devletten saklayamadığını görürüz. Bir iğnenin dahi Şeriye Sicillerinde terekeye tabi tutulması, Osmanlı hukuk sisteminin adaletini gösterdiği gibi devletin devletçi ve sosyal bir niteliğe kavuşmasını sağlamıştır. Bu tür muameleler Osmanlı Devleti'nde devletçi bir politikayı oluşturduğu gibi mal ve sermayenin oluşumunu engelleyerek Sanayi İnkılabı'nın gerisinde kalmasına neden olmuştur. Belgelerde geçen bilgiler ışığında ekonomik gücü iyi olanların çok eşliliği tercih ettikleri görülür. Bu hayat tarzı medeni hukukunun konusunu teşkil eden evliliğe de yansımıştır. Bu da gösteriyor ki sahip olunan mallar ve ekonomik yapı insanların hayat tarzlarını etkilemektedir. Bu mevzuda şunuda ifade etmek gerekirki; evlilik, mehir, nafaka ve boşanma gibi durumlarda İslam hukuku uygulanmış bunun yanında da gerektiği zaman örf ve adetler ön plana çıkmıştır. Osmanlı Devleti hukuk anlayışında kadın hiçbir zaman ikinci planda kalmamış, gerektiği zaman mahkemeye baş vurarak boşanma talebinde bulunmuş, gerektiği zaman da nafaka talebinde bulunarak hukuki hakkını aramıştır. Erkek eşinin üstüne başka biri ile evlenmesi durumunda ya eşine nafaka vermek ya da ayrı ev açmak zorunda bırakılmıştır. Böylece, aile kurumunun bozulmaması için her şeyin yapıldığını boşanmanın son çare olduğunu görmekteyiz. Herhangi bir vesile ile boşanma veya ayrı kalma gibi durumlarda kadın ve çocukların zor duruma düşmemesi için nafaka tahsis edilmiştir. Ayrıca çocukların haklarını korunması için vasi tayin edilmiştir. Bu duruma bağlı olarak defterimizde kadının ve çocuğunun mağdur duruma düştüğüne dair bir belgeye rastlanılmamıştır. Bu da Osmanlı hukuk sisteminde kadına verilen önemi gözler önüne sermektedir.

Araştırmamızdaki tereke kayıtlarda, önce vefat eden kişinin karye veya mahallesi, adı, sonra varislerinin yakınlık dereceleri ve adları belirtilmiş, daha sonra ölen kişinin mal varlığı zikredilmiştir. Ölen kişinin bütün mal varlığı değerleriyle birlikte yazılmıştır. Eşyaların adları ile birlikte eski-yeni oluşları, büyüklük-küçüklükleri, bazı ürünlerin ağırlıkları gibi bir takım özellikleri de verilmiştir. Mal varlığı tam olarak belirtildikten sonra varsa vefat eden kişinin alacakları, kimden ve ne kadar oldukları kaydedilmiştir. Ölen kişinin tüm maddi varlığının toplam değeri "yekun" tabiri altında verilmiştir. Daha sonra ise ölen kişinin terekesinden düşülmesi gereken değerler zikredilmiştir. Bunların arasında "resm-i âdi", "kaydiye" ve "varaka bahası" gibi vergiler ile borçları ve bazen de cenaze giderleri zikredilmiştir. Terekeden düşürülmesi gereken miktar düşürüldükten sonra geriye kalan mirasın değeri "sahhu'l-baki li't-taksim beyne'l-verese-i mezbûre" tabiri ile yazılmıştır. Sonra da bu miras, varisler arasında İslam miras kurallarına göre dağıtılarak, herkese ne kadar düştüğü yazılmıştır. İslam Hukuku'na göre; erkek çocuklara, kız çocuklarına göre daha fazla (iki kat) pay ayrılmıştır.

Tereke kayıtlarına bakarak halkın ne ile meşgul olduğunu, evlerde bulunan ve kullanılan eşyaları çıkarabilmekteyiz. Bu kayıtlara göre, bu dönemde şehir merkezinde idarecilerle zanaat sahibi olanlar, köylerde ise tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar yaşamaktaydı. Terekelerde birçok hayvan cinsi, tarım aletleri, tahıl çeşitleri, bağ ve bahçeler yazılmıştır. Terekelerde adı geçen hayvan cinsleri; kuzu, koyun, keçi, dana, öküz, buzağı, inek, camış, merkep ve tavuktur. Tarım aletlerinden ise; kazma, kürek, bel, çapa, el değirmeni gibi aletler vardır. Tahıl çeşidi olarak bulgur, buğday, hınta, dakik, gibi ürünlere rastlanılmıştır.

Kayıtlardan çıkardığımız bir diğer sonuç da evlerin dekorasyonunun bugünkü gibi olmadığıdır. Evlerde oturmak için yere minder serildiği, yaslanmak için de sırt yastıklarının konulduğu anlaşılmaktadır. Çünkü tereke kayıtlarında minder ve yastıklar önemli bir yer tutmaktadır. Bunların yanı sıra evin döşemesinde kilim, döşek, hasır, seccade, yatak, iskemle, sandık, yorgan, yatak ve çarşafın da kullanıldığı görülmüştür.

Terekelerde yer alan giyim-kuşama ait eşyalardan dönemin giyim anlayışı ve zevkine dair ipuçları edinmekteyiz. Örneğin; yelek, gömlek, çorap, şal, şalvar, entari, hırka, ceket; takı olarak, gümüş bilezik, gümüş kuşak, mahmudiye altını bulunmaktadır.

Çalışmamızda dikkat çeken önemli mevzulardan biri, belgeler incelendiğinde, gayrimüslim terekelerinin içeriğine baktığımızda gayrimüslimlerin Müslümanlardan daha zengin olduklarını görmekteyiz. Mesela Patros Keşiş veledi Evidisin terekesi ile Mehmed bin Ömer'in terekelerini karşılaştırdığımızda bunu açıkca görmekteyiz. Anadolu insanının hayatı sade bir şekildedir. Bunun sebebi ise ekonomik ve dini inanç sisteminin kültürle kaynaşması sonucunda doğan yetinme duygusudur. Araştırmamızda gayrimüslimlerin, asgari hayat standartlarının çok üstünde yaşadıkları görülmektedir. Burada gayrimüslimlerin maddi imkanlarının Müslümanlardan daha iyi olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda geçen önemli bir mevzu ise vasiyet hüccetleridir. Bir kişi hayatında mallarını vasiyet ederek, istediği şahsa mallarını bırakabilirdi. Belgeler incelendiğinde kişilerin vakıf müesseseleri hariç hayatlarında başka yere ve şahıslara vasiyet yapmadıkları görülmektedir. Bunun sebebi olarak malların paylaşımında Türk- İslam aile yapısının etkisi ve dünya hayatında nefsi isteklerinin ağır bastığı anlaşılmaktadır. Ölenin borçlu gitmemesine dikkat edilmektedir. O günün şartlarında bir kimsenin borcu var ise alacaklıyla terekeden verilir ve genel taksimattan düşürülürdü. Bu da gösteriyor ki Allah'a karşı yapılan nefsi borçlar hariç, diğer borçlar kişinin terekesinden ödenmektedir.

Çalışmamızda dikkat çeken başka bir mevzu, genelde tereke ile vasi hüccetlerinin bir arada olduğu görülür. Vasi tayin edilen kişi ölen kişinin mallarını koruduğu gibi küçük çocukların akıl baliğ oluncaya kadar mallarına sahip çıkan kişilerdi. Belgelerin büyük bir çoğunluğunda baba öldüğünde annenin vasi tayin edildiği görülmektedir. Ama bu durum her zaman böyle olmayıp bazen vasi baba, bazen yakın akrabalar, bazı durumlarda da erkek kardeş veya kız kardeş olabilmektedir. Belgelerde bazı durumlarda da mahallenin tanınmış kişinin vasi

tain edildiği görülmektedir. Mahkeme tarafından bu işi üstlenen kiŐiler, sosyal bir görevi ifa ediyorlardı. Osmanlı Hukuk Sisteminin koruyuculuk vasfı bugünün Şartlarında benzeri olmayan bir durumdur. Mesela vasi tain edilen mahalleden bir kişinin herhangi bir menfaat beklemeden bu görevi üstlenmesi olayın sosyal ve dini boyutunu yansıtılmaktadır.

Belgelerde geçen başka bir konu ise, ikaz ve uyarılardır. Gerek ŐahıŐlar, gerekse de çeşitli kurum ve kuruluŐlara veya burada çalıŐan kiŐilere üst makamlar tarafından uyarı mahiyetinde gönderilen yazılara ikaz denilmektedir. Sosyal bir mesese olan ailede meydana gelen bir huzursuzluk kadıya intikal etmiştir. Kadıya intikal eden konuya göre bazen kadın haksız bulunduğu gibi bazen de erkek haksız bulunmuŐtur. Bazen kadın haksız bulunmuş ve kocasına itaat etmesi istenmiŐ. Bu da gösteriyor ki kadın ve erkek eŐit bir Şekilde mahkemeye baŐvurabilmektedir. Araştırmamızda gayrimüslimleri konu alan belgelerin oranı %30 Müslüman halkı konu alan belgelerin oranı ise % 70 dir. Bu da gösteriyorki farklı milletleri bir arada, yüzyıllarca adalet dairesi içerisinde yöneten Osmanlı Devleti'nde halk, uyum içerisinde yaŐamaktadır.

Araştırmamızın muhtevasındaki bilgiler ışığında söz konusu döneme ait piyasa bilgilerine de ulaşmak mümkündür. Terekelerde mevcut hayvan fiyatlarına göz atıldığında; inek 60 kuruş, öküz 100 kuruş, dana 50 kuruş, keçi 30 kuruş, merkep 150 kuruş , 3 adet tosun 80 kuruŐtur. Ev eşyaları fiyatları ise Őöyledir: Bir büyük bakır kazan 20 kuruş, kilim 20 kuruş , keçe kilim 100 kuruş , yorgan 30 kuruş , çul 15 kuruş, at ulu 40 kuruş, tencere 30 kuruş , sahan 10 kuruş, Şamdan 10 kuruş ,hasır 30 kuruş, seccade 50 kuruş , tas 3 kuruş , sahan 6 kuruş , tava 12 kuruş, kazma 5 kuruş, dehre 5 kuruş, yorgan 25 kuruş, kepçe 20 kuruş , kol tfenk 40 kuruş, tabanca 150 kuruş, sini 10 kuruş , kılınç 150 kuruş , demir kılıç 45 kuruŐtur .

Çalışmamızda dikkat çeken bir başka mevzu da döneme ait para birimleri, vadeli borçlanma, nafaka takdir ve nema oranlarıdır. Kayıt örneklerinden dönemin para biriminin kuruş olduğunu görmekteyiz. Bunun yanında kuruşa endekli olarak lira-yı Osmanlı de kullanılmaktadır. Para ise kuruşun alt birimidir. Bilindiği üzere 40 para bir kuruŐtur.

Çalışmamızda dikkat çeken mühim bir mevzu da, gayrimüslimlerin Şer'i mahkemelere müracaatlarının çokluğu ve mahkemeler sırasında Ermeniler ile Müslümanlar arasındaki veya her iki kesimin kendi dindaŐları arasındaki davalarda, farklı dinden Őahitliklerin sık sık görülmesi, Osmanlı mahkemelerinin adaleti ve dönemin toplumsal huzuru hakkında oldukça değerli kanaatler vermektedir.

Netice itibariyle, üzerinde çalıştığımız sicil kayıtlarından Bitlis'in idari, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısıyla ilgili bilgiler edinmekteyiz. Bu tespitler genelleŐtirilerek Osmanlı Devleti'nin yapısı hakkında bilim alemine bir nebze de olsa ışık tutması alıŐmamamızın amacı olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

AKGÜNDÜZ, Ahmet, “İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’nde Tatbiki: Şer’iye Mahkemeleri ve Şer’iye Sicilleri”, Türkler, X, Ed.: Hasan Celal Güzel, Ankara 2002.

———, Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnameleri, I, İstanbul 1990.

———, Ahmet, Şer’iye Sicilleri, I, İstanbul 1988.

ARINÇ, Kenan, “Bitlis’te Nüfus Hareketleri”, Türk Araştırmaları Dergisi, XXXIII, Ankara 1997.

AŞIKPAŞAOĞLU, Tarih, Çev.: Atsız (Hüseyin Nihal), İstanbul 1992.

AYDIN, Mehmet Akif, Türk Hukuk Tarihi, İstanbul 1999.

———, “Osmanlı Hukuku” Osmanlı Devleti Tarihi, II, İstanbul 1999.

———, “Osmanlı Hukukunun Genel Yapısı ve İşleyişi”, Türkler, X, Ed.: Hasan Celal Güzel, Ankara 2002.

———, İslam-Osmanlı Aile Hukuku, İstanbul 1985.

BARCAN, Ömer Lütfi, “ Edirne Askeri Kasamına Ait Tereke Defteri”, Tarih Belgeleri Dergisi, III/ V-VII, Ankara 1993.

“Bitlis”, Türk Ansiklopedisi, VII, Ankara 1968.

“Bitlis”, Yurt Ansiklopedisi, II, İstanbul 1982.

Bitlis 1973 İl Yıllığı, Ankara 1973.

Bitlis Vilayet Salnamesi (H. 1310/M.1892), Bitlis 1890.

CİN, Halil, Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması, Ankara 1978.

DARKOT, Besim, “Bitlis”, İslam Ansiklopedisi, II, Eskişehir 1997.

DEMİRTAŞ, Mehmet,, II. Van Gölü Havzası Sempozyumu, Ed.: Oktay Belli, “ 93 Harbi Sürecinde Bitlis’te Nüfus ve Yerleşme”, Akara 2007, 240-250.

DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara 1997.

ERYILMAZ, Bilal, Osmanlı Devletinde Gayrimüslim Tebaanın Yönetimi, İstanbul 1996.

HAMMER, Osmanlı Devleti Tarihi, Çev.: Mehmet Ata, İstanbul 1983.

İNALCIK, Halil, "Mahkeme", İslam Ansiklopedisi, VII, Eskişehir 1997.

———, Osmanlı'da Devlet, Hukuk Adalet, İstanbul 2000.

KAFESOĞLU, İbrahim, Türk Milli Kültürü, İstanbul 2000.

KAŞIKÇI, Osman, "Anayasal Açısından Fatih'in Teşkilat Kanunnamesi", Türkler, X, Ed.: Hasan Celal Güzel, Ankara 2002.

KILIÇ, Orhan, XVI.Yüzyılda Adilcevaz ve Ahlat, Ankara 1999.

KÖHLER, Wilhem, Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bitlis ve Halkı, Çev.: Haydar Işık, İstanbul 1988.

MARDİN, Ebul'ula, "Kadı", İslam Ansiklopedisi, VI, Eskişehir 1997.

OFLAZ, Mustafa, "413 Numaralı Bitlis Tahrir Defteri Işığında Tatvan Nahiyesi ile Tatvan ve Tuğ Karyelerine Bir Bakış" I. Uluslararası Dünden Bugüne Tatvan ve Çevresi Sempozyumu Bildirileri, İstanbul 2008, 231-252.

ORTAYLI, İlber, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi", Türkler, X, Ed.: Hasan Celal Güzel, Ankara 2002.

PAKALIN, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, III, İstanbul 1993.

PANAİTE, Viorel, "İslami Gelenek ve Osmanlı Milletler Hukuku" Türkler, X, Ed.: Hasan Celal Güzel, Ankara 2002.

ROGER, Garaudy, "Şeriat Nedir?", İslamiyat, I, sayı:4, Ed.: Mehmed Said Hatiboğlu, Ankara 1998.

SAMİ, Şemsettin, Kamus-i Türki, İstanbul 2004.

SHAW, Stanford, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi Milleti", Osmanlı, IV, Ed.: Güler Eren, Ankara 1999.

SHPUZA, Gazmand, "Millet Sistemi Çerçevesinde Arnavutların Durumu", Osmanlı, IV, Ed.: Güler Eren, Ankara 1999.

SÖMMEZLER, Şükrü, "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Bitlis" II. Van Gölü Havzası Sempozyumu, Ed.: Oktay Belli, Ankara 2007, 223-230.

ŞAHİN, Muhammet, Türk Tarihi ve Kültürü, Ankara 1999.

TEKİN, Rahmi, Ahlat Tarihi, İstanbul 2000.

TURAN, Osman, Türk Çihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi, I, İstanbul 1997.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Büyük Osmanlı Tarihi, II.

———, Osmanlı Devleti'nde İlmiye Teşkilatı, Ankara 1988.

ÜNAL, Mehmet Ali, Osmanlı Müesseseleri Tarihi, Isparta 1997.

YEĞİN, Abdullah, Yeni Lugat, İstanbul.

YINANÇ, Mükrimin Halil, "Bitlis", İslam Ansiklopedisi, Eskişehir 1997.

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin, XV. yüzyıl ile XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadarki hukuki, sosyal ve siyasi tarihi araştırmalarında öncelikli başvuru kaynakları, Şer'îye sicilleridir. Şer'îye Sicilleri, Osmanlı şer'îye mahkemelerinde tutulan kayıtlar olup dönemin hukuki, dini, askeri, idari ve iktisadi uygulamaları hakkında ilim dünyasına ışık tutmaktadır.

Hazırlamış olduğum bu çalışma, objektif tarih araştırmalarına katkı sağlamak gayesi ile 333 Nolu Bitlis Şer'îye Sicilinin (H.1295–1300/M.1878–1882) 1-115 sayfaları arası kısmının transkripsiyonunu ihtiva etmektedir. Bu sicil, Bitlis'e ait diğer Şer'îye Sicilleri ile birlikte Başbakanlık Osmanlı Arşivinde ve Ankara Milli Kütüphanede muhafaza edilmektedir. Çalışmamızın temel kaynağı Ankara Milli Kütüphaneden temin edilmiştir.

Çalışma, Bitlis Tarihi, Osmanlı Hukuk Sistemi, genel mahiyette Şer'îye Sicilleri hakkında bilgi ve 333 Nolu Bitlis Şer'îye Sicili transkripsiyonu ile kısaca fihrist bölümlerinden ihtiva olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bitlis, Şer'îye sicili, Osmanlı Hukuku, Tereke.

İlhami TAŞDEMİR
VAN - 2010

ABSTRACT

The primary sources referred in researches on the legal, social and political history of the Ottoman Empire between XVth century and the first quarter of XXth century are records of the religious court. Records of religious courts are the records which have been kept in Ottoman religious courts and illuminate the scholarship world about legal, religious, military, administrative and financial applications of its term.

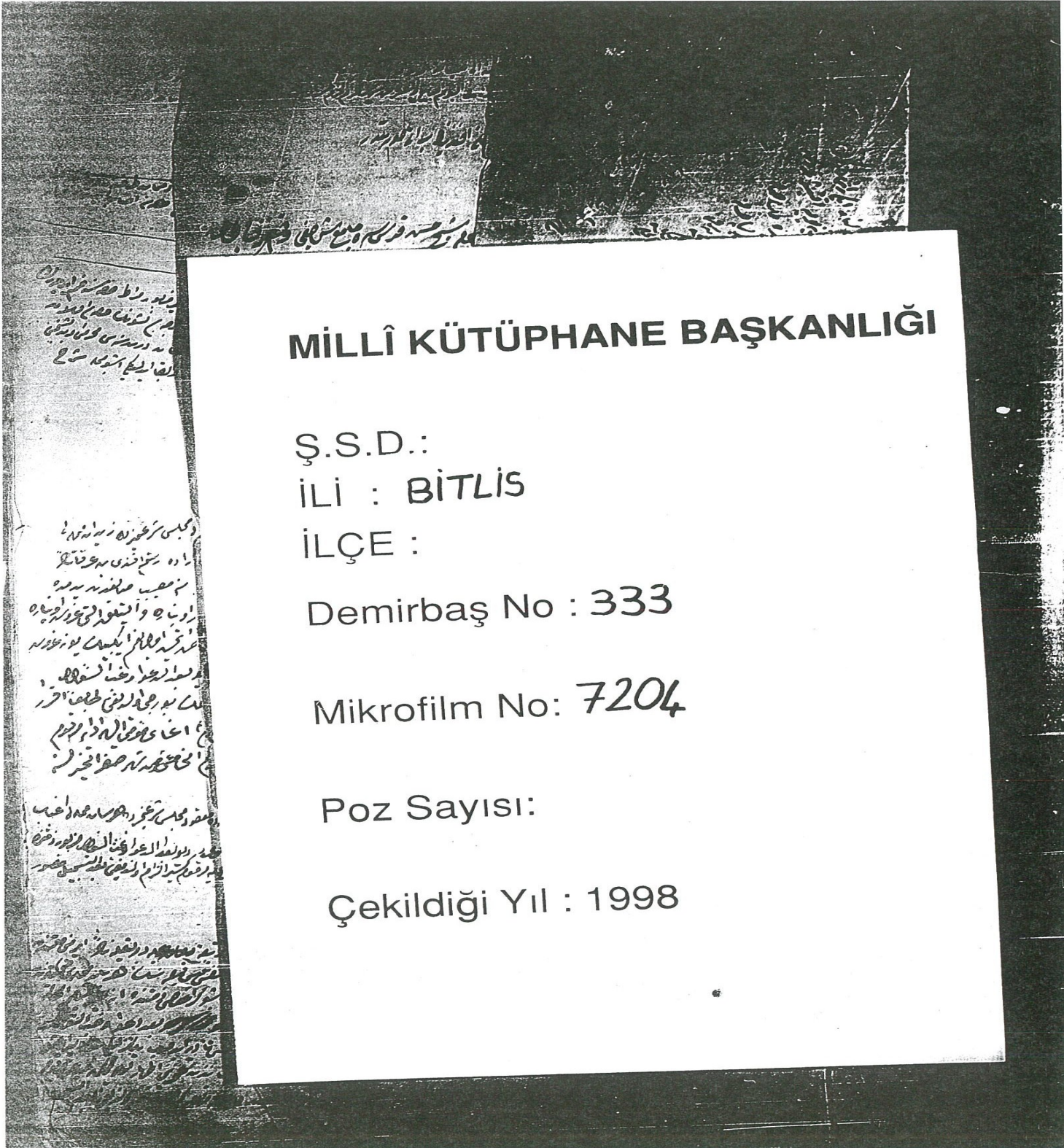
This study which I have prepared consists of transcription of the first 1 – 115 numbers section of Bitlis Religious Court (H.1295–1300/M.1878–1882) No 333 for the purposes of making contributions to objective historical researched. This record is kept in Premiership Ottoman Archive and Ankara Milli Kütüphane along with other Religious Court Records of Bitlis The basic resource of our study has been provided by Ankara Milli Kütüphane.

The study includes the chapters devoted Bitlis History, Ottoman Legislation System, general information about Religious Court Records and transcription of Bitlis Record Numbered 333 and brief evaluations.

Keywords: Bitlis, Religious Court record, Ottoman Empire Legislation, Estate,

İlhami TAŞDEMİR
VAN - 2010

EKLER :

Belge I: 333 Numaralı Bitlis Şer'iyye Sicili'nin Kapağı

